DE

CVLTRIVORO PRVSSIACO

OBSERVATIO & CVRATIO SINGULARIS,

DECADE POSITIONUM, varijs rariorum observationum historiis refertarum, illustrata

A

DANIELE BECKHERO *Dantiscano*, *Med. Lic. Prof. Prim. Sacr. Reg. Maj. Archiatro, & Reip. Cniphov. Physico Ordinario.*

Iungitur Medicorum Leydensium super hoc scripto judicium.

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex Officinâ IOANNIS MAIRE.
CIↄ Iↄ C XXXVIII.

PERILLUSTRI

Serenissimi & illustrissimi electoris Brandenburgici &c. &c.

CONSILIARIORUM
IN DUCATU PRUSSIÆ
TRIGÆ:

Illustribus, Pergenerosis, Magnificis & Strenuis DOMINIS,

CONSILLARIIS SUPREMIS,
Summis Provinciæ Regentibus:

NEC NON

Illustribus, Generosis, Strenuis & Nobilissimis DOMINIS,

CONSILIARIIS PROVINCIALIbus, certorum Districtuum Dynastis & Capitaneis:

UT ET

Generosis, Strenuis, Nobilissimis, Amplissimis & Consultissimis DOMINIS,

CONSILIARIIS & ASSESSORIBUS
Supremi judicii Aulici:

Dominis Patronis, Euergetis & Fautoribus, devota mente honorandis, venerandis,

Salutem & perpetuam felicitatem!

NOn minus scite, quam vere dicitur, Sanitatis autorem esse Deum, Dei instrumentum naturam, utriusque ministrum

 Medi-

medicum. Hic enim Trigonus perfectam morborum curationem absolvit, & in hoc nervus veræ medelæ consistit; Dantur sane morbi, quorum extirpatio vel omnipotenti solius DEI *manu perficitur:*nec enim, *inquit Sapiens*, malagma aut herba eos restituebat, sed verbum tuum, ô Domine, quod omnia sanat. *Dantur affectus, quos ipsa Natura, Deo tamen duce, ex Corporis nostri confiniis proscribere valet; dantur & præternaturales constitutiones, queis profligandis, σὺν θεῷ, absque Natura, unicus sufficit Medicus; ut plurimum tamen tria hæc ita sese invicem respiciunt, ut unum sine altero aut nolit, aut nequeat esse.* DIVINUM NUMEN, *ut causarum secundarum cancellis haut includitur, & actiones suas liberrime exercere potens est; ita per media, & ministros inferiorum gubernationem instituere, eidem haut displicuit, quo Omnipotentiam & ineffabilem suam misericordiam mortalium generi sic communicaret, notamque faceret, dignasque laudum victimas inde reportaret. Pestifero veneno liberare Regem Hiskiam, sed ab Esaia, mediante ficu, voluit. Visum restituere Tobiæ, at per Angelum, fel piscis adhibentem, placuit. Hac Altissimi præsentia & benedictione nec hodiernæ curationes carere possunt. Sunt nonnulli, qui speciali hac*

Dei

Dei assistentia in morborum Therapia haut opus esse arbitrantur, eo, quod in prima creatione singulis Herbis, Mineralibus & Metallis certa & specifica vis, huic vel illi Morbo opposita, jam divinitus concessa sit, quam & actuante Archæo nostro, exercere coguntur. At ô vana somnia! Nonne vel levissimi interdum affectus, solius Dei directione, etiam pretiosissima eludunt medicamina; & econtra ejusdem nutu, lethales & maxime periculosi, præter spem ipsius etiam Æsculapiј, curantur? Hinc in Medica Arte miracula fieri non raro notamus, si cum Augȣst. de utilit. credend. c. 16. *id miraculum dici meretur,* quicquid arduum & insolitum, supra spem & facultatem mirantis apparet. *Sane,*

Ni Deus adfuerit, viresq; infuderit herbis,
Quid, rogo, dictamnus, quid Panacæa juvat?

Nec sine causa Medicamenta antiquissimo illi Hierophilo χεῖρες τῶν θεῶν, salutares Deorum manus *dicebantur, quod Deus pro suo beneplacito ijs uti possit, & ad hominis perdendi perniciem, & ad salvandi salutem. Deus est,* qui, *ut inquit* Valleriola l. 1. obs. 1. pro sua voluntate quoad vult, & quandiu vult, rebus à se in subsidium hominum creatis adest; tumque adhibita in salutem remedia

 prosunt,

profunt, servarique ab exitiosissimis & lethalibus morbis ægros, divina sorte contingit. Quod si subtrahat Dominus manum suam, etiamsi omnem impleas artem, si operosissima manu, omni labore atque studio mederi studeas, nihil quicquam proficies. *Sit Paulus, qui plantet; sit Apollo, qui riget, nonne à Deo omne expectandum incrementum? multum debemus Medico, dextre & secundum artem operanti; multum Naturæ, ministro suo suppetias ferenti; at prima Deo deferendæ; nam vanus & irritus erit omnis curationis labor, absque illo susceptus. Hic vero pro admiranda sua Sapientia aptissimum sibi seligere voluit instrumentum, ut per id imbecillitati nostræ subveniens, virtutem suam nobis suggerere posset.* NATURA *hæc est, sive per illam, Universum illud sublunare, quod hominibus ad medendum inservit, remediique indolem sapit, & Vegetabilium, Animalium & Mineralium classe continetur; sive etiam, quod maximum in Curatione obtinet momentum, Naturam & Temperamentum cuiusque individui, adversus morbos pugnans, intelligas. Vtut enim medicamentis admiranda à Deo sit instillata virtus, quid tamen inde commodi expectandum, si Naturam corporis habuerimus adversam? cui hoc felicitatis à Deo concessum,*

cessum,

cessum, ut vel ipsa sola non raro adversus feroces sanitatis hostes insurgat. Nec malè νόσων ἰατροὶ, seu morborum medicatrices dicebātur Natura Hippocr. 6. Epid. & Gal. in Comm. nam vitiosorum humorum proscriptionem, morbique tam pertimescendi, quam jam præsentis expulsionem, illa ipsa sæpius molitur, vel sudorem, vel vomitum, vel Diarrhœam aut Hæmorrhagiam instituendo, causamq; & materiam morbificam proscribendo. Hæc, ut Hippocr. de loc. in hom. Artis Medicæ principium indigitatur, ita, ea repugnante, omnia irrita fiunt. lib. de leg. Hæc sapientissima est, ut, quæ malum sentiens, mederi magnopere gestiat, considerans, ne temeritate magis, quam consilio, & ut facilitate magis, quam violentia medeatur. lib. de Art. Hæc est animalium servatrix, morborum finitrix, ac decretrix, quod conveniens est, servans, quod alienum est, separans. Gal. lib. 1. de natur. facult. c. 13. cuius operatio per se est ineffabilis, recondita, longeque nostra cognitione profundior. Gal. lib. An animal sit in utero. Et licet nunquam sit otiosa, 3. meth. med. c. 4. nihil tamen supervacaneū, aut temere committit. 4. de Anatom. administr. nec frustra quicquam facit. lib. 1. de usu part. c. 23. & lib. An sangv. in Ar-

ter. contin. p. m. 47. *Nonnunquam tamen præ imbecillitate finem operi imponere nequit. Medici igitur, tanquam fidelissimi sui ministri, opem implorat,* Gal. lib. de Ven. sect. adv. Erasistr. *ut sibi deficienti succurrat. Absonum enim est statuere, Naturam per se omni morbo sufficere, nec Medico indigere. Qui, quæso, sextum Numero excedentem digitum detruncare poterit absque Medici ope? qui, illo remoto, Os propria sua sede dimotum ad suam vicissim cavitatem reducere poterit? Permanerent infixa membris tela, sagittæ, festucæ, ni Medica manus ea extraheret. Culter ille ferreus, à Rustico Bohemo deglutitus, adhuc ventriculo molestiam crearet, ni consilio & auxilio Medici & Chirurgi extractus fuisset.* MEDICUS *itaque Deo benedicenti, & Naturæ operanti succedit, & utriusque fidelem sese præstat ministrum: Hanc recte operantem imitatur.* 1. aphor. comm. 2. l. 9. de placit. Hipp. & Platon. & lib. ad Thrasibul. *cujus & motum animadvertere debet, & si idoneus fuerit, ei adminiculari, si vero contrarius & noxius, prohibere, transferre atque divertere oportet.* Gal. 1. aph. comm. 21. *A Divino vero Numine felicem actionum suarum successum, & omnem εὐλογίαν expetit & expectat, quo ad optatum sanitatis portum ægrotum suum deducat. O felicem*

cem illum Medicum, qui & Deum & Naturam attendit, nec propria scientia aut felicitati fidens, sibi omnia adscribit! Sed & ô fortunatos illos ægrotos, qui hujus Trigæ præsentiam experiuntur, & Numen propitium, Naturam faventem, Medicumque docte & prudenter omnia peragentem, persentiscunt! nonne omnia ἀ-δαιμόνως & ex voto succedent, & evenient? Deo duce & Natura Comite erubescit Quartana ad aspectum Medici, dorsumque ei obvertit; Triga hac profligatur Hydrops, succumbit Epilepsia vel ab ipso utero infantem comitata; Podagra hæreditaria, partiumque desperata imbecillitas Trigæ huic victas præbent manus, mansuescunt & alia morborum belua hisce præsidijs. Testari id poterunt omnes, qui trophæa, ob ejusmodi & similes debellatos sanitatis hostes, & recuperatam sanitatem, Deo Omnipotenti mecum erexerunt; loquuntur id per Altissimi benedictionem spolia opima & præmia subactarum infirmitatum, & exantlatorum in Curatione laborum.

Sed & Prussiacus noster Cultrivorus in scenam prodeat, is ipse de Trigæ hujus felicitate, & exoptato Curationis successu testari poterit: Præsentes vidit MEDICOS *Clarissimos & Doctissimos, qui partim in consultatione, partim in Curatione, nil, quod commodo ipsius inservire potuisset, intermiserunt, sed consilio & auxilio,*

ubi opus fuit, ei fideliter ſuccurrerunt. NATURÆ *quoque ſenſit benignitatem, qua vulnere facto, non tantum ipſa ad ſui curationem properavit, ſed & per omne Curationis tempus, eundem in exoptato conſervando ſtatu quodvis moleſtum avertit ſymptoma. Inprimis tamen Præpotentis Dei, cœleſtis & Ter maximi* ARCHIATRI *ſalutare, & exoptatum ſubſidium, nullis elogiis ſatis decantari, nulliſque laudum præconiis ex aſſe deprædicari poteſt: opus enim manuum ſuarum haut neglexit, ſed laboribus noſtris benedixit, Naturæ robur confirmavit, Balſami virtutem exaltavit, & brevi temporis ſpatio, eundem Ruſticum priſtinæ, imo meliori (ut ex ore ipſius poſtmodum percepi) reſtituit ſanitati. Tibi ô Deus ſit honos & gloria; tibi gratiarum actio. Laus tua ſemper erit in ore noſtro.*

Hujus vero Cultrivori Pruſſiaci hiſtoriam à primo ſectionis tempore fideliter à me notatam, & jam ante annuum ſpatium nonnullis poſitionibus, earundemque explicationibus, ex Naturæ conſultorum viretis floridioribus præcerptis, & pinguiore Minerva conſignatis, illuſtratam, non potui non, incitatus inprimis Clariſſimorum & Magnorum virorum monitis & votis, tandem publici juris facere. Hæc, ut candido animo tibi, ô Lector, communicata ſunt, ita eadem

albo

albo notare calculo, & controversa dubiaque, si quæ in enodatione positionum permansere, amice & medice indicare & examinare haut graveris, nec diversum à me in simili expectabis studium & officium.

In vestro vero, Illustres, Magnifici, Pergenerosi, maxime Strenui, Nobilissimi, Amplissimi & Consultissimi Viri, Domini Patroni, Fautores & Euergetæ honorandi, venerandi, *Vestræ clementiæ & Favoris Fano, ad aram Benevolentiæ & Gratiæ hasce pagellas, Chartaceumque hoc munus, devota mente appendere volui: Vos enim Rex Regum & Dominus dominantium, sub auspicijs Serenissimi nostri Electoris, Domini nostri longe clementissimi, Deos tutelares hujus Ducatus esse voluit, Vos Justitiæ Antistites constituit, quo vobis Directoribus quisque sua gaudere felicitate, & suis libertatibus uti frui possit, quo Vobis Regentibus, & Jus administrantibus Borussia, mirum quantum enervata, & suo decore spoliata, vires resumere, & pristino restitui nitori valeat: quo* VOBIS *Inspectoribus & Patronis Electoralis floreat Academia, Musarumq; Privilegia & Immunitatum ornamenta, inviolata, sartaque & tecta conserventur. Hocce V.V. Illustr. Magn. & Gn. nec non Nobil. & Amplis. patrocinium Rusticus meus Cultrivorus*

quoque

quoque exoptat, quo adversus calumniantium morsus immune esse possit. utut enim eosdem effugere, & quamvis etiam suspicionem sinistræ interpretationis avertere laborarim, perverso tamen hoc sæculo non desunt, qui etiam optima quæque Theonino dente circumrodere, & vel mel ipsum in Venenum convertere haut erubescunt.

Sint quoque exigua hæ pagellæ indubitatum mea erga V.V. Illustr. M.M. & G.G. nec non N. N. & A. A. observantiæ & gratitudinis testimonium, quo singularem Vestrum in me favorem & constantem affectum vel aliquo modo redhostire laboravi: illum enim satis mihi declarastis multis abhinc annis, quibus fere omnibus & singulis Vestrum (vix binos excipio,) Arte Medica quam profiteor, meum declaravi studium, cui & supremum Numen, quod æternum veneror, gratia sua affulsit, & ex gravissimis, nonnunquam & desperatis nonnullis affectibus, Vos, charissimaque Vobis pignora liberare dignatum est: quod ut & in posterum vobis, ut & Illustribus, Generosis, Nobiliss. & Ampliss. Vestris Familiis, faveat, & in optimo omnigenæ felicitatis statu potenter conservet, animitus voveo.

Vos vero, ô Magni Patroni, Magni Fautores, exiguum hocce munusculum gratiosis excipite

pite ulnis, vestro patrocinio id defendite, & consueto vestro Favore & Benevolentia, me, meaq; studia Vobis unice dicata, beate & recreate. Quod, ut ea, qua par est reverentia, peto, ita Vos omnes & singulos, Maximos Musarum Patronos, veneranda Borussiæ Ducalis Numina & Lumina, fidissimaque Serenissimi Electoris pectora, protectioni & tutulæ Cælestis & Omnipotentis Medici devotis commendo suspiriys, quo literarum bono, & publico Reip. commodo superstites diutissime vivatis, vigeatis, floreatis. Scriptum Regiomonti Boruss. ipso festo Simonis & Judæ Anni 1 6 3 6.

Illustrit. G. G. M. M. N. N.
& A. A. V. V.
Officiosissimus Servitor,
DANIEL BECKHERUS
Medico-Physicus & P. P.

IUDI-

IUDICIUM MEDICORUM LEYDENSIUM

super hoc scripto.

MIraculosam & sæculis profuturam *Cultrivori Prussiaci Historiam*, Regiomonti typis Laurentii Segebadii in quarto excusam Anno 1636. & à te celeberrime Beckhere ad nos transmissam, legimus, accurate examinavimus, & ad iudicii unguem exacte exploravimus. Ne autem reipublicæ literariæ hominumque saluti desimus, adeo eximium scriptum hic denuo typis divulgari curavimus. Fidem vero ut tam plæclaro scripto adstruamus, testamur nos maximo oblectamento adeo rarum in corpore humano miraculum legisse: tanta circumspectione, & cautela administratam curationem, summa voluptate percepisse: adeo doctam & polydædalam, multiplicis auctoritatis & selectarum historiarum tegmine, à te exornatam enarrationem, singulari delectatione hausisse. Nec dubitamus, omnes (sed doctos, & in praxi cum iudicio exercitatos) qui sincero animo rem expendent, in nostram sententiam celeri pede ituros. Etenim licet

cet hoc ævum (quod mundi amurcam, & livoris volutabrum poſſidet) malignitatis ex æmulatione & invidia ſit plenum, non tamen opinamur eo impudentiæ perveniſſe, & ita obbrutuiſſe, ut caſum adeo rarum, curationem tam miraculoſam, à te excellentiſſime Beckhere eximiō iudicio nervoſe ad uſum poſteritatis elaboratam, livido dente unquam arrodere tentabit. Sin omni pudore proſtrato tentaverit, citius franget quam imprimet dentem: quippe veritatis ac fulgidæ doctrinæ adamante hoc opus munitum eſt. Solo neglectu tales ſunt refutandi. Nam quid iis facies qui etiam in ipſa nive vident atramentum? Pergendum eſt vir eminentiſſime in recta via, ut ad optatum glorioſæ famæ ſcopum perveniatur. Si æmulatione ebrius in nos incurrat, ſperni debet, & ſuo tortori invidiæ relinqui, qui tales inſequitur, apportans affectuum cruces, & liquidum ipſorum animis infundens Palloris plumbum. Fatalis eſt illa pravorum ingeniorum ſcabies, ut aliorū labores depretiare nitantur, quoniam ipſi nihil cedro dignum præſtare poſſunt; ideoque eminus allatrant famam prælustrium virorum, ſibi acceſſurum ſperantes quod aliis quo jure quave iniuria

detraxe-

detraxerint. Sed vana eorum consilia nullo modo ad eum scopum perveniunt, in liquida duntaxat luce socordiæ & ignorantiæ suæ thesaurum exponunt: magnisque animis se odiosos & contemptibiles offerunt. Leydæ Anno 1638. Ianuarij 23.

OTHO HEURNIUS *Medicinæ Practicæ, Anatomiæ, & Chirurgiæ Professor ordinarius in Academia Leydensi: & Præses Collegij Publici, in quo ad morbos caute curandos Studiosi in Nosocomio instruuntur.*

IOANNES WERCKHORST *Medicinæ Doctor, & Practicus Senior in Republica Leydensi.*

DAMIANUS WEYSSENS *Medicinæ Doctor, ac Reipub. Leydensis Medicus ordinarius.*

Hippocrates lib. Præception.

Hoc iure iurando audeo affirmare, medicum ratione utentem alterum nunquam invidiose calumniaturum; sic enim animi impotentiam proderet.

OBSER-

Observatio Medica
De
CVLTRIVORO
PRUSSIACO.

ARTIS *Medicæ prolixitati & difficultati, Vitaque nostræ brevitati succurrere satagens Veneranda Antiquitas, eandem non tantum Vniversalibus quibusdam ad praxin Medicam facientibus Theorematibus, certis quasi cancellis, includere, sed & rarioribus, verissimis tamen Observationibus, Historiis, & curationum Exemplis specialibus ita excolere, curationumque rationem in monumenta referre voluit, ut & posteri haberent, quod in similibus docte imitari, ægrotisque suis dextre administrare possent. Hippocrates, & fulgentissimum illud Medicinæ Lumen, primus Epidemiorum historias nobis reliquit, hocque suo exemplo plurimorum Ingenia, similem laborem suscipientia, excitavit, & doctissimas tum Veterum, tum Neotericorum Medicorum Observationes rariores provocavit: Invidiæ enim censuerunt ea celare, quæ posteris non tantum admirationem, sed & Exemplum suggerere possent, in-*

 primis

primis cum Historia Medicæ dum leguntur, in auribus sint consilium, in oculis quasi pictura, & non minus iis ingenia, quã methodica instruantur doctrina. Quî itaque posteris invideri poterit Historia Curationis Cultrivori Prussiaci? nam & illa, ut raritate sua, ita & felicissimo Curationis successu promeruit, ut immortali consecraretur memoriæ. sic enim & rivuli divinarum laudum ulterius propagari, simul & alij inde haurire poterunt, non tantum quod admirentur, sed & quod imitentur, ne in simili casu rei novitate impliciti ac perturbati in primo curationis limine subsistere cogantur. Quare eius veram & genuinam enarrationem, simul & enodationem Medicam rarioribus observationibus refertam proferre animus est, quatuor id expediendo sectionibus: quarum Prima Cultri deglutitionem: Secunda Medicorum consultationem: Tertia Ventris & Ventriculi incisionem & cultri extractionem: Quarta Vulneris consolidatinem exhibebunt.

De

De DEGLVTITIONE CULTRI

Sectio Prima.

ANno noſtræ ſalutis 1635. die 29. Maij ſtylo novo feria 3. Pentecoſtes Ruſticus Iuvenis Andreas *Grunheide* nauſeam quandam in Ventriculo ob Diætæ errores antehac debilitato, matutino tempore ſentiens, vomitumque more conſueto ſibi procurare ſtudens, manubrio cultri ſui fauces irritavit, vomituq; non illico ſuccedente, paululum profundius cultrum intruſit, qui, partim violentia illa, partim gravitate ſua ita dimiſſus & à faucibus comprehenſus, digitorum apices effugit, & ad Ventriculum, aliquantulum tamen circa Orificium non ſine anguſtia & dolore ſubſiſtens, ſenſim tendit. Licet vero Cultrivorus ille admodum perterritus, regreſſum cultri inverſo corpore moliretur, fruſtra ta-

men omnia: mutato itaque consilio Landsbergensis Cerevisiæ potu Oesophagum potius magis humectare, & cultrum ad Ventriculi cavitatem sic promovere studuit. quod & successit, culterque fundum Ventriculi petijt, sicque angustia & doloribus prædictis cessantibus, Rusticus quidem non parum contristatus ob Hospitem minus gratum, labores tamen consuetos absque molestia obire potuit. Culter, ut post excisionem vidimus, decem pollicum latitudinem adæquabat.

Positio Prima.

Cultri decem transversorum pollicum longi descensus per Os & Oesophagum ad Ventriculum admiratione quidem non caret, at impossibilitatem nullam includit.

Sapientissimus Universi Creator, cuius admirandam Corporis humani, ut & aliorum animalium fabricam, tum *Arist. 1. de partib. anim. c. 5.* tum *Galen. in libris de Usu part.* pluribus extollunt & deprædicant, Regiam quandam & Commu-

nem

nem omnibus animalibus ſpirantibus, *Ariſtot. 2. Hiſtor. anim. c. 15.* & quæ collum habent, 3. *part. animal. c. 3.* ab Ore ad Ventriculum uſque, tanquam ad Univerſale quoddam promtuarium, *Galen. 4. de Vſu part. c. 1.* conſtruxit viam, per quam tanquam per tubulum alimentum & alia ad vitæ noſtræ conſervationem neceſſaria ventriculo commode deferri, *Ariſtot. 2. de part. anim. c. 3.* ibidemque præparata ſingulis partibus tandem communicari poſſint. Oeſophagus dicitur, ab οἴω καὶ φάγημα, id eſt, cibum fero, ut & στόμαχος, i. Gula. Hanc creator pro ſingulari & admiranda ſua ſapientia ita affabre conſtruxit, ut & capacitate ſua apta nata eſſet ad excipiendam materiam: Subſtantia vero diſpoſita ad dimittendam deglutiendamque eandem.

Primum enim ſatis capax hic meatus conſpicitur, quo rebus etiam maioribus deglutiendis locum dare poſſit; quæ tamen ſi naturalem Oeſophagi expanſionem ſuperant, facile inferre poſſunt vel ſuffocationis periculum, vel ipſam etiam mortem.

Illud accidit mulieri Ruſticæ, cujus *Foreſt. lib. 15. Obſervat. 28. Schol.* mentionem facit, quæ carnis fumo induratæ fruſtum

non probe masticatum & satis magnum avidius devoraverat: id gulæ infarctum, fortiterque inhærens suffocationem pene intulisset: eodem modo & alteri, eodem teste, poma cruda immatura non masticata, & sic deglutita, gulæ infarcta permanserunt, unde voce in totum suppressa, anhelituque impedito agere animam visa est. *Nicol. Florentinus* de seipso refert, quod cum famelicus existeret, pomumque immaturum ori admovisset, & medietatem ejus una cum osse dentibus prius admotam indidisset, ac præ fame quasi violenter attraxisset, ita ut masticata ad Meri devenisset, ibique substitisset, totalis obstructio viæ illius oborta fuerit, ita ut nil deglutire, nec loqui nec anhelare potuerit. Idem fere accidit amico cuidam, qui in nuptiis inter prandendum frustum carnis assæ de capreola avidius deglutiens, suffocationem illico incurrebat, ita ut nec sermonem nec respirationem edere posset, donec dorso vehementer percusso, & digito gulæ immisso buccella ad ventriculum est protrusa, quo facto ipse à suffocatione totali, & nos assidentes à terrore liberati fuimus. *Marcellus Donatus libro tertio medicarum Historiarum Mirabil. c. 8.* meminit Civis cujusdam,

qui

qui nervosæ carnis bolum improbe masticatum ingluviose devoraverat. hic gulæ orificio inhærens viam deglutiendi ita occupavit, ut aquæ & tenuissimi cujusque potus transitus omnino interciperetur, ac respiratio maxime læderetur: nec instrumentis mediisque varijs tentatis cedere voluit, donec septima die bolus ille corruptus in Ventriculum delapsus, hominem quidem ab angustia, at non à morte liberavit. ex dolore enim frequentique & vehementi loci tractatione, pars inflammata, accedente ex longa inedia virtutum omnium prostratione, decima quarta die, vitam cum morte commutavit.

Mortem quoque ipsam non raro subsequi, sequentia demonstrant. Quidam ovum gallinaceum integrum deglutire volens, ab eodem in Oesophago subsistente ob totalem auræ vitalis interceptionem illico suffocatus est & extinctus, referente *VVicro l. 4. de præstig. dæmon. c. 2.* Mercatori cuidam jentanti frustum cutis pernæ assatæ ac mica panis, sale & pipere aspersæ, infixum est gutturi, unde protinus dolor vehemens, convulsiones, rigor, ac tandem suffocatio oborta sunt, ut est apud *Hildan. Cent. 1. Observ. 35.* Similiter & puel-

lo cuidam frustum lagani adhæsit gutturi, qui statim suffocatus perijt. Haut dissimili ratione juvenis quidam Rastenburgi, cum inter prandendnm cachinni excitandi gratia frustum carnis non masticatum, insigne tamen deglutire vellet, ab eadem in Gula hærente, omnibus convivis spectantibus illa ipsa hora suffocatione perijt. Testis est Suetonius Claudium Cæsarem Drusum, Pompeium filium puberem amisisse, piro per lusum in sublime jactato & hiatu oris excepto strangulatum. Nam, ut habet *Arist. s. 34. probl. 9.* quia duo illi meatus, quorum alter deglutitioni, alter respirationi dicatus est, proxime inter se positi sunt, & Oesophagus asperæ arteriæ subjacet, buccella grandiore devorata, locus spirandi proximus adducitur, instringiturque, ut via spiritui omnis denegetur, inprimis, si ea in parte compressio illa, aërisque interceptio fiat, ubi membranosa, non cartilaginosa existit Arteria.

Deinde & Substantiam ipsius Oesophagi, ita comparatam esse videmus, ut actionem sibi designatam feliciter absolvere valeat. Nam ea partim membranosa est, partim carnosa sive inter Carnem & Nervum media, quo, ut docet *Arist. 3.*

de

de part. anim. 3. & ob Nervum seu nervosam substantiã in logũ latumq; melius distendi, *1. histor. anim. 16.* & ob carnis mollitiem melius cedere, nec asperitate cibi descendentis lædi posset, unde & perpetuo quodam humore eandem madentem, sicque transitum siccarum rerum commodius concedentem conspicimus: Nec desunt musculosa instrumenta, actioni Oesophagi succurrentia & subservientia: Tres enim conjugati notantur Musculi, & quartus sine pari Oesophagæus Orbicularis dictus, unde deglutitio non tantum Naturalis ob fibras trium generum, *Bauhin. l. 2. Anat. Theatr. c. 28.* censenda actio, sed & inprimis Animalis, cum in nostra voluntate situm sit pro libitu devorare, pharyngemque beneficio musculorum movere, aut etiam motum ejusdem suspendere. Quotiescunque itaque gratum & dispositum Objectum palato admovetur, orique inseritur, sine molestia idipsum deglutire possumus: Ab ingrato vero abhorret Natura nostra, & indisposito meatus transitum haut permittit. Quis ergo non obstupescit intuendo Culrrum à Prussiaco nostro Cultrivoro deglutitum, & quidem absque noxa & læsione Oesophagi. Corpus in capulo satis

erat asperum, & latum, objectum plane ingratum, & in altera parte acutum, quodque maximam parit admirationem, tam oblongum. Quî iter illud, quo ab Ore ad Oesophagum, sicque ad Ventriculum itur, satis obliquum feliciter emetiri potuit? Quinimo, quia circa quintam *Gal. 6. Vsu part. 5. & 6.* Thoracis Vertebram Oesophagus nonnihil se in latus dextrum inclinat, quo Trunco arteriæ magnæ descendenti cedat, (ne hæc in transitu ciborum durorum, aut alias non bene comminutorum lædatur) quî culter absque diuturniore mora, & majore molestia tam cito descendere, & anfractus hos evitare potuit, cum etiam si organa satis sint libera & disposita, ingrati tamen & inconvenientis objecti difficilis sit deglutitio. Verum enimvero violentia illa, quam Rusticus noster simul adhibuit, omnem tollit difficultatem: Cum enim Vomitus, primo stimulo fauces tantum irritante, non succederet, vi quadam cultrum profundius intrusit, qui à faucibus arreptus, ita feliciter retrahi haut potuit, extremitate manubrij ad curvitatem quandam aliquo modo renitentem insuper accedente. Ventriculi itaque hospitium hospes minus gratus sic ingressus est.

Haut

Haut absimile quid notat *Schenck. l. 3. observat. medic. 7.* de pastore quodam, qui ab obvijs prædonibus coactus est, ut gladium semipedem longum cum corneo manubrio pollicari crassitie devoraret. *Laurentius Joubertus* quoque, ut videre est apud *Hildan. Centur. 1. observ. 54. & Centur. 5. Obs. 75.* cultellum quendam obtusum ostendit, qui panno obductus ab Opilione alteri cuidam vi in os ingestus, & per Gulam dimissus est, quique toto biennio in corpore delitescens, tandem abscessu in Inguine facto excretus, ægerque sic curatus est.

Positio II.

Ut cultelli & alia absurda veneficio quodam Ventriculo ingeri & insinuari possunt, ita eadem ingesta esse non raro fingit Melancholicus hominis genius.

Calor naturalis Microcosmi innumeris procreandarum rerum Ideis longe plenissimus & refertissimus, in materiam multiformem agens, admiranda in corpore nostro non raro producit, quorum causarum ratio non in propatulo esse videtur. Omne vasorum genus, omnis cavitas, quivis etiam recessus, non lapides modo varij ge-

rij generis, sed & res metallicas, vermes & animalcula alia aspectu sæpe horrida producit, quod inprimis in steatomatibus, atheromatibus & similibus apostematibus observatum est, teste *Galen. l. 2. ad Glaucon. c. 7.* dum inquit, *Si aliquando humiditates in affectu perduraverint, multiformes habent alterationes. Nam & lapidibus & arenis, & testis & lignis & carbonibus & limo & sorditiei Balnei, faci & amurcæ, & multis alijs talibus similia corpora in abscessibus contineri sæpenumero inveniuntur.* Non raro tamen vel ejecta, vel post mortem inventa nonnulla conspiciuntur, quæ omne naturale superant principium, & non nisi Diaboli arte & malitia vel in corpore producta, vel eidem insinuata censentur. Magnam enim eidem esse potentiam, quis negabit? Limitata tamen ea est, & à nutu Altissimi & Omnipotentis Dei dependet, cum alias propria virtute nec pediculum, vilissimum animal, procreare potis sit. Cur vero Deus tantam ei concedat vim & facultatem hominibus ob admissa peccata nocendi, ex Theologia satis superque constat. Ejusmodi historiam *Gemma l. 2. Cosmog. c. 4.* nobis suppeditat. Puella enim quædam Lovaniensis anguillam vivam per alvum primum dejecit, deinde

inde per Vomitum, pilos numero copioſiores & digiti longitudine, imo floccos ingentes pilorum cum materia purulenta inſtar ſaniei, in qua colluvie & fruſta lignorum & membranarum tenuia ramenta apparebant, quin & lignorum partes adeo vivæ, ut ex caudicibus obſoletis diffractis inæqualiter comminutæ portiones viderentur: ſubſecutus quoque ramentoſus Vomitus, cum quo Carbones veri minutiſſime triti atque permiſti ſingulis diebus prodeuntes ad quantitatem librarum duarum aut trium, ſæpiſſime cum pilis tam copioſis, ut nuci juglandi includi non poſſent, conſpiciebantur: per alvum ſimiliter lapides plurimi inſignis magnitudinis, nec non ligni portio pollicis magnitudine & craſſitie excreta, ut & Os quoddam Triangulare ſolidum foris, intus vero cavum ac ſpongioſum &c. Horum omnium generationem nemo ad naturalium cauſſarum claſſem referre audebit: Utut enim pilorũ generationem in varijs corporis partibus nemo inficiari poterit; ſic enim Cor hirſutum, Linguam piloſam, Naturæ Conſulti obſervarunt, & per Vrinas pilos ejectos eſſe notarunt: tanta tamen pilorum copia, lignorum fragmenta, & alia æque abſurda,

attes

artes Diaboli hic plurimum valuiſſe, ſatis deſignant. Refert *Beniven. lib. de admirand. morbor. cauſ.* mulierem quandam ſpiritu maligno obſeſſam, dum intolerabilibus Ventriculi torminibus divelleretur, nec Medici ullam opem ferre poſſent, repente oblongos & recurvos clavos, æneaſque acus una cum Cera ex capillis conglomeratas evomuiſſe, & poſtremo ingens carneum jentaculi fruſtum, quale nec Gigantis fauces deglutirent, eructaſſe. Ita & *Langius l. 1. epiſtol. med. c. 38.* agricolæ cujuſdam meminit, qui, cum crudelibus dolorum tormentis in altero Hypochondriorum latere conficeretur, clavum ferreum ſub illæſa cute manu ſubito apprehendit, quo à Balneatore extracto, at dolore nihilominus ſæviente, is ſibi ipſi, ex animi Impotentia, violentas intulit manus, in cujus Ventriculo aperto lignum teres & oblongum, *quatuor ex Chalybe cultri*, partim acuti, partim inſtar ſerræ dentati, ac duo ferramenta aſpera reperta fuerunt, quorum ſingula ſpithami longitudinem excedebant. Quis hæc non Dæmonis aſtu & arte ingeſta fuiſſe affirmaret? Quis hic Veneficium non habuiſſe locum diceret? Haut abſimili modo Polonus quidam miles præterita æſtate ad

me

me veniens, narravit, se per multos annos captivum à Moschis detentum fuisse, cumque ei ut & alijs captivis, gloriosissima illa pace, armis victricibus Augustissimi nostri Vladislai Domini mei longe clementissimi impetrata, regressio & dimissio concessa esset, sibi & alijs poculum à Moschis præparatum & propinatum fuisse. eo vero exhausto, alios atrocissimos dolores & lancinationes infimi ventris usque ad internecionem, se vero enormes Vomitus percepisse, simulque lacertarum varia genera non sine molestia ejecisse. Nonnunquam tamen & violentiam quandam hostis ille generis humani adhibet, & ori nonnulla devoranda intrudit, quod sequens Historia à Rulando, *Centur. 4. curat. Empiric. 15.* consignata, docet. Puella quædam octodecim annorum cum aliquando sub noctem domum sola rediret, vir quidam amictus veste nigra (Diabolus nim.) à tergo puellam adortus est, cirros comprehendit, caput retraxit, naresque obturavit: ubi sic tractata puella Os exclamando aperuit: in illud ille impressit quippiam: quod cum ea rejicere conaretur, repressit ille per fauces ad Oesophagum, ut invita deglutiverit: quo facto puellam relinquit, quæ subito obmu-

obmutescit, & domum reversa muta per octo dies mãsit, deinceps sponte loqui cœpit, & multis diebus vomitu rejecit maximo & diro cum cruciatu res perpetua memoria dignas, utpote, acus, aciculas, clavorum varia genera, antias, capillos complicatos, obolos, fibulas, ovorum putamina integra, fila, cultros, aliaque multa, quæ ab astantibus & intuentibus sunt reservata, & mihi monstrata. &c. Similia exempla & de his eorumque modis vide plura apud *Clariss. Senn. l. 6. Pract. de Morb. occult. c. 1. part. 9.* Ad horum vero classem historiam nostri Rustici referre haut poterimus. voluntaria enim hæc erat cultri in Os immissio, libera titillatio, & naturalis, utut improvisa illa deglutitio. Quid? quod præter cultrum hunc nil, nec minimum quidpiam in Ventriculo repertum fuerit.

Utrum vero Melancholica eundem divexarit Imaginatio, dispiciendum. Non raro sane accidit, quod adusti & Melancholici sanguinis, vel in Cerebro generati, vel aliunde transmissi fumi & exhalationes Menti tenebras offundant, Cerebrumque obnubilent, haut aliter, quam vespertinæ aut nocturnæ tenebræ animos hominum in ijs versantium terrentes & perturbantes,

unde

unde ratio cæcutit, & densis nubibus circumsepta, luce sua privatur, totaque passim in suis discursibus hallucinatur & errat. Vt autem diversitas est Temperamentorum, in quibus fumi hi Melancholici dominantur, ita & variæ diversæque oboriuntur Melancholiæ species, Imaginatricem inprimis lædentes, vitiantes, & corrumpentes. Nec quicquam tam absurdum aut ineptum sanis unquam occurrere potest, quod non ejusmodi Melancholici somnient, & verissimum esse pertinaciter credant. Hinc invenies, inquit *Galen.l.3. de loc. aff. 6. 7.* alios, qui se putant figulinum vas, & ob id contactum hominum & propinquitatem fugiunt: alios, qui se vitreos opinantur. Aëtius refert, quendam in id erroris prolapsum, ut se capite minutum crederet, idque passim lamentaretur, donec pileo ingentis ponderis ferreo, illius vertici superaddito, ab hac phantasia dimoveretur. *Trallianus* scribit, se mulierem vidisse, quæ se à Serpente exedi pertinaciter asseveraret, hanc autem Pharmacis Vomitorijs, & supposito in pelvim æneam clanculum serpente, sanitati restitutam esse. Fuerunt, qui se aves esse arbitrati sunt, ita ut se non moverint, nisi cum motis brachijs ad alarum similitudi-

nem volare crederentur. Quinimo fingunt nonnulli, se nonnulla in corpore maxime molesta fovere. Ille apud *Plater. in Obs. p. 40.* se ranam vivam in corpore à multis annis alere, imaginabatur: alij se anguillas, serpẽtes, & similia in corpore habere somniant. Similia exempla, ut ſępius in Praxi notantur, ita inter alios vide *Quercetan. in Diætet. polyhist. p. 154. Forest. l. 10. Obs. 12. Marcell. Donat. l. 2. mirabil. c. 1. Schenck l. 1. Observat. 245. & seq. Plater. l. 1. Obs. Senn. lib. 2. Inst. par. 3. s. 2. cap. 4. & lib. 1. practic. part. 2. c. 8. Camerar. horar. succis. Cent. 1. C. 72.* Nostrum verò Rusticum simili Melancholia obrutum fuisse, forte quis initio colligere potuisset, ni mox certa aliorum, ut & ipsius relatio aliud edocuisset: accebat, quod ipsius Temperamentum haut Melancholicum conspiceretur. Licet enim post assumtam Martis buccellam tristiorem interdum exhibuerit vultum, non tamen naturali id ejus constitutioni, aut Melancholiæ, sed timori potius, ob dubium extractionis & curationis successum, adscribendum erat. Hic ipse satis hilarẽ se in conviviis & conversationibus antea præbuerat, nec signa Melancholici Temperamẽti præ se ferebat. Quare etiã à Medicis facile fides ei data, & de curatione consultatio instituta. *De*

De MEDICORUM CONSULTATIONE.

Sectio Secunda.

Miserrima hæc afflicti Rustici conditio multorum animos ad commiserationem commovit, Primum itaque Consul Landsbergensis, Dominus Martinus Hartlein, amicus meus honorandus, qui inviserat Rusticum, & omnia etiam minutissima ab eodem percontatus fuerat, me convenit, & Historia ipsa, ut & ægri statu expositis, consilium meum imploravit, cui hoc dedi responsi: Rem magni esse momenti, & similem casum vix unum & alterum in Observationibus Medicorum reperiri, & enarrata Historia Cultrivori Pragensis, suasi, ut Rusticus ille huc quam primum ablegaretur, quò à toto Collegio Medico, quid faciendum esset, deliberatio institui posset. In difficilioribus enim artis operibus

vult Hippocrat. ne nimium nostræ fidamus scientiæ, sed & alios in consilium vocemus Medicos, ut communi consilio quid faciendum quidve omittendum sit, concludatur. Paulo post hic ipse Casus *Cl. Dno. L. Crugero Collegæ & amico dilecto*, per literas à *Generoso & Nobiliss. quodam Viro* conscriptus exponitur, & tandem Patiens ipse cum commendatitiis Regiomontum mittitur, ut Medicorum se submittat curę. Qui sese Medicis conspiciendum & contrectandum præbuit. Hi verò consideratis considerandis, & examinatis examinandis, nullam hic subesse Phantasiæ & Imaginationis læsionem, sed cultrum revera deglutitum esse, & intra corpus delitescere, concluserunt. Dies itaque 25. Iunij indicta est Medicorum conventui, qui & in horto Dni. *D. Lothi Profess. Primar. & Sen. nec non Archiatri Electoralis*, tum temporis decumbentis, præsente Decano, & alijs Medicis Dominis celebratus est, ita ut quisq; de proposito casu suam libere ape-

re aperuerit mentem, ſententiamque dixerit. Tandem examinatis 1. Viribus (quæ in magnis operationibus ante omnia attendendæ, quo æger evadere poſſit, ne iis proſtratis fruſtra laboret Medicus) ſatis firmis adhuc & validis, 2. Loco Affecto, abdomen enim aperiendum, Ventriculoque vulnus ad extrahendum cultrum infligendum erat: 3. Necessitate operationis, quæ hic maxime urgebat, ne vel vires deficerent, vel ægrotus ipſe procraſtinationem ægre ferens, ad impatientiam diſponeretur; tandem, inquam, unanimi conſenſu concluſum eſt: Vt ſectio ante Caniculares inſtituatur, præmiſſis tamen iis, quæ ad aliqualem præparationem neceſſaria videbantur: ſimul ut balſamicorum Oleorum uſus internus præmittatur, quo ſic dolores Ventriculi demulcerentur, & is ipſe balſamicam imbibere poſſet Virtutem: Balſamum verò, Hispaniæ dictum, omnibus aliis nominatis præferendum, & in u-

ſum trahendum ſuadebat experientiſſimus noſter Senior. Dn. D. Lothus: Cui & reliqui Medici aſſenſum facile dedere : nec diſplicebat Magneticum imponere Emplaſtrum, incitati exemplo curationis Pragenſis.

Cum verò certis de cauſis, imprimis ob majorem Vulneris infimi Ventris, multis humoribus abundantis, efficaciam, Balſamum hoc nonnihil immutatum ſit, utriuſque deſcriptionem ſubjungere placuit. Sic autem habet Hieronym. Fabrit. ab Aquapend. 2. Oper. Chirurg. part. 2. c. 7. p. 805. Non poſſum autem, inquit, ſilentio involvere, medicamentum quoddam præſtantiſſimum ad partium nervoſarum vulnera. Cujus deſcriptionem ab Hiſpano quodam Sacerdote, fide digniſſimo, accepi: qui retulit, in Hiſpania non licere hoc medicamentum componere, quod homines medicamenti viribus confiſi, facile digladientur, inque arenam deſcendant. Eſt autem hoc:

℞. *Olei vetuſtiſſ. Unc. iiij*
Terebinth. puræ Unc. viij
Frumenti integr. Unc. jß.
Hyperic. Unc. ij

Rad.

Rad. Carduiben. Valerian. an. Vnc. j.
Thuris pulveris. Unc. ij.

Radices & herbæ, crasso modo contundantur, in olla ponantur, & tantum Vini albi super fundatur, ut omnia in Vino mergantur, & per biduum facta infusione, oleum & frumentum adjiciantur, & coquantur omnia ad Vini consumtionem. Mox facta forti expressione, addatur Terebinth. & thus, & iterum parum sinantur ebullire, serventurque in vase vitreo. Sanat vulnera, ut ajunt, spatio viginti quatuor horarum. Modus utendi talis est. Abluto prius vulnere vino albo frigido, statim inungitur totum vulnus oleo prædicto calente: quod si hoc commodè fieri nequeat, per siphonem intra vulnus, tanquam per clysterem immittitur; & confestim labia vulneris ad mutuum contactum adducuntur deligatura, aut sutura, aut glutino, deinde partes circumstantes prædicto oleo similiter inunguntur. Supra verò vulneris labia jam reducta, linteum imponitur, prædicto oleo madens, & supra hoc aliud, Vino nigro expressum, mox alia lintea sicca: deinde fascia superligatur.

Nostrum, quod usurpatum fuit, sequens erat.

℞. *Ol. olivar. recent. Unc. ij.*
Therebinth. Unc. jß.
summit. Valerian.
Hyperic.
Carduib. an. p jß.
Thuris Unc. j.
Myrrh. el. aloes opt. an. Dr. ij.
Cocc. infect. Dr. j.
Res. pin. rec. Dr. ij.
Vini malvatic. Unc. iij.

Misce, stent in digestione quatuor horas, tum leniter ebulliant, donec Vinum fere absumtum sit, tum colentur, & exprimantur.

Positio III.

Culter absorbtus beneficio caloris innati in Ventriculo aliquo quidem modo alterari, at digeri, aut absumi haut potuisset: per sectionem itaque eum extrahendum à Collegio Medico recte conclusum fuit.

NOnnullorum animalium, queis crassior cibus pro alimento est, non tantum carnosus ad digerenda etiam duriora, conspicitur Ventriculus; sed & membranosæ dantur Ventriculi Substantiæ, in quibus

bus calor ita exaltatus, facultasque ipsorum ita disposita, ut durissima quæque, non tantum ex Penu Animalium & Vegetabilium, sed & mineralium petita & deglutita, dextrè conficere valeant. De struthione notum est, quod, secundum nonnullorum autorum assertionem, ferrum & deglutiat & conficiat. Testatur id *Langius l. 1. epist. medic. 12.* se sc. vidisse struthiones ex ferro conflata numismata in horto Ducis Ferrariæ deglutivisse & concoxisse. Idem se apud Antuerpienses vidisse, & observasse scribit *Amat. Lusit. Cent. 2. c. 69.* Contrariam quidem *Aldrovand. l. 9. Ornitholog. 6. 2.* cum nonnullis fovet sententiam, existimatque ferrum, aut ex eo conflata numismata, à struthione quidem deglutiri, at non absumi aut confici. Verum, qua ratione gallinarum membra, auro liquescenti mixta, idipsum consumunt? referente *Plinio l. 26. natural. histor. c. 4.* & ex hoc *Mizald. Centur. 4. memorabil. 99. Scaliger exerc. 88.* Qua ratione auri folia cum alimento gallinarum mixta, iisque pro cibo exhibita, non solum eas saginant, sed ruffum etiam & quasi aureum colorem conciliant? ut tradit *Hieronym. Reusner tract. de Scorbut. exerc. 7. p. 504.* nec non *Carol. Rosenberberg.*

animadverſ. & Exercitat. Medic. 31. Clariſſimus Eichſtad. tractat. de Confect. al kerm. teſtatur, ſe ante paucos annos Gallinæ Calecuticæ duos foliorum auri libellos cum ordinario pabulo abſorbendos dediſſe, eamque poſtea mactaſſe, & reperiſſe in ea carnem naturali colore imbutam, pulchram & puram, at nec in cavitate Thoracis, neque in Inteſtinis reliquias foliorum Auri, multo minus incruſtationem ab iis. *Schnitzerus epiſt. 50.* ciſtæ Medicæ profitetur, gallinam quandam multos devoraſſe nummos, poſtmodumque in mactato Ventriculo inventos eſſe aliquot ad medietatem conſumtos, inprimis argentum digitalis argentati filiolæ, ut præter æs nil reſtaret. Sequens hiſtoria idem confirmare videtur: In horto civis cujuſdam Regiomontani primarij nonnulli Convivæ conis ludebant, nummoſque æneos & argenteos in terram deponebant, ibi gallus quidam Indicus forte obambulans, aliquot nummos furto aufert & deglutit: Convivæ ejus præſentiam nihil curantes, mirantur defectum nummorum depoſitorum: Gallum mox revertentem, & ſimilia patrantem, in recenti crimine deprehendunt, ſicque alios nummos devorandos ſtudio ipſi objiciunt, & poſt ali-

quot

quot horas ſupplicium de eodem ſumendum, ſententiam ferunt, & Veru infigendum Igneque torrendum concludunt, prius tamen Ventriculum inquirunt, inque eo nummos inveniunt alios ſemireſolutos, alios vero in totum fere abſumtos, idque non ſine admiratione. De muribus, quod ſecundum Theophraſtum ferrum rodant, aurique ſcobem appetant, & procul dubio digerant, apud *Plin. l. 8. natural. hiſtor. c 57.* legimus. Ventriculo vero humano ſimilem competere conficiendorum mineralium virtutem & facultatem, & quidem naturaliter & ordinariè, non facile quis dixerit. Nobiliori enim Creaturæ, nobilius quoque & facilius Natura aſſignavit alimentum, ne duritie eiuſdem & concoquendi difficultate præpedita, in negotiis gravioribus, & actionibus ſubtilioribus expediendis retardaretur. Et qua ratione Minerale aliquod deglutitum, & non probe in ore maſticatum, à Ventriculo confici poterit, cum nec Vegetabilium, nec Animalium partes nonnullæ craſſiores & duriores, Oris præparationem ſubterfugientes, in, & ab eodem facile digerantur? Hinc oſſicula, tendines, ligamenta, & alia cruda, per alvum viciſſim immutata rejecta, obſervata fuerunt.

fuerunt. Quidam per imprudentiam frustum Corij devorans, post semestre spatium inconfectum idipsum per alvum egessit, ut habet *Hildan. c. 1. obser. 31.* Novi quendam Virum primarium, qui deglutita portiuncula cruda de pomo citro, paulo post Tertianam incurrit intermittentem, quæ prius sedari haut potuit, quam portio illa per Vomitum iterum ejecta fuerit, quæ tamen nil alterata visebatur. Casei portiunculam per biennium in Matronæ cujusdam Ventriculo hæsisse, postmodumque Vomitu ejectam esse, notatum est. Nec urgere hic videtur necessitas, ut ad occultam aliquam Ventriculi qualitatem confugiamus, cum Naturæ intentio inprimis attendenda, eiusque scopus perpendendus, hæc enim ad spirituum subtiliorum generationem aëreum potius homini voluit destinare alimentum. Sed quid multis? Nonne vel quotidie videmus Mineralia, ita ut assumta fuerunt, cruda vicissim & inconfecta ejici? *Gal. l. 1. de Natural. facult.* refert, quendam annulum aureum Ore detentum imprudenter deglutivisse, & postea immutatum excrevisse. Simile quid de puella octennali prodidit *Cornarius præmedit. observat. med. c. 27.* Alius tres taleros cum Ce-

revisia

revisia unico haustu per gulam dimisit, quos tertio die immutatos per alvum vicissim emisit referente Foresto. Nonnemo clavos ferreos ob modicam stipem devoravit, & crudos rursus eosdem ejecit, teste *Cardano l.8. de rer. variet.c.40. Schenck. l.3. observ.medic.2.* scribit, quendam silices duros ingestos, eosdem vicissim excrevisse. Quædam, notante *Benivenio c.20. de abdit.* acum æneam devoraverat, quæ decimo demum anno per terebratum Ventriculum è parvo demissa foramine prodiit, vulnusque consolidatum & curatum. Ancillam quandam aciculam deglutivisse, eandemque decimo quarto die immutatam egessisse habet *Hildan. Centur.1. observ.34.* Acumen cultri quendam absorpsisse, & immutatum per posteriora reddidisse scribit Forest. qui & de fratre suo adhuc puero refert, quod plumbum rotundum, sed depressum, inter ludendum deglutiverit, & die tertia absque molestia cum fecibus per alvum reddiderit. Hæc & similia, quæ passim apud autores, & sæpius in Praxi occurrunt, satis evincunt mineralia deglutita à Ventriculo humano haut confici posse. Nec est, quod quis hinc colligat internum Mineralium usum supervacaneum esse, &

ſe, & fruſtra à Medicis commendari; imo aurum, argentum, uniones, & ſimilia ægrè habentibus ſine ſucceſſu propinari, cum ea plus hominis crumenam, quam vel corpus ejuſdem corroborare valeant, cui ſententiæ inter alios ſubſcribunt *Quercetan.* in *Tetrad.c.25. & 31.* & in *Peſt. Alexic.l.2.c.7.* ut & Auguſtani Medici, qui in Pharmacopæa ſua ad Auream Alexandrin. ſtatuunt, quod Auri & Argenti in Medicinas additio opinioni magis, quam intentioni ſatisfaciat, & ad paſcendos oculos ex Arabum luxu, ad conciliandam Pharmaco autoritatem, introducta ſit, cum tantum abſit, ut calor noſter nativus Virtutem ex iis ſua exhalatione vel vi quamvis intenſa prolicere poſſit, ut ea ipſa integra, ac nullam penitus ab aſſumtione mutationem paſſa, excerni obſervemus. Verumenimverò licet aurum, quod medicamenti rationem habet, ut & alia mineralia, ab Archæo Ventriculi noſtri exactè elaborari & diſſolvi, inque chylum converti nequeant: ſufficit tamen, quod illud Solari ſua influentia, occultæque Virtutis radiis in ipſum Cor, Microcoſmi ſolem, ſympathetica quadam Virtute agat, facultatemque ſuam Viſceri huic conferat: Imo, quis negaret ſpiritum quendam ex:
foliis

foliis auri, inſtar evaporationis alicujus, ſpiritibus noſtris, eidem analogis, communicari poſſe, cum & aliis mineralibus eiuſmodi effluvium ſpirituale, corpori noſtro ſeſe inſinuans, denegare haut poſſimus? Iaſpidem externè admotam, & manibus contentam, ad miraculum uſque ſanguinis fluxum compeſcere, non tantum *Boëtius de Boot tr. de gemmis.* cap. propr. ſcriptum, & aliquot obſervationibus comprobatum reliquit, ſed & ego ipſe ſimilem lapidis huius efficaciam in nimia Hæmorrhogia ſæpiſſime expertus ſum. Senex quidam ſeptuagenarius, cum cruentam per aliquot dies emitteret Urinam, idoneis interne propinatis medicamentis, reſtituitur, & paulo poſt ob motum vehementiorem, & maiorem Venæ rupturam, periculoſius quoque profluvium ſanguinis, maxima cum virium proſtratione ſenſit: Internis & externis mediis & remediis nil proficientibus, uſum prædicti lapidis ſuaſi: comparatas igitur ex illis armillas manibus adhibuit, & vix hora elapſa (mirum dictu!) ſanguinis fluxus non ſine admiratione ceſſavit, & hic viribus recollectis ſenſim convaluit. Eædem armillæ in nimio menſium profluvio, ut & Hæmorrhogia narium, plurimis

rimis profuere. Sed & poſtmodum aliquot alia exempla virtutem Iaſpidum efficacem demonſtrarunt. Nonne Cryſtallum appenſum in Vertigine plurimum valere ex *Plater. l. 1. pract. de funct. l. p. 246.* conſtat? Sapphirum oculis admotum adverſus variolas & morbillos eoſdem defendere docet *Plat. lib. de dolor. pag. 853. Scholtz. in epiſt. 160.* nec mulierculis hoc ipſum ignotum eſt. Quid de ſuccino dicam? cuius attractrix facultas vel aliquali calore excitari poteſt. Cum ante biennium Variolæ eſſent hic Epidemiales, virgunculæ cuidam in principio morbi, ante earundem eruptionem brachialia ex ſuccino parata, Carpo circumpoſita fuere, cumque à ſiniſtra manu ſæpius deciderent, dextræ vero ſemper admota manerent, variolarum immenſa copia ibidem loci prorupere, ita ut non ſine moleſtia ardorem illarum ferre coacta fuerit. Hac de cauſa etiam ad revellendum à capite dolorem, plantis pedum ſupponitur. Quod verò ab oculis Catharrales defluxiones avertat, ſi Nuchæ imponatur & geſtetur, lippis, quod dicitur, & tonſoribus notum eſt. Quod ſi hæc, & alia infinita (ut nil jam de Lapidis Nephritici virtute dicam) externè tantum appenſa vel admota,

virtu-

virtutem insignem corpori conferunt, spirituali suo effluvio morbificæ resistunt constitutioni, quidni aurum, & alia internè sumta, efficere poterunt? Nonne, si tremor partium ab Hydrargyri usu exortus est, & vel ori nummus aureus imponatur, ille ipse vel ex Centro corporis èvocatur? Aurifabri cujusdam minister, cum ab usu continuo Hydrargyri, visum debiliorem percepisset, me suasore, per aliquot dies ducatum aureum ore gestavit, unde quotidie albedinem contraxit, visusque restitutus est. Virtualis itaque medicamenti potentia membris appropriatis, eo ipso etiam in corpore non digesto, communicari potest, dummodo calor noster aliquo modo in idipsum agat, quem tamen interdum satis efficacem in nonnullis subjectis deprehendimus. Refert *Amatus Lusitanus Centur. 2. Curat. 69.* quendam numisma æneum devorasse, & nulla percepta noxa, nisi quod gracilitas quædam corporis suborta fuerit, anno elapso cum excrementis egessisse, at exiguum, & ita à calore naturali absumtum, ut omnes in admirationem traxerit, idemque addit se vidisse apud Ferrarienses Heluonem, qui coria, testas, & fracta vitrea vasa comederit, concoxerit, & digesserit, ut

eum omnes ſtruthiocamelum appellarint, de quo & apud *Columb. l. 15. Anatom. p. 486.* Ita aliquomodo immutata, at non abſumta conſpiciebatur illa moneta argentea *ein halber Ort von ein Spaniſch Real,* quam Virguncula novennalis, Civis cuiuſdam Inſterburgenſis filia deglutiverat: poſtquam enim ſeptima die iterum per ſeceſſum eandem eieciſſet, nigro plane colore, non niſi à calore interno ipſi conciliato, infecta conſpiciebatur. Haut diſſimile quid & circa Ruſticum noſtrum notavimus: Cum enim per undecim dies Culter ferreus in Ventriculo delituiſſet, paululum circa cuſpidem mutatus conſpiciebatur, acſi aliqualem Ignis vehementiam ſuſtinuiſſet. Quis vero crederet ſucceſſive, & mora temporis metallicum hoc corpus potuiſſe abſumi? Cum imprimis debilior eſſet Ventriculi conſtitutio, calor ipſius languidus, & prædictæ rationes aliud ſuaderent. Neceſſario itaque de exciſione eiuſdem cogitandum erat: quæ enim præter naturam in corpore noſtro detinentur, removenda eſſe dictitat Galenus, ſuadet ratio.

Posi-

Positio IV.

Ut culter ille deglutitus à Natura non absumi, ita nec ab eadem ullo modo evacuari potuisset, & cum diuturnior eius in Ventriculo mora non parum molestiæ & damni inferre valuisset, per sectionem eruendus erat.

INeptam quis forte æstimaret illam excisionem, si vel nil molestiarum & damni eius præsẽtia dedisset, vel etiam Natura ipsa eundem tandem expulisset. Observatum enim est, etiam in nobilioribus partibus nonnulla absque periculo delituisse per multa tempora. *Thomas Rodericus Aveiga l. 5. locor. aff. c. 1. comm.* refert, Cervam repertam fuisse Cordi infixam gerentem antiquam ex Venatione sagittam. Ex *Alexandro Bened. l.4. Anat.c.24.* sequentia depromuntur. *Quidam Græcus Sciurus*, inquit, *nomine, mihi notissimus, Chalcidis in expugnatione circa tempora sagitta vulneratus, ductus inter captivos à Turcis, persanato quoquo modo vulnere, annis Viginti vitam duxit servilem; tandem liber Cydonem venit, & post quintum annum, dum aqua per æstatem frigida os collueret, concitatis supra modum sternutamentis, magno pruritu, inter maximos conatus prosiliit*

è naribus sagittæ frustum, digiti medij longitudine, ferrea acie, nec aliquam Vulneris notam reliquit. Quî globulus sclopetarius intra Cranium & duram menyngem, per sex menses citra ullam noxam impactus fuerit, posteritati scriptum reliquit *Hildan. Observ. Chirurg. 2. l. 2.* Admirandum exemplum quoque, imo miraculum quoddam Naturæ notavit *Zacut. Lusitan. l. 1. de prax. medic. admirab. Obs. 5.* inquiens: *Meretrix cum in caupona nimium Baccho indulgeret, ebria & rixabunda obvios quosque objurgabat. Ecce ab alio ebrio, longo satis, at acutissimo cultello, illi super verticem capitis profundum inflictum est vulnus. Semimortua pluribus diebus sine sensu & motu remansit, deinde magno labore curata, evasit. In hujus post octo annos ex febri maligna emortuæ, & in Xenodochio per Anatomen dissectæ capite, intra duram matrem & Cranium, dimidium cultelli, quo antea fuerat vulnerata, ferrugine obsitum, inventum est. Hæc dum post vulnus vixit, munera domestica exercebat, & nullum unquam facultatum rectricum, aut animalium læsionem sentiebat.*

Deinde & Natura ipsa, quæ admiranda sui curatrix est, non raro ea, quæ ipsi præter naturam communicata sunt, tandem expellit; hac ratione cultellus ille, cujus,

posit. 1.

posit. 1. ex Hildan. facta est mentio, deglutitus, & toto biennio in corpore delitescens, tandem per abscessum à Natura factum, excretus est. Cuspidem sagittæ juxta inguina inflictam, sexto anno eductam esse scribit *Hippocr.* 5. *Epidem. Sect.* 7. *Hist.* 7. Similia videantur apud *Hildan. Cent.* 2. *observ.* 74. & *c.* 1. *obs.* 62. nec non *Cl. Senn. l.* 5. *practic. part.* 4. *c.* 5. *Schenk.* & alios.

Verumenimverò neutrum apud Rusticum nostrum locum mereri potuisset: Nam primo, rariora illa Exempla nullam inferre possunt regulam, cum contraria plurima dentur, ubi vel festucæ portio corpori infixa irreparabile damnum intulerit. Quod si vero ferrum in Ventriculo ferruginem contraxisset, nonne dira exinde subsecuta fuissent symptomata? In Ventriculo enim varij sæpissime delitescunt humores, vel salsi, vel acidi, acresve, qui corpus minerale inficere & inquinare, ferrumque ad ferruginem disponere potuissent. Utrum verò successu temporis per abscessum, vel alia ratione à Natura expelli potuerit, non sine causa in dubium vocatur: inprimis si longitudinem, & ponderositatem ipsius cultri inspiciamus, deinde & locum ipsum membranosum examinemus. Taceo, quod

eximium temporis intervallum, Natura ad tantum opus perficiendum exegisset, ut alia testantur exempla, quæ tamen mora ægroto nostro maxime molesta fuisset, & facile ad Melācholiam disponere potuisset.

Positio V.

Balsamicam internorum remediorū vim Membra corporis nostri non raro ita imbibunt, ut adversus ingruentes morbos plurimum valere possint.

ALimentorum assidue usurpatorum eam esse Vim, ut Temperamentum corporis mutare, & suum quodammodo inducere valeant, vult *Bickerus in Hermet. rediv. p. 215.* Meminitque Cardanus, eodem referente, se Infantes animalium lacte, præsertim caprarum, nutritos vidisse, in quibus nihil quoad habitum corporis fuit desideratum, at eosdem Ingenij vigorem amisisse, & dum adoleverint, quasi stupidos & stolidos evasisse. Verùm & medicamenta ipsa, sæpe sæpiusque assumta, corpori ejusque partibus facultatem suam communicare, & eadem quasi imprægnare, liquido constat. Natura enim ex corporea medicamenti massa, succum & spiritum convenien-

venientem elicit, quo imbuta adventanti morbo occurrere, & resistere studet: ille vero licet primitus naturæ nostræ non admodum arrideat, quippe, quod non alimenti, quo magis delectatur, sed medicamenti indolem sapiat, sensim tamen & successive eundem continua usurpatione ita familiarem sibi reddit, ut iam Natura quasi immutata conspiciatur. Suo id exemplo testari poterit Puella illa, ab Indorum Rege Napelli Veneno à primis annis nutrita. De Mithridate Ponti Rege tradunt Historici, quod quotidiano Mithridatij usu suum adversus venena corpus ita firmaverit, Temperamentumque suum ita immutarit, ut venena nil illi nocere potuerint, etiam tum, cum maxime cuperet: postquam enim exitioso atque Violento veneno (quo filiæ eius enectæ sunt) iterum atque iterum epoto, potius interire, quam vivus in Romanorum potestatem venire decrevisset, nullum invenit Venenum tam potens, quod ipsum internecioni tradere potuerit. Si Helleborus à capra devoretur, inquit *Smetius in Miscellan. p. 137.* & in Ventriculo primum, deinde in Iecore, demum in uberibus concoquatur & transformetur, inque speciem aliam subinde tansplantetur, nihi-

 lominus

lominus permanebit in lacte ex hac planta vis generata purgatrix. Memorabile quoque est illud, quod *Crato in Epist. medic. Scholtz. 16.* annotavit, quemdam continuo Rhabarbari usu, non tantum ab Hydrope liberatum, sed & reliqua membra robustiora facta, & Balsamo quodam naturali ex Rhabarbaro educto, corroborata, coloremque totius corporis optimum, ut & functiones omnes corporis rediisse, eumque vixisse sanum & incolumen citra ullam infirmitatem, usque ad primum senium. Et cum postmodum Cerebro ipsius lethale vulnus esset inflictum, præter Medicorum & Chirurgorum spem, felicissimam expertus est curationem. De Aloe sæpius, debito tamen modo usurpata, spondet *Münderer. in Aloedar marocost. 6. 13.* eam vel per se solam pro tuenda sanitate sufficere, ac plurimorum hominum vires, robur, incolumitatemque unicè jam olim tutatam esse, quorum ætatem ad longos dies, & annorum liberiorem liberalioremq; progeniem produxerit: arcere enim dicit omnes cujuscunque generis putredines, tam in Vivis, quam in mortuis, humores ab omni corruptela vindicare, nihilque in homine vel vivere vel degere eandem permittere,

nisi

nisi quod ad eius salutem & Vitam spectet. Catharros insuper, & defluxiones ad articulos ruituras, subtrahere, ita ut, teste Mormanno Medico clarisſ.ij, qui sibi continuum Aloes usum familiarem fecerint, ab omni Podagra & Catharro securi esse possint. *Est enim in Aloe balsamicum quiddam, balsamo nostro naturali admodum confine, cunctos humores succosque, siquidem naturales adhuc fuerint, conservans, præternaturales evacuans, medios emendans, universos putrefieri ac corrumpi prohibens.* Hacque de causa pillularum aloeticarum frequentiore usu, Iohannem Hermannum Witteberg. Medicum, ad octuagesimum annum vitam feliciter produxisse, scribit *Döring. l. de Mithridat. p. 149.* Nec est, quod quis metuat, Naturam assuefactam vim assumtorum contemnere, quoniam, ut inquit *Avicenn. 4. f. 1. c. 1.* ab assuetis non fiat passio, unde & in morbis mutanda esse remedia, cum Hippocr. censent *Averrh. l. 7. c. 2. Avicenn. l. 22. f. 3. tr. 2. c. 7. Paul. l. 3. c. 78.* continuamque unius medicamenti usurpationem dissuadent. Verum haut inconcinnè quis inter præservatoria & Curatoria remedia, distinguere posset: illaque haut esse immutanda, cum Natura ex remedio sibi familiari ita for-

mata firmataque sit, ut insultus morbificos leviores facilius abigere, ingruentes vero & corpus molestantes felicius eliminare possit, ut exempla allegata comprobare videntur. In curatione aliter sese res habet, ibi enim, inprimis si voto successus non respondet, medicamenta variari possunt, si vero auxilium à Pharmaco persentitur, quis sane mentis ipsius attentaret mutationem? Hinc illud *Hippocr. l. 2. aph. 52.* notandum: *Si quis omnia convenienter exactóque judicio faciat, nec quicquam ea ratione efficiat, tamen ad aliud non est progrediendum, modo id maneat, quod ineuntibus remedijs visum est.* Ut enim non temere in usu remediorum perseverandum, ita nec temere illicoque ab eorum usu abeundum. Et in longis morbis, docente *Celso l. 1. c. 3.* quos tempus, ut facit, ita & tollit, non statim condemnandum, si quid non statim profuit; minus vero removendum, si quid paululum saltem juvat, quia profectus tempore expletur. Si quid tamen non sat cito respondet, licet aliud consimile experiri, juxta illud *Haly 8. pract. c. ult:* Cum diutius uno curaverit medicamine, nec prodest ad contrarium transire, quoniam hujus forte materia, non convenit hujusmodi naturæ &c. Ut vero

in aliis

in aliis omnibus, ita & hic consuetudini & Naturæ aliquid dandum, ne nausea excitata, malum exasperetur. Sicque tandem obsigno, non abs re Potionem Balsamicam (*erat a. sequen. ℞. ol. olivar. comm. lib. ß. Hyperic. com. Vnc. ij. Misc.*) ante sectionem fuisse præmissam, sed ut sic Natura virtutem quandam & vim symptomatibus pertimescendis & ingruentibus resistendi, & vulnus ipsum conglutinandi imbiberet. Nec successus spem fefellit: æger enim non tantum ab omni Symptomatum insultu toto curationis tempore immunis permansit, sed & exiguum Curationis terminum, Natura ad consolidationem properante, absolvit, & quidem Feliciter.

Positio VI.

Ut vix perscrutabilis est Lapidis Herculei *attractrix vis, qua etiam per medium obstaculum vim suam exercere potis est: ita, num idem pulverisatus, & alijs permixtus medicamentis, eandem trahendi ferrum virtutem retineat, maxime χριόμενον, & investigatione dignum est.*

Est in Magnete abstrusa & recondita quædam potentia, quæ multorum ingenia

genia non tantum in admirationem traxit, verùm & ad investigandum eandem excitavit. Utrum verò omnium voto & sciendi desiderio satisfactum sit, non sine causa dubitatur. Ut enim Natura in sinu suo plurima habet recondita, quæ nos admirari sæpius vult, quā intelligere, ita & in Magnete quid à Natura concessum delitescit, quod humana mens vix consequi possit, dicente *Boëtio de Boot tract. de gemm. cap. de Magnet.* Relicta verò divina illa, qua Polum respicit, facultate, Attractricem tantum, qua ferrum expetit, dispicere libet. Fere omnes in eo conveniunt: Magnetem ferrum trahere, at non in eo, qua ratione id fiat, & utrum in pulveres redactus adhuc quid virtutis tractricis retineat? Somniarunt quidam, corpora quædam curva, hamorum instar & uncinorum è Magnete emissa, ad se ferrum pertrahere: alij atomos finxerunt ex eodem prosilientes, ferrique poris sese insinuantes, & idipsum propellentes: nonnullis Magnetis siccior natura ferrum humidius traxit. *Gal. l.3. de natural. facult. c.7.* censuit, Magnetem vivifica quadam virtute, & ingenita proprietate ferrum, tanquam pabulum sibi conveniens, allicere. Sunt, qui similitudini sub-

stantiæ,

ſtantiæ, & Identitati principiorum, cauſam tractionis aſſignant: alij eo modo à Magnete ferrum trahi dicunt, quo materia à Forma, quippe cum imperfectiora, ſui perfectionem appetant: placet quibuſdam occulta Sympathia, quæ in Naturalibus non poſtremum meretur locum. Recentiores quidam exiſtimant, ferrum ad Magnetem non trahi, ſed moveri, tanquam ad matricem ſuam, cuius abditis principiis perficiatur, quemadmodum ad Centrum terra. Paracelſiſtæ, ferreum quendam in Magnete reſidere ſpiritum putant, quem & in alieno corpore fortius trahere, quam in proprio fingunt; Nulla harum opinionum mentem ſatiare, animoque diſcendi cupido ſatisfacere poteſt, pluribus tamen eadem pro tempore examinare, haut operæpretium erit. Doctiſſimus *Cabeus* eximio de Magnete tractatu, Cauſam attractricis in Magnete Virtutis, dicit eſſe Qualitatem duarum facierum, qua ferrum ita à Magnete diſponitur, ut idipſum ad ſe provocare poſſit. Verum, nonne occultum per æquè occultum explicatur? Quid enim eſt Qualitas illa? Quodnam agnoſcit fundamentum? Manifeſta ne eſt, an occulta? An verò diſpoſitio quædam? Veriſſimum ſane eſt

est illud *Scaligeri. exerc. 131. Nos in luce rerum tenui caligare, in mediocri cacutire, in majore cæcos esse, in maxima insanire.* Quid? si spiritum quendam Sulphureum, occulta hac proprietate præditum, statuamus, qui tamen maximam cum spiritu ferri cognationem habeat? Spiritum quendam mineralem nemo Magneti inesse negabit, qui modo mineralium metallorumque naturam internam perspectam habuerit: Imo, qui summam illam tractricis virtutis subtilitatem, de qua postmodum dicetur, consideraverit. Sulphureum verò eundem voco, secundum tria illa Chymicorum principia, quæ vel maxime Mineralibus inesse videmus: illi autem trahendi potestatem assignant, quod quasi lentorem quendam & oleosum quid, maximæ tamen subtilitatis, in se contineat: At Sulphure imprægnatum esse magnetem satis liquet ex eo, quod violentia Ignis hoc ipsum evocari, & instar flammæ sese exserere possit, quo etiam sic evocato, omnem attractricem facultatem perire docet *Cabeus l. c.* Imo Sulphureitate sua, seu Sulphureo suo & quasi viscido effluvio, facile imbuit ferrum, ut similem trahendi aliud ferrum adipiscatur virtutem, quod non succederet, si aquea statueretur

subtili-

ſubtilitas, Mercurialiſque tantum liquor: Interim non ſatis extollendam & exprimendam obtinet penetrandi vim, ita ut etiamſi denſiſſimæ ciſtæ includatur, ad Septentrionem tamen faciem ſuam convertat. Et facultas ejus attractrix, teſte *Baptiſt. Port. l. 7. Mag. natural. c. 26.* nullis cancellis concludi, nullo obice præpediri, aut refrænari poteſt, quin invifibilis penetret, & ita vires ſuas oſtendat, ac ſi nullo intermedio vetaretur; aſtralis enim eius eſt virtus, admodum ſubtilis, duriſſima corpora pervadens, nulloque obſtaculo, quocunq; etiam, præcluſa: tam facile enim per ſolidiſſimum lapidem, aut lignum ſuam diffundere valet facultatem, quam per tenuiſſimum aërem. *Fac*, inquit *Cabeus l. 2. c. 6. p. 124. ut ferramentum non tangat Magnetem, ſed propius accedat per quatuor digitorum intervallum, ita ut ferrum inter & Magnetem aliquod corpus, quodcunque tandem ſit, interjaceat, ſive ſolidum ſit, ſive tenue, ſtatim ex Magnete Magneticas vires concipit ferrum, & ex tali propinquitate, etſi Magnetem non tangat, vim acquirit Magneticam, qua ſe expedite in polos dirigit, ad ſe trahit ferramenta, ex ſe ſuſpendit, uno verbo, Magneticum ſit.* Aliud experimentum à *Sueickardo lib. de arte Magneſia.*

Athanasio

gnesia th. 6. notatur. *Ferrum,* inquit, *subere suffultum, in vasculo quodam natitare permittas, quod Magnete exterius applicato, nullis obstantibus impedimentis in momento commotum, ac veluti amici præsentiam sentiens, sine mora relicto loco suo in ejus sese amplexum insinuare cupiens, ad marginem vasculi conferet. Tu interim quocunque placuerit, magnete extra Vas ad intermedium applicato, intus natitantem aciculam deduces, ex quibus plurima visu jucundissima spectacula confici possunt.* Idem *p. 55.* rationem proponit, qua ferrum super tabulam incedere possit. *Mediam,* ait; *acum pone super tabulam; affricta tamen prius basi acus alterutri parti Magnetis, quo facto, magnetem applicato sub tabula ad locum respondentem basi acus, & mox cum summa Voluptate videbis acum sese erigentem, & ad manus ductum sese infra tabulam moventem. Cui si contrariam partem obverteris, non jam basi, sed cono incedentem videbis.* Ex quibus experimentis verificatis, sympathia & affinitas spiritus Magnetis & ferri simul colligi potest. Sunt qui Identitatem Substantiæ hic introducunt, verùm sic & ferrum ferrum traheret: verùm, est in ferro, est & in Magnete peculiaris spiritus, uterque amicè inter sese familiaritatem exercet, & conspirat.

ſpirat. Magnetis, trahit ferrum; ferri ſpiritus, recipit & ſuſcipit hoc effluvium, ſicque facultate illa imbuitur, ſimul & ipſe Magneticus redditur.

Hæc ipſa excellens trahendi virtus, ut in Magnete integro fere ab omnibus conceditur, ita num etiam in pulverem redactus idem poſſit, dubitatur. *Libavius l. 1. Syntagm. arcan. p. 38. & lib. 1. de bitum. in gen. p. 96.* ut & alibi, negat Pulverem Magnetis trahere, quod virtus eius tundendo corrumpatur: huic ſententiæ ſubſcribit *Gilbertus*, & plurimi alij non ex profeſſo rem hanc tractantes. Cabeus ſuum hac de re judicium ſuſpendit, Medicisque diſcutiendum relinquit. Quare haut inutile fore arbitror, ſi partim rationes aliorum in medium prolatas examinaverimus, partim contrariam ſententiam argumentis quibuſdam roboraverimus, ut, utrum vera ſit, amicus Lector colligere poſſit. Pro Gilberto, Libavio, & aliis, pulveriſato Magneti omnem vim detrahentibus, ſequentes militare poſſunt rationes. 1. Quod in Magnete pulveriſato nulla ſit ordinatio polorum ferrum trahentium verſus ferrum, fieri enim poteſt, ut vel poli ferrum pellentes ad ferrum dirigantur, atque ſic non tra-

ctio, sed potius ulterior ferri promotio suboriretur. 2. Quod, ut nonnulli autumant, nullus sit in pulveribus Magnetis Æquator vel Polus, quorum beneficio attractio illa fieri, possit aut debeat. 3. Quod ceræ, oleo, & aliis pinguibus imbutus, vim suam amittat. 4. Quod nulla inter pulverem Magneticum Emplastrum ingredientem, & virtutem ejus trahentem, sit proportio, nam vix aliquod Magnetis grana Emplastri portiunculæ, parti adhibitæ, admixta sunt, quæ ad trahendum ferrum aliquot Unciarum inepta censentur. 5. Quod Magnes Emplastro additus exiguarum sæpe sit virium. Verumenimvero non firmo hæ rationes niti videntur talo. Nam ad 1. resp. Primo, quod Vis attractrix è conversis polis sese communicet reliquis polis ferrum directe aspicientibus, idque ob præsentiam affinis & amici sui mineralis, scilicet ferri, ut adeo per reflexionem virtus illa exeratur, deinde Magnes Magnetem in ordinem reducit, ut habet *Gilbert. l. 1. c. 5. p. 17.* & ad concordantias disponit: particulæ itaque illæ respicientes ferrum, reliquas vertere poterunt, si non in totum, tamen ita, ut naturali vi virtutem suam unire valeant, & quidem in eam partem, ubi se

major

major vis prodit, ſcilicet verſus ferrum, quod & ipſum ferrum extrahendum juvaret, utut emplaſtri materiæ duriori fuerit commixtus pulveriſatus Magnes. Ad 2. Falſum cenſetur id, quod vel in minima portiuncula Magnetis Polus & Æquator non detur; ſequeretur enim alias, in nullo Magnete vel Polum vel Æquatorem dari, niſi integra terra eaſdem exhiberet; vel etiam daretur ſic in quavis minera unicus tantum Æquator, cuius tamen contrarium oſtendit experientia, cum ex unico Magnete maiore artifices globos minores tornent plures, quorum quilibet ſuum polum ac æquatorem obtinet; ut taceam, quod ſit ſimilare aliquod corpus Magnes, de quo mox. Ad 3. reſponſum ſuppeditabit Cabeus, qui, loco citato, ſtatuit, nil eſſe in Natura, quod virtute ſua Magnetem privare poſſit, præter Ignem & Senium: Magnes enim, ut habet Libavius, Igni exagitatus, flagrantem ſuum Sulphureum ſpiritum amittit, quo amiſſo ſimul perditur vis illa tractrix, reſidens in ſpiritu bituminoſo ſive Sulphureo, ut antea dictum. Senio verò humidum innatum, ut in alijs mixtis omnibus, non tam in totum perit, quam conſopitur, quia eodem *Cabeo p. 131.* teſte,

Magnes reviviſcit, ſi perfecto Magneti rurſus apponatur, & ab eodem imprægnetur. Ad 4. quod proportionem trahentis & trahendi corporis concernit, dico, non ad corpoream quantitatem tantum, ſed ad activam potius qualitatem reſpiciendum: Nam ſi alias inſignes Examini ſubiecerimus medicaminum compoſitiones, etiam exigua ingredientis portio magnum promittet effectum. Verum & Simplicia ipſa ob oculos ponamus. Quantum quæſo virtutis Cervinum ingreditur corpus, cum Dictamno ſibi ſagittas inflictas expellit? Quęnam eſt proportio inter vehemens Catharticum, & humores trahendos evacuandoſque, ubi vel unica ſæpiſſime ſufficit pillula, quæ & Hypercatharſin non raro inducere poteſt? Nonne beneficio medicamenti aſſumti, & è longinquo, ſive à Capite, ſive ab ambitu corporis materia peccans prolicitur, quo tamen non corporalis maſſa, ſed virtus tantum medicamenti pertingit: cur itaque non ſufficeret vis Magnetica Unguento communicata? Ad 5. reponi poteſt, ſelectiſſimum eſſe eligendum Magnetem, Emplaſtro permiſcendum, ſi inprimis effectûs ille ſperari debet: qui vero Igne, vel Senio animam ſuam mineralem

neralem exhalavit, ille merito repudiandus, cum nullam virtutem trahendi amplius retineat.

Pro contraria itaque sententia allæ, gravioris ponderis, in medium proferri possunt sequentes rationes, virtutis tractricis in pulverisato Magnete patrocinium suscipientes. 1. Virtus sive spiritus ille Magneticus tractivus, est totus in toto, & totus in singulis partibus, affirmante *Cabeo l. 2. p. 105.* nec dissentit ab eo Gilbertus. Minutissimæ itaque Magnetis partes spiritu hoc imbutæ, ferrum quoque trahere poterunt: Nec enim Magnes dissimilare est corpus, cuius pars abscissa, parum de forma vivente participat, sed similare est, ubi & minima, virtutem totius obtinere potest. Nonne Piperis etiam granulum exiguam calefaciendi vim obtinet? Nonne succini etiam exigua portio paleas trahit? Imo hoc ipsum in pulveres redactum & fermento permixtum, plantisque pedum ad extrahendum calorem, vel Nuchæ ad retrahendam fluxionem impositum, etiam à mulierculis optimo successu adhibetur. Non sane diffiteor, non omnes partes ex æquo ita esse spiritu illo Sulphureo imbutas, ut trahendi facultatem æqualiter parti-

…crementa enim plurima ante …parationem fere omnibus mineralibus admixta sunt, quibus tamen sequestratis, selectissima proveniunt mineralia: idem esto de Magnete iudicium. Deinde spiritus Magnetis indolis est mineralis, fixamque obtinet naturam, ita, ut non facile à corpore vel partibus eiusdem, etiam minutioribus, avelli possit, quod vel aliorum Salinorum & Sulphureorum mineralium exempla attestantur; nil itaque virium Magnes trituratione vel pulverisatione deperdet. Tertio. Etiam alia ex Vegetabilium & Animalium genere petita, quorum tamen volatilior & minus fixa est natura, triturando & pulverisando vim attractricem sive Magneticam, ut loquuntur, hanc amittunt. Praxis docet Caput Hirundinis pulverisatum, ac melle mixtum, attrahere omnia membris infixa, quod & præstare dicuntur Cancri vivi contusi, ac mixti cum pinguedine leporis. Globus vel spiculum facile extrahitur sequentibus:

℞. *Ovorum ex Cancris vivis unc. iiij.*
Pingued. Lepor. unc. v.
Succin. albiss. unc. iij. Misce & applica.

Imo Colchica herba & radix pulverisata, si

ta, si vulneri imponatur, quicquid ei forte inhæreſcit, magneticâ Virtute extrahere dicitur. Vide *Samuel Hafenreffer. l. 2 de Curand. affectib. p. 360. & pag. 406. Avicenna* præſtantiſſimum hoc commendat:

℞ *Ferment. mell. opt. aut Propol. an. lib. ß.*
Viſci querni quart. j.
Ammoniaci q. ſemis. Olei q. unum. miſce F. Empla.

Rogerius aſſerit multiplici experimento comprobatum, quod radix arundinis contuſa cum melle, & appoſita, ſine dolore infixa extrahat. Dictamnum quoque, Tapſiam, Ariſtol. & alia, eâdem pollere facultate tradit *Tagault. l. 2. Chirurg. c. 4.* quod Empl. Apoſtolic. ſagittas & ſurculos corpori infixos extrahat, vide Nicolai diſpenſ. ut & *Weck. Antid. ſpec. p. 978. & 979.* Quod ſi itaque hæcce ex Vegetabil. & Animal. claſſe petita, etiam in pulverem redacta non deſerit attractrix illa facultas, qua ratione Magnetem pulveriſatum inferioris eſſe conditionis ſtatuemus, cum mineralium Natura fixioris ſit indolis? Quarto. Si minor particula, quam quidem in pulveriſato Magnete haberi poteſt, ſatis magnum pondus trahere valet, utique pars maior trahet maius quid. Atqui videmus

1. particulam illam, quâ ferrum ex affri-ctu Magnetis donatur, acum Hispanicam trahere, elevare, illâ tamen parte Magnetis pulverisati longe maiores erunt. Deinde & acum magneticam, ex solo affrictu minimam sane obtinere particulam Magnetis, attamen per asseres, mensamque lapideam sese afficiunt, ac unire cupiunt, magis igitur pars maior. Quinto. Natura, quæ sui domicilii conservatrix est, nil non ad eiusdem defensionem & reparationem molitur: insurgit itaque & illa, intenditque vires ipsius Magnetis, & per Emplastrum dispersas quasi recolligit & unit, ut feliciorem possit absolvere effectum. In similibus id quotidie observamus Naturæ operibus, nam & externorum & Internorum remediorum vires ad edendas actiones exaltat. Sexto. Quia & alia Magneticis simul admiscentur Emplastris, quæ simili trahendi facultate prædita sunt: iis itaque Magnetici pulverisati vires utut, ex aliorum sententia, exiguæ, si conjungantur, maiorem vim ad trahendum ferrum acquirunt. Hinc & Clarissimi Naturæ Consult. sequens maxime extollunt:

℞ *Lapid. Magnet. opt. unc. j.*
Rad. Aristol. utriusque

polypod.

polypod.
Visc. quern. an. Dr. j.
stercor. anserin. Dr. ßj.
Gummi ammoniac. Galban. in Vino albo dissolut. an: unc. ß.
Propol. Dr. ij. Mell. unc. j. Misc. pro Empl.

Septimo. Quia nihil reperiri aut dari potest in Natura, ex sententia plurimorum, præter Ignem & Senium, quod vim Magnetis infringere possit, non itaque trituratio, nec Oleum, nec alia, multo minus verò minor eius proportio. Vult quidem Gilbertus virtutem Magnetis æqualiter, pro quantitatis corporeæ decremento, decrescere, ità, ut lapis unius libræ attollat ferri libras, pars uncialis ejusdem unciam suspendat. Verum ab eo non sine ratione dissentit Cabeus, imo contrarium experimento Clarifs. Sennerti comprobatur: est enim ipsi Magnes armatus, à multis visus, qui vix Unciarum duarum est, interim plus quam libram ferri trahit, idque continuo à se pendulum sustinet, nec unquam decidere permittit: vide *lib. 6. Practic. p. 3.* alii idem explorare & experiri poterunt. Octavo. Quia in justa distantia Magnetis actio exercetur, si enim Ventriculi situm vel in eo

ferrum delitescens, simul & regionem, cui applicatum Emplastrum, consideremus, sphæram activitatis suæ Magnetem non excedere reperiemus: teste enim *Bodino l. 2. Theatr. Nat. p. 247.* Semipedis fere spatium ferrum à Lapide distare oportet, at ibidem talis non datur ab his distantia. Nono. Quia frustra præstantissimi & experientissimi Medici Emplastra Magnetica composuissent, & à Magnete denominationem ei adsignassent, si nulla trahendi facultas amplius inde expectanda foret. Soliusne exsiccationis gratiâ tam pretiosus admisceretur Lapis? cum & minoris pretii sint mineralia, eâdem, imo & maiori exsiccandi facultate prædita. Hinc non tantum apud *Felicem Wirtz.* Oppodeldoch ex Magnete componitur, ut extrahat tela, & alia, quæ præter naturam corpori insunt, ut videre est in Chirurg. ipsius *p. m. 668. vide & pag. 674.* sed & apud *Clariß. Sennert. l. 5. Pract. p. 4. c. 5.* ejusmodi reperiuntur medicamenta Magnete pulverisato exornata, quæ tela, frustula ossis, spinam, festucam, ferrum, & alia extrahere possunt. Qualia sunt:

1. ℞. *Ceræ novæ. unc. j.*
Colophon. resin. flav. an: lib. iiij.
Am-

Ammoniac. unc. ij.
Bdellij unc. j.
Succin. citrin. unc. iij.
Ol. è vitell. ovor. unc. iiij.
Lapid. Magnet. *unc. v.*
F. s. a. Empl.

2. ℞. *Cera Virgin. unc. iiij.*
Terebinth. unc. ij.
Lap. Magnet. *unc. jß.*
Fabar. excort. unc. j.
Axung. lepor. unc. ß.
F. s. a. Empl.

3. ℞. *Cera, terebinth. an. unc. vj.*
Colophon. Pic. naval. an. unc. j.
Ceruss. Vitriol. Rom. an. unc. iiij.
Lap. Hæmatit.
Magnet. *an. unc. ij.*
Mastich. unc. ß.
Thuris. Camph. Mum.
Sangu. Dracon. an. unc. j.
Ol. Iuniper. unc. ijß.
Ovor. Dr. vj.
Caryophill. Dr. ij.
Hypericl. unc. ß.
Lumbricor. unc. j.
M. F. l. a. Empl.

Vide

Vide & *Croll. Basil. Chym. p. mihi 267.* ut & *Hartm. in Comm. Nicola. in dispens. &* *Wecker. in Antidot. special. l. 2. p. 981. p. 989. p. 997. p. 999:* *descriptionem Oppodeldoch magni habet Munder. tr. de Chalcantho c. 7. & ex Sennert. l. 5. Pr. p. 414.*

Tandem Decimo, In simili attractionis casu Magnetis pulverem quoque valere videmus, quod cura Herniosorum testari potest. Nam *Paraus l. 7. Chirurg. c. 15.* & ex eo *Geiger. in Kehgraph. c. 7.* referunt, Chirurgum quendam ita Hernias puerorum curasse, quod Magnetem in tenuissimum pollinem redegerit, & in polenta eundem exhibuerit: Inde verò Inguen, ubi præcipitabatur Intestinum, inunxerit, & subtili ferri limatura asperserit, parte fascia & subligaculo, ut decet, constrictâ, sicque curatio absolvebatur. *Remedij*, inquit Geig. l. c. *efficacia ex eo pendere videtur, quod Magnes insita à Natura ferri, quod Inguini aspersum est, attrahendi cupiditate, impetu quodam violento, carnosas & adiposas particulas interjectas, sibi adiungit, quæ Peritonæi laxitatem undique comprimentes & constringentes; imò & successu temporis basu tenaci ipsi se adjungentes, viam lapsuro Intestino vel Omento intercipiunt; quod non magis à ratione abhorrens videri*

deri debet, quam quod intuemur, ipsum Magnetem, per interjecti tabulati crassitiem, ferrum post se hac illac distrahere. Sueickard. l. c. p. 54. modum, ex aliorum sententia, invertit quidem, at eodem res recidere videtur. *Primo*, inquit, *infirmis propinant cædua Chalybis in Vino Veteri optimo, deinde exterius ad affectam partem applicant Magnetem, qui pelliculas ruptas, tandem diffluentes, iterum constringit, coniungitque in unum: quod ubi factum est, Emplastrum ex Corio canino, cui inducunt contusam Symphyti maioris subcœrulei floris radicem, ac in pulmentum redactam, quâ parti affectæ impositâ, se sanare dicunt plerosque, spatio octidui.*

Denique ultimò, quis nagare poterit experientiam, in cultrivoro Pragensi notatam, ubi Empl. Magnetic. similiter fuit adhibitum, indeque via monstrata, ubi sectio commode institui potuit. In nostro Rustico haut dissimile quid notatum: Eo enim loci, ubi portio Magnetici Empl. fuit imposita, tuberculum quoddam est exortum, motus etiam quidam cultelli, tùm versus illam partem, ab ægro perceptus fuit. At unde hæc? Sanè non nisi à Vi tractricis facultatis Magnetis, & aliarum rerum vi tractrice similiter præditarum. Quis itaque

itaque, hisce perpensis, diceret Magnetem pulverisatum nil valere, & frustra ad extrahendum ferrum præscribi, medicamentisque permisceri?

De

IPSA VENTRICVLI INCISIONE, CULTRIQUE TRACTIONE.

Sectio Tertia.

Corpore Balsamicis oleis, aliisque necessariis ritè recteque disposito, tandem dies nona Iulii stylo nostro operationi destinata fuit. Convenerunt itaque cum Decano Fac. Med. Excellentissimi Medici, Collegii ejusdem membra honoranda, nec non Dnn. Studiosi nostræ artis, simul & Experientissimus Chirurgus & Lithotomus, Dominus Dan. Schvvabius, compater ac amicus venerandus, iam ἐν ἁγίοις. Cum itaque omnia ad manus essent tum Interna & Externa Cordialia, tum alia Chirurgica, invocatâ prius Divinâ

Divinâ aſſiſtentiâ & benedictione, Ruſticus ille, qui intrepido ſectionem expectabat animo, tabulæ ligneæ alligabatur, & loco carbone deſignato, verſus ſiniſtram Hypochondrii partem, ad duos tranſverſos digitos, ſub nothis coſtis, ſecundum rectitudinem, Inciſio fiebat, primumque Cutis & panniculus carnoſus (pinguedinis exigua conſpiciebatur portio) mox & ſubjecti muſculi, ut & Peritonæum ſectum & reſeratum fuit. Et licet Ventriculus aliquomodo ſubſideret, digitorumque apices fugiendo, non ita ſtatim apprehenſionem admitteret, & remoram aliquam operanti & aſtantibus injiceret; tandem tamen, acicula incurvata attractus contractuſque, præſentiam cultri deſignavit, quo apprehenſo, & ad ſuperiora deducta cuſpide, ſupra eandem Ventriculus paululum inciſus, culterque feliciter extractus, qui & omnibus aſtantibus conſpiciendus propoſitus, magno & ipſius ægroti, qui hunc ſuum eſſe genuinum cultrum,

ante

ante aliquot dies deglutitum, profitebatur, & astantium applausu. Vulnus verò ipsum, cultro extracto, statim concidit.

Positio VII.

Magna Ventriculi *est dignitas, major utilitas, maxima necessitas, attamen Vulnera eius (nî orificii superioris partem tangant) nullius, ut nec substantiæ membranosæ ratione, per se Lethalia, periculo tamen haut vacantia, censenda.*

Tres quidem præcipui sunt fontes, Morbus scilicet, Causa, & Vires, unde Indicantium propriè dictorum numerus, promanat, curatorium, nempe, Morbum; Præservatorium, Causam; & Vitale, Vires respiciens: Nonnulla tamen sunt, quæ à Medico in morborum consideratione necessario attendenda, non ut prima Indicantia, sed Verorum Indicantium Indicantia, sive Coindicantia, ut ex *Gal. 11. m. m. c. 13. & 9. m. m. 3.* colligitur. Inter hæc optimo jure primas sibi vendicat Pars Affecta, cuius ratio & consideratio tanti censetur esse momenti, ut à nonnullis inter primaria Indicantia collocata fuerit. Nam non

non tantum digito quasi vera Indicantia monstrat, & sic signorum Naturam induit, sed ad insinuationem agendorum, eorumque genuinam administrationem, plurimum confert. Quinimò & fundamenta Prognoseos suggerit, & quem morbus sit habiturus exitum, haut obscurè docet. In Vulneribus sanè non tantum Vulneris magnitudo, & causæ malignitas, sed & affectæ partis præstantia & præcellentia attendenda, quo sic, num vulnus eidem inflictum, Lethale vel Periculosum, vel minus lethale futurum sit, pronunciare possimus: Hæc autem præstantia concomitantem habet & Utilitatem, & Necessitatem. VENTRICULI si iam considerationem instituerimus, non indubitata quoque de ejusdem Vulneribus Prognosis institui poterit. Eximium hæc pars meretur dignitatis locum, quod, & toti corpori maximam suggerat utilitatem, simul & eidem maxime sit necessaria. Quemadmodum enim Homo sine cibo & potu naturaliter Vitam producere nequit, ita nec organo eiusdem concoctioni dicato, carere valet. Dantur quidem Exempla eorum, qui non tantum ad plures dies, sed & menses, imò annos cibo & potu omni destituti, vitam degerunt,

runt, ut notant *Smet. in miscell. p.551. Lang. l. 2. epist. 27. Donat. l. 7. Med. hist. mir. c. 1. & l. 4. c. 14. Schenck. l. 3. obs. med. 39. &c. Ioubert. l.1. Parad.2. Quercetan. Diatetic. polyhist. p. 204. Hildan. Centur. 5. p. 113. Sennert. l. 3. Practic. part.1. s. 1. c. 2. & alii.* Verum, ut inter rariora Naturæ hæc numerantur, ita & vita illa sat fuit misera, donec ad naturalia iterum se converterint media. Quare Natura omnibus animalibus Ventriculo prospicere voluit, ut assumtum ab Ore alimentum, ab eodem exciperetur, exceptum conficeretur, confectum aliis omnibus corporis partibus distribueretur. Absque Cerebro puerum quendam decennem per triennium victitasse notat *Zacutus Lusitan. l. 1. de prax. medic. adm. obs. 4.* Pulmones in quodam Puero Pththisico, dissecta post mortem Thoracis regione, non sunt inventi, sed tantum mucilago quædam asperæ arteriæ adnata: Et in puella trium annorum, Quartana diuturna extincta, Pulmones quoque ita contabuisse, ut nullum illorum vestigium appareret, sed tantum membrana, plena purulenta materia, cum tamen nunquam de tussi (mirabile dictu) conquesta fuisset, vel pus expuisset, ex eodem *Zacut. l. 1. obs. 100.* constat.

Obser-

Observavi hic Regiomonti, Hydropicam quandam restitutam, per integrum annum tolerabiliter vixisse, ita, ut & ædes sacras visitare, & munia domestica obire potuerit, postmodum febri subito extinctam fuisse, in cuius abdomine exiguum Hepatis vestigium, at plane corrosum, inventum fuerit. Nil Hepatis & Lienis in Matthia Ortelio repertum esse legimus apud Schenckium. Sine Utero plures vixisse mulieres, & vivere posse, patet ex *Æginet. l. 6. c. 88. & l. 3. c. 72. Aëtio tetrab. 4. Serm. 4. c. 76. Nicol. Florent. Serm. 3. tr. 3. c. 26. Lang. l. 2. epist. 39. Beniven. de abdit. c. 11. Christ. à Vega comment. ad aph. 18. l. 8. &c. Parao l. de homin. gener. c. 41. Glandorp. in specul. Chirur. p. 185. Schenck. l. 4. observ. 303. 304. 305. Zacut. l. 2. p. 196.* Quin imo in quodam diuturno morbo extincto, nullam prorsus Cordis portionem, sed ejus tantum tunicam repertam fuisse, testatur *Telesius l. 5. rer. natural. c. 28.* & ex eo *Hildan. Centur. 4. obs. Chirurgic. 51.* Ventriculo autem hominem caruisse, nec unquam me apud Medicos observasse, memini. Noluit enim Natura crudum & indigestum alimentum partibus offerre, sed prius in Ventriculo præparatum & elaboratum. Hinc quoque

salus & incolumitas totius corporis ex bona Ventriculi dispositione dependet. Hoc bene valente, totum valet corpus, eodem verò male affecto, crudus & vitiosus Hepati subministratur chylus, cujus vitium, secunda coctio nulla ratione emendare valet, & sic impurus quoque postmodum, non sine detrimento sanitatis, singulis partibus suppeditatur sanguis. Demonstravit hanc Ventriculi necessitatem & utilitatem, iam olim Agrippa Menenius, plebis Romanæ apud Senatum patronus, eleganti apologo, concluditque, Ventriculum alere corpus nostrum, dum alitur, & servare, dum servatur, esseque velut commune penuarium, suum cuique attribuens, conservansque pacem omnium, ut est apud Livium, ut & *Dionys. Halicarnas. l. 6. antiq. p. m. 607.* Qua de causa & Ventriculus à Q. Sereno regio exornatur Diademate, dum inquit:

Qui Stomachum Regem totius corporis esse
Contendunt, vera niti ratione videntur.
Hujus enim validus firmat tenor omnia membra,
Et contra ejusdem franguntur cuncta dolore.

Hinccine verò Vulnera Ventriculi profunda le-

da lethalia proclamanda ? Sic quidem cum *Hippocr. l. 6. aph. 18.* censuerunt *Celsus l. 5. de re Med. c. 26. Valleriol. l. 3. enarr. medic. p. 442. Forest. l. 6. obs. Chirurg. 5. Comm. Frambessar. l. 8. Canon. & consult. medic. 13. & Tagault. l. 1. Instit. c. 3.* qui tribus de causis Vulnera ejusdem lethalia statuit. 1. Quod pars ipsa sit nervosa & exsanguis. 2. Quod ejus usus perpetuo conservandæ vitæ sit necessarius, & utilis. 3. Quod medicamenta penitiori huic parti haud commode possint adhiberi; addunt nonnulli exempla: sic ex leviore Ventriculi, circa infimam partem Vulnere, hominem extinctum esse, notat *Amat. Lusit. Cent. 1. curat. 67. &c.* & postmodum alia quoque similia proferentur exempla, quæ ex leviusculis etiam Vulneribus hominem mori posse, commonstrant. Verum iam olim Galenus de universalis hujus Regulæ Veritate subdubitavit. Nam in Comment. Dict. aphor. Hipp. inquit. *In Ventriculo dubitatur* (Vulnus scilicet esse lethale,) *nam quosdam in eo vulneratos dicunt aliquando, sed rarò fuisse sanatos.* Et sane optime consolidata Vulnera Ventriculi etiam profunda fuisse, Medicorum testantur volumina. *Albucasis. l. 2. meth. c. 503.* scribit, se vulnera Ventriculi

 & In-

& Inteſtinorum reſtituiſſe. Chriſtoph. à Vega Comm. ad aphor. citatum narrat, Chirurgum quendam iuraſſe, ſe hominem, qui ſauciato Ventriculo, non longe à cibo aſſumto, per Vulnus chylum rejecit, curaſſe. *Fallopius cap. 12. de Vulnerib.* fatetur, ſe ſanaſſe mulierem & hominem, à quibus egrediebatur chylus & cibus. *Schenck, lib. 3. obſ. 122.* ex obſervat. Oethei refert, Chirurgos conſtanter affirmaſſe, ſe quendam militem robuſtiſſimum, & magni animi hominem, à ruſtico venabulo circa Hypochondrium dextrum perfoſſum, curandum ſuſcepiſſe, cujus ſtomachus à dextro latere perforatus, potum & iuſcula per Os aſſumta, iterum per Vulnus reddidit: Interim prognoſtico aſtantibus dato, ſe operam dediſſe, ut adducta ad exteriora parte ſtomachi Vulnerata, una eademque futura & ſtomachi pars conſciſſa, & Cutis colligarentur, ſicque poſtmodum vulnere feliciter conſolidato, ad priorem ſanitatis firmitatem vulneratus redierit. Hiſtoria læſi, & curati in Cultrivoro Pragenſi Ventriculi, idem docet, & confirmat. *Ante annos aliquot* (ut à fide dignis accepi) *cuidam Nautæ miniſtro, Dantiſci degenti, cum ante paucas horas halecis portiones aliquot, & Cucumeres crudos*

crudos devorasset, vulnus ab alio ejusdem Ventriculo inflictum est. Chirurgus vocatus, videns profundum esse hoc ipsum vulnus, & difficiliorem curationem fore autumans materia ingesta relicta, eandem arte extraxit, sicque postmodum Curationis telam feliciter pertexuit, & absolvit. Matthæus Centur. quæst. med. 21. scribit, quendam aurigam post cænam sumtam, cultro in abdomen Vulneratum esse, intra mensem tamen Ventriculum coaluisse, & ægrum sanatum esse. Huic experientiæ & rationes adstipulantur. Ventriculus enim non parum de carnosa substantia, intra Communes membranas delitescente, participat, ejus itaque beneficio concretio & vulneris coalescentia scite expediri potest: Nam & Vesicæ collum, itidem patum carnositatis possidens, vel quotidie sanari videmus, cum ex ea lapis extrahitur. Vulnus ejusdem optime curatum tradit *Felix Wirtz. in Chirurg. p. 221.* vide *Glandorp. Specul. Chirurg. p. 176.* Uterum, qui similem cum Ventriculo obtinet substantiam, sæpius discissum, optime tamen vicissim consolidatum esse, infinita testantur exempla. Vide *Dodonæum p. 282. Cornar. consult. medic. p. 118. Hochsteter. Decad. 6. obs. 3. in Schol. Francisc. Rousset. tr. de Part. Cæsar.*

& Bauhin. in append. ejusdem tract. Senn. l.4. Pract. part. 1. s. 2. c. 16. & part. 2. s. 6. c. 8. Deinde quis denegaret membranosis nervosisque partibus balsamum, quo ut conservari, ita & postmodum uniri & curari possunt, si inprimis arte juvetur Natura. Facilitat denique curationem, quod assumta per os, imo & externe adhibita, Vulneri facilius insinuari possint. Hinc non male cum *Paræo l. 9. Chirurg. c. 54.* concluditur: Vulnera, quæ Ventriculi substantiam penetrant, haut tanquam deplorata, remediis deserta patietur Chiturgus, imo in ipsis sedulo curandis, nec labori, nec industriæ parcet. Dubia enim spes, certa desperatione est potior. Quod si tamen Orificio superiori inflicta fuerint, periculosissima censenda, nam regio illa Nervis, à sextæ conjugationis pari derivatis, abundat, unde sensus exquisitus, cruciatusque acerbiores redduntur. Imo Convulsiones, quæ in Vulnerib. *Hipp. s. 5. aph. 2.* lethales statuuntur, ut & Vomitiones biliosæ, vulnus magis lacerantes *Cels. l. 5. c. 6.* pertimescendæ. Denique & remediorum internorum usurpatio minus accommodata, cum assumpta fundum petant.

DE

DE

VULNERIS CONSOLIDATIONE.

Sectio Quarta.

Cultro feliciter educto, ægrotoque vinculis soluto, Vulnus eo, quo par erat modo, demundatum, abdomenque incisum quinque suturis clausum: per harum autem interstitia Balsamum tepide instillatum, turundæque Balsamo imprægnatæ; impositæ, tandemque Cataplasma ex Bolo, albumine Ovi, & alumine, ad avertendam omnem inflammationem, superimpositum. Circa quintam Vespertinam seq. decoctum, cum pulveris seq. portione, sumsit,

℞. *Herb. Betonic. Sanicul*
Matrisylv. Pyrol. an. Mj.
Tormentil. M. ß.
Coq. in s. q. Aq. simp.

Deinde

℞. *Colat. unc. iij.*
add. Syr. d. hyssop. unc. ß. Misc.

℞. *Pollin. nu. mosch. unc. j.*
ocul. cancr. unc. j. ℈. iij.
M. F. pulvis.

Simul & hac vespera remotum est captalasma, Emplastrum verò stipticum impositum.

Die altera morbi, sive die 10. Jul. mane hora septima, vicissim convenimus, tum quietam habuerat noctem, pulsus paululum erat celerior, Urina sanguinolenta, cum sedimento grumosi sanguinis. Vulnus bene dispositum conspiciebatur, nec de dolore ullo ægrotus conquerebatur, idipsum mundabatur Vino, & remotis duabus suturis, instillatoque Balsamo, Emplastrum vicissim impositum. Hac ipsa die bibit de contuso Caponis, cui sequentes herbæ incoctæ:

℞. *Herb. Veronic. Pyrol. alchemill. an. Mi-*
stratiot. Hypericon. an. M. ß.
Agrimon. M ij.

Fl. Cor-

Fl. Cordial. an. Piſſ.
In Colatura parum ebull.
Conſ. ſcabioſ. meliſs. an. unc. jß.

Circa quintam pomeridianam, iterum deligatio fuit inſtituta modo prædicto, & cum alvus eſſet ſegnior; ſuppoſitorium fuit adhibitum, at ſine effectu. Circa noctem, hauſtum decocti prioris cum pulvere repetiit.

Die tertia morbi, & die 11. Jul. hora ſeptima matutina, deligatum eſt Vulnus prædicto modo, remotis viciſſim duabus ſuturis. Hac nocte parum dormiverat, nam fere per integrum diem precedentem ſomno indulſerat. Urina adhuc cruenta erat. Pulſus à celeritate remittebat, ſatiſque laudabilis erat: tenſio tamen quædam cum dolore in ſiniſtro Hypochondrio percipiebatur. Et cum ſummo mane Enema quoddam ex decocto hordei cum ſach. & caſs. confectum, infuſum eſſet, nullamque inde ſenſiſſet evacuationem, ſequens fuit præſcriptum, quo eo felicius ſanguinis grumoſi portiones diſſolverentur; *ad hoc enim plurimum valere Saturejam vult Valleriol. in obſ.*

℞. *Herb.*

℞. *Herb. emollient. an. Mj.*
Saturej. melilot.
Chamem. aneth. an. M ß.
Fl. chamem. Verbasc. an. Pij.
Sem. lini. fænugr. fænicul. an. Dr. j. ß.
Coq. in s. q. Aq. s. ℞. colat. lib. j.
add. Elect. lenit. unc. jß.
Mell. anthos. Dr. vj.
Sal. gemm. Dr. ß.
Misc. F. Enema.

Huius effectus satis laudabilis fuit, nam copiosa, & quasi nigredine quadam tincta, conspiciebantur excrementa: sed & molesta illa tensio, inunctione simul facta ex ol. verbasc. & aneth. sedata fuit.

Hora quinta more solito omnia in deligatione vulneris administrata fuêre.

Die 4. morbi & die 12. mensis idem in mundificando & deligando observatus fuit processus. Dormiverat bene, Urina adhuc dum rubedine tincta erat, pulsus nonnihil debilior: in brodio pulli sequentes fuerunt incoctæ herbæ:

℞. *H. Veronic. agrimon.*
pyrol. sanicul. an. Mj.

Beto-

Betonic. tormentill. an. Mß.
Rad. Symphyt. maj. unc. ß.
Scob. lign. sanct. unc. j. Misc.

Dorsum quoque Ungu. rosaceo inunctum.

Nec pomeridiana deligatione quicquam immutatum fuit.

Die 5. morbi & 13. mens. mane hora septima ægrotum nostrum vicissim invisimus: insomnem quidem habuerat noctem, nulla tamen virium prostratio aderat, pulsusque laudabilis. Urina aurei coloris cum sedimento albo, sed copioso & crasso, conspiciebatur. Pus vulneris bonum apparebat, alvique segnities Clysteris usu corrigebatur. Vulneri, ut antea, prospectum. Quod & post meridiem factum.

Die 6. morbi & 14. mens. mane Vulnus Vino, myrrha, & aloe imprægnato eluebatur, deligatioque more consueto instituebatur. Lingua aliquantulum aridior melle rosato humectabatur, collum verò externe oleo amygd. dulc. inungebatur.

Idem & Vesperi observatum, & peractum.

Die 7. morbi & 15. mens. Quietam habuit noctem, pulsus satis fortis, & jam in

portu

portu videbatur. Vulnus ratione solita deligabatur. Quod & post meridiem repetitum.

Die 8. morb. & 16. Mens. nulla quoque mutatio facta est. Hausit hac die portiunculam aliquam Infusi Rhabarb. cum Syr. dysent. Dorncr. unde semel alvum solvit. Subsequentibus diebus usque ad 14. morbi, idem deligationis & mundificationis modus fuit observatus, nisi quod rarior esset usus Balsami, ne vulnus justo citius ad consolidationem perveniret, & à Myrrhato quoque Vino abstinuimus.

Quæ, hisce diebus peractis, postmodum forte actitata fuerunt, leviuscula censentur, nec repetitione digna.

Diætæ tamen ratio exacta fuit habita: licet enim Natura crassioribus eduliis assueta esset, ob læsum tamen Ventriculum mutatio ad tempus necessario instituenda erat, ne vulneri, & sibi ipsi ægrotus, ob cruditatem, negotium facesseret. Hinc & potus eidem usque ad 14. diem moderate calidus propinabatur.

Sicque per Omnipotentis Iehovæ, & supremi directoris gratiam & clementiam, singularique Medicorum, & Chirurgi, industria & dexteritate, Rusticus noster cultrivorus optimæ est *resti-*

restitutus sanitati, qui nil de doloribus Ventriculi ullis iam conqueritur, sed ad consuetam Diatam & munia officii sui reversus, nobiscum DEO IMMORTALI *gratias agit,*

Huic itaque sit gloria, laus, & honor, in seculorum secula Amen.

Positio VIII.

Ut Vulneris Ventriculi, cultro evulso, subita occlusio, ita & excretio sanguinis Concreti per Urinam, Naturæ providæ beneficium censendum.

Admiranda in profligandis curandisque morbis NATURÆ efficacia, nullis elogiis deprædicari, nulloque mentis acumine satis investigari & explicari potest: Nam & ea, quæ ad oculum impossibilia nobis censentur, sola Natura exsequitur, & ad optatum finem deducit. Illa latitantes calidi innati igniculos excitat, & adversus morborum vehementiam pugnat, nec raro eosdem oppugnat. Illa humorem noxium per meatus sæpe occultos, ad stuporem usque expellit, & extra corporis fines eliminat. Unde non minus scite, quam docte & vere, Natura à *Baricello l. 2. de Hydronos. Natur. c. 34.* Dux & Præfectus nomina-

que rursus imbuit. Si itaque ejusmodi corpora sanie & tabe non statim diffluant, non nisi elapso duarum & septuaginta horarum curriculo, quo humores sisti contingit, moverique desinunt (quod Luna eo temporis spatio unum Zodiaci signum peregerit, cujus vi humorum decursus in corporibus perficitur) sepulturæ tradenda erunt: *Lemn. l. 2. de occult. nat. mir. c. 3. Forest. l. 10. obs. 79. schol.* Vide & *Avicenn. f. 1. l. 3. tr. 5. c. 12.* Notatu dignam recenset historiam *Amat. Lusitan. Cent. 4. curat. 23. Puella quædam*, inquit, *Ferrariensis Apoplectica, ab omnibus Medicis pro mortua habita fuit, cum vero mater eandem summopere amaret, eam non ita facile sepeliri permisit, & eo magis, quia ab aliis perceperat, quod, qui subito & repente gravioribus morbis corripiuntur, & pro mortuis habentur, non sic facile & repente clero sint committendi. Mater itaque puellam per triduum apud se, contra omnium opinionem, detineri fecit, & tertia die puella, quasi ex inferis sublevata revivixit.* Quoties Utero suffocatæ, & pro mortuis jam recensitæ, solius Naturæ robore vitam quasi recipiunt, ut Medicorum testantur volumina? Nota est historia Coloniensis illius matronæ, cujus ædes adhuc ibidem in foro novo conspi-

 ciun-

ciuntur, hæc sive Uteri strangulatione, sive ut alii volunt, Peste correpta, pro mortua sepelitur. In hujus vero digitis annulum relictum vespillones noverunt, quare nocte subsequente clam ad sepulchrum accedunt, loculumque effodiunt, & aperiunt. Quid fit? sepulta sese erigit, & Vespillonum, timore perculsorum, aufugientium relictam lucernam apprehendit, & ad ædes mariti properat, à quo cognita postmodum, optima victus ratione adhibita, convaluit, & tres deinde filios generavit, quos ministerio Ecclesiastico præesse voluit, ut habet *Camerar. Cent. 7. obs. 46*. Quoties plurimi diu claudi, resoluti, & contracti, Ira, timore, vel Incendii metu, nimirum perculsi, repente optimæ sanitati restituti sunt, ut exempla testantur apud *Valleriol. l. 2. obser. med. 4. & p. 164. Donat. l. 7. hist. med. mirab. 9. Zacut. l. 1. de Med. princip. hist. p. 2●●. Schenck*, & alios. Deinde, Natura quoque non raro pecc●ntem in corpore humorem, vitæ insidiantem, per abstrusas plane vias, & occultos meatus è corpore mirabiliter expellit, ut, qui Medici industriam eluserat, sola postmodum vincatur & abigatur Natura. Hæc clausa aperit, & jam quasi abolita

lita

lita ad usum destinat. In quodam juvene fure dissecto observavit *Cl. Arnisaus*, Anastomosin Venæ Cavæ & Arteriæ venosæ, ut & Canalis ab Arteria magna ad Venam arteriosam, magis apertam fuisse, quam in Infante recens edito, testante *Cl. Horstii Epistol. medic. p. 459*. Quî in Hydropicis itidem vasa obliterata, in salutem ægrorum, solius Naturæ beneficio, vicissim reserentur, materiaque serosa exinde evacuetur, praxis docet: vide *Forest. l. 19. obs. 33. Beniv. c. 42. Donat. l. 4. c. 21. Sennert. l. 3. Pract. c. de Hydrop.* Quid vero dicendum de motu & progressu humorum vitiosorum, per vias nunquam satis perspectas? Ex Thorace per Urinam materiam evacuari, inter infinita exempla apud autores consignata, illud testari potest, quod adnotavit *Cl. Sennertus* tum *l. 2. Pract. p. 2. c. 11.* tum alibi locorum de Juvene quodam studioso, qui Ann. 1623. in pectore vulnus accepit, gladio non lato in dextra parte, circa costam tertiam, prope alam in pectus adacto, & è regione prope spinam exeunte, ut de læso pulmone nil dubitatum fuerit, cum & spiritus cum sono magno è vulnere exierit, & maxima sanguinis copia è vulnere effusa fuerit, &c.

Huic primis diebus aliquoties aliquid sanguinis per alvum dejectum est: materia vero sanguinis, quæ inter musculos & cutem in magna copia colligebatur, simul & collum occupaverat, & manifestum humorem induxerat, absque omni tussi, per screatum sputum album satis & copiosum ejicientem, evacuata est. Quis hic non occultam ξύρροιαν Hippocratis locum habere dicet? Quis non imperscrutabiles naturæ motus & meatus mirabitur?

Cum vero hic ipse vulneratus, non tantum ex voto per Dei gratiam, tum temporis sit curatus, sed & in hanc usque horam bene valeat, & ab eo usque tempore in hoc ipsum, nullam ob vulnus neque in respiratione, neque in aliis actionibus sive vitalibus, sive animalibus, sive naturalibus; molestiam senserit, & per tredecim annos in Conjugio exoptato, utut Praxi molestissima, & aliis publicis occupationibus, Salvus vitam degerit, hisce simul Deo Ter opt. max. unico Sospitatori suo votivas suspendit tabulas, gratiasque devotas, pro tantis hactenus sibi indigno concessis beneficiis, agit. Quin & diligentissimo suo Medico Cl. Dno. Sennerto, Præceptori olim suo Clarissimo, immortales agit, & quamdiu spiritus hos reget artus, pro fideli cura acturus est gratias, vegetam

eidem

eidem senectam, viresque constantes & prosperrima quæque apprecans. Tu vero, ô Deus! & inposterum eundem ante vulneratum, sub alarum tuarum umbra protege, adversus Invidiam & calumniam malorum fortiter defende, & tandem ex molestissimo huius perfidi sæculi stadio, eundem in cœlestem avocare digneris Academiam.

Hæcce Naturæ, provide, & optime agentis beneficia, noster quoque Rusticus est expertus, partim citissima illa vulneris in Ventriculo occlusione, post extractum cultrum, partim sanguinis concreti evacuatione per Urinam. Illam promovere potuit Ventriculi interna constitutio rugosior, quæ plurimis plicis ditata est, quæ si dilatantur, mox vicissim coeunt; Hanc vero inexplicabilis, post divinam misericordiam, Naturæ bonitas. Quæ enim, quæso, molestia, quæ symptomatum syndrome oborta fuisset, si sanguis ille extra vasa remansisset? putredinem certe concepisset, caloremque febrilem induxisset. Vias autem si hic quæsiveris, per quas sanguis hic ad Renes delatus, & per Urinam evacuatus sit, eas vix manifestas invenies; sufficit Naturæ eas cognitas esse, cujus motum si Medicus attenderit, facile imitari

eandem poterit. Est sane confluxile & perspirabile totum corpus; una est confluxio, una conspiratio, consentientia omnia, teste *Gal. l. 6. Epid. lib. 3. de Natur. facult, &c.* Hinc Natura materiam, in capite femoris contentam, per os evacuavit, in altero Tumoris circa genu dextrum materiam ad Ventriculum detrusit, & per Vomitum rejecit, observante *Dno. Horstio l. 4. Chirurg. obs. p. 2. p. 353.* Hinc, abscessu circa Humerum serius aperto, humor deorsum viam quærens, in imum Ventrem defluxit ad genitalia, & extincto calore nativo, gangrænam procreavit, moxque sphacelum, teste *Hildan. Gent. 1. obs. 81.* sed de his satis.

Posi-

Positio IX.

Ut magna partium Vulnera Prognostico soli non relinquenda, ita nec exigua vilipendenda. Ex cujusvis enim generis Vulneribus homines mori posse, docet Hippocr. l. 2. prorrhetic. confirmatque Experientia.

DVo sunt, quæ Medicus Praxin exercens inprimis detestari debet, Timiditas scilicet, & Audacia: illa enim impotentiam, hæc artis ignorantiam, teste *Hippocr. de Lege*, arguit, utraq; autem ægrotum præsentissimo exponit periculo, eum enim, quem Natura servare voluisset, ad Orcum detrudit. Quare in morbis periculo plenis, Medicus præsenti sit animo, & prudentia sua curationis periculosæ cursum dextre dirigat: in levioribus vero audaciam omnem seponat, ne malum præter spem prævaleat, ægerque succumbat. Quod ut in aliis morbis omnibus, ita & in Vulneribus maxime attendendum. Curata non raro sunt Naturæ Virtute, & Temperamenti bonitate, Vulnera maxime lethalia, & ab omnibus pro incurabilibus habita: sed & non raro leviora, & quæ nullius fere fuerunt momenti, feralem experta sunt exi-

tum. Vulnerata cerebri ipsius substantia, portioneque inde amissa, nemo non lethale reddi vulnus dixerit, at præter spem ita vulneratos optime convaluisse, testantur. *Valleriol. l.4. obs. 10. l. 5. obs 9. l.6. obs. 4. Hildan. Cent. 4. obs. 1.2. 3. Andr. à Cruce de Vulnerib. l. 1. tr. 2.c.14. & alij citati apud Schenk. l. 1. obs. 40. 42.* Censet quidem *Amat. Lus. C.3. cur.41. in Comm.* ad Cerebri extractam portiunculam, non tantum ægrum fere semper mori, sed &, si quem evadere contingat, eum surdastrum, mutum, &c. permanere: verum aliud infinita testari possunt exempla, inprimis illud, quod recenset *Petræus tom. 2, Nosolog. Disput, 36. quæst. 10.* licet enim puero illi vulnerato, ad tres Lotones de Cerebri substantia secesserit, optime tamen is non tantum convaluit, sed & nulla animalium actionum læsa, & hisce meis vidi eundem oculis Anno 1615. cum Marpurgi Musis litarem, vegetus is erat, & satis astutus, non tantum ad exercenda sua munia, sed & nequitias. Quis crederet, adacto in viscera globulo ex ænea fistula, tribus sub Ventriculi regionis digitis, hominem incolumem evasurum? Quod tamen cuidam accidisse legimus apud *Valleriolam. l. 4. observ. med. 9.* Sic sane ubi Natura

tura bene agit, & vires valentes sunt, omnia contemnuntur, secundum *Galen. 10. meth. med.* ubi vero eædem infirmæ fuerint, vel alia etiam causa molesta fuerit, facile Natura etiam circa leve vulnus succumbit. Testatum id olim iam fecit *Hippoc. l. 7. epidem. p. m. 1094.* historia pueri Philiæ, cui ex sola ossis denudatione in fronte nona die febris contigit, quam ossis livor excepit, moxque mors ipsa. Non dissimile quid hic Regiomonti accidit: *Ante annos enim non ita multos, Iuvenis quidam studiosus optimæ indolis, à male feriato quodam nebulone supra frontem, in syncipitis parte, ad ossis denudationem vulneratus, quarta die febris sensit accessionem, & dato Prognostico, septima die succubuit.* Magnæ navis præfectus, teste Hippocr. cum anchora manus dextræ Indicem & os collisisset, inflammatione, & convulsione subsecuta, decimo tertio die mortuus est. Ex *Plinio l. 7. nat. hist. c. 73.* habemus, quod Q. Æmil. Lepid. incusso pollice limine cubiculi, expirarit animam. De Ludovico Vive, viro illo clarissimo ex *Valleriol. l. 3. enarrat. medic. p. 444.* constat, quod ex vulnere exiguo, & plane despicabili accepto in vola sinistræ manus, vix subditam cuti carnem pene-

 trante,

trante, convulsione derepente oborta, interierit. Similia vide apud *Hildan. Cent. 1. obs. 21. & 5. obs. 2. &c: Forest. l. 6. obs. medic. 49. 50. Gemm. l. 1. Cosmocritic. c. 6. Matth. quæst. med. 27. Sennert. tr. 6. Pract. p. 371. Nobili cuidam tribuno militum ante quadriennium circiter, non procul à Regio Borussorum monte, in duello ab altero itidem Nobili vulnus quoddam satis exiguum in abdomine, absque Ventriculi & intestinorum læsione, inferebatur, at is, vix semihorula elapsa, animam statim efflavit. Alter quidam aulicus Electoralis, inter rixas exiguum in suris accepit vulnus, at illico expiravit.* Talia, proh dolor! quotidie fere contingunt, at in causarum explicatione plurimi hæsitare videntur. Sunt qui insperatorum horum eventuum successum, Astrorum peculiari dispositioni asscribunt, infaustumque syderum aspectum, infaustum quoque exitum, benignum vero aspectum, similem quoque subsequi effectum. Cum vero hæc causa & universalis, & satis remota sit, facile à propinquioribus impediri poterit, cum particulares in agendo prævaleant. Alii, cum *Matth. l. c.* in conditione & Natura Aëris ambientis, causam subsistere, dicunt, cum ab ejusdem frigiditate vulnera facile alterationem suscipiant,

Hip-

Hippocr. l. 5. aph. 20. & alibi ἕλκεσι τὸ μὲν ψυχρὸν δακνῶδες, cui & ſubſcribit *Gal. 5. m. m. 12.* Quod in capitis Vulneribus haut abſonum cenſendum: Ea enim de cauſa, ut vult *Paræus l. 9. Chirurg.* Lutetiis magis lethalia animadvertuntur Capitis vulnera, quam apud Avenniones; & contra apud hos tibiarum vulnera leviora, quam apud illos. Lutetiis enim aër frigidus eſt, & humidus; apud Aveniones vero ejuſdem fervor intenſior, unde humores liquefacti magis deorſum fluunt. Nec diſſimili de cauſa vulnera capitis Bononiæ lethalia cenſentur, quæ tamen Romæ facillime curantur, & contra Tibiarum vulnuſcula vix Romæ curantur, quæ tamen Bononiæ facilem admittunt conſolidationem, atteſtante *Bald. Ronſ. d. Scorb. c. 1. Vide & Cl. Senn. tr. 6. Pract. p. 373. Amat. Luſ. Cent. 6. cur. 100.* Tertio, ſunt nonnulli, qui ad Naturam ipſam oculum dirigendum eſſe exiſtimant: ſi enim illius conſtitutio laudabilis, balſamum naturale in vigore, adhæc omnia haut male ſe habent, incurabilia etiam vulnera non raro felicem adipiſci exitum, dicunt. Si vero contrariam Natura obtinet faciem, ſanguis Cacochymia oppletus, & ipſa Natura quaſi dehiſcere videtur, ibi ſane

ſane vel leve, & ſuperficiale vulnus, lethale reddi. In hiſce ſubitaneis caſibus maxime ad Animi pathemata reſpiciendum dixerim. Multum poteſt Aër, at ſucceſſive, nec enim momentaneam inferet alterationem; nec minus ipſius Naturæ vitium ſucceſſivam inducere poterit, cum ſyndrome ſymptomatum perniciem, at ſubitaneam, poſt levem ictum, aut exiguum vulnus, mortem illa vix inferre poterunt. Tres autem eſſe animi affectus, ferale hoc cauſantes, omnino exiſtimo, Iram ſcilicet vehementem, Metum inſignem, ut & Terrorem repentinum. Triga hæc, qua ratione hominem alias bene valentem alterare poſſit, ex libris Medicorum ſat conſtat, & docet id quotidiana experientia. *Hildan. Cent. 1. obſ. 18.* non male cenſet IRAM omnium perturbationum animi atrociſſimam, & infinitorum malorum fœcundiſſimam eſſe matrem, quod, ut habet Galen. humores nimium exagitando, calorem innatum labefactando, nervos convellendo, fluctuſque graves in corporibus exagitando, hominis naturam non tantum in atrociſſimam quaſi feram commutet, ſed & eandem præſentiſſimo periculo exponat. Vult quidem *Gal. l. 2. de Symptom. cauſ. c. 5.* quod nemo

nemo ex Ira mori possit: at exempla non tantum apud *Hildan. l. c.* allegata, sed & alia contrarium evincunt, inprimis si Ira nimia percito, vulnus aliquod, etiamsi exiguum id ipsum, sit inflictum, non quod, ut vulgus fingit, *er hat im dat Ort des lebens getroffen*, quasi vita in corpore hinc inde obambulet, &, si pars illa, ubi tum vita resìdet, vulnere tangatur, homo statim simul eandem amittat, sed potius, quod agitatis ab Ira humoribus & spiritibus, calidoque nimium debilitato, imo ab humorum affluxu non raro exstincto, Vita periclitetur: sic enim notarunt Medici, impotenti ira impetuosius concitatos, Apoplexiam incidisse, repenteque animam expirasse, quorum plurima exempla, quæ intra paucorum annorum spatium hic Regiomonti acciderunt, enumerare possem, sed alii hæc reservare placet discursui. Inprimis vero ii exinde incommodum aliquod persentiunt, qui temperaturam corporis totius calidiorem, aut Natura, aut morbo consecuti sunt, tum enim facilius periclitari calidum poterit innatum. Quid & Terror repentinus possit, non ignotum est. Nam hic subitaneam inducit Canitiem, ut pluribus videre est apud *Marcell. Donat. l.*

1. de

1. de Med. histor. mir. 2. p. 14. Nicol. Florent. Sueton. in vita Galbæ. Hadrian. Jun. comm. de Coma. c. 10. Petr. Messin. Hisp. in sylv. variar. lection. Scaliger. exerc. 313. Lemn. l. 2. de complex. 1. Schenck. & alios, quippe calor & spiritus ad vitæ fontem regrediuntur, & extrema destituunt, unde frigus illis inducitur partibus, ut non tantum omnis honor faciei depopuletur, sed & juvenes ad Canitiem, imo Vulnerati ad subitaneum, & interdum momentaneum interitum redigantur. Denique & Metus animo conceptus, confestim Cor exagitat, mentem obnubilat, animales facultates perturbat, ac demum adeo omnes nostras vitiat & inficit actiones, ut illius malignitate vis Imaginaria de suo statu deturbetur, Cerebrum debilitetur, & æger non modo mirum in modum discrucietur, ut vult *Quercet. s. 1. Diæt. polyhist, c. 9.* sed & calor ipse vitalis quasi suffocetur. Quare si vel Ira quis excandescens, aut terrore subitaneo, metuque nimio perculsus, vulnus aliquod, utut exiguum, susceperit, ad hos affectus, non sine causa, ratio subitaneæ mortis referri poterit.

Posi-

Positio X. & ultima.

Et Turundarum, & Deligationis, *bis in die instituta, usus, ut in hoc casu fuit, ita & in aliis est maxime necessarius.*

Aurea est Divi Hippocratis nostri regula, dum inquit: *A Veterum doctrina recedere, & nova præter rationem comminisci, cum per se temerarium est, tum in faciendo periculosum.* Utut enim & posteriori ætati ad invenienda & amplificanda nonnulla relicta sint, si tamen non tam veritatis & utilitatis, quam novitatis & propriæ gloriolæ gratia antiqua mutentur, & nova præter rationem inducantur, excusationem vix mereri poterit. Veteres Medici, qui inprimis Chirurgiæ operas suas locarunt, eandem summo studio excoluerunt, & nil, quod ad perfectionem ejus facere posset, intermiserunt, ab eorum tamen placitis præter ullam rationem recedere, nonnullis Neotericorum haut piaculum est. Relictis aliis, duo saltem præsens nostri ægroti Casus nobis proponit; alterum turundarum usum, alterum deligationem, bis in die institutam, concernit; utrumque haut

haut necessarium, imo supervacaneum esse, inutilique hoc labore supersedendum censent. Nam Cæsar Magatus, & cum eo Septalius, quos & sequuntur, non raro satis infeliciter, Chirurgi nonnulli, nec turundis in Vulneribus opus esse, nec deligationem reiterandam de die censent. Turundas enim Naturæ molestiam creare, partem affectam distendendo, comprimendo, doloresque excitando: deinde easdem nil conferre, cum medicamentorum vim absque turundis, ad partem læsam debite deferri posse putent. Verum, utut largiendum, turundas Vulneribus superficialibus, rectis, & exiguum puris generantibus, haut opus esse; ad hæc & consolidationem, quantum fieri potest, maturandam, nec studio retardandam, ut quidem non minus inscite, quam impie suasit Fioravanta, & ea de causa iam olim Thessalus à *Galen. 4. m. meth.* reprehensus fuerit: Alii tamen dantur casus, qui earundem usum necessario efflagitant, quia turundarum opera vulneris orificium servatur apertum, ut puri exitus pateat, deinde earundem beneficio, vires medicamenti ad omnes & singulas vulneris partes pervenire possunt, inprimis ut à fundo pri-
mitus

mitus consolidatio & unio fiat, ne superiore parte vulneris clausa, in profundiore puri exitus denegetur, quod neglectis turundis sæpissime accidisse, notavi. Exempla autem proferre odiosum esset, cum nonnullis bilem facile movere possent. Breviter cum *Tagaultio l. 2. Chirurg. cap. 207.* in octo præsertim casibus, turundas haut esse negligendas, sed usurpandas, existimo. 1. Cum vulnera vel amplianda sunt, vel detergenda, vel cum aliquid ab eorum fundo vacuandum est. 2. In cavis vulneribus, in quibus necessaria est deperditæ carnis generatio. 3. In vulneribus alteratis ab aëre, & sordidis, quæ detersione egent. 4. In vulneribus contusis. 5. In vulneribus, quæ cum Phlegmone, aut quovis alio tumore præter naturam fatigant. 6. In iis, quæ per morsus fiunt: morsus enim fere omnis, ut censet Celsus l. 5. quoddam virus habet, quod foras semper evacuandum est. 7. In quibus circa ossa manus admovenda est. 8. Quæ jam vetustate in ulcera, defluxionibus scaturientia, degeneratunt. Hos si non bene perpenderit Chirurgus casus, & neglectis turundis Emplastro suo nimium fidere & attribuere voluerit, caveat, ne si-

H miles

miles experiatur successus funestos, quales *Hildan. Cent. 4. obs. 76.* commemorat. lege *Aquapend. part. 2. Chirurg. l. 2. c. 8. Peccet. l. 2. Chirurg. c. 14. Senn. l. 5. Pract. 4. c. 9.*

Deinde nec deligationem ita necessariam existimant, ut singulis diebus semel, vel etiam bis eadem instituatur, sed sufficere, ut sexta vel septima primum die vulnus detegatur, & abstergatur, novisque adhibitis remediis obligetur: frequentiore enim deligatione Vulnus aëre ambiente alterari, Temperamentum partis destrui, hincque majorem excrementorum copiam generari, conglutinationem impediri, inflammationemque, dolorem, & similia facile subsequi: At è contra, si rarius & tardius deligatio in usum trahatur, Temperamentum læsæ partis in debito statu permanere, exiguam excrementorum materiam generari, calorem nativum in suo vigore conservari, symptomataque omnia præcaveri, & sanationem Vulneris citius & felicius absolvi posse. Natura enim partis, adjuta Balsamo externo, ipsa sua sponte ad consolidationem properat, & symptomata pertimescenda avertit. Verumenimvero, ut in superficialibus

libus, & minime profundis vulneribus hæc locum habere possunt, monente *Tagault. l. 2. Chirurg. p. 207.* & in quartum usque diem deligatio protrahenda, nisi forte dolor aliquis vehemens supervenerit, aut aliud symptoma molestum acciderit: In profundioribus tamen absonum esse existimo, deligationem ita protrahere, & præter rationem à Veterum monitis & placitis secedere. Nam Aërem Intemperatum, inprimis vero frigidum & humidum, Vulneribus inimicum, non est quod pertimescamus, cum is vel vitari, vel etiam arte ita corrigi possit, ut nil inde damni expectari possit, Si vel ignis, vel alterius adminiculo ad Temperiem idoneam disponatur. Quo facto, calor partium affectarum nativus, in quo cardinem totius curationis versari libenter fateor, in debito conservatur statu, temperamenti partis nulla subsequitur alteratio, nec uberior erit excrementorum proventus, quam pro Natura vulneris. Hęc autem, cum teste *Galen. 3. m. m. 4.* duplicia sint, tenuia & crassa, illaque non semper ita disposita, ut per halitum digeri, & in auras abire possint; Hæc vero in vulneribus permaneant, & non nisi manu Medici amoveri

veri & abstergi possint, quid, quæso, magis necessarium erit, quam Naturam illo onere quotidie liberare, cum excrementis & superfluitatibus hisce permanentibus, varia & gravia suboriri possint symptomata? Sed & aliis de caussis necessaria erit, in profundis inprimis Vulneribus, quotidiana deligatio. 1. quidem, ut statum ipsius Vulneris, & partis, Chirurgus probe perspiciat, eundemque cognoscat, cum non raro eam vulnera consequantur ex improviso dispositionem, ut vel ipsorum Caro luxuriet, vel vermes in iisdem generentur, vel aliud quid eveniat. 2. Ut pro conditione & statu partis, Vulnerisque, remedia quoque adornet, alia enim sicca, alia humida eorundem constitutio efflagitat medicamenta, nec enim per totum curationis tempus, unicum sufficere poterit remedium. 3. Munditi es quoque, quam Hippocrates attendendam præcipit, quotidiana illa deligatione procurari potest, ne sordes fasciarum & linteaminum ægroto molestiam creent. 4. Quia sic evacuato quotidie pure, vel sola Natura ad sui consolidationem properat: ut enim hanc interdum sola feliciter absolvit, ita illud non itidem evacuare valet.

let. Experientia denique confirmat, deligatione sæpius, si opus fuit, instituta, facilius & felicius filum curationis absolutum esse. Quod & historia Cultrivori nostri Rustici attestari potest: nec enim tantum Turundarum usus ut necessarius, ita & maxime utilis fuit, sed & deligatio bis in die repetita, maximo cum emolumento, felicique successu instituta, vulnerisque consolidatio ex voto sic expedita fuit.

Cum vero huic universo operi Clementissimus Iehova, Cælestis Archiater, paterna sua gratia præfuerit, devotæ ipsi merito decantandæ gratiæ, & ut inposterum quoque gratiosa sua præsentia adesse, nostrisque actionibus præesse dignetur, unice implorandus. Sit nomen ipsius benedictum in seculorum secula. Amen.

FINIS.

DE PARADOXIS ET ERRORIBUS

Novæ Sectæ Sennertiano paracelsicæ quibus veteris Aristotelicæ & Galenicæ Philosophiæ & Medicinæ veritatem labefactare, ejusdemq; fundamenta eruderare, aliam verò recens cusam & absurdam fundare moliuntur novatores.

DISPUTATIO PRIMA

Continens initium refutationis eorum quæ libro de formarum origine adversus D. Freitagium conscripto, Clar. D. Daniel. Sennertus Acad. Wittenberg. Professor p. per subornatum quendam Magistrum Iohan. Sperlingen, ejusdem Acad. Profess. evulgavit.

QUAM

PRÆSIDE

JOHANNE FREITAGIO Med. Doct. & in celeberrima Illustrium Groningæ & Omblandiæ Ordinum Academiâ ejusdem facultatis Professore P.

defendet

IACOBUS HOMODÆUS Elbingâ-Boruss. *Phil. & Med. stud.*

GRONINGÆ,
Excudebat IOHANNES SAS, Ord. Typographus,

VIRIS

Magnificis, Amplissimis, Consultissimis, & Prudentissimis

Dn. BVRGGRAVIO REGIO,

Dn. Dn. PRÆCONSULIBUS ET CONSULIBUS

Inclytæ Reipubl. Elbingensium.

Dn. Dn. Fautoribus ac studiorum suorum Promotoribus, omni animi cultu perpetuo suspiciendis.

Exercitium hoc Medico-Philosophicum in debitæ gratitudinis testimonium

offert & dedicat.

IACOBUS HOMODÆUS

Resp.

Candido Lectori.

Vt videas & adſatiem cognoſcas, amice & candide lector fraudulentum & falſum eſſe, quod cornicatur ſubornatus à D. Sennerto abſurditatum & hæreſeon novarum & Paracelſicarum defenſor Sperlingerus, me livore aut invidiâ magis quam veritatis tuendæ amore compulſum, ſtrinxiße calamum adverſus Sennertum, exiguam quandam præcipuorum & turpiſſimorum errorum, quos refutandos cum bono Deo ſuſcepi, ſciographiam præmittere volui, quâ breviter evolutâ videbunt boni, quam impuros & turpes foveant iſti Paracelſici novatores novitiæ doctrinæ articulos, quibus & indubitatam veteris Philoſophiæ veritatem evertere, & blaſphemis ſimul opinionibus ſacroſanctam Chriſtianorum fidem conſpurcare, quin etiam divina & humana luxare, no-

re, no-

re, nova doctrinarum fundamenta eruderatis priſcis obtrudere & ſtatuminare ſatagunt. Et ne id verbis tantum propalare videar, exiguum, uti dixi, parodoxorum & præcipuorum errorum & blaſphemiarum Paracelſicarum catalogum; iſtorumque Cadmæorum fratrum & novatorum contradictiones & abſurditates ſaltem quasdam ſtatim in frontiſpicio commemorare & ceu digito eminus commonſtrare aggrediar; dein ordine paradoxa ſingula ad vivum reſecabo, & Dei, quì veritatis protector eſt, auxilio, pro merito congrui & condigni arietabo, & in Orcum Iliadumque Paracelſico-Sennertianum redire compellam.

THESIS

THESIS I.

Subornatus D. Sennerti ait & asserit formas fieri ex nihilo, & quidem non ex nihilo privativo sed negativo in tract. de form. orig. fol. 61. D. Sennertus contra in lib. de chym. cum Gal. conf. & dissens. cap. 9. fol. 194. dicere formas ex nihilo fieri, statuit esse absurdum, quia fiant ex communicatione essentiæ generantis, uti paulo post docet. *contra dictio*

2. Formas esse sui multiplicativas per divisionem. Et quia individuorum est gignere & gigni, quod fit per divisionem formæ, sequitur singularium formas esse cõmunicabiles & divisibiles, quod absurdum. *Absurdum.*

3. Dum formæ cum semine ab animante dividuntur, fiunt primo divisibiles, quia semen nunquam unâ fuit ab animâ in corpore informatum vel animatum, neque pars corporis toti cohærens ut informari possit. Solæ vero corporis partes sunt animatæ, non humores utiles vel inutiles neq; excrementicij; quod vero corpus forma non informat, cum ejus partibus dividi nequit.

4. Forma vero nulla materiata, quatenus formæ officium administrat, alibi est quam in propriâ materiâ

For-

5. Forma vero materiata corruptibilis nec enter nec dependenter alibi esse potest quam in materiâ propriâ, ex qua, ut secundum esse & fieri dependet, ita cum ea perit.

6. Unde sequitur vanissimorum ingeniorum commentum esse, formas actu entitativo, re, cujus erant formę, pereunte, posse exsistere.

Absurdum

7. Actus enitativus illis præcedit rem generandam vel sequitur corruptam.

8. Pręcedit cum forma & anima est in semine actu entitativo juxta Ganymedem in tract. de form. orig. fol. 265. non inest enim actu primo vel informativo.

9. Sequitur cum re pereunte vel languẽte egreditur vel informare cessat, remque vel penitus deserit mortuam vel corruptam, & alibi & ubivis exsistere potest, ceu in vase, vel cum animum habet revertendi, aut denuo eam informandi. Primo modo res deserta moritur vel perit. Secundo modo revivíscit & renascitur, quæ per absentiam formæ vel actum formæ formativum sublatum jam mortua fuerat. Sic anima hirundinis & ranarum quæ hyemali tempore secessit, vel informare desijt, sua corpora revivificat. Et sic mortui resurgunt & reviviscunt vi naturæ, non miraculosè.

10 Ex

10. Ex his absurdis & monstrosis opinionibus reducitur jam dudum damnata Pythagoreorum metempsychosis; adstruitur Palingenesia; regulæ in Philosophia & Theologia veræ, videlicet; Idem numero quod semel perijt, naturaliter non regēeratur; vel redit veritas destruitur: Christi & Apostolorū miracula elusionem patiuntur: Paracelsici commenti de formarum ex Orco & Iliado egressu, & eodem reditu, blasphemia confirmatur.

11. Pulchra hinc ipsis de resurrectione mortuorum oritur speculatio (phantasia) cujus certitudinem uti & cognitionem, quę sit supra humanæ naturæ industriam, & exsuperat omnem sensum, & est res fidei & pars symboli, quam credimus non intelligimus, præcipimur ex sacris literis petere, non ex commentitiis morosophorum fabulis. Tertullianus ait mortuorum resurrectio est Christianorum fiducia, & resurrectio Christi est resurrectionis nostræ fidejussor. *Impietas*

22. Hic & procul dubio illa de spiritualis rosæ effleutiâ, è cinere vel sale suæ plantæ, admoto calore egrediente, fabula, invenit fundamentum.

23. Hæ formæ cum ipsis non sint è ma-

teriæ potentia, & actu suo entitativo extrà eandem exsistere ubivis possint, illisque nihil sit contrarium, cujus vi pereant, neque ex aliquo factę, in quod resolvantur vel redeant, æternæ sint necessum est.

Impietas

14. Sic anima scarabæi illis est in scarabęo actu formativo, & actu in equo ut forma subordinata formæ equi specificę, & actu entitativo in cadavere equi, & pari actu in sterquilinio & in semine scarabæi; vide Subornatum in tract. de form. orig. fol. 139. potest itaque esse ubivis aut in quaque re. Et cum non habet dependentiam essentiæ ex materia, nec ex ea producitur, neq; cum ea perit, incorruptibilis est.

15. Harum autem formarum plures in uno semine esse possunt (juxta illorum phantasiam) inter quas tamen una princeps est, & dominatur, quę pro tempore sibi fingit corpus, in quo delitescunt cæterę, donec hoc pereunte corpore ad dominium hæ perveniat, & ex iis quæ tunc princeps est corpus sibi formet. Senn. in tract. de Chym. cum Gal. cons. & diss. fol. 331.

Absurdum

16. Et sic D. Sennerto variorum sibi mutuo succedentium animalium fit generatio, quia in uno semine plures erāt formæ, quarum

rum aliæ post aliam progrediuntur ad formationem suorum corporum, vel quia una & eadem forma diversi animalis corpus & schema sibi fabricat, & unum post aliud assumit. Inde est quod ex ovo fit eruca, deinde bombyx, hinc necydalus. Vide Senn. in tract. de Chym. Gal. cons. & diss. cap. 12. fol. 331. ex quo sequitur, quod generatio non fit substantialis mutatio per novę formæ introductionem, sed tantum materiæ secundum qualitates & accidentia mutatio vel nouæ assumptio, quodque animalia hæc non formis differant, sed unum idẽque sint, & si quę est differentia illa sit per qualitates & accidentia in materia. *Falsum*

17. Lepidior & anilibus fabulamẽtis delicatior est subornati Sennertiani in tract. de form. orig. fol. 27. opinio qua statuit omnia ista animalcula, quæ ex cadaveribus animalium grandium & majorum corruptis fiunt concreata istis ab initio, & per generationis jugem seriem cum istis propagata esse atq; in iis actu esse. Unde sequitur, primo non solum creatum equum, quin plenum scarabęorum, nec bovem quin apum, nec asinum quin crabronum plenum, nec talem magistrum talia dictantem, quin nugarum talium plenissimum. Et cum sæpè usuveniat quod ex corruptione cadaveris humani & anima- *Absurdissimũ*

lium

lium bestiæ pronascantur innumeræ & variarum formarum, ut bufonum, serpentum lacertarum &c quod nequaquam & nisi ab impudentissimo quopiam negari potest, necessum est has concreatas & congenitas esse istis, ex quorum generantur corporibus corruptis. Ubi notanda est contradictio & dissensus inter præceptorem & discipulum. D. Sennertus enim vult nudas formas subordinari alijs formis in lib. de Gal. cum Chym. cons. cap. 12. fol. 336. Ejus vero Ganymedes integra corpora vel *animalcula* suis itidem formis constantia alijs grandiorum cōcreata connasci, & cum ijs propagari, atque ita & sibimet ipsi fol. 3. ejusdem tract. & suo D. Sennerto contradicit.

18. Horum autem animalium formæ, ut ex iis relatum est, egressæ è suis corporibus vel non amplius informantes, redeunt in illa, vel in iis ad actum formativum revertūtur: & sic mortui resurgunt naturaliter & resurgunt quidem bestiæ semel mortuæ, quod de hominibus (excipe miracula Christi) inauditum. Christus virtute propria, & Sancti virtute Christi miraculosè excitarūt mortuos homines. Formæ & animæ horum Philosophorum actu entitativo existentes redeundo ad sua corpora, vel ab actu entitativo ad formatiuam denuo conversæ, re-

vivificant

vivificant eadem, & sic datum est per naturam bestijs, quod homini negatum, melior conditio bestiarum quam hominum.

19. Redeunt itaque ad sua corpora hæ formę vel ad actum formativum convertũtur & fit Palingenesia & res quæ perijt eadem numero regeneratur, vel cudunt sibi novum corpus, ut formæ scarabæi ex sterquilinio, vel fabricant alterius sibi animalis ex materia corpus, & fiunt alia animalia.

20. Hæ uero formæ quia sub aliis grandioribus sunt factæ vel progenitæ nunquam sunt specificæ, & licet sui juris fiant, cumque illis sint incorruptibiles, tamen nunquã fiunt vel sunt specificę, sed subordinatæ illis dicuntur. Neque est quod prætendant se dicere è corporibus animalium demortuorum, ut muscarum & ranarum prorsus non recedere formas, sed manere actu entitativo, licet non insint formativo; quia formæ istę etiam illis sunt actu entitativo in taliâ materia, in qua formativo non sunt, ut anima scarabæi in sterquilinio & cadavere vel vase, qualis si vel in sterquilinio vel in cadavere equi esse potest, ut est in tract. de form. orig. fol. 139. idque propter peculiarem & nudam suam formę entitatem aut substantiam, ut ibidem habet fol. 113. vel

 quod,

quod ut ait loco citato, animarum sint omnia plena, perinde est sive anima animantis maneat in corpore mortuo, vel sit alibi in alio subjecto & redeat ad desertum corpus, ut revivificet. Perindè est quod anima scarabæi in corpore mortuo manēs actu entitativo, vel ex eodem egressa & in sterquilinio aliquamdiu habitans redeat & revivificet pristinum lar. Dum enim corpus est mortuum nihil habet ex præsenti animæ actu entitativo. Et cum actu entitativo esse potest ubi non informet, ut in cadavere equi & sterquilinio, & x scarabęo in sterquiliniū migrare potest, & immanēdo scarabæum actu formativo vivificare & emigrando mortuum relinquere & remigrando eundem revivificare, ubivis esse queat. Et sanè si ex hoc formarum actu entitativo mortuorum resurrectio probanda sit, uti vult in tract. de form. orig. fol. 114. necessario animæ illæ à corporibus recedunt vel recedere possunt, inque eadem redire, quia nostræ animę non manent actu entitativo in corporibus, sed ab ijs recedunt, suntque piorum in manu Domini, in Paradiso, in sinu Abrahæ. Neque aliter cum istis formis & animabus brutorum actu entitativo exsistere valentibus comparatum esse queat, siquidem sunt ex nihilo, quod vero

non

non ex aliquo sed ex nihilo originem duxit, illud quum deperit, non in illud unde ortũ est, vel unde originem duxit resolvi & deperire, secus quam res aliæ, quæ ex materia & principijs ortæ sunt, queat, sed si perirere debent, in nihilum redire nenecesse est. Atqui quod semel est aliquid, naturaliter in nihilum redire non potest: uti enim naturaliter ex nihilo nihil fieri potest ita etiam in nihilum naturaliter nihil redire potest. Ex quo sequitur si formæ ex nihilo sunt, quod sint incorruptibiles, quia ex nullis principijs realibus cõstant, in quę resolvi vel deperire possint: æternæ itaque sũt & incorruptibiles & animantium brutorum immortales, per omnia animæ rationali similes, quod & extra materiam, siquidem ab eadem nullam habeant secundum esse dependentiam, & exsistere, & in ea actu entitativo & formativo esse queant. Vides, amice lector, originem commenti de actu entitativo formarum & animarum brutorum. Si ex nihilo generatę sunt, & in nihilum deperire nequeant, æternæ & immortales sint, necesse est. Impieta

21. Quia verò formę omnes sũt separabiles & extra suam propriam materiam actu entitativo, illis, exsistere possunt; primo veteris philosophiæ & sempiternæ veritatis regula ab illis exploditur & corrumpitur,

qua

qua dicitur quod Forma & formatum sint tempore simul.

22. Deinde quia forma actu entitativo existens seu in semine seu alibi sibi fabricat corpus, corruit, corrumpitur & interit principiũ & regula qua statuitur quod actiones sint compositorum, non componentium, & illa apud Aristotelem hactenus & æternum vera, quod quorum actiones sunt organicę vel corporeæ, ea sine corpore inesse nequeunt quia non detur ambulare sive pedibus, lib. 2. de generat, animal. cap. 3.

Sãa doctrina principiorũ corruptio.

23. Quò referendum & hoc quod nullam causam instrumentalem virtute causæ principalis sic dirigi posse contendunt, ut agat supra virtutem suæ speciei. Quod solidę philosophiæ principiis repugnat, undę negant, quod calor directus ab anima non faciat opera animæ, nec secus agat quam si à forma ignis dirigatur, quodque nihil aliud quam calefacere possit.

24. Formas distinguunt in specificas, partiales, subordinatas, accidentarias. Specificæ fiunt à specie similibus, generantur vero per divisionem formæ generãtis in genitum, & sic à sui similibus, & hæ sunt multiplicativæ sui, & hę solę constituunt species mundi.

25. Ubit

25. Ubi notanda turpis impostura cum pro fundamento hujus opinionis citat & accersit ex Zarabell. lib. de sens. agent. cap. 5. id quo demonstrare vult, omnem formam substantialem esse multiplicativam sui, cum ibi Zabarell. juxta Albertum id asseveret de forma accidentali seu de specie spirituali potiùs & reali, quæ, ut accidentia, sint multiplicativæ sui. Vide turpem imposturã.

26. Ex falso hoc principio, quod omnis forma sit sui multiplicativa, concludit, lapidem generare lapidem & metalla metallum. Ubi videnda contradictio, quod in Physicis dicat D. Sennertus, metalla inter se specie differre, & nihilominus imperfectiora verti in perfectiora, & ferrum in cuprum & sic consequenter. Quod fieri nequeat, si ferrum generet ferrum & cuprum cuprum. *absurdũ & contradictio*

27. Et quia nihil generari ait, nisi ex semine, vel ex eo quod seminalem rationem habet, quod omnis forma sit sui multiplicatiua & mediante semine vel eo quod seminalem habet rationem dividatur & traducatur ex generante in genitum, unde omnis generatio sit inter similia, nullam dari æquiuocam generationem concludit. Et hic iterum veteris philosophiæ veritas & veritatis veteris principium dilaceratur; quà

quâ efficiens & generatio alia univoca, & alia æquivoca dicitur. Si enim æquivocam generationem admitterent, generationem per divisionem formæ efficientis uniuersaliter defendere non possent, & ex potentiâ materię formas esse oriundas admittere cogerentur cum ex nihilo easdem juri etiam D. Senn: neget.

28. Sed & ut ulterius convellant & stirpitus veræ veterisque philosophiæ fundamenta eruderent, & nova & monstrosa sua reponant, ajunt, omne quod est in naturâ, actu esse, & nullum ens dari in potentiâ. Ens in potentiâ ait Subornatus in tract. de formar. orig. fol. 235. esse non Ens.

29. Quod ex propagatione formarum per divisionem sequi necesse est. Si enim efficiens & generans generet per divisionē suæ formæ in generatum, & forma canis filij, sit pars formæ canis patris, ut loquitur Scaliger (ex quo mutuati sunt hanc opinionem,) & anima illa seu forma sit tota in parte divisa uti idem inquit, forma canis filij fuit actu forcanis patris & in patre, & forma canis nepotis fuit actu in patre & filio, & sic in millesimam generationem.

30. Quod dogma Sennerti pręceptoris, uti dissentit à dogmate discipuli, statuentis formas

mas ex nihilo negativo fieri, ita utrumq; tollit omnem generationē naturalem Primò enim omnes ab origine mundi canum formæ vel canes actu fuerūt in primo cane, & unus ille canis fuit & est omnis canis in secula seculorum. Est enim primus ille omnis canis in omnes eâdem & unâ formâ per divisionem multiplicatus.

31. Quod verò actu est, non generatur. Generatio enim substātiarū, est nouæ formę substantialis, quæ antea in efficiente actu non fuit, ut pars in toto, productio. Quod enim pars est totius, à quo avellitur & dividitur, & ibi formalis essentia fuit & post separationem, formam integram, constituit, id sanè actu forma fuit & mansit, & non generatur de novo. Quinimo si canis pater per divisionem suæ formæ generat novum individuum, non generat sed idem individuum multiplicat: sic pater propagat patrem, & Petrus Petrum propagat, pater non generat filium. Adde quod hæc novatorum opinio individua contra naturam individuorum & sanam philosophiam facit dividua.

32. Opinio verò, quę formas ex nihilo fieri statuit; quid aliud facit, quam quod generationem rerum naturalium opera naturæ perficiendam, è mundo tollat? Natura enim vi suâ ex nihilo, nihil generare po-

test, & factio ex nihilo, creatio est opus diuinæ virtutis. Hic adverte lector fraudem veteratoris subornati in tract. de formar. orig. fol, 61. ubi propugnare volens illud absurdum de generatione formarum ex nihilo, ait differre à creatione, quia creatio est Dei opus, qvasi qvando natura ex nihilo aliquid faciat, ista actio sit generatio, & quando Deus ex nihilo quicquam faciat, sit creatio: cum tamen necdum probatum sit, imò supra omnem naturæ potentiam, naturam facere aliquid ex nihilo. Et sanè cum creatiò sit factio rei ex nihilo, sive ista operatio fiat à Deo, sive à naturâ, utrobique dicenda foret creatio. Vide impostorum perversitatem & blasphemiam in sacras literas & sanam philosophiam.

33. Verum enim verò in illud absurdum de formarum generatione ex nihilo eos labi oportuit. Cum enim illis nulla forma sit ex potentiâ materiæ oriunda, & quælibet per se sine materiâ existere & essentiam suam tueri possit, spiritualis ut sit essentia, oportet. Spirituales verò essentię nec generant nec generantur. Quod enim generat illud generat ex se ipso, idque per divisionem suæ formæ, ut vult D. Sennertus, formas producit sed illud falsum est, quia omnis spiritualis essentia per se & per accidens

cidens seu mediante subjectâ materia, est indivisibilis: neque ex alio generat vel producit sui simile: idque non ex potentiâ alterius rei, quæ est materiæ corporeæ: neque corporeum quid in spiritualem essentiam convertitur. Unde apparet quod animarum propagatio, quæ dicitur fieri instar flammæ, nulla sit. Nam flamma flammam non generat propagando suam formam in subjectum aliud, sed convertendo subjectũ in suam essentiam, educendo è potentiâ subjecti, formam flammę. Et sanè cum flamma flammam generat non est spiritualis propagatio, uti nugantur novatores sed corporea, aliud vero est forma corporis materialis, aliud forma spiritualis qualis est anima. Anima non generatur ex conversione subjecti ab animâ generantis in animam generati. Generatio non est essentiarum spiritualium, nec angelus angelum, nec anima animam, vel ex se vel ex ullâ aliâ re generat, neque ex nihilo facit. Quæ cum philosophicè disputo, nolo de animarum nostratum origine, an divinitùs creentur, an per traducem propagentur, litem, meam facere, sed venerandis Theologis & Ecclesię judicio illam reverenter submitto, maloq; hic auditor & discipulus esse, quam disputatoris partes obire, illud, quod mihi

sufficit, certo sciēs & credens animā immortalem mihi à Deo datam, & Christi sāguine mundatam & redemptam, operâque Spiritus Sancti per fidem ad vitam æternam mihi custodiri. Malo de āimę meę immortalis salute, quā originis subtilitate sollicitior esse.

34. Et ut ad rem revertamur, ex his, quę dicta sunt, sequitur turpis cōfusio causæ efficinetis & formalis, & distinctionis causarū, quâ in externas & internas dividuntur, depravatio & eversio. Si enim efficiēs generat per divisionem formæ suæ, necessario efficiens causa fit interna. Generans enim generāt illis per divisionem suę formę in genitū forma itaq; generantis se dividit & quæ fuit in gerēte forma illa eadē in gēito fit forma jam à gēitore divisa Gēeratio itaq; illis est communicatio formę sese dividētis. Utrobique autē illa est causa interna, & essētialis. Efficiēs verò nūquā est causa interna, neq; ingreditur vel constituit essentiā effecti, sed est & manet causa externa: homo hominē generat, non ut causa formalis, formam ex essētiā suâ cōmunicādo sed ut efficiens. Et hic iterū lacerationē & ruinā patitur philosophiæ veritas, cum efficientē novatores è medio tollūt causam. Sic & materialis causa perit; si enim tollitur ens in potentia, & materia est ens in potentiâ, necessariò altera causa materialis perit; & sic duę remanent saltem forma

& finis

& finis. Sed neque finis manere potest, quia & illum faciunt irrationalium: & sic unica manet forma in numero causarum, illa est efficiens & forma & ex se generat, adeoque vicem materię in hoc præstat.

35. Et sanè nescio quâ barbariem suam defendendi fiduciâ, putant se ulli vel semiprudenti persuasuros id, cujus absurditas & falsitas luce meridianâ clarior apparet. Nunquid est manifesta contradictio, quando D. Sennertus inquit: formam vel animam generantis communicari per divisionem cum vel mediante semine, vel eo, quod seminalem rationem habet. Et ejus Subornatus in tract. de morb. substant, quæst. 4. & in tract. de form, orig. fol. 21. id confirmat, dicendo, quidquid facit alterum quale ipsum, illud facto & genito communicat suam essentiam. Et quicquid genito communicat essentiam, id etiam illi communicat suam formam. Ubi considera quidnam sit quod generat, vel quis sit generans. Quid est quod mediante semine, suæ animæ vel formæ divisam partem in genitum transfundit? nunquid individuum? Individuum est, quod producit semen, & cum semine illis suæ formæ partem divisam cõmunicat & propagat: & individuorum seu singularium est proprium gigni & gignere,

 quod

quod concedit ipse Subordinatus in tract de formar. orig. fol. 80.

36. Quâ fronte itaque plus quam depudicata & meretriciâ non subveretur impudens ille & Subornatus veterator in tract de form. orig. fol. 79. blaterare & oggannire, nullam in generatione juxta Sennertum formę efficientis particulam à generante abscindi, cum tamen D. Sennertus claré dicat, ipsam animam dividi & cum semine decidi in tract. de Galen, cum chym. consf. & diss, cap. 9. fol. 204. Falsissimum est itaque quod fol. 79. in tract. de formar. orig. ait sine ullâ gẽerantis formę divisione Scaligero & Sennerto fieri generationem.

37. Nec vel hilum illos juvat veteratoria illa & calva explicatio, quâ reponunt Scaligerum & Sennertum, quando dicant viventia in generationibus aliquid de suâ materiâ & de suâ formâ largiri, id non de identitate numericâ sed specifica intellectũ velint. Quid enim est quod generat? nunquid id est individuum? idque numericum & unum. Generans autem communicat suam formam, ut ipse inquit, eamque communicat per divisionem cum suo semine. Non enim species extra individuum semen producunt vel generant formam, quae dividatur, neque species producunt speciem

vel

vel individua, sine individuis neq; gẽeratur individuũ quia producitur species, sed propagatur & cõservatur species quia gẽeratur individuũ ab individuo, cui propriè & primò generatio competit, unde D. Sen. lib. de Gal. & chym. conf. & diss. c. 19. fol. 225. formas rerum naturaliu m nullibi esse nisi in suę speciei individuis, & per ea custodiri & propagari ait. Generatio autem fit per divisionem formæ individui in genitum, ita ut eadem quæ est forma geniti, fuerit prius forma generantis individui: ergo de identicâ & numericâ formæ divisione, non de specificâ intelligi potest, quia hæc sine illâ non est, neque dari vel venire neque dividi potest dicente Scaligero, quia equus non dividitur in plures equos. Hinc etiam sequitur falsitas distinctionis inter semina specierum & semina individuorum, quia semina individuorum sunt semina specierum, nec ulla dantur pręter hæc semina specierum quod nota contr. Subornat. in tract. de form. orig. fol. 368.

38. Deinde notanda est crassa & sesquipedalis fraus Subornati, quando dicit in tract. de form. orig. fol. 76. & fieri generationm sine ulla formæ generantis diminutione & divisione, & fol. 79. formam, inquit, quæ se multiplicatione propaget, in ge-

in generante manere, & nunquam in genitum transferri, nec materiam à generante abscindi & genito communicari, & generare generans per quoddam, ad substantiam & essentiam & integritatem suam non pertinens, effectum sibi similem.

39. Fraus, amice lector, in eo latet, quod hic divisionem cum diminutione formæ jungunt: & quia ad divisionem non sequitur diminutio, putat se eo ipso probaturum, nullam statui a suis magistris Scaligero & Sennerto divisionem, sed verba Scaligeri & Sennerti nimis clara sunt. Scaliger excert. VI. num. II. quærit, an anima geniti sit pars animæ genitoris: & respondet; cur non? dividitur enim ad materiæ divisionem materialis anima; totaque est in suâ parte. Sic Sennettus in lib. de Gal. cũ. chym. consl. & diss. cap. 9. fol. 202. ait formæ divdũtur ad divisionem materiæ, unde aliquid animæ cum corporis parte avulsum sibi novum corpus fabricat, unde novum animatum emergere solet: verum nõ cum quavis corporis parte animæ aliquid avulsum ad hoc aptum est. Quid clarius? Et folio verso ibidem: semen appellat avulsum quid ab anima & corpore &c. Etsi itaque propter partem animæ vel formæ avulsam, integra anima maneat in generante, & pars a-

vulsa

vnlſa integram (ex eorum mente) ſtatuat in generato, tamen manet hoc, quod & Scaliger & D. Sennertus dicant & ſtatuant animas & formas individuorum generantium per diviſionem multiplicari & propagari, & eſſe partes formæ generantis.

40. Deinde etiam non ſequitur ob id quod utrobique (etiam ſi per diviſionem ſeparatę ſunt animæ) ſint & maneant integræ & non diminutæ animæ, dicendum idcirco non ſit, generans per quoddam ad eſſentiam ſuam pertinens non generare ſibi ſimile. Id enim è diametro antea prolato ipſorum principio repugnat, quo ajunt, quicquid ſibi ſimile generat, vel facit alterum quale ipſum, illud facto & genito communicat eſſentiam, & quicquid communicat eſſentiam, illud etiam communicat ſuam formam. Generans communicat eſſentiam, ergo etiam ſuam formam. Etſi dicere poſſint, formam geniti, non eſſe amplius formam genitoris, eo ipſo veteratores non elabuntur. Eſt enim eadem eſſentia utriusq; numero ſaltem diverſa, licet particulatim diviſa. Et ut Scaliger inquit anima geniti eſt pars animæ genitoris. Quod igitur alterum genuit communicando per diviſionem ſuam eſſentiam & ſuam formam, id ſanè per quoddam ad ſubſtantiam eſſentiam-

que suam pertinens generasse dicendum est. Ipsa enim pars genitoris genito communicata, manet essentia eadem, qualis à genitorè est data, immutabilis quoad essentiam & substantiam, & si eo ipso non maneret essentię & formæ genitoris pars, sed ratio essentię per divisionem expiraret; generans non generaret alterum, quale ipsum est, exspiraretque omnis inter genitorem (juxta illos) & genitum, vi argumenti ab illis producti, cognatio.

41. Et sanè plus quam fraudulentum est dicere, quia forma tota manet, nec abit à genitore in genitum tota, ideo nihil essentiæ vel substantiæ abscissæ communicatur, juxta Scaligerum & Sennertum: cum illi per divisionem formæ totalitatem essentiæ lædi non velint, & manere totam utrobiq; formam, licet dividatur. Manet itaque juxta illos in generante tota, & tamen per divisionem propagatur generantis pars in genitum, quæ & hic totã formã vel animam constituit, quia est tota in sua parte, ut inquit illorũ magister Scaliger. Exc. VI. n. 11.

42. Vide igitur amice lector, quibus quantisque fraudibus tibi oculos perstringere, & simplicioribus fucum facere, ut suos errores palliare possint, annitantur. Sed perga-

pergamus uti spoliarunt veram & veterem philosophiam causa efficiente, & externâ, ita & materialem ei non obliquè adimunt. Sabornatus inquit in tract. de format. orig. fol. 235. realitatem entis potentialis in caussis se non reperire. Imò entia potentialia non esse entia: contra materiam esse ens in potentiâ, & potentiam esse ipsã entitatem materiæ absolutam, teste Scaligero, vera veteris philosophiæ est sẽtentia. Amittit itaque Metaphysica causarum secundam, quæ est materia; & hæc simul apud illos perdit suam entitatem. Duarum itaque per hos novatores causarum Metaphysica jacturam facit, efficiẽtis nimirùm & materię.

43. Memorabile demum est, amice lector, quod ille Ganymedes Sennertianus, qui se Sperlingen seu passerculum nominat, eo desperationis adigatur, inque istas compellatur angustias, ut ad opinionem Theologis hęreticam & blasphemam, philosophis verò absurdam, & jam dudum è scholis explosam & protrusam de atomis Democriti confugere, necesse habeat.

Ubi & mirabilem calumniandi & veteri ritati obstrigillandi libidinem notabis, dùm quod ad rem sit nihil proferat, proque suo more veteratoriè lectori responsione fucata & sophistica imponere, & nasum facere *desperatio* tentat

tentat. Siquidem à Præceptore, cujus defensionem instituit, turpiter recedat. D. Sennertus enim lib. de Galen. cum Chym. consf. & diss. cap. 12. fol. 360. statuit, atomos constare; vel ex corpusculis minimis jã antea mistis & in sua essentia constitutis, ex quibus fiat mistio, ita ut non semper ad elementa & materiam primam recurrendum sit; putatque idem sentire Scaligerum, cum inquit, mistionem esse motum corporum minimorum ad mutuum contactum, ut fiat unio. Quin imò juxtà Aristotelis, Galeni & Avicennæ mentem, per atomos censet intelligi Elementorum corpora, in minimas particulas redacta, ut mutua actione & passione qualitatum, promptior & felicior fiat mistio. Sunt itaque atomi D. Sennerto corpuscula minima ex elementis vel elementatis constantia: at contrà Ganymedi Sennertiano sunt res etiam specie diversæ ab elementis in tract. de form. orig. fol. 410.

contradictio

44. Quod ut accuratius notes, amice lector, primò dispiciendum, quomodo mistionis rationem & naturam contra sui præceptoris verba & mentem depravare cõetur iste bonarum disciplinarũ corruptor.

Mistionem fieri statuit in tract. de orig. form.

form. fol. 159. non ex elementis eorumque pugna, qua sese mutuò frangant, refringant & in se agant, sed omnem mistionem fieri ex antea mistis, non è primis istis scholasticorum miscibilibus, Contra Domin. Sennertus in lib. de Galen. cum chym. cons. & diss. cap. 12. fol. 357. de mistione elementorum ait. Vero magis consentaneum videtur in mistione miscibilia (per quæ hic intelligit elementa) in minimas partes redigi, atque ita sibi per minimas partes unita, per contrarias qualitates mutuò agere & pati: non tamen formas suas planè amittere (aliàs enim si formæ abolerentur, non esset miscibilium alteratorum unio, sed miscibilium omnium corruptio) sed ex omnibus unam conflari, aut potius omnes mistas & quasi in unum redactas sub superioris alicujus formæ à qua fiat unum specie, dominio deponere.

45. Hic vides, amice lector, quomodo inutilis iste vitilitigator, non saltem communi & antiquæ veritati obstrigillet, sed & præceptori suo, quem defendere volebat, turpiter oggranniat. Et nota, quàm ridiculè, crassè & beoticè sibi ipsi contradicat & jugulum frangat, dum inquit in tract. de form. orig. fol. 155. mistionem sive regularem sive irregularem, sive artificialem

cialem, five naturalem (quæ diſtinctiones rancidæ & inutiles è novatorum cloacis non è ſolida & vera philoſophia ſunt productæ) ex antea miſtis, non è primis iſtis ſcholaſticorum miſcibilibus procedere.

46. Si enim mixtio fit ex antea miſtis, miſta ea ex miſcibilibus prioribus ſimplicibus oportet fuiſſe compoſita; prima enim miſta præſupponunt corpora ſimplicia, ex quorum ad unionem coitione & ſyncriſi ſunt nata. Nulla poteſt fieri miſtio, niſi ex iis, quæ in ſe mutuò agere & pati poſſunt: talia verò ſunt corpora elementaria prima, juxta D. Sennertum, Scaligerum, Ariſtotelem, Zabarellam & univerſam antiquæ veritatis conſenſionem. Atomi itaque non ſunt materia miſtorum corporum, neque corpora miſcibilia quia ſunt impatibiles ac immutabiles, ut ipſe inquit in tract. de form. orig. fol. 218. Vide Galen. lib. 1. de element. cap. 1. 2. 3. & 4.

47. Primò itaque falſum eſt, omnem miſtionem fieri ex miſtione miſtorum; deinde mixta generari & conſtare ex atomis. Sed & ſua tria principia eſſe prima miſta, ex quibus cætera conſtent corpora, aſſerit D. Sennertus cap. 9. fol. 271. in lib. de chym.

conſ.

conſ. & diſſ. ſed non ex elementis ſimpliciter aut variè miſtis tantum conſtare, quia peculiares & ſpecificas habeant formas; idē ibidem fol. 358.

48. Quæritur itaque an res modò naſcentes aliæ atque aliæ non ex primorum elementorum naſcantur mixtione. Reſpondet D. Sennertus cap 12. fol. 353. hodiè in rerum generationibus miſtionem non ab elementis ſponte ad cujusque rei conſtitutionem concurrentibus, ſed à forma omnia dirigi. Et paulò poſt ſubjicit locum ex Scalig. exerc. 307 niſi quatuor illa elementa rectorem habeant, temerè & ſine modo jactabunt & jactabuntur. Quid enim eſt, quod tantum terræ commiſceat tantum cæterorum? &c. vide ibidem ſequentia. Ex quibus apqaret. D. Sennertum ſtatuere & docere, mixtionem mixtorumque & rerum generationem non ſemper fieri ex antea miſtis, ſed & ex primis miſcibilibus elementis.

42. Deinde atomos illi nihil aliud eſſe, quàm miſcibilium ſeu ſimplicium & elementorum vel compoſitorum ſeu antea miſtorum particulas ad tantam parvitatem redactas, ut in miſtione plurimum ſe contingere, & ſuis in ſe invicem qualitatibus agentes, ad unionem redigi poſſunt, Proinde lib.

lib. cit. fol. 359. ait, Democritum quando concretione istorum corpusculorum generationem fieri dicat, non negare mistionem, vel saltem hoc velle, non se penetrare Elementa vel in mixtione non semper ad elementa vel materiam primam recurrendum esse, sed ex corpusculis jam antea mistis, & in suâ essentiâ constitutis nova mista generari posse. Unde concludit juxta Scaligerum, Galenum, Aristotelem, Avicennam, Elementorum miscibilium seu simplicium seu compositorum ex miscibilibus in atomos & minima corpuscula redactorum mixtione fieri syncrisin & generationem, & diacrisi corruptionem rerum. Rem exemplis declarat, & res naturales, uti aurum & argentum (adde etiam pulvisculum terræ aliaque) sub minimâ atomorum qualitate suam posse servare formam docet. Ex his constat D. Sennertum per atomos non intelligere corpora alia, quam quæ ex elementis & elementatis in minimas particulas redacta sunt, eamque cum Galeno, Aristotele & totâ antiquitate damnare opinionem, quâ res ex atomis & corporibus impatibilibus & intransmutabilibus fieri docetur. Quod confirmat, cum inquit loc. cit. se libenter à Galeni partibus stare contrà Democritum, si aliter sentiat, quam ipse Democriti mentem exposuit,

& illa

& illa fuerit ejus mens quam tradit Galen. qui cum lib. de elem. ex Hipp. & Arist. suisque propriis rationibus satis confutarit absurdam corporum ex impatibilibus atomis generationem Sperling Preceptori D. Senn. hęc amplectendi turpiter contradicere.

50. Stat itaque invictæ veritatis regula, ex quibus quidpiam componitur, in illa resolvitur. Corpora ex atomis non componuntur, quatenus eæ specie & naturâ ab elementis diversæ sunt; ergò in atomos non solvuntur, vel alias particulas minimas, quæ non sunt elementaris naturæ. Neque enim illi atomi, quas ex Sennerto producit veterator ille Sperlingerus in tract. de form. orig. fol. 216. sunt corpora simplicia, ex quibus quid componitur, neque sunt atomi insectiles & inalterabiles, sed teste ibidem D. Sennerto, composita. Ait enim ibi fætorem docere non esse purum ignem vel aërem quod exhalat, sed adhuc compositum, & fætorem esse accidens corporis misti non impatibilis atomi norunt tyrones & Physicæ initiati. Hoc enim allegato ex D. Senn. loco, veterator volebat probare atomos in tract. de form. orig. fol. 217.

51. Et sane miserabile porrò ejusdem pro atomis est argumentum quod exstat ibid. fol. 409. ideo nos constare ex atomis,

 quia

quia multa subtilia sensum latere & fugere possunt. Si sensum latent, nec ulla detur alia ratio pro atomis, & D. Senn. tuus præceptor, te in ante dictis docuit, quid per atomos intelligendum sit, quid in flammis queris adhuc atomos? Epicureos & Democritianos? Si de iis quæ sensuali observatione probanda sunt, ea asseveranda sint, quæ etiam nullo sensu probari possunt, concludere nobis liceret in quolibet esse quidlibet, & quidlibet constare ex quolibet, & rancidum istum magistellum talia asseverãtem non tantum ex atomis stultitiæ Democriti, Epicuri vel Leucippi, sed & placentis vaccinis, è quibus nobilis illa omnium florum aqua elicitur, conflatum esse.

Ridiculum.

52. Sed nunquid hæreticum est statuere nos & nostra corpora maximam & nobiliorem partem constare ex atomis, captavit ne & venatus est atomos in aëre volitantes Deus, ex quibus creavit hominem; an primum creavit atomos, & ex atomis hominẽ, an cum terram & aquam jussit producere animantia, voluit ex atomorum conglomeratu nihil elementaris naturę habentium eadem produci? quam nobis cudis Genesin; Hæresibus Theologi hæc opinionum monstra, sciuticis explodenda annumerant. Vide Chemnit. in loc. cæterosq; Theologiæ præclaro

Hæresis.

claros mystas. Abi ad explicationem operis sextiduani ponè sequentem.

53. Sed porrò videamus quibus hãc venerandæ antiquitatis & invictę veritatis regulam: Res in ea solvitur ex quibus cõponitur, corrumpere annitatur. Contra immotum, inquam, hoc & inuictæ veritatis principium non pudet impudentem veteratorem in tr. de form.orig.fol.216.sic argumentari. In quodcunque quid resolvitur ex eo generatur: Caseus in vermes resolvitur. Ergò etiam è vermibus generatur. Hæc aut ex barbarâ ruditate aut contradicendi libidine vel extrema malitia profecta est objectio. Quis unquam eruditorum dixit vel sensit caseum resolvi in vermes, quis equum in scarabæos, asinum in crabrones, vitulum in apes, cum ex eorum cadaveribus hæc generentur. Caseus vertitur in vermes, non solvitur in vermes, quia non erat factus è vermibus: sed vermes generantur ex caseo. sic ex animalium cadaveribus generantur vermes, & memorata animalcula, non quia solvuntur in sua principia, sed quia convertuntur in hæc animalcula, & secundum Physicos hæc corruptio non fit in principia, sed cum nova generatione conjuncta est: ex illius vero monstrosa opinione qua in tract. de form. orig. fol. 27. statuit innumera ani- *Absurdum.*

malcula minora grandioribus connaſci, uti ſcarabæos equis, apes bobus, quę erumpunt illis morientibus, potius ſequitur ea conſtare & generari ex iis ſolvique in vermes. Et ſane adhuc turpius eſt, quod ibidem dicit, me generationis & conſtitutionis principia confundere, cum dico ſublunaria juxta materiam & formam ex elementis generata eſſe. An non ſubſtantiæ corporeæ generantur ex materia? an non ipſe veterator contendit fol. 91. formas generari? an quod dicitur generari, induit naturam principii generationis, hoc eſt cauſæ externæ, (impoſtor vult dicere naturam generantis) an non manet internum & rei conſtitutivum, quia dicatur generatum eſſe; generare convenit cauſæ externæ & efficienti, generari, uti & ipſe vult, formis & rebus ex materia & forma natis. Apage te nugivende impoſtor.

54. Progredior nunc ad iſtius Magiſtri qui ſe Sperlinger nominat ſceleratiſſimas calumnias & improba quibus honorē ſummorum Philoſophorum unaque meum collutulare nititur, mendacia. In Theſi 40. de formar. orig. quam ille ponit in tract. ſuo de form. origin. fol. 294. allegavi regulam Philoſophorum, quæ immotę veritatis eſt principium, videlicet: quod cauſa inducens ultimam diſpoſitionem, ſit etiam cauſa introductionis formæ, quod & de anima rationa-

li in-

li intellectum velint Philosophi. Ex hoc infamis ille veterator vult exsculpere Freitagium statuere animam rationalem educi è potentia materiæ, aitque in tract. de form. orig. fol. 306. Freitagium hic prodere humile & crassum de anima rationali judiciũ. Quæso nunc, amice lector, an ille qui dicit formam(puta animam rationalem vel aliam quamvis) non induci vel introduci nisi in materiam dispositam, an ille affirmat eandem ex potentia materiæ educi: vel si dicamus quod sit causa quæ disponat materiam aptamque reddat ut introducatur forma,& hoc pacto sit causa introductionis formæ,ex eo sequatur nos statuere formam per hanc causam ex potentia materiæ eductam esse; qui dicit per hanc pręparari materiam, ut forma induci possit,ille formam inducendam non statuit ex potentia materiæ per causam disponentem educi, sed eam hoc causari in materia quod forma introducenda introduci vel induci possit,unde causa introductionis formæ dicitur. Et hinc distinguit Toletus lib.3.de Anima cap.v.text.20. quęst.17. inter causam inducentem dispositionem ultimã,quę simul etiam sit causa formę, &inter causam inducentem ultimã dispositionem,quę tantum sit causa introductionis formæ, ubi pariter asseverat causam ultimã dispositionem inferentem esse causam intro-

troductionis formæ, & hoc semper verum esse & etiam in anima rationali: Et hinc est quod Metaphysici & Philosophi non barbari, nō paradoxologi, novatores, distinguant in efficientibus inter causam perficientem & disponentem. Cornelius Martini Philosophus sui seculi summus in Metaphys. cap. de causa effic. fol mihi 119. definit causam perficientem, quæ ultimam rei perfectionem causat, uti illa est, quæ inducit formam rebus materialibus: disponentem vero causam quæ ultimam formam non inducit, sed adaptat materiam, ut commodius perficiens causa formam illam inducere possit; hactenus ille. Ex quo liquet quomodo intelligendum sit id quod dicitur: Causa inferens ultimam dispositionem est causa introductionis formæ, videlicet quod perficiens non nisi hujus operâ prævià formam introducere possit, seu quod forma introduci non possit, nisi materia à causa disponēte sit ad receptionem formæ idoneè disposita. Et quod hac ratione causa inducens ultimam dispositionem sit causa introductionis formæ; deinde quod causa illa disponens, quę causa sit, ut forma introduci possit, non sit causa formæ, siquidem perficiens sit causa formæ & efficiens & etiam introducens, quia disponens sit causa, quod perficiens

ciens introducere possit. Nullam vero formam, qua forma est, posse esse (tantum abest quod educi vel induci queat) nisi in materia propria & adæquata, docet D. Senn. in Instit lib. 5. part. 1. c. 2. Adæquatur vero ut in antecedentibus & sequentibus ibidem docetur per dispositionem idoneam, sed & ego perspicuis & claris verbis in disputat. mea de form. orig. thes. 40. quam veterator ponit in suo tract. de form. orig. f. 293. dixi non humanam tantum, sed & rerum omnium formam in indisposita materia nec subsistere nec recipi posse: & paulò post, forma non inducitur, nisi in materiam planè dispositâ, & ultima dispositio est quasi formæ introductio, quod de formis è potentia materiæ eductis, vel in materiam inductis promiscuè me intelligere planum est. Siquidem tam illæ formæ quæ in materiam inducuntur, requirunt materiam sufficienter dispositam & οἰκείαν & propriam ὕλην, quam quæ ex potentia materiæ educuntur. Ex quibus omnibus luce meridianâ clarius diluculat, quod ad formæ cujuscunque receptionem necessaria requiratur dispositio, quodque per illam hoc causetur, quod per ejus causam forma introduci possit, unde introductionis causa dicatur, sed non causa ipsius formę seu è potentia materiæ educendæ, seu in mate-

riam inducendæ. Vides itaque benevole lector, quam effrænata calumniandi libidine impiam & perversam de ortu animæ rationalis opinionem mihi affuere non erubescat prostituti ille pudoris magistellus; verè dictum, cave à signatis & mutilatis.

55. Porro vide quam sardonio risu exagitet illud, quod dixerim, axioma illud esse Philosophorum, quod causa inducens ultimã dispositionem sit causa introductionis formæ, unde subsilit ad syllogismum; quicquid dicunt Philosophi, verum est, Philosophi etiam dicunt formas non induci sed educi sed traduci. Ergò id verum est. Sed heus bone vir, qui sunt illi Philosophi qui hoc dicunt, nunquid illi Paracelsici paradoxologi & novatores Severiniani, indigni qui purgent veterum virorumque Philosophorum calceos. Dixi Philosophos hoc dicere, quo ipso innuere volui veræ Philosophię indubitatum hoc & invictæ veritatis esse principium, à maximis & gravissimis Philosophis pro regula subinde inculcatum. Quibus non minus eandem maculam affricare, quam contra omnia veterum principia (quandoquidem hæc corrumpere & evertere novaque sua substituere anhelant) divinaque oracula disputare non erubescunt, unde ipse ridibundus ridiculè subjicit loc. cit. fol. 306.

de

de Philoſophis hanc regulam uſurpantibus: Quidquid ajunt Philoſophi verum eſt, nil tam abſurde dici poteſt, quod non ajunt Philoſophi, Ergo nihil tam abſurde dici poteſt, quod verum non ſit. Minorem probat ex proverbio (dicterio) Philoſophorum; Nil tam abſurde dictum, quod non ab aliquo dictum Philoſophorum: proinde hanc regulam à craſſis & non philoſophantibus Philoſophis introductam eſſe (ſunt ejus verba loco allegato) quia hac ipſa ex craſi elementorum derivetur (uti inquit) anima, ſed uti jam ſæpius dictum, qui dicit animam non informare materiam niſi craſi elementari debite diſpoſitam & affectã, an ille ex craſi elementari animam derivat? Vide, lector, obeſum petulcũ, imo viroſum & malitioſum veteratoris judicium mihi meum humile & craſſum barde & barbare objicientis. Sed quinam ſunt illi, uti criminatur, craſſi & non philoſophantes Philoſophi, hoc principium uſurpantes, & hoc ipſo declarantes quod animam rationalem mecum ſtatuant ex potentia materiæ oriri? Ex horum numero oportet eſſe Toletum, qui hanc à me allegatã maximam lib. 3. de Anim. c. 5. text. 20. quęſt. 17. fol. 157. producit, eamque rectiſſimè & accuratiſſimè adhibet ad probandum animam rationalem non è potentia materiæ educi, ſed in materiam introduci, quemadmodum

 dum

dum ex toto quæstionis 17. examine abunde cognoscere potes. Vide itaque ride & exsecrare impiam istius magistelli mentiendi & calumniandi proterviam.

Cætera absurda & falsa & ridicula quibus quælibet libri totius pagella adeo plena est, ut nulla penè sit sine calumniis, elenchis vel mendaciis periodus, hic non tangam. Ex iis quæ præ cæteris impudentia, impia & horridiora visa sunt digito saltem monstrare & nonnihil castigare, non vero Augię illud stabulum sub frontispicio universum expurgare volui, ut benevolus lector primo intelligat, me non livore neque maledicendi aut ulli mortalium detrahendi studio, sed solo veritatis asserendæ & propugnandæ amore compulsum, strinxisse calamum.

Opinio D. Sennerti ejusque subornati Ganimedis M. Sperling. de formarum origine, è lib. de Galenic. cum Chym. consensu & dissensu, & tractatu de formarum origine candidè & integrè excerpta recensetur.

56. Postquam repudiatâ verâ veterum de origine formarum & potentiâ materiæ sententiâ veritati nuncium misisset D. Sennertus, ipse novam quandam & inauditam, sanis ingenijs virisque doctis monstrosam

pru-

prurientibus verò novarum opinionum sectatoribus, quibus nihil antiquius, quàm venerandæ antiquitatis veritati oppedere, apodictica disciplinarum principia stirpitus eradicare, Paracelsiam, fratrum Roseæ crucis barbariem, & blasphemas artes in phrontisteria litteraturę politioris invehere, plausibilem, commentus est doctrinam de earum statu & propagatione & dependente inde rerum generatione. Proinde asserit formas omnes à Deo primitus esse conditas omnipotentis verbi virtute, cum dixit: Germinet terra germen; herbam producentem semen; arborem fructiferam facientem fructum juxta speciē suam, cui insit semen suum super terram; & crescite & multiplicamini: quas mediante semine quasi per traducem propagari asserit.

.57 Has autem formas non ex elementis natas, (licet disertè à Deo ex ijsdem productas esse textus testetur,) uti neque tria illa Paracelsicorum, quæ vocant, nobiliora principia, sed à Deo creando rebus omnibus inditas. Illas ita à Deo creatas divinâ benedictione sese multiplicare.

58. Fundamentum omne propagationis formarum & generationis ponit in virtute sui multiplicandi. Multiplicant verò sese

formæ

formæ cum generans in generatum transfert ſuæ formæ partem: Si enim, inquit in tractat. de Galen. cum Chym. conſenſ. & diſſ. cap. 9. fol. 195. nihil de ſuâ eſſentiâ generans in generatum transferret, ſed ſaltem materiam determinaret ad ſimilem formam, efficiens poſteà, quod non ejuſdem ſpeciei eſt, faceret, ut actu prorumpat, quomodo quæſo dici poſſet, formam ſeſe multiplicare; & ibidem, animatum ſibi ſimile generare aſſerit, quod omnis forma ſit ſuì multiplicativa.

Neque tantùm formas viventium vult eſſe ſui multiplicativas, ſed & cæterarum rerum, & lapidum, gemmarum, mineralium, metallorum: vnde dicto lib. cap. 9. fol. 232. ait: imo ſuam cujuſque rei formam ſeſe vim multiplicandi habere, abſurdum eſſe non exiſtimo.

59. Modus autem propagationis & multiplicationis formarum conſiſtit in diviſione earundem, & partium per diviſionem avulſarum translatione ad fabricam novi ſuique ſimilis individui, uti docet dicto lib. c. 9. fol. 203. Forma verò animatorum eſt per ſe & primariò nec quanta nec diviſibilis, verùm quanta dici poteſt & dividi ad diviſionem materiæ; unde aliquid animæ cum parte corporis avulſum, ſimile & ſibi neceſ-

ſarium

ſarium corpus fabricare, atque ita novum animatum emergere ſolet.

60. Verum non cum quâlibet corporis parte animæ aliquid avulſum ad hoc aptum eſt: ſed talis ſit materia, in quâ anima avulſa commodè deliteſcere & ad ſuum opus ſeſe accingere poteſt. Et paulò poſt: Hinc varius eſt propagationis animatorum modus, in plantis quibuſdam per ramos avulſos anima dividitur ad diviſionem materiæ, in aliis per radices, in aliis per ſemen, in aliis per alios modos.

Animalia verò per ſemen aut ſemini quiddam analogum generant: quod teſte Epicuro probat, qui ſemen dicebat ψυχῆς καὶ σώματος ἀπόσπασμα, quo à corpore deciſo ad ſubjecti diviſionem & ipſa anima dividitur, & aliquid ejus cum ſemine ab animali deciditur.

61. Etſi verò animalia omnia ex & mediante ſemine generari ſtatuat, tamen rem cæteroquin nullam, quæcunque etiam ſit, niſi ex ſemine vel eo quod ſeminalem rationem habet generari aſſerit in tract. Galen. cum Chym. conſenſ. & diſſ. cap. 12. fol. 345. Hoc pacto radices ramosque plantarum generare, quia ſeminalem obtineant rationem: quâ ipſâ vel etiam ſemine mineralia,

metalla,

metalla, lapides & gemmas haut defraudatas esse astruit dicto lib. cap. 9. fol. 236.

Semina in triplici ponit differentia: alia sunt univoca; alia ambigua, alia analoga. Univocum illud est, ex quo generatur specie simile illi, à quo decisum est. Ambiguum, quod plures in se formas concludat, ita tamen ut una dominari debeat, altera servire; nisi occasione oblatâ aliud fiat: vel ambiguum est, quod ad plures formas sit dispositum. Analogum, per quod æquivocæ vulgò dictæ fiunt generationes, quodque ut ait Scaliger, non planè directeque suscipit cum specie primariâ prædicationem. Non enim fimus, ex quo mus nascitur, est ejusdem naturæ specificæ cum semine maris & fæminæ murium.

62. Formas ille etiam alias ponit univocas, alias subordinatas, alias ex analogo semine natas quas æquivocas juxta D. Sennertum dicere possemus. Univocæ sunt portiones formæ substantificæ necessario similes ei, à quâ decisæ sunt. Subordinatæ sunt, vel quæ sub diverso schemate corporis in naturæ theatrum progredi possunt; vel cum plures sint in uno semine, quarum una sit domina & princeps, reliquæ quasi ministræ: Unde D. Sennertus in tract. de cons. & diss. Gal. cum Chym. f. 336. & 347. illud semen ambiguum nominat. His

His accensendum est quartum genus, nempè formarum illarum inferiorum, quas anima sibi generat in disposito corpore, ut sit instar materiæ, & quæ recedente animâ ejus fungitur officio & sit causa facultatum & operationum in pluribus rebus ampliùs non viventibus. Sic in rhabarbaro mortuo D. Sennerto superest vis purgandi.

Generatur vero hæc forma ab animâ, quemadmodum forma lactis & sanguinis, auctore D. Sennert. vide Sennert. in Inst. l. 5. part. 1. cap. 2.

54. Atque ita candidè & sine fuco recensui doctrinam D. Sennerti de formarum origine, quæ cum syncerae antiquitati non solum adversâ fronte repugnat, sed parum veri, plurimum falsi, nihil penè recti contineat, & in veteris veræque Philosophiæ ruinam prorsus excogitata sit, adeoque in disputatione meâ de origine formarum arietata sit indubitatis & infallibilibus, nec à quoquam sanæ mentis hactenus negatis & ex veteris veræque Philosophiæ gremio petitis, apodicticis disciplinarum principijs, ut non tantum minari, sed perpessa casum visa fuerit: siquidem triumphante vetere & orthodoxâ disciplinarum scientiâ hanc Sennertiano-Paracelsicam novam in Cauros evanescere, aut illam è doctrinarum phrontisterijs

steriis in exilium adigi necessum sit, Subornatus & præfectus defensioni causæ Sennertianæ quidam Sperlingius illa, quæ præceptorem effutire puduit, depudicatâ fronte in me evomere non dubitavit, & in præsidium suæ sycophanticæ adversum me blaterationis tria collocare voluit fundamenta, quorum primum est novorum inauditorum & monstrosorum principiorum positio; alterum, fraudulenta, cum irrisione nec verâ ullius argumenti solutione, ad rem nihil faciens responsio; tertium calumnia; quibus lectori fucum facere & veritati insidiari molitus est.

64. Oportuit enim illum, ut veritatis invictæ principiis & rationibus inde petitis aliquid opponeret, nova comminisci qualiacunque pro novis dogmatis palliandis principia, quorum aliquam seriem in primâ fronte tractatus de formarum origine, tanquam fundamentum totius sycophantiæ præmissum, collocavit, unde argumentorum meorum solutiones, sed omnes vanas & inanes frivolasque & Ianuario frigidiores elicere constituit.

Nihil dico quàm quod res est: sto in luce publicâ, & quod dixi Spiritus sancti gratiâ, quæ bonis & veritatis in suâ professione defensoribus adminiculatur; cornicatores

res

res verò & bonorum virorum conviciatores, & disciplinarum artiumque bonarum eversores & novatores ac paradoxopæos confundet, defendam. Sed ad rem.

65. Sennertianus Ganymedes & defensor peculiares suas excogitavit & accersivit è regione idæarum differentias formarum, quas pro fundamento blaterationis adversus me cœptę ponit, quocirca in tractat. de form. orig. fol. 3. ait: formas rerum corruptibilium alias esse specificas, alias subordinatas, alias accidentarias, alias partiales. Specificæ illi sunt, quæ materiæ actum ultimum & specificum largiuntur, certamque mundi speciem constituunt. De his intelligendum, datâ formâ dari tria, videlicet esse, distingui & operari. Tales formæ sunt anima hominis, anima canis, anima quercus, forma auri, forma solis.

66. Subordinatę sunt, quæ certis speciebus corporum naturalium insunt, & sub specificæ dominio latitant, facta verò animalia & excusso quasi dominio, ad officium formale sese accingunt, sibique idoneum domicilium extruunt: sed postea, ait corpuscula formis prædita connasci; sic certa prodeunt animalia ex cadavêre leonis, tauri, equi & cæteris.

Huc refert generationem murium fol. 26. in tract. de orig. form. aitque primò è Franzio, Deum voluisse ordinem generationis certum, ne modò mus ex mure nasceretur, modò mus ex putredine generetur: & ut generatio similium specierum non nisi ex similibus speciebus certissima & constantissima generatione continuaretur. At paulò post contrarium docet & concedit ex rebus putrescentibus, veluti plantis limo fimoque generari animalcula; sed non à putredine, quæ nullam speciem producere possit, verum à calore, qui est in putredine benignus, & excitat vim seminalem in materiâ latentem, qualis ad certam speciem producendam requiritur.

Ex his duo concludit. Formas has subordinatas in & cum speciebus mundi fuisse creatas: id est egregia corpora variis & infinitis corpusculis, suis item formis constantibus, gaudentia Deum creasse, quæ facta anomalia sese ostentant.

67. Formæ accidentariæ sunt quæ quoad originem earum cum specificis vel subordinatis conveniunt. Dicuntur vero accidentariæ, quia cum corporibus suis de loco ad locum transportantur, ubi cum ab hominibus animadvertantur, illic generatæ fuisse putantur. Ita mures Franzio portantur cum

cum mercibus in naves, non generantur ibi; sic grylli transferuntur ex oppidis in alia oppida cum vestibus. Huc pertinet illa formarum transflatio, quâ semina vermium aut rerum mineralium veluti calcis cum cibo potu & aere in corpora nostra feruntur: è qvibus non fiendis sed jam factis formis nova corpora prognascuntur.

68. Partiales formæ sunt, quæ certam partem integrantem corporis humani vel alterius animalis constituunt. Unde aliam formam habet epar, cor, mammæ, caro. Diversitas enim operationum diversitatem indicat formarum. Sic carnem in macello habere propriam formam, non minus eâ quæ est adhuc in vivente, eamque substantialem, ex semine, quæ sibi certum ædificat domicilium ait in tractat. de formar. orig. fol. 6.

Brevis consideratio operis sextidui, ex quo omne de formarum origine fundamentum eruendum & ponendum, salvo orthodoxæ Ecclesiæ & SS. Theologiæ Doctorum judicio præmittitur.

61. Hactenus qua decuit fide & candore Clar: D. Sennerti & ejus ab eodem Sub-

ornati propugnatoris & calumniatoris de formarum generatione & propagatione doctrinam plusquam monstrosam, recensui. Cui ut colorem quendam affricaret & veritatis quadam pingeret larva, sacrarum litterarum testimonia à se allegata non veretur pro suæ opinionis defensione in primâ acie collocare, quo, quod enixè molitur, simplicioribus fucum faciat facilius.

Cum itaq; de rerum creatione, nulla extra & præter scripturam sacram inquirenda sit homini Christiano veritas, ad illam ceu sacram anchoram provoco, meæque assertionis & sententiæ unicam normam & formam constituo, & quicquid contra novatores, ex ejusdem gremio pro veritatis Christianæ defensione produco, Ecclesię & orthodoxorum Theologorum arbitrio humiliter subjicio.

70. Primo sancta fidei obedientia & tota mentis devotione credo sacrosanctam Trinitatem, qui est Deus, Pater, Filius & Spiritus sanctus, condidisse cœlum & terram, & omnia quę in eis sunt, hoc ordine qui Gen. 1. & 2. c. nobis à Mose designatus est; & ut habet Epist. ad Hebr. cap. 11. Fide intelligimus condita esse secula Verbo Dei: ut ex invisibilibus visibilia fierent.

71. Ut autem quomodo rerum omnium fabrica

fabrica à Deo facta sit, rectè consideretur,
„ primò tenenda regula, quod tam solius o-
„ mnipotentiæ Dei opus sit, ex quolibet fa-
„ cere quidlibet, quam ex nihilo creare ali-
„ quid, & aliquid in nihilum redigere. Deinde. juxta ἐξαήμερον Mosis perpendenda & definienda rerum omnium creatio, quod ut ritè fiat vocabuli creationis significatio rectè expedienda, & quid sit creatio, & quæ res propriè dicantur esse creatę, videndum erit.

72. Creationis vocabulum aliquando generaliter sumitur de omnibus operibus à Deo factis, & sic soli Deo competit ejusque solius proprium est creare: Et intelligitur de rebus omnibus, seu ex nihilo, seu ex prę-sistente materia à Deo conditis. Aliquando metaphoricè sumitur, idque vel in scripturâ vel extra eandem. In scriptura soli Deo etiam competere notant Theologi: ut cum David orat: Crea in me cor mundum Domine: undè deducunt Theologiæ mystæ, metaphoricè cumprimis usurpari vocabulum creare quando de beneficiis erga Ecclesiam & singula ejus membra quicquam significat. Extra scripturam metaphoricè usurpatur, cum dicimus alicui creare molestiam.

73. Deinde ab aliquibus distinguitur

creatio respectu creatoris in primam & secundam. Prima est quâ ab ipso in principio cœlum & terra, & omnia quæ in eis exsistunt sunt condita. Secunda est conservatio quâ, quæ primo omnipotenti Dei virtute creata erant, subsistendi facultatem possident, specierumque & rerum generandarum interrupta servatur series, uti & Augustin. docet de Genes. ad liter. lib. 5. cap. 20. Neque enim ut à structura ædium cum fabricavit quis abscedit, atque illo cessante & absente, stat opus ejus, ita & Deus facit. Sic enim mundus ne ad ictum oculi stare poterit si Deus ipsi virtutem suam detraxerit. Unde Christus inquit Ioban. c. 5. v. 17. Pater meus usque adhuc operatur, & ego operor. Requivit itaque die septimo Deus à condendis novis operibus, & generibus creaturarum, non ut tum à rerum creatarum gubernatione cessaret, alioquin continuò dilaberentur. Requievit, ut ait Aug. lib. c. ab opere creationis non à munere conservationis & administrationis. *Et subdit pulcrè idem;*

74. In speciali significatione creare denotat ex nihilo aliquid solius verbi mandato & imperio condere. Atque hoc modo à Theologis accipitur, qui hic allegant Lombardum, asserentem creare esse vocabulum angu-

angustius, quod propriè significet de nihilo aliquid producere. Facere verò communius quod non tantum ex nihilo aliquid producere significet, verum etiam ex præexsistenti materiâ.

75. Chemnitius cum Fagio & Rabbi David Kimki distinguit inter κτίζειν creare, ποιεῖν facere, & πλάσσειν formare. Ut creare propriè significet à non esse ad esse aliquid producere: unde creatio Thomæ definitur quod sit emanatio entis universalis ex nihilo. Et alijs: quod sit fabricatio aliarum rerum extra essentiam Dei ex nihilo. Ecclesia verò definit actionem totius Trinitatis indivisam, quâ ex nihilo solo verbo *extra essentiam Dei* creata sunt omnia visibilia & invisibilia.

76. Formare propriè significat enti creato formam seu figuram inducere. Rabbi David Kimki putat formare dici de re corporea quæ est susceptiva sensibilium potentiarum. Facere proprie significat absolvere & ad certum usum aptare. Ex nihilo itaque primo immediatè creata sunt omnia, id est, ex nulla præexsistente materia. Et intelligitur hic nihil non privativè sed negativè. Negat verò materiam & formam simul, ut in illa prima rerum pro-

ductione, quæ strictè & propriè creatio dicitur: vel negat deinde formam simpliciter & materiam secundum quid, ut in mediata rerum productione, quæ peculiter significatur per verbum formare & facere. Propriè itaq; creata ex absolutè nihilo sunt cœlum & terra, seu indigesta illa moles in quâ rerum ceterarum omnia delituere principia materialia tanquam in abysso. Ex hac producta sunt lux & elementa, cæteræque aliæ res.

77. Ex nihilo proinde arbitrantur Theologiæ mystæ propriè creata esse cœlum, terram, abyssum, animas hominum & angelos. Cætera non propriè ex nihilo creata, sed ex præexsistente, quam Deus ex nihilo condiderat, materiâ: ad quæ ex eâdem producenda non minus omnipotente virtute opus fuit, quam ad prima ex nihilo creanda. Non itaque minus ferè miraculum, minorisque potentiæ est, ex quolibet facere quidlibet (uti, quod in diurnâ potentia est, ex lapidibus facere filios Abrahæ) quam ex nihilo aliquid creare.

78. Hic notandum quosdam illa verba: In principio creavit Deus cœlum & terram; accipere pro propositione totius capitis & operis sextiduani, quæ deinde per partes expli-

explicetur. Lyra ait Mosen nomine cœli & terræ materiam futuri operis intellexisse, quia de terra dicatur quod fuerit inanis, & vacua. Nominatur vero primo terra inanis; & aqua, & abyssus tenebricosa. Per abyssum censent intelligi universam & immensæ profunditatis molem, quæ complexa sit cœlorum elementorumque & rerum omnium visibilium materiam adhuc confusam. Ex hac de nihilo primitus conditâ, quæque modo terræ inanis nomine fuit significata, modo aquæ, super quam ferebatur Spiritus Domini, qui non solum aquas sed res ex nihilo primum conditas fovit, cætera omnia educta expressa & facta esse.

79. Et cum tenebræ essent super faciem abyssi primò nihil magis luce fuit necessarium: Creata itaque primò die fuit lux, quam non ex nihilo sed ex materia in Abysso facta & præexsistente conditam esse docent, eamque non qualitatem sed molem fuisse quandam lucidam *in cœlo positam*, circulari motu diem & noctem discriminantem, ex quâ die quarto Sol, Luna & Stellæ per condensationem & expolitionem producta sunt. Nisi enim statuatur, (ajunt) stellas & luminaria die quarto in locum primæ lucis subrogata, & ex hac substantiali luce esse conglomerata, sequeretur eam planè eva- *De operibus primæ diei.*

 nuisse

nuisse aut in nihilum redacta esse. Atque hæc est Basilij, Damasceni, Theodoreti & Dionysij sententia. Sunt tamen qui putent lucem ante Solem creatam, illustrare cælum beatorum & ea loca quo non pertingit Sol. Non me fugit ab aliis aliter hæc explicari, verum in his ego me orthodoxorum Theologorum & Ecclesię judicio lubentissimè & reverenter subjicio.

Opera secunda diei. 80. Progredior ad opera secunda diei, qua dicitur Elohim fecisse Rakia, quod interpretantur expansum vel expansionem: Septuaginta dixerunt στερέωμα seu firmamentum. Nominatur verò expansum quia cœli instar tentorum & cortinæ expansi & extensi & circumducti sunt orbi inferiori. Atque hoc expansum sivè firmamentū Deus vocavit cœlum. Cœli nomine quid veniat, hic in disceptationem vocatur, aliis hoc ipso saltem intelligi statuentibus orbes cœlestes, alijs non hos solum, sed & elementum ignis & aerem simul.

81. Horum prima ratio est quod nulla cæteroquin elementorum præstantissimorum, videlicet aeris & ignis fiat mentio: de quibus tamen nullum sit dubium quin à Deo simul condita sint. Secundo quod aeris regionem ipsa scriptura frequenter cœlum

lum nominet: unde dicitur: volucres cœli. Et item, dabo vobis cœlum æneum, id eſt, aerem ſiccnm ſine pluviâ. Hinc concludunt nomine Rakia ſeu expanſi,quod cœlum eſt, non ſolum orbes cœleſtes, verum etiam totam regionem ætheriam ſeu igneam & aeream à Moſe fuiſſe ſignificatam. An vero cœlorum orbes ex aquea materia expanſi & facti ſint, & an firmi & ſolidi, an verò liquidi & arctiſſimè ſimul conſiſtentes, ita ut & corporibus beatorum aſcendentibus cedant, aliis diſceptandum relinquo.

82. Difficilius eſt explicare quomodo interjecto hoc firmamento Deus aquas inferiores à ſuperioribus diviſerit,& quid ſit aquas eſſe ſupra firmamentum. Dicit enim vir Dei,quod diviſerit aquas quæ erant ſub firmamento vel expanſo ab his quæ ſupra firmamentum erant. Qui rei difficultatem expendunt, malunt rationem captivare & in ſenſu literali acquieſcendo ſtatuere aquas ad ſuperna ſublatas, ſupra ſydereum cœlum & cœleſtem molem,quod eſt firmamentum, eſſe poſitas, quamvis quo fine & in quem uſum id divina fecerit ſapientia ignorent. Dicitur enim Pſalm. 104. Extendis cœlum ſicut pellem & tegis aquis ſuperiora ejus.

83. Alij

83. Alij censent locum istum Mosis commodiorem admittere explicationem si pro aquis supra firmamentum exsistentibus intelligamus nubes: Et quas efficiunt pluvias, nives, rorem, grandinem similiaq; medij aeris meteora, quæ omnia sunt aquea vel ex aquis, & ut totum aerem sic quoque mediam ejus regionem nominemus firmamentum, seu Rakia, quod secundum cælestes orbes creatum fuerit, ut sit receptaculum aquarum quæ vi solis à terra & mari erant elevandæ, ut ex eis fierent pluviæ in utilitatem terræ & animalium: atque ita dicamus sua media regione dividere aquas quæ sursum evehuntur ab his quæ infra sunt. Proindè censent non esse absurdum, quod nomine firmamenti à Deo creati, ut divideret aquas, totam machinam cœlestem & aeream intelligamus, & interim quod dividit aquas ab aquis dicamus esse aerem una sui parte & regione.

84. Alij cœlum crystallinum & sedem beatorum esse aqueum statuunt, seu ex aqua, quæ quidem similis sit elementari, sed tamen alterius naturæ & analogæ: quod cum sit supra cæteros orbes positum, rectè dicatur aqua suprà firmamentum cœleste posita.

85. Devolvimur ad considerationem operum tertiæ diei, ubi Deus inquit, congregentur aquæ quæ sub cœlo sunt in locum unum & appareat arida, & factum est ita, & vocavit Deus aridam terram, congregationesque aquarum maria. *De operibus tertia diei.*

Hic ex abysso seu indigestâ mole, retracta elementa ordine suo disponuntur, certaque cuilibet assignatur statio, qua inferiorem mundi elementaris globum & sphæram constituunt, ita ut animalium generationi sustentationi & habitationi commoda esse, & omnia generationi & corruptioni obnoxia produci, rerumque genera & species ex ijs oriri & conservari in mundo possint. Aquas undiquaque terram ambivisse & circumdedisse liquet ex eo quod convocatis, & in mare unum congregatis apparuerit terra. Unde Psal. 103. Abyssus (Theologi interpretantur aquę abyssi) vestimentum amictus terræ, super montes stabant aquæ. Undiquaq; illam aqua circumdedit quia sphærica & rotunda est. Uti enim cœli totusque mundus rotundus est, ita & omnes partes mundi, qua forma levior ignis, aere superior, eundem amplectitur, & aer aqua levior fuit amplexa terram, sed cedere & in unum locum congregari jussa est, ubi tamen fasciæ in modum terram circumdat & circum-

cumfluit & amplectitur, ita ut supra infraque appareat arida, sustentandis animalibus suis idonea. Quod itaque terra aquis in unum collectis minor eminet, & mare terminos suos non excedat, nec exundet, & universam iterum terram occupet, virtute Verbi Dei factum est. Unde Hierem. 5. c. dicitur Deus ponere arenam terminum maris. Et Iob. cap. 38. vers. 11. Ego circumdedi mare terminis meis, &c. Debent verò aquæ congregari, ut terra quam operuerant, appareat arida; conspici enim debebat, & quia instar luti erat, exsiccari, ut ab animalibus coli & excoli possit. Siccitas itaque propria terræ qualitas est.

86. Quocirca quod Deus inchoavit primo die, illud secundo & tertio perficere cœpit. Primo ex nihilo materiam cœli & mundi inferioris seu elementaris creavit, eaque unâ illâ Abysso complexus est. Secundo die ex hac eduxit, expandit, fecitque cœlos, & ignem aeremque, quæ cœli nomine pariter comprehenduntur. Tertio aquam & terram distinxit, suaque in statione locavit ut hæc fieret animalibus suis ad cultum idonea, simulq; eodem die ex eadem plantas stirpesque produxit, & deinde, quid quinto & sexto die factum est, ex utrisque

sui

ſui generis animantia fecit. Interim luminaria & ſtellas in cœlo, condidit die quarto.

87. Hoc proindè modo diſpoſita ſunt elementa, ut primam ſphæram in modo globi facerent terra & aqua, hanc circumdaret aer & hunc ignis, atque ita elementarum mundum conſtituerent, qui cœlorum orbibus undiquaque concluditur, ut concamerato tabulato totum tegeretur & clauderetur ædificium; cujus vis in inferiora pro rerum omnium conſervatione defluat.

88. Ex his præmiſſis Theologorum præſtantiſſimi concludunt cœleſtem & elementarem mundum ex una materia eſſe condita; verum illius materiam excellentiori & nobiliori forma donatam & arctiſſimè comprehenſam, undè qualitates præſtantiſſimæ nihil conſortij & affinitatis cum inferioribus habentes, & ſic comparatæ, ut in has agere, nihil verò ab ijs pati queant, & cœleſtia corpora nulli mutationi neque corruptioni naturaliter ſint obnoxia.

89. Poſtquam Deus aquas à terra ſeparaſſet, eadem die ex hac fecit plantas, ſtirpes herbaſque cum ſuis fructibus & ſeminibus omnipotente Verbo. Unde primo liquet terræ naſcentia non immediatè ex nihilo facta eſſe.

Cur-

Cum verò Deus opt. max. hominem creare dicrevisset, cætera omnia propter hominem primò condidit, eiq; uti & cæteris animantibus tertio mundi die de commodâ habitatione prospexit.

90. Jussit itaque terram germinare herbam seminificantem semen & arborem ferentem fructus cujus semen in ea sit super terram. Mandato germinandi, indidit potentiam statim proferendi herbas arboresque, semine & fructu instructas, simulque in posterum eas producendi, juxta suam speciem. Ubi primo notandum omnia arborum herbarum & fructicum genera virtute divina & terra esse totaliter facta, terræque istam facultatem concessam & datam ut ex se sinuque suo eadem ad finem profundat verbo itaque *germinet*, de consensu & interpretatione orthodoxa Ecclesię, intelligitur, vim durabilem esse terræ inditam producendi stirpes, quemadmodum die quinto producendi reptile. Vis autem illa à creatore sic est indita causis secundis, ut sine virtute prioris non agant. Deinde, licet Deus initio ante conditum solem & sydera, herbarum & arborum species è terra immediate produxerit, terræque vim generandi indiderit; tamen solem & sydera, quarto die condita generationi uti reliquarum

ſum rerum, ita & horum præfecit, ut ſine ijs commodiſque aeris beneficijs nec è terra oriantur nec matureſcant.

92. Cum dicitur, proferat terra herbam ferentem ſemen & arborem fructiferam, multæque dentur arbores & herbæ non ferentes ſemina & fructus, quæritur inter Theologos, an hæ ab initio non ſint à Deo creatæ ex terra, & an non hæc acceperit facultatem haſce pariter producendi ad finem ſeculi: ubi reſpondent Orthodoxi nominatas duntaxat eſſe feraces quod infrugiferis ſint præſtantiores; neque etiam ob id quod tantum nominatæ ſint herbæ & arbores excluſos eſſe frutices, perque verbum germinet eandem illam vim qua primo immediatè ſine ſemine produxit naſcentia, ineſſe & remanſiſſe alias ſine ſemine, alias verò mediante ſemine & per ſemina proferendi. Quare cum plantę quædam ſint ſine ſemine, quædam ſe ipſas non propagent, generentur & non generent, & nonnullæ herbarum ſpecies tam ſine ſemine immediatè quam mediatè ex ſuæ ſpeciei ſeminibus oriantur, non aliter quam mus è mure, ſimulatque è fimo, ſatis liquet per verbum germinet datam terræ eſſe potentiam plantas ex ſe & immediatè ſine ſemine, & mediate etiam per ſemina proferendi, eo ordine quem

creator sanxit, quæ causa est quod spontè & sine cultura provenientes & sylvestres sæpi alibi proveniant, ubi nullæ species earun ulla seculorum memoria exstiterint, de quibus deinceps latius.

93. Ex his liquet quid intelligant Philosophi cum dicunt, res esse in potentia, & rerum essentias non interire, sed exsistentias, & illas non hasce esse perpetuas. Res siquidem dicitur esse in potentia cum hæret in principijs & causis suis: sic rosa hyberno tempore non exsistens, hæret in principijs & causis suis, & sic rerum essentiæ quæ sunt principia & causæ ex quibus perpetuant, & exsistentiæ promanant, sunt perpetuæ. Illam vero potentiam ad causas & rerum principia ex se suoque corpore tanquam materia promendi, indidit creator elementis, ut itaque herbæ & arbores primitus productæ sunt ex elementis, ita cum actu non exsistunt, sunt in potentia tanquam in causis & principijs suis, videlicet in materia elementari, & ex eâ producuntur, quo ipso evidenter demonstrantur elementa ad hoc esse à Deo condita, ut omnes res sublunares mutationi substantiali obnoxiæ ex ijsdem generentur & totaliter excepta hominis animâ producan-

ducantur, quod & ex sequentibus primo & secundo Geneseos capitibus apparebit.

94. Verum enim verò, ne quid remaneat obscuritatis de hoc mandato quo inquit Deus, germinet vel producat terra, quæritur an dederit saltem virtutem producendi herbas, adeoque causaliter illud dictum sit, ita ut non statim actu sint productæ herbæ & arbores uti censet Divus Augustinus, vel an hoc ipso verbo in instanti & momento terra produxerit arbores & herbas fructibus & seminibus plenas. Heîc complures Theologi non faciunt cum D. Augustino, sed verbo & mandato Dei statim & in instanti terram produxisse herbas & arbores in statu perfecto, quales alioquin diuturniore tempore producere non potuissent, docent: quod textus testetur ad mandatum Dei terram protulisse herbam, &c.

95. Quocirca mandato verbi germinet dupliciter affecta est terra: primo ut produceret in instanti herbas & arbores perfectas: atque sic vi divina antè solem & sydera, & pluvias fæcundantes, omnipotente verbo produxit ex elementari & terrestri materiâ stirpes.

 96. Quam-

96. Quamobrem Moses postea dic Deum creasse herbam antequam oriretu videlicet priusquam nasceretur naturalite & eo ordine quem Deus dehinc continu servandum instituit, ut vi cœli pluvijsq; a fæcunditatem excitaretur tellus, & inde e quod dicitur Genes. cap. 2. nondum enii pluerat Jehova Elohim super terram. Phil Judæus inquit, Deum post creationer plantarum creasse solem & alias stellas, u refelleretur error Philosophorum, qui di. cturi erant nullo modo fieri posse ut terr sine sole germinet. Postmodum verò ac generationem plantarum juxta sacræ Scri- pturæ testimonia, ordinasse Deum solem & pluvias; quod & uberrimè in Scriptura do cetur.

97. Secundo accepit terra vim ordinariè ac naturaliter producendi vi solis & syde- rum è sinu suo herbas & arbores & omnis generis plantas, quo ad integram suam es- sentiam animæ & corporis. Unde Bened. Perer in Genes. inquit, germinet vel profe- rat terra, significare terræ materialem cau- salitatem, & concursum ad generationem plantarum. Et Tostatus super Genes. cap. 1. Et D. Thomas p. 1. quæst. 70. art. 1, inquit i prima rerum institutione fuit principium a ctivum verbum, quod ex materia elemen

tar

tari produxit animalia & ſtirpes, vel in actu ſecundum alios ſanctos, vel virtute ſecundum Auguſtinum. Non quod aqua & terra habeat ex ſe virtutem producendi animalia, ut poſuit Avicenna, ſed quia hoc ipſum quod ex materia elementari virtute ſtellarum aut ſeminis poſſint produci, idque ratione virtutis elementis primitus à creatore inditæ.

98. Duplex itaque proferendi ſtirpes modus terræ eſt datus, ex ſententia Theologorum Moſen rectè interpretantium: unus cum ſine ulla cultura & ſemine profert herbas & arbores quas videmus nullibi non ſponte provenire, quod certiſſimum, ajunt eſſe primævæ illius divinæ benedictionis veſtigium. Alter artificioſus qua tellus non niſi culta aut non niſi jacta & factâ ſemente germinet. Illa liberaliter agit & fovet, hæc parcius: illa Æſopo mater, hęc noverca dicitur referente D. Zanchio.

99. Propter convenientiam eorum quæ tertio die à Deo creata cum his quę quinto & ſexto die facta ſunt, operibus tertiæ diei ſtatim ea quæ quinto & ſexto die divina majeſtas operata eſt ſubnectemus, & ultimo loco opera quartæ diei explicabimus.

100. Quinto die creavit Deus aquatilia & volatilia non immediatè ex nihilo, ſed *De operibus quinta & ſexta diei.*

 dixit

dixit producant aquæ reptile animæ viven-
tis,&c.

Sexto die fecit Deus bestias,jumenta re-
ptilia;non immediatè ex nihilo,sed manda-
to verbi producat terra animam viventem.
Hic D.Basilius inquit: ideo jubetur terra
producere ut ostendatur animam vitalem
brutis esse ἐντελέχειαν terrarum, quæ una
cum corpore dissolvatur. Eodem verò die
Deus formavit hominem non immediatè ex
nihilo: sed de terra sumpsit illum,Gen.c.2.
v.19. & 23. In cujus creatione differentia
quę est inter brutorum & hominis fabrican-
di rationem à Deo adhibita est,quam idem
D.Basil.notavit, & Theologi amplexantur
consideratu dignissima est.

101. Primo enim facturus hominem non
dicit fiat vel producant aquæ vel terra, sed
ait, faciamus. Ubi notant SS. Trinitatem
inenarrabili consilio post conditum mun-
dum, & ea quæ sunt in mundo fecisse ho-
minem: quo significetur hominem pro-
pter solum Deum quemadmodum cætera
omnia propter hominem condita esse, supe-
rque ipsum constituit Dominum,Gen.1.cap.
Deinde dictante Nazianzen.ut exprimeret
repræsentaretque in parvo hoc mundo om-
nia quæ in amplissima & vastissima mundi
majoris mole cujus homo sit quasi compen-
dium

dium, comprehensa, exstant, adeoq; sapientia & omnipotentia Dei in hoc cum primis eluceret.

102. Deinde notavit Basilius, quod de corpore hominis utatur Moses verbo formandi. Non dixit producat terra; sed cum vapor ascenderet de terra, pulverem illum irrigatione subactum, ut esset limus, ex quo limo terræ formavit, id est, plasmavit finxit, sicut figulus & expressit figuram corporis humani. Quo respiciens Iob. cap. 10. vers. 8 inquit, Manus tuæ plasmaverunt me. Potuisset unico verbo, Fiat, (ajunt Theologi) totum hoc efficere, sed simul dignitatem ratione auctoris, & vilitatem ratione materiæ nobis ostendere voluit.

103. Materia itaque corporis humani fuit pulvis terra vel lutum. Neque enim ista lectionum varietas implicat, sed magis explicat corporis humani originem. Chaldaicus & Hebraicus textus habet: Deus finxit hominem pulverem de terra. Quod significat hominem factum esse pulvereum sumpto pulvere de terra. Unde Genes. 3. vers. 19. dicitur: reverteris in terram de quâ sumptus es, quia pulvis es & in pulverem reverteris. Et Paulus in 1. ad

Corinth. cap. 15. ait: Primus homo de terra terrenus est: quo ipso voluit exponere vim & notationem vocis Hebrææ Adam, quod ex adamah, terram significante, hoc est, ex terra primi hominis corpus factum sit à Deo. Hinc Chrysost. Homil. 2. in cap. 1. Genes. ait: Terra nutrix est, & mater nostra, & ex ea facti sumus & educamur, & ipsa patria nostra est, & sepulchrum, & reditus noster est in eam. Neque ex Mose hoc ethnicos omnino latuit. Ovid 1. Metamorph.

Sic modo quæ fuerat rudis & sine imagine tellus
Induit ignotas hominū conversa figuras.

104. Alij explicatius materiam ex qua factus sit & constat homo exprimere volentes, sic reddiderunt textum: finxit Deus hominem de limo terræ, quia interprete D. Augustino, paulò antè dictum sit, fons ascendebat de terrâ & irrigabat omnem faciem terræ, ex quo necessario fieret limus: Et subsequitur formavit Deus hominem pulverem de terrâ. Et hæc eadem est mens D. Basilij.

Cum dicitur (inquit B. Pererius) primi hominis corpus è terra formatum, id quidem duobus modis apud Theologos, intelligi potest Vel Deum pro materiâ corporis formandi terram duxtaxat sumpsisse, vel ter-

terram cum aquâ miſtam, in quâ tamen ipſe poſteà formas & qualitates cæterorum elementorum aeris & ignis produxerit: Corpus enim Adæ non minus quam omnium noſtrorum corpora ex quatuor elementis conſtabat: vel intelligi poteſt, Deum pro materiâ corporis accepiſſe miſturam quatuor elementorum, eam tamen nominari vocabulo limi, id eſt, terræ & aquæ, quod hæc duo in compoſitione & temperatione corporis humani cæteris præcellant, ſintque ipſis ſenſibus magis conſpicua: at reliqua duo occultiora ſunt, & ſicut mole ſunt minora, ita ſunt poteſtate & efficacia majora. Hac enim ratione miſtio reducitur, ad quãdam æquabilitatem, cum quorum elementorum vis eſt minor, eorum major eſt in compoſitione materiæ portio: quorum verò efficacior eſt poteſtas agendi, eorum minor eſt in miſtione moles. Atque in his tota orthodoxa antiquitas, & in primis D. Auguſtinus, Baſilius, Chryſoſtomus alijque de Patrum familiâ, & juxta hos Chemnitius, Zanchius, Toſtatus, Pererius alijque unicè conſentiunt.

105. Demum in explicatione hujus fabricæ corporis humani de terrâ, quærit Pererius, nunquid pręter quatuor hæc elementa aliquid ex quintâ eſſentiâ vel ex na-

tura cœlesti veniat in compositionem corporis humani &c. Respondetque eorum qui id asseverent opinionem esse sanæ doctrinæ contrariam à Theologis damnatam, & à Philosophis tanquam pueriles nugas & aniles fabulas derisam & explosam: quod quinta essentia vel cœlestis substantia planè est incorruptibilis, ex quâ nihil decerpi vel resecari queat, neque cum alijs elementis permiscibilis, neq; cum rei patibilis & corruptibilis compositione adhiberi potest. Siquidem mistio, non fit auctore Ale: nisi alteratis & quasi quodammodo corruptis his quæ miscentur. Appellat quidem Ales: lib. 2. de generat. anim. cap. 3. Spiritum & calorem qui est in animantibus cœlestem, non tamen naturâ ipsâ sed quadam similitudine: habet enim proprietates quasdam & effectus, calori syderum ratione quadam respondentes.

106. Vide amice lector quam pulcram Genesin nobis construant quinteßentiales isti novatores, qui ex ijs quæ ignoravit Moses, neque dictavit Spiritus sanctus, neque sine grandi divini codicis adulteratione & fallatione admitti possunt, juxta potiorem partem formatum esse corpus humanum, mentiri non verentur. Illi videlicet quintessentiales & Paracelsici & astrales homuli,

li, non sunt pulvis è terra, neque lutum, sed præter quam possident animam, ex quinta alia quadam constant essentia nobiliore, cujus elementa tantum sint indumenta & operimenta, quæ non sit lutum, non pulvis, neque ex elementari materiâ: Unde necessario sequitur corpus humanum, non lutum, non pulverem esse, nec corruptibile, nec redire in pulverem & terram, quia magnam & potissimam & nobilissimam sui partem non constet ex elementis, juxta quam necessario quintessentiale & incorruptibile est. Nota verò quod juxta D. Sennert. constent ex quintis essentijs, at secundum ejus defensorem Sperling. ex impatilibus Atomis, Democritianis & Epicuri. Eadem verò hic est bestiarum quæ hominum conditio: Et quia bestiarum animæ actu entitativo post mortem sunt superstites, bestiæ hominesque secundum animam & corpus: æquè sunt incorruptibiles & immortales.

107. Tantum de corporis, quæ altera pars est hominis, fabrica, idque breviter & pro instituti intione. Sequitur de alterius illius & nobilioris, quæ anima est, partis, creatione. Secundum hanc creavit Deus hominem ad similitudinem & imaginem suam, Gen. cap. 1. v. 27. In productione brutorum dixit Deus, producat terra animam viventem, &c. Sed de homi-

nis

nis anima dicitur, inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ. Sicut ergo (inquit D. Chemn. in loc. comm. cap. v. de creat.) animæ brutorum una cũ corporibus dissolvuntur, evanescunt & intereunt, quia terra & aqua produxit animam viventem, ita ex descriptione creationis animæ humanæ dicit Salomon Ecclesiast. cap. 12. vers. 7. Revertatur pulvis ad terram undè erat, & spiritus redeat ad Deum qui dedit illum.

Vocat autem animam spiraculum vitæ; Hebræo textu est vitarum, quod non tantum ad vitam durationis corporis hujus restringatur, sed etiam ad vitam spiritualem in altero seculo. Inspirando itaque creavit animam hominis, id est, præter vitalem spiritum qui homini communis est cum pecudibus, Deus creavit animam rationalem; & dicitur inspirasse quod in animam transfuderit lucem sapientiam, justitiam divinam, ut esset imago & similitudo Dei. Quo pacto Christus in regeneratione imaginis divinæ usus est inspiratione, cum insufflando, Apostolis daret Spiritum sanctum, respiciens sine dubio ad primam creationem.

108. Ex his omnibus patet juxtà Scripturam & Theologorum sententiam quæcunqve plantarum genera & omnia animalia secundum formam & animam (solâ humanâ

manâ exceptâ) & corpus ex elementis producta atque adeò corruptioni juxta utramque partem esse obnoxia: quocirca pereunte corpore necessario intermoriatur & intercidat anima brutorum, quæ sine proprio corpore exsistere nequeat. Hominis vero animam quia ex elementis producta non sit, immortalem esse, & sine corpore, à quo per mortem ad tempus separatur, exsistere posse: Corpus verò etsi pereat quoad compagem & in pulverem revertatur, ne hilum tamen vel atomum ejus pulvisculi interiturum, sed in resurrectione mortuorum integrè divinæ potentiæ virtute coiturum, adeoque resuscitatum è pulvere, suæ animæ restitutum iri: unde credimus carnis(hujus) resurrectionem.

109. Hæc vera est verè Christianorum omnium & Ecclesiæ orthodoxa & indubitata sententia, à qua quicunque recedit, absque dubio in æternum peribit.

110. Sunt itaque formæ & animæ rerum omnium præter humanam, corruptibiles, quod ex elementis productę sint, propterq; eandem causam omnis earum series est manetque corruptibilis. Neque enim cum primo ex elementis produxisset eas Deus, voluit per generationem & perpagationem aliam

liam & diversam ab origine prima naturam, vel per generationem ex elementari materia non amplius easdem produci, sed ex his ijsdem porro, similes ad omnem temporum & mundi durationem prodire, beneficio generatricis facultatis & fæcunditatis ac potentiæ elementis inditæ, vi mandati germinet, & virtute benedictionis, crescite & multiplicamini.

111. Animæ facultas generat semina non ex alia quam prima ex qua primitus creatę res erant materia, variè subacta & remista. Et cum illarum specierum individua primo fuerint corruptibilia idque secundum utramque partem videlicet materiam & formam, quod totaliter ex elementis essent facta, necessum est illa, quæ continua generatione ab ijsdem primis producta sunt, etiam esse corruptibilia, neque ullius individui formam post subjecti sui destructionem alibi ullo actu entitativo ut garriunt novatores, subsistere posse. Ex prima benedictione id obtinent res generabiles & corruptibiles quod secundum species perdurent, & non in individuis perpetuentur, aut individuis intereuntibus eorum existant, maneantque actu entitativo superstites formę, novas palingenesias aut metempsychoses molituræ.

112, Vim

112. Vim itaque acceperunt omnia viventia producendi speciem sui similem: producunt vero hanc per generationem. Virtus enim illa insita attrahit in plantis ex terra succos quos præparat ad generationem seminum. In usum animalium (Gen. cap. 1. vers. 29. & cap. 3. vers. 19.) ex terra nascuntur herbæ & fructus quæ cedunt in cibum, ex quo chylus sanguis semen. Vis generatrix animis plantarum & animantium divina virtute verbi crescite & multiplicamini indita, ex ijsdem quibus primitus productæ erant animæ, elementis, profert semina continentia potentiam ad formam individui suæ speciei.

113. Donavit itaque Deus viventia virtute generatrice qua producant semina ex elementari materia, ex qua & ipsamet nata sunt, habentia potentiam proximam ad formam pro specie suâ propagandâ vim generatricem omnipotentis verbi benedictione sic instruxit, quod ex elementis possit generare semina & elementa hac donavit habilitate quod materiam suppeditant cum potentia ad formam educendam.

114. Sed priusquam latius procedamus de animalium ex aquis & terra creatione, tex-

tus

tus apud Mosen oculatius inspiciendus. De aquatilium creatione sic habet vers. 20. dixit Elohim reptificent aquæ reptile animæ viventis: De terrestrium verò creatione, v.24. Producat terra animam viventem in in genere suo. Et de utrisque ait: Creavit Deus cete grandia & omne volatile alatum: & fecit Elohim feram seu bestiam.

115. Creator vero rerum omnium ea fecit non ex nihilo sed ex prçjacente, & jam antea à se condita materia, videlicet terra & aqua. Quæ licet sola nominentur, quia ex his quo ad corpoream massam potissimum constent, tamen cætera non excluduntur elementa. Et sanè ex elementis orta esse oportet, alioquin humanum corpus quod ex terra vel pulvere factum, vel ex limo conditum scriptura pronunciat, deterioris foret quam animantium brutorum conditionis. Cum vero Deus mandat terrę & aquis ut producant animam vivētem, ajunt Theologi per hoc significari animas omnium animantium excepta solius hominis ex elementari materia esse formatas; Et cum subdit Moses: Deus creavit cete grandia & omne volatile. Et item, Deus fecit bestias terræ, denotari animalium corpora ex elementis & potissimum aqua & terra pariter facta.

116. Unde

116. Unde D. Zanchius in explicatione operis sextidui lib. 7. cap. 1. fol. 410. ait per reptile animæ viventis, intelligi reptile animatum atque vivens, vel reptile anima vitali præditum. Ergò (inquit) tam anima quam corpus piscis, ex ipsa est aquâ: eoque corruptibilis & mortalis: id quod & de omnibus animantibus præter hominem concludimus: quoniam de aliis quoque subdit: producat terra animam viventem, jumenta & reptibilia: sed de anima hominis docet Moses Deum sufflasse in corpus jam formatum: ita videmus omne animal constare corpore & anima: vocatur autem mnis anima spiritus, ψυχὴ à ψύχω, quod est spiro. Ubi notandum discrimen quod est in scripturis inter spiritum hominis & reliquorum animalium. Quoniam (inquit idem) spiritus hominis non est ex aquis, neque ex terrâ, neque ex ullâ materiâ, sed à Deo Deique flatu, ideò ad Deum redibit, ut est Ecclesiast. cap. 12. At spiritus reliquorum ex materia est aquarum vel terræ: ut docet Moses: ideoque etiam eò, unde venit, redeat oportet, cum ipso corpore. D. Zanchius.

117. Notandum etiam ex Bened. Perer. rio comm. in Genes. cap. 1. Juxta interpretes non temere esse quod Moses ita distinxerit aquatilia à terrestribus, ut illa appel-

larit reptilia animæ viventis, hæc autem præcisè & simpliciter dixerit animam viventem: scilicet ostendere voluit longè perfectiorem animam & vitam esse in terrestribus quam in piscibus. Nec non verisimile esse quod dicit Cajetanus, eò quod Moses ait Deum dixisse: Producat terra animam viventem, satis indicasse, omnem animam sentientem, quamvis perfecti animalis (hominem semper excipio) ex mistione elementari in quâ primas teneat terra produci. Porphyrium autem & Pithagoricos (quibus accensendi meritò sunt impij novatores actum entitativum animabus & formis rerum corruptibilium, à materia vel subjecto separatis, assignantes) qui animas cunctorum animalium secundum substantiam nec mortales, nec nostris dissimiles esse, in magno errore versari.

118. Animalia itaque originem suam habent, vel ex prima creatione à Deo, vel per generationem animalium à Deo primitùs creatorum, vel ex potentia illa, quam Deus elementis & naturæ etiam extra processum generationis à simili, indidit. Unde Gen. 2. dicitur: omnem bestiam agri esse de terra. ubi etiam advertendum de animalibus univocâ generatione natis, quod ut initio, prima illa à Deo ex elementis sunt

condita

condita ſecundum animam & corpus, ita etiam cætera ab ijs generata & jugiter deſcendentia, non aliam aut diverſam ex generatione ſortiri naturam, quam ex primis habere poſſint, ſintque & maneant per omnes generationes corpora elementaria, & talia in omnem generationem duratura, & uti ex elementis producta fuere ita etiam in eadem ſolvi & interire. Quis itaque tam bardus & barbarè ſciolus ſit, ut tales formas ex nihilo eſſe factas, in prima creatione, vel ex nihilo fieri in generatione blaterare auſit? pudeat impietatis, pudeat nugarum.

119. Verum cum non ſolum per generationem univocam propagentur animalia à ſuæ ſpeciei ſimilibus, ſed etiam oriantur & generentur quædam ex putredine cum cadaverum tum aliarum rerum, aut ex certâ coitione & miſtione elementorum vi ſoſolis & aſtrorum, & certum ſit omnem creaturam vi divinæ vocis productam & factam eſſe, & adhuc fieri quatenus illa potentia omnipotentis verbi virtute animalibus & elementis eſt indita quærunt Theologi quibus à Moſe dictis exprimatur animalium quæ non à ſpecie ſimilibus fit generatio. Ad hoc reſpondent, generationem univocam ſpecialiter ſuam; quæ duret in

seculum, virtutem habere ex illo benedictionis verbo, quo benedixit animalibus jam creatis: Crescite & multiplicamini: æquivocam vero generationem animalium ex elementis, habere suam potestatem ex eo quod dixit Elohim: producant aquæ, producat terra: quo verbo non tantum elementis concessa est potestas largiendi materiam animalibus ad sui similis generationem (ex elementis enim cibum capiunt unde chylus, sanguis, semen) sed & potentia materialis æquivoce per putredinem vel alio modo & via instinctu & operatione superiorum efficientium producendi animal. Unde de consensu Theologorum D. Zanchius in explic, operis sextid. lib. 7. cap. 1. fol. 419. ait, nullum vel etiam minimum animal esse quod non sit factum à Deo. Ideò enim ait Scriptura, Deus fecit omne reptile: quasi dicat: ergo multo magis jumenta & omnem feram & bestiam. Fuerunt autem omnia facta à Deo aut actu: ut quæ tunc prodierunt ex aquâ vel terrâ: aut in semine animalium cujusque speciei: ut quæ jam generantur: aut in virtute productiva quæ in terrâ & elementis relicta & indita est; quomodo ea quę ex pulvescentibus rebus oriuntur, nata sunt. Vi enim illius verbi generantur è terrâ quæcunque ex

putre-

putrefactionea ut alio modo æquivocè nascuntur.

120. Et ut nihil remaneat dubij de ortu & natura formarum seu animarum bestialium vel brutorum, inspicienda præter veterum Patrum & eorum qui hactenus nominati sunt, Wittenbergensium & Jenensium, Theologorum celeberrimorum & longè clarissimorum judicia, idque ex eorum in hæc loca commentarijs, ex quibus impij & athei, exsculpere annitantur ratiunculas tam de animæ humanę quam bestialis mortalitate & interitu. Ubi videre est quod non minori veritatis defendendę ardore defendant animarum bestialium mortalitatem & corruptionem quam rationalium animarum post hanc vitam immortalitatem. uno ore omnes asserunt animas brutorum animalium in prima creatione ex elementis prodijsse, ideoque una cum corporibus corruptioni obnoxias.

121. Deinde ex Deut. cap. 12. v. 23. sanguis ipse anima est. Quod quidem Levit. 17. ita ab ijs explicatur, anima est in sanguine, ut sanguis sit anima, quia hujus est vehiculum, sed, quia unum de altero in casu recto prædicatur, dubium non est, id propterea fieri, ut significetur, eundem sanguinis &

animæ in bruto quovis id ortum esse, ita & interitum, quemadmodum enim sanguis ex elementis constat, inque ea vicissim abit & resolvitur, sic quoque utrumque accidit animabus brutorum. Hinc D. Franzius, Theologus quondam Wittebergensis celeberrimus, in historiâ animalium c. 1. pag. 14. scribit: Sciendum est, animam bruti non esse spiritum incorporeum, qualis est nostra mens invisibilis & immortalis, alias quoque bruta essent immortalia. Nihil igitur aliud est anima brutorum, pro facili Minervâ, quàm illud, quod nomen indicat, scilicet ἄνεμος, id est ventus, seu aër, seu halitus μεριστός, ὁρατὸς & mortalis, id est, ipse actus corporis sanguine viventis. Illud ergo, quod in sanguine bruti apparet, sentitur, tanquam flatus calidus & spirituosus in sanguine, est ipsissima anima bruti, per quem spirituosum & calidum flatum corpus bruti edit omnes suas actiones & operationes.

Psalm. 49. v. 12. & 21. de homine impio filij Corah cannnt, eum similem esse bestiis, quæ intereunt. In fonte verba hunc in modum fluunt ex versione Ariæ Montani, assimilatus est, sicut jumenta excisi sunt, seu exciduntur. Nam verbum Nidmah, quod in Niphal hîc usurpatur, significat

idem,

idem, quod in silentium redactus est semper, vastatus, excisus, interfectus. Sic ergo jumenta & bestiæ pereant, ut corpora & animæ id esse desinant, quod, dum unà viverent, fuerunt. Et hisce avari impii saltem adsimilantur, non per omnia ipsis æquiparantur, quasi & ipsi, qua animas suas, in morte prorsus interierent. Simile enim non est idem. Benè super hunc locum commentatur Gesnerus fol. 419. sui comm. in psalt. Quod Psaltes ait, hominem bestiis similem factum esse, partim de bestiali impiorum vitâ, partim etiam de bestiali interitu intelligendum est. Non enim eò rapi debent hæc verba, quasi hominis mors planè eadem sit cum interitu bestiarum. Nam bestiæ ANIMA & corpore intereunt; hominis autem anima post mortem superstes est. Comparat autem Spiritus S. impii hominis mortem ob has causas. Primum ex opinione Epicuræorum, qui censent, hominem non aliter, quā jumentum, exstingui ut ajunt, Sap. 2. Ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus, tanquam non fuerimus. Quoniam fumus flatus est in naribus nostris, & sermo scintilla ad commovendum cor nostrum. Deinde ideò mors impiorum cum brutorum interitu cōfertur, quod mors omnem ejusmodi Euclionum & impiorum divitum memoriam abolet, cùm sibi solis,

tanquam belvæ, vixerint. Tertiò mors impiorum multo etiam miserior & tristior est, quàm bestiarum; tolerabiliùs enim foret ipsis, si PRORSUS EXSTINGUERENTUR, quàm quod in ignem æternum incredibilis torturæ relegentur. Denique sæpè fit, ut impii tragicum sortiantur exitum, & post mortem nihilo honestius tractentur, quàm canes aut porci, sicut regi Jojakim Dominus minatur sepulturam asini. Jer. 22. & 2. Reg. 9. de corpore Isabelis refertur, quod equorum ungulis conculcatum & à canibus devoratum sit.

122. Salomo Eccles. 3. v. 19. 20. 21. scribit. Eventus filiorum hominum & eventus jumentorum unus est. Sicut moritur istud, sic moritur ille, & spiritus unus omnibus, præstantia hominis præ animali nulla, quia omnia vanitas. Omnia pergunt ad locum unum, omnia fuerunt ex pulvere, & omnia REVERTUNTUR in pulverem. Quis scit, an spiritus filiorum hominum ascendat sursum: & SPIRITUS JUMENTI descendat SUBTUS TERRAM? Non tollitur hìc animæ rationalis immortalitas, quippe quod infra c. 12. v. 7. expressè stabilitur, sed collatio saltem instituitur hominis cum bestiis quo ad necessitatem moriendi, non quo ad statum & conditionem post mortem. Interim

rim hinc rectè colligitur, brutorum animas reverti cum corporibus in pulverem & descendere subtus terram, seu in terram resolvi, sicut Hieronymus in comm. hujus loci exponit, inquiens: Inter homines & bestias hæc sola est differentia, quod spiritus hominis ascendit in cælum, & spiritus jumenti descendit in terrã & cum CARNE DISSOLVITUR. Dn. D. Gerhardus in loc. de morte §. 152. pag. 259. 260. verba postrema v. 21. sic explanat: Quod per prolepsim additur; Quis novit, an spiritus &c. non est latius extendendum, quam comparationis tertium permittit. Loquitur enim Salomo de notitiâ naturali & experimentali, quam consequitur homo ex consideratione eventuum, qui hominibus & bestiis ex æquo conveniunt, quod enim externos illos eventus in oculos incurrentes attinet, illorum respectu homo à bestiis non videtur differre; ut enim bestia cadit, dolet, ægrotat, alget, sitit, moritur, ita eadem homini obveniunt. Sed ex revelatione verbi per spiritualem notitiam cognoscimus, in morte hominum & brutorum maximum esse discrimen, cum anima hominis sit immortalis, & corpus ejus ex pulvere terræ suo tempore suscitandum, quorum neutrum bestiis competit.

123. His breviter evolutis, considera, amice lector, insignem D. Sennerti temeritatem, qui contrà expressa & diserta sacrarum literarum testimonia, contra totius Ecclesiæ & Theologorum (ad unum omnium sive reformatorum & Augustanæ confessioni addictorum, sive pontificiorum sensum, explicationem & decreta, in lib de Galen. cum chym. conf. & diss. c. 12. fol. 332. assevera re non veretur, Deum creando formas ita rebus omnibus indidisse, ut eas ex elementis nõ cõposuerit. (produxerit dicere debebat) Sed quâ ratione compulsus D. Sennertus, ita toti Ecclesiæ & omnibus Theologis contrariam & hæreticam adducit & defendere nititur opinionem, ea, ut loco allegato videre potes, duplex est, prima quod sicut Moses aëris & ignis mentionem non facit, & nihilominus non excluduntur è numero elementorum, ita animæ plantarum & animalium non excludentur à nobiliori, quàm elementa sunt, origine, licet illud Moses non dixerit. Secunda ratio est, testimonium Scaligeri.

124. Primam quod attinet, rancida & valdè jejuna est, & hominis protervè scripturæ & Ecclesiæ obloquentis. 1. enim Geneseos apertè & clarè dicitur, producat ter-

ra,

ra, producat aqua animam viventem : an non disertè ibi asseritur, animas bestiarum ex elementari naturâ productas & ortas? an non universa Ecclesia omnesque Theologi ita & accipiunt & interpretantur & credunt fideliter? Moses non conticuit, sed originem animarum bestialium satis clarè & disertè descripsit, ut non sit opuscum novatoribus & protervis ingeniis in regione idęarum alium harum venari ortum, quo insano labore sacræ literæ & bonę artes ulterius contaminentur. Quomodo vero cæterorum etiam elementorum videlicet aëris & ignis creationem posuerit Moses, neque ea recensere oblitus sit, ut vani homines putant, ex superioribes patet.

125. In alterâ verò suo argumēto Scaligerū ejusque argumenta sacræ scripturæ, Ecclesiæ, Mosi & Theologis omnibus nec non sanæ & antiquæ Aristotelis & peripatheticæ philosophię non solū opponit, sed & antepo nit. Et licet Moses animas animantium & rerum omnium, præter humanam, formas ex elementis productas & ortas asserat, tamen quia Scaligero & novatori, novę Senertiano paracelsicæ philosophiæ conditori & monarchæ aliter visum est, taceat Moses, sileant Theologi, valeat Ecclesiâ. Et hoc pacto animę brutorum non ex elemen-

tari & corruptibili materiâ conditæ cum corporibus quę possident elementaribus non intereunt, non pereunt, habentque suam entitatem seu essentiam & substantiam, ut ait Subornatus in tract. de form. orig. fol. 113. qua exsistunt & necessario perennant. Plura de hac re vide disputatione sequente, ubi Scaligeri argumenta examinantur.

Brutorum si sint animæ post fata perennes,
Mens eadem pecudũ quæ Ganimedis erit.
Credite quod nostris animis divinior aura est,
Quam Sennertus eam cum Ganymede facit.
At siquis pecudes sese detrudit ad imas
Se facit insanâ cum ratione pecus.
Post obitum quoniam pecudum si spiritus exstet,
Humanis animis par similisq; foret.
Nullum homines inter discrimen & horrida bruta,
Sensibus assimiles sunt animisq; pares.
Ortus, & illorum nosterq; erit exitus idem,
Quod formis similes materiâq; pares.
I nunc atq; animas pecudum & ratione carentum
Ex elementari mole venire puta:
Quandoqnidem solo terra de pulvere corpus
Eq; solo atq; salo bruti animam esse negant.
Scilicet illorum dat quinta essentia corpus,
Nec brutis animas dant elementa suas.
Cude novã Genesin vel te hinc agè proripe Moses:
Et Genesis populo jam patefacta recens.

Te

Te sacra dictabunt nec vate volumina verum:
Nescio quo veniat spiritus orbe novus.
Qui nova fert magnum contrà mysteria Mosen,
Et veteris sophiæ scita, sophista rui.
Admissus sacros Erymanthius ursus in agros,
Spumat, & intactam depopulatur humum.
Hic teneri incultas juvenes advertite mentes;
Ad nova queis animus dogmata prurit iners.
Fors an & hic præsens novus est platonicus annus
Omnia cum mundo qui renovata feret?
Cum nova spargetur totum paradoxa per orbem,
Et nova doctrina surget ubiq; seges.
Quum pecudes hominum, atq; homines pecudum similes sint,
Et fuerint animis, ortu, obitu & pares.
Scilicet huc rabidas duxit vesania mentes
Cedere quæ vero dedecus esse putant.
Antiquata diu ut malint paradoxa tueri,
Seu tua Pythagora sive Epicure tua.
Democriti hinc atomi rursus glomerantur in orbem
Et redit errorum quod fuit ante Chaos.

De ope-

De operibus quartæ diei.

ubi de cæli & astrorum in hac inferiora operatione universali & particulari agitur.

126. Et dixit Gen. c. 1. v. 14. Elohim, fiant luminaria in expansione (Rakia) seu firmamento cælorum, áut dividendum inter diem & noctem, & sint in signa, & tempora, & dies, & annos, ut luceant in firmamento cæli, vel ut sint in luminaria in expansione cælorum ad illuminandum super terram Fecitque Deus duo luminaria magna: & dixit &c. Verbo itaque Dei, sicut reliqua omniá, sic etiam hæc facta sunt: quo pertinet illud Psalmi: 33. v. 6. verbo Domini cæli firmati sunt, (quod est factum die secundo) & spiritu oris ejus omnis virtus (excercitus) eorum: hoc factum est die quarto. Virtutes enim cælorum sunt astra, (ajunt Theologi) quiâ per hæc cælum in hæc inferiora efficaciter operatur.

127. Ubi notant Theologi, quod non dixit, sicut de terrâ, producat cælum luminaria; sed sint in cælo luminaria; In cęlo enim nulla est generatio, sicut in terrá; neq; sicut terra vim habet producendi astra per generationem. De inusitatarum stellarum apparitione hic non disputo nec disquiro. In

& ab.

& ab astris duo sunt, corpus ipsum seu substantia astri, & lux, lumen & radii: de quibus deinceps. Materiam astrorum patres aliquot arbitrati sunt esse lucem primo die creatam quæ contracta sit in stellas Et præsertim in solem & sic translata, & in φωστῆρας seu astra distributa quod cum bonâ fuerit, nihilque eorum, quæ Deus fecerit, evanuerit, non sit putandum, eam in nihilum redactam esse.

128. Alij ajunt, non extra cælos, sed in ipsis cælis facta esse. ac proindè ex materiâ cęlorum, ut nihil aliud sint, quàm densiores cælorum partes, atque hac de causâ lucere, quod in diaphano quidem spargatur lux, sed transeat & reflecti nequeat, secus quàm in densiore corpore. Alij ex nihilo condita esse volunt: alij aliter sentiunt. Sed hæc remitto venerandis Theologis. Corpora igitur sunt lucida, lucem & lumen ἔμφυτον habentia. Sunt autem astra posita in singulis orbibus, nobis spectabilibus, ab octavâ sphærâ usque ad lunam, ut nullum esset cęlum sine suo ornamento, hoc est, luminari, & orbes à se invicem discerni possent. Inprimis octava sphęra, tanquam pars nobilior, cum sit supra alias, innumeris stellis ornata est: in medio positus est sol tanquam rex astrorum. Cur nulla vel deprehensa vel facta sit stella

in

in orbe nono, novit ille; qui novit omnia. Litem, quâ contendunt quidam acrocephali, astra in cęlo natare velut pisces in mari, non facio meam.

129. Nunc quâ vi astra agant in hæc inferiora videndum. Scriptura inquit, condita esse à Deo, ut luceant in firmamento, & illuminent terram: Unde concludunt Theologi omnes & Philosophi Christiani lumine suo & radiis in hæc inferiora operari. Differunt verò lux, radius & lumen. Lux est qualitas & essentialis proprietas corporis lucidi; alii substantiā esse volunt. A luce promanant radii & lumen. Hi differunt ita, quod lumen sine radiis; hi verò sine lumine esse nequeunt. Radius est quasi lux secundaria, seu fulgor & imago à primâ luce exsiliens in rectum & acutum. Lumen à primâ & secunda luce emanat, nec in lineas vel pyramides, sed in latum diffunditur. Est autem lumen & radius non substantia, sed qualitas seu accidens, & non saltē intentionale, sed & reale, ut dicit D. Sennertus in physicis, utpote quod extra animi nostri operationem esse habeat, & non solùm ad repræsentationem sed ad alias efficaces operationes destinatum: à syderibus verò non calidis mediante lumine & radiis, sed hisce primariò generari calorem in inferioribus, lumenque

illud

illud & solem optimum caloris esse opificem, statuunt.

130. Deferunt itaque radii vim à stellis, quâ terrena afficiunt; cum enim sint soboles istius lucis, quæ est in stellis, naturam suæ originis ejecti retinent ac referunt: utque lucis varietas multifaria & stellis singulis propria est; sic vires ex luce ceu fonte cum lumine & radiis propagatę, atque in aërem & inferiora impressæ & dilatatæ, variant.

Stellæ agunt in hunc orbem elementarem, per accidens motu, per se ac præcipuè lumine, quod directo radiorum projectu ejaculantur in terram, ubi resultu replicatum colligitur, & conglomeratur & exsistit, partimque obhærescens terrę ad intima penetrat (omnis enim influentiarum ibi concursus quasi concentratur & convenit) partim in circumfusum aërem dilatatur.

131. Lumen stellarum omne est connatum aut mutuatitium. Connatum naturâ singulis inest peculiare & proprium. Hoc rubent aliæ, aliæ pallent, livent, fulgidè nitent, hoc naturas & vires proprias distinguit, quas non âcquirunt aliundè, aguntque pro luminis copiâ, amplitudine & diversitate, Sirius torrefacit & urit: intonat & ferit grandine Arcturus: aquas fundunt Plejades &c.

132. Ali-

132. Alienum lumen à sole vel ab aliarum fulgidarum stellarum radiis, partim reflexione partim refractione mutuantur: quod suo mixtum complicatumque refundunt emisso radiorum vibratu. Præcipuum radij stellarum præstant, vel suo delati robore, vel excepti deductique à planetis. Pręcipua autem vis est solis ac lunæ, quod illæ nativę lucis copiâ & fulgore atque efficaciâ accessu conjectuque radiorum reliquas stellas aut moderatur, aut exstimulat, aut obtundit. Luna solis luce imbuitur plurimùm, & ut terris proxima, quicquid à cęteris derivatur exceptum colligit atque acervatim dimittit. Evidentissimè verò etiam deprehenditur errantium & inerrantium vis, & præcipuè harum, cum statis anni temporibus recurrunt & tunc sese promunt quando nascenti vel assistunt soli, vel ex adverso cedunt, aut cum defluente, se condunt prodeuntve illo abeunte. Radii à syderibus projecti, concurrentes si fuerint similes, eundem effectum validissimè producunt: si contrariâ vi luctantur, effectus varij & malè cohærentes sequuntur.

133. Modus stellarum loca mutat & sedes, ex quibus stellæ vel solis lumen diversimodè recipiunt, vel sese mutuò dissimiliter suis petunt & ceu pulsant ac percellunt radiis,

diis, vel exſertos & diſperſos quoquo verſus radios, aut in aere conferunt inter ſeſe, aut in ſubjectas terras jaculatu contortos iisdem illidunt aut imprimunt aliter atque aliter.

Et ut res in pauca redigatur. Influxus ſyderum eſt duplex: ſimplex vel miſtus. Simplex cum alia ſigna Zodiaci ſunt ignea, aquea &c. cæteræ ſtellæ ſuas peculiares habent vires, ſed cum ſole illuſtriores. In planetis virtus ſe manifeſtior exſerit, veluti frigefaciendi in ſaturno, in Iove calorem vitalem ſuppeditandi, in Marte exſiccandi, in Venere calefaciendi & humectandi: Solis præcipua eſt virtus, quæ maxime efficax per calorem. Miſtus influxus fit per aſpectum, qui eſt certa planetarum in locis Zodiaci poſitio & habitudo inter ſe. Harum ſi conjunctio annumeretur ſunt quinque: conjunctio, ſextilis, quadratus, trigonus & oppoſitio. De his in ſpecie videantur authores.

134. Reſtat ut inquiramus, an alia, præterquam manifeſtâ hac luminis vi, occultâ quâdam influentiâ particulariter & peculiariter agat cælum in hæc inferiora, Ad hæc reſpondet D. Sennertus in phyſicâ; cælum non ſolùm per motum & lumen, & huic reſpondetem calorem, ſed etiam per pecu-

liares quasdam vires, quas influentias vocant, inferiora afficere, quod multa à cælo proficiscuntur, quæ lumini adscribi non possunt. Siquidem lumen à corpore opaco vel denso impediri queat: cùm tamen in profundissimis terrę cavernis & sub aquis, quo nec lumen, nec calor à cælo productus, penetrat, multa cælo concurrente generantur. Cumque magneti aliisque rebus vulgaribus insignes sine lumine vires, in res dissitas agendi, insint, easdem cęlo corpori tàm magnifico non esse denegandas. Tandem ab occultis cæli influentiis multarum sympathiarum & antipathiarum, quas sublunaria hęc tum inter se, tùm cum cælo habent, causas petendas esse & συμπαθεῖν τὰ ἄνω τοῖς κάτω concludit idē confirmat Horati: Augen. Ep. Med. lib. 8. Ep. 2. ubi ait influentias esse admittendas, & agere cælum in hæc inferiora non solum motu & lumine, sed etiam quapiam magis particulari virtute, solis effectionibus à nobis cognitâ, de quâ facu t. Gel. lib. 3. de dieb. decret. c. 1. & c. 3. & Avicen. lib. 4, tit. 4. fen. 1. c. 1. & lib. 1. fen. 3. & 1. cant. tract. 1. aph. 104.

135. Usus & fines astrorum sunt. 1. ut distinguant diem & noctem. 2. ut sint in signa. 3. ut sint in tempora, dies & annos.

4. ut

4. ut sint in luminaria, seu ut illuminent terram.

136. Præcipuos propiùs nonnihil despiciemus. Primò, quomodo conficiatur annus: sicut sol motu diurno primi mobilis ab ortu in occasum efficit diem naturalem, sic motu proprio contrario ab occasu in ortum definit annum. Est enim annus illud temporis spacium, quo sol peragrans duodecim Zodiaci signa, ad idem punctum, unde fuerit egressus, revertitur: & hic dicitur annus solaris, constans mensibus 12. septimanis 52. diebus. 365. cum quadrante fere. Annus lunaris solari undecim ferè diebus brevior, motu lunæ duodecies reuoluto seu duodecim lunationibus seu mensibus solaribus descriptus, constat diebus 354. & horis aliquot. Hic in anno definiendo usus solis & lunæ apparet.

137. Constituit proinde Deus Zodiacum, cujus signa sol uno āno permeādo, & singulis mēsibus unū *animalis* signū percurrendo, ipsum annū conficit, & quatuor anni partes, longè inter se dissimiles, variaque effecta rerumque generationes & occasus, cæterorum astrorum virtute cooperante, edit.

138. Consideremus autem quatuor anni partes juxta varios solis & lunæ, cursus & planetarum positus, & fixarum stellarum

ortus & occasus: unde non tantum de generatione frugum, sed & aliarum rerum tàm generatione quàm conservatione conjicere licet, & agnoscere, quod pulcherrima illa corpora cælestis exercitus à creatore ad hoc sint condita, ut rerum corruptibilium generationem & ortum certo ordine procurent & moderentur. Solem itaque constituit, ut per Zodiacum gradiendo diversas temporum constitutiones efficeret in nostram utilitatem: sementis jacitur in agrum autumno humido; fovetur in utero terræ, hyeme frigidâ, calore per ἀντιπερίστασιν in uterum penitus adacto: vere egreditur tempore temperatè humido & temporatè calido, ut ita adolescat capto è terra nutrimento copioso: ęstate verò calidâ maturatur, ut autumno colligatur: Quæ tempora quatuor, nisi diversis qualitatibus affecta forent, generatio naturaliter fieri nequeat. Sed hęc tempora non constituuntur ab inferioribus corporibus, neque hę temporum affectiones: Ideoque dicit scriptura, condidit luminaria, ut sint in tempora & annos. Corpora itaque cęlestia hæc procurant tempora, & rerum generationes. In his Sol primarius quasi est opifex, sed cum sit causa naturaliter agens, quæ semper uniformiter agat, necessum est, plures concurrere ra-

tiones

tiones & causas ad diversos & particulares contrarios hos effectus edendum.

139. Consideranda sunt itaque etiam signa Zodiaci, quæ vulgò his versibus continentur.

Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,
Libraq;, Scorpius, Arcitenens, Caper, Amphora, Pisces.

Hęc referuntur ab astrologis ad trigonos igneos, terreos, aëros, aqueos, & mitigantur horum efficaciæ juxta planetarum naturas. Igneus trigonus ipsis est, Aries, Leo & Sagittarius: hæc calida & sicca sunt agentia: sed regitur vel mitigatvr Aries à Marte, Leo à Sole, & Sagittarius à Iove. Terreus trigonus ipsis est, Taurus, Virgo, Capricornus, quæ frigida sunt & sicca & melancholica: Tauro Venus, Virgini Mercurius, Capricorno Saturnus præesse dicitur. Aëreus trigonus illis est, Gemini, Libra, Aquarius, quæ calida feruntur & humida & sanguinea: Geminis Mercurius, Libræ Venus, Aquario Saturnus præesse dicitur. Aqueus trigonus ipsis est, Cancer, Scorpius Pisces, quæ in genere frigida & humida & phlegmatica feruntur, sed à Lunâ Cancrum, à Marte Scorpionem, à Iove

Pisces mitigari feruntur. Quomodo augeant vel languefaciant signorum proprias qualitates, longius alii tradant.

140. Quomodo vero hæc signa dicantur calida humida &c. videlicet quod non in se ipsis sunt talia, sed propter effecta sua, quæ in hisce inferioribus edunt propter cavillatores est monendum. Facit autem sol cursu suo quatuor anni partes ex Dei ordinatione hoc modo. Æstatem conficit, dum per cæli sũma fertur à cancri signo initio facto: contra Hyemem; cum in austru m depressus Capricornum intrat; quæ sunt duo extrema & è diametro opposita. Bis verò in anno dies & noctes æquat: In Arietem ingressus, Vernum tempus auspicatur: in Libram verò Autumnum. Quod luculenter versibus Ciceronis apud Ausonium exprimitur.

Flumina verna cient obscuro lumine pisces
Curriculumq́ Aries æquat noctisq́ dieiq́.
Cornua quem condunt, florum prænuncia Tauri;
Aridaq́ æstatis Gemini primordia pandunt.
Longaq́ jam minuit præclarus lumina Cancer.
Languificusq́ Leo proflat ferus ore calores.
Post modicum quatiens Virgo fugat orta vaporem.
Autumni reserat portas, æquatq́ diurna
Tempora nocturnis dispenso sydere Libra.

Et

Et fetos ramos denudat flamma Nepai
Pigra Sagitti potens jaculatur frigora terris.
Bruma gelu glacians jubare spirat Capricorni.
Quam sequitur nebulas rorans liquor altus Aquari
Tenta super circaq́ vigent ubi flumina mundi.
At dextrâ lævâq́ ciet rota fulgida solis
Mobile curriculum, & Lunæ simulacra feruntur
Squama sub æterno conspectu torta Draconis
Eminet, hunc inter fulgentem sydera septem
Magna quatit stellans, quam servans seru in altâ
Conditur Oceani ripa cum luce Bootis

Ausonij sunt sequentia

Principium Iani sensit tropicus Capricornus.
Mense Numæ in medio solidi stat sydus Aquari.
Procedunt duplices in Martia tempora Pisces,
Respicis Apriles Aries phryxæe calendas.
Majus Agenorej miratur cornua Tauri:
Iunius æquatos cælo videt ire Laconas.
Solstitio ardentis Cancri fert Iulius astrum.
Augustum mensem Leo fervidus igne perurit.
Sydere Virgo tuo Bacchum September opimat.
æquat & October sementis tempore Libram.
Scorpion hybernum præceps jubet ire Novembrem,
Terminat Arcitenens medio sua signa Decembri.

141. Hic singularis sapientia Dei est consideranda, quomodo luminaria ista fecerit in signa & annos & dies, quomodo solis cursum sic direxerit, ut generationibus rerum sit utilis, quod magis etiam intelligitur, cum conjunctiones & oppositiones solis & lunæ singulis mensibus considerantur, & cum stellarum fixarum ortus & occasus ad mensium discrimina conferuntur.

142. Siquidem post Aquarium frigidum & flatuosum, & post pisces, sequitur Aries desiccans terram & præparans arationi: subsequitur laurus sationi idoneus, in quo etjam accessus solis ad Plejadas & Hyadas imbres ciet: deinde Gemini calidi fovent: Cancer rursus humectat: Leo urens & Canicula maturitatem efficiunt: Virgo æstum mitigat: Libra rursum humidior prҿparat terram novæ sementi, ut terra fæcunda complectatur semen & ceu fætum foveat: Scorpius humectat sata: Sagittarius temperat frigus & humiditates, ut genita semina edi possent: deinde claudit terram Capricornus, ut inchoati fætus in terrâ plus virium à matre accipiant totâ deinde hyeme; donec lexatâ terrâ in vere majore vi seges extrudatur.

143. Ajunt

143. Ajunt itaque Theologi interpretes, quod ſine lumine ſolis & lunæ & aſtrorum diſpoſitione frugum proventus & rerum generatio ceſſaret. Sol enim calefacit, Luna humectat, cætera juvant ſuo ordine. Omnis vero plantarum & animalium, generatio & vita & conſervatioin calido & humido conſiſtit. Omnia illa ex elementis conſtare dictat ſcriptura, ideoq; in calido, humido, frigido & ſicco contemperatis conſiſtere vitam & valetudinem. Hæc in animante ſex rerum non naturalium uſu ritè conſervatur: in quem uſum hæc, præter cætera, temporum viciſſitudo ordinata. Quid enim faceremus aut quomodo vivere poſſemus, ſi continuâ æſtate æſtuaret cælum, aut ſemper frigore rigeret, aut jugiter humeſceret? Quas aſtrorum alij atque alii ortus excitent tempeſtates & quales hinc morbi propullulent, videatur apud Hipprocat. in Epidemiis & 3. aphor.

144. Manifeſta eſt experientia magnis conjunctionibus ſiccorum planetarum in ſignis calidiis magnos æſtus affici, & congreſſus in humidis ſignis magnas humiditates afferre: ut cum anno 1524 magna conjunctio fuiſſet in piſcibus, magnæ humiditates ſecutæ ſunt. anno 1540 cum eclipſis

ſolis

ſolis in Ariete fuiſſet & poſtea ſecuta eſſet conjunctio Saturni & Martis in Librâ, & deinde conjunctio Solis & Iovis in Leone, fuit ingens & inuſitatus æſtus. Similia exempla univerſaliter ex omnium ſeculorum memoriâ repeti poſſunt, uti à D. Philippo notatum eſt.

145. Quas mutationes ſentiãt piſces & animalia, & plantę & elementa ex quibus ea conſtant, ab aſtris, ipſa rerum evidentia ob oculos ponit. Vaſti illius corporis, elementaris videlicet maris æſtum, fluxum refluxumque dependere ex lunæ lumine & operatione, philoſophorum acutiſſimi haut vanè aſſerunt. Unde & Scaliger ait, maris aquas augeſcere in pleniluniis, quo tempore maximas vires illius ſyderis in maximo lumine contineri par ſit. Suſpendi enim aquas illo tempore tanquam ferrum à magnete, aſſerit: & in humida inferiorum dominari maximè lunam, patet in oſtreis, cancris & in conchilium generibus; imò in ſtirpium & arborum animantiumque medullis cerebro & fæminarum menſtruationibus apparet. Luna crẽſcens humiditates affundit corporibus; quas repetit & reſorbet marcens, Peucer. Hinc catarrhoſis & debile cerebrum habentibus tantoperè infenſos lunę radios eosq; cavendos eſſe monent

nent medici in ſuis conſiliis. Exempla innumera huc referre, ſuperfacuum fuerit; Quomodo ad lunæ ſchemata & ſolis ſyderumque poſitus ruſticani etiam ſuas arationes, ſationes, arborum amputationes, lignorum ſectiones cæteraque opera ruralia dirigant, & ni faciant, fruſtra ſint, docet ipſa experientia. Scaliger porro inquit exercit 53, certis ſyderibus certas terrarum plagas à ſapientibus eſſe attributas. Quin imò ipſas herbas directione cęli pro vario ſyderum poſitu & virtute diverſas diverſis menſibus prodire, aliasque aëre rigente & adhuc ninguido evocari è terrâ, & cæli auſterioris eſſe tolerantiores, alias aliis demùm menſibus, ut ſuas ſibi vendicet ver, æſtas & autumnus peculiares, quarum exitum & in lucem egreſſum cauſatur non innata illis ſcientia, quâ inſtructæ formæ ex orco veniunt in ſcenam mundi, aſſumentes perſonam & corpus ex elementis ut generationem perficiant, non innatus formis impetus, quo ſponte ſine ſuperiorum directione ferantur ad corporum procreationem, ut volunt alij diſciplinarum corruptores; ſed veluti rerum omnium generationes & mutationes, Deo ſic ordinante, pendent à cælo & ſyderum motu, lumine & influentiis, ita & quarumcunque herbarum diver-

ſis

ſis temporibus ortus: quarum, uti generationis origo cælitùs dependet, ita ad juſtam maturitatem & floreſcentiam fovetur progreſſus. Et nobile eſt, alias atque alias herbas alere quaſi familiaritatem cum aliis atque aliis ſyderibus; ita ad ſolis ortum ſeſe exigunt & florem explicant aliæ: aliarum cum aliis ſyderibus major eſt ſympathia, quorum videlicet ortu harum fit productio. Unde D. Sennertus in phyſicis inquit, fol. 170. ab occultis cæli influentiis multarum ſympathiarum & antipathiarum, quàs ſublunaria tùm inter ſe, tùm cum cælo habent, cauſæ ſunt petendæ. Id verò eſt in omnibus è terra naſcentibus videre: aëre indiſpoſito & à malis aſpectibus aliquo modo turbato, indeque ortis tempeſtatibus, fecunditati non ſatis commodis, ut inhibetur generandorum proventus & generationem procuratur corruptio? Sed hæc luce meridianâ clariora & cuivis ſenſato obvia ſunt. Hæc ita divinitùs eſſe ordinata, ipſa rerum natura clamat, & nemo mentis compos ignorat, ut meritò dicat Poëta,

Exemplum Dei quisq; eſt in imagine parvâ,
Præſentemq; refert qualibet herba Deum.
Et levis eſt ceſpes qui probat eſſe Deum.

146. Nimis itaque bardum & barbarum eſt

eſt rerũ inſenſatarum & brutorum formis& rebus ſingularibus proclivitatem ad generationem & ſpecierum propagationem ac conſervationem primo ineſſe aſſuere, imò ipſis vindicare ſcientiam cum Paracelſo, quâ in mundanam ſcænam prodeant ſeu perſonam agant, & res ſuas ſic expediant: de quo deinceps porrò plura. Neque incertis aut vanè ducti rationibus ſed experientiis infallibilibus ſtatuunt, ſtellarum poſitu variari & gubernari temperamenta: & præterea vim aliquam eſſe ſtellarum in excitandis inclinationibus, quæ ad temperamenta non rectè referri poſſunt, (ubi tamen regula locum habet aſtra inclinant, non neceſſitant.)

Magnam vim eſſe luminis aſtrorum in miſcendis temperamentis, ipſa fert teſtimonium experientia quotidiana. Locus lunæ in partu dicitur congruere cum loco in conceptu, unde regula eſt, quod non durabiles naturæ ſint, quæ eduntur in conjunctione ſolis & lunæ videlicet cum luna propinqua eſt ſoli ſiquidem qui editur in conjunctione ſolis & lunæ fætus, etiam conceptus ſit in eorundem conjunctione, cum videlicet menſes fluunt: quo temqore etiam lex diurna congreſſum ad generationem prohibet. Id verò adeò notum eſt, ut etiam Ariſto-

Aristoteles in lib. de generat. animal. dicat, imbecilliora esse corpora, nata in conjunctione solis & lunæ. Quin imò id & observatur à peritioribus obstetricibus & matribus sæpè puerperis, quæ sic natis imbecillitatem & vitæ brevitatem præsagiunt. Etsi enim interdum aliarum beneficiarum stellarum ope hoc malum leniatur, tamen semper aliquid incommodi afferre ajunt. Luna enim, quæ gubernat humores in corpore nascentium, cum suum in ea non spargit lumen, sanguis aduritur & incineratur & disponitur corpus ad tabem: & si Saturnus & mars sua afflent venena, lepræ, mentagræ & similium morborum jaciuntur semina, inquit Philipp. M.

147. Neque enim ut benè vel malè generentur animalia & inferioria generationi & corruptioni obnoxia, cælum & astra juvant, sed ut ipsamet, quod anteà dictum, fiat generatio. Ita ajunt tetragàno prægravata à maleficiis lumina, oculos affligere; lunam nebulosis assidentem caliginem oculis offundere, ejusdem transitum per sydera membris imperantia, non impunè & absque dolore ferre sauciatos artus. Saturnus fertur in splenem & melancholicum humorem & vesicam dominari, & in sextam vel duodecimam domum delatus, id illis cum

sua

suâ vi, tùm signo cui subest, ægritudines causari. Quibus item lumina cardinibus insidentia Mars & Saturnus quadratis impetunt radiis, ij brevioris vitæ esse jndicantur, raroque annos nutritionis excedere. aut si adolescant, nunquam tamen ad ἀκμὴν pervenire. Martis cum Venere congressus gignere naturas salaces tàm certum esse ait Peucerus cęterique elegantiorum philosophorum, quàm Venerem cientia pharmaca excitare libidinem. Illustris est locus apud Galen, lib. 3. de dieb. decret. cap. 6. *porrò illud denuò repetendum verissimum esse comperimus, ab Ægyptiis astronomis inventum: Lunam non modo ægris, sed etiam sanis dies quales futuri sint prænunciare. Si enim ad Planetas temperatos steterit, quos jam & salutares latini appellant, faustos ac bonos producere: si ad intempertaos graves, molestosque: Fingamus homine quodam nascente salutares planetas in Ariete: malignos in Tauro esse: is homo nimirum cum Luna in Ariete, Cancro, Librâ & Capricorno fuerit, pulcrè deget: cum verò Taurum ipsum vel tetragonum aliquod, vel diametrum signum occupat, male tunc & molestè vitam transiget: Atque jam morborum initia huic cum Luna in Tauro Leone Scorpio & Aquario fuerit, pessima: sine periculo verò & salutaria sunt cum Arietem, Cancrum, Libram*

& Capricornum Luna permeat. Adhaec alterationes magnas, quas intetragonis & diametris per septimanas fieri diximus, in lethalibus quidē morbis lethales & ipsas, salubribus bonas inveniri necesse est. Quamobrem Hipp. damnat maximè mutationes quæ in diebus decretoriis ad pejora declinant: quippe lethalis morbi symptoma sit: quemadmodum (ut arbitror) benigni seu ad sanitatem tendentis contrarium. Et idem lib. cit. c. 1. Atque hoc præterquam quod Astronomis in confesso est, integrum est, & ibi observari: sin autem hujusmodi deprecaris, nec his qui observarunt fidem adhibes, indulce sophistarum ubique nunc obstrepentium aliquis es, qui ratione manifestò apparentia, nos probare postulant: cum è contrario ex evidenter apparentibus abditorum ratio indaganda esset. Hæc *Galen.*

148. Ita planetarum cæterorumque signorum singula sua sibi in partes humoresq; corporis vendicare ajunt dominia.

Nil dicam de naturarū fęlicibus & infælicibus inclinationibus ad artes & studia vitęque opera, ut alii fiant oratores, Poëtæ, bellatores, quæ omnia ab astrorum positu & regimine dirigi, infallibilibus exemplis demonstrant Philosophi, ut certum sit temperamenta, valetudinem viresque dirigi regique multùm ab astris.

Neque

Neque enim ut benè vel malè quis generetur ab astris unà dependet, sed & ut omninò excitetur generatio rerum in his inferioribus ab his est. Certum est nullam in inferioribus hisce fieri generationem, nisi inferiora ad actum deducātur à superioribus videlicet cęlo & syderibus. Agunt autem in hęc inferiora, motu, lumine & influentiis. Agentia illa sunt planetæ & stellæ fixæ. In his primaria vis est à sole ad generationem & conservationem vivētium & animalium, & in ejusdem potissimùm calore. Quam verò calor solis præcipuè sydērumque necessarius sit, ut animata generentur & conserventur, testatur experientia communis. Ejus verò auspiciis producuntur inprimis omnia viventia & animalia vel mediatè veluti per semina, vel immediatè sine sēine, quatenus hinc inde concitata elementa ad mixtionem herbas, stirpes, animalia & metalla, ubi nulla talia ante fuerunt, producant: vel quatenus ex rebus putrescentibus vermes, vespæ, ranæ, mures, bufones, serpentes aliaque vi solis & syderum generantur.

149. Quomodo verò generationem viventium & animalium promoveat calor cęlestis docet non unis in locis Zabarella; animalia alia vi ejus ex materià putri generan-

 tur

tur; alia ex ſemine, quatenus calor virtusque cæleſtis cum virtute vitali ſeminis, quę ei ineſt, ab animâ concurrit; licet unus ſit ſpecie calor, tamen ratione cauſæ ſuperioris, cujus vi dirigitur ſupraque ſuam ſpeciem vires excercet, neceſſario concurrit unitusque cum calore ſeminis innato immediatè ſimul generationem perficit: ita ſol & homo hominem generant. Tolle virtutem ſolis & cæli nulla erit generario animalis: neque enim inferiora ad generationem viventium vi caloris cæleſtis tantum excitantur, & in actum deducuntur, ſed neceſſariò in toto opere ab eo tanquam cauſâ potentiori juvantur, foventur, gubernantur, ut eo nonnihil languente tardius languidiusq; agente languidius rerum procedat ortus conformatio, & ceſſante penitùs deſineret omnis actio & matnratio.

Bruta certis temporibus pruriunt in venerem ex cauſę hujus ſuperioris directione: arbores, herbæ, ſtirpes, etiamſi proximam generationis cauſam, videlicet animam vegetativam poſſideant, tamen niſi cæleſti vi, lumine & calore & influentiis excitentur, non generarent, quod videre eſt, proſtrato vel impedito ſępè ſolis ſydetumque calore, tepore & virtute ſeriùs res omnes ad generandum accingi, & ſine illorum virtute

ad

ad maturitatem non pervenire. Iungitur itaque calor cæleſtis cum rei innato, cum quo pariter, uti & elementari eſt unius generis teſte Zabarella, eumque videlicet innatum, excitat juvat. In hoc enim animalis calor cæleſti reſpondet, quod illi ab animâ, hic à cælo directus, vim conſequatur generandi; quâ elementarem deſtitui ferunt.

Unde liquet, quod cælum, etiamſi ſit cauſa generationis omnium rerum in his inferioribus communis, nihilominus etiam ut cauſa particularis, ſępè proxima & immediatè ſolitaria ſit cauſa generationis, ut in productione murium, metallorum & ſtirpium quorundam, ubi dicitur proximè & æquivocè cauſari. Deinde quod particulariter agat ratione diverſorum aſtrorum, vires aut ſimiles aut diſſimiles conjungentium, unde ad rerum diverſæ naturæ generationem diverſi aſtrorum poſitus viresque requiruntur. Non enim una cæli facie aſtrorumque poſitu & junctione omnia generantur: ſed veluti ad particularem generationem rerum requiritur certa diſpoſitio inferiorum, ita multa ſunt in inferioribus, quæ ſine certâ ſyderum poſitione cælique facie, etiamſi materia ſit diſpoſita, non generantur. Quem ordinem natura in rerum generandarum diverſis menſibus

 pro-

productione servat; sed & omnis penè à cęlo est dispositio: primò enim immediatè elementa convocat ad mistionem. Quid enim est quod tantum aquæ tanto terræ misceat? Et ipse Sennert. in physic. lib. 3. c. 2. docet, cęlum esse causam mistionis generalem, proximam qualitates; & ut ad rerum generationem concurrit universali vi, quatenus materiam rerum convocat & disponit ad generationem, ita in particulari cujuslibet generatione vel solum vel cum calore animæ eandem perficit.

150. Miscetur autem res vi cælesti, ut generentur animata vel inanimata. Sic natura procedit ab esse ad vivere & sentire, uti loquuntur. inanimata generantur & non generant. Generatio enim similium speciei est viventium & animatorum; ideoque inanimatorum ortus & formarum productio vi cæli duntaxat perficitur: neque enim lapis lapidem generat, ut ajunt absurditatum magistri.

Animata quædam gignunt & gignuntur, ut homo: quædam gignuntur, sed non gignunt, ut muli: quædam non gignuntur, sed gignunt, ut mures: quædam nec gignunt, nec gignuntur, teste Scaligero; ut capillus Veneris. Omnium horum generatio

tio pendet à virtute cælesti vel immediatè, ut murium, ex re putridâ aut aliorum animalium & herbarum stirpiumque sponte hinc inde proventium ubi defectum causæ proximæ supplet cælum; vel mediatè ut animantium per semina; & plantarum cùm per semina, tum ramos, radices, bulbos & similia propagatarum, quorum tamen nulla sine cælestis virtutis concursu cuivis particulari & speciali foret procreatio.

151. Cælestis verò causæ agunt in inferiora, ut communes totius orbis, vel ut particulares, respectum habentes ad quasdam partes. Quæ ad partes vicissim concernunt omnia ibidem degentia animalia & viventia & mista, vel particulariter horum aliqua.

152. Unde, Peucerus inquit, gentes regionesque certis subjici & consentire syderibus, si quis dubitat, mores earum naturasque comparet ad stellarum naturas, quarum tribuuntur dominio, non casu aut fortuito judicio; & constitutiones cæli consideret, vel salutares & commodas, vel noxias & adversas, quales sunt infectiones pestilentiales, quas excitant familiari positu consensuque cum certis regionibus. Saturnus certa sydera pervagatus, certis locis

affert pestilentiam, ut idem observavit Witebergæ accidere.

153. Cæleftes verò causæ porrò sunt aut communes omnibus eodem cælo natis, omnesque simul complectuntur & afficiunt, aut singulorum moderantur constitutiones: quâ de re vide latius Peucerum in præclarissimo dedivinationum generibus lib. cap. de astrologiâ. Ex omnibus his, quæ de cælo ejusque efficaciâ & viribus in hæc inferiora prolata sunt, constat, cælum non tantum agere vi qualicumque generali, quâ æqualiter rem quamlibet inferius, ut generetur conservetur vel corrumpatur respicit; sed & specialiter operari in omnium singulari productione; idque mediatè vel immediatè.

154. Certum est ab uno esse omnia & ad unum omnia; quod primum esse necessum fuerit. In essentialiter enim subordinatis non datur processus in infinitum. In hoc ordine causarum talis est à primâ dependentiâ, ut posteriores sine prioribus nec esse nec agere possint: per mediatas enim & immediatas ordine divenitur ad primam. Pomum non generatur immediatè è terrâ, sed prius arborem gigni oportet: nec gignitur arbor neque facundatur, nisi terræ

ferti-

fertilitas aleretur motu cælesti, Perpetuitatem motus cælestis tàm mirificè ordinati varios stellarum & syderum radios & lumina miscenti, ab altiore conservari & dependere principio omninò necessum est. In infinitum enim non datur processus. Non itaque perficitur inferiorum generatio & mutatio & conservatio sine vi superiorum corporũ, ita ut in his ipsis sit potestas insita sese propagandi & speciem per generationem individuorum, sine peculiari potentiâ & directione superiorum conservandi, & suâ scientiâ & virtute agendi, Unde Scaliger. exerc. 6. no. 5. inquit. pendere nostratia hæc à superioribus propter æquivocam connexionem, non propter utrivocam affectionum communionem. Sunt enim superiora quasi formæ conservatrices inferiorum. Quia hæc causa ipsa causarum tuetur ea quæ fecit, per ea, quę fecit. Idcircò movemur, quia moventur illa: hinc inde vulgo jactatum, non moveretur rota figuli, si non moveretur cælum &c, Et idem excert, 251. Neque enim ultimæ formæ proximæque corporibus agunt, nisi fotæ adjutæque à formis superioribus: illę verò porrò aliis ad primam usque: omnis enim ad unam primam referri necessum est, ut est in duodecimo divinæ

philosophiæ. Inde est quod idem Scaliger excert. 6. no. 2, inquit: Tria sunt quæ sunt omnia: unum à se ipso & simpliciter, qui est Deus, Reliqua duo aliquo modo; & hoc non à se ipsis. Materia namque prima est omnia potestate receptionis: Cæli sunt omnia potestate efficiendi.

156. Atque hoc pacto à cælo & astris rerum omnium inferiorum generationem irruptâ causarum serie per causas mediatas subalternas ad mediatas & proximas dependere certum est. Neque proxima causa alia quam particularis esse, neque ab aliâ quàm à cælesti dependere potest. Ex quo sequitur cælum non tantum agere, ut generalem & mediatam, remotamque in hæc inferiora, sed & ut immediatam & proximam causam, ut ex antecedentibus demonstratum est, & sequentia docent. Hinc est quod Scaliger ait, excert. 6. no. 1. & 2. Generationem rerum omnium fieri per cælestium corporum coitionem, pro quorum viribus, concursione, mistione, alteratione tùm fiat tùm sit, tum fieri tùm esse desinat. Unde D. Sennert. in Physic, lib. 2, cap. 2. fol. mihi 166. à cælestibus corporibus non solùm temporum, aut generationum & corruptionum vicissitudines, idque per motum & lumen atque inde

depen-

dependentem calorem effici sed eadem etjam per peculiares quasdam vires, quas influentias vocant, hæc inferiora affici statuit: quod in profundissimis terrę cavernis, quò nec lumen, nec calor cælo productus, penetret, multa cęlo concurrente generantur, quin imo ab influentiis sympathiarum & antiphatiarũ causæ, quæ sublunaria cùm inter se tùm cum superioribus habẽt, oriuntur, atque hæ sunt causæ, maximè particulares.

157. Cælum vero ad generationem in his inferioribus venit, ut causa æquivoca, solitarie & immediate; vel concurrit cum univocâ: vel ut universalis solummodò convenit.

Zabarell. ait: Cælum ad generationem misti concurrere, ut agens universale, non tamen ut proximum & immediatum, quod proximum & immediatum sit vis elementaris. Ignem vero nullum animal generare, neque animam educere de potentia materiæ per calorem, quod sit supra suas vires. Cęlum verò & virtutem vitalem cælo proportione respondentem posse per calorem generare animal. Solitariè, proxime & immediatè venit ad generationem eorum, quæ non univocè aut à suis specie similibus generantur. Unde Scaliger excert. 6. non. 2. inquit

inquit: formas univocas contineri in materiç potestate, eas verò, quç materiis æquivocis imponuntur, non esse in materiæ, sed in agentis potestate. Formam muris, quç navalibus quisquiliis putrefactis inditur, nec in harum sordium, nec in fimi potestate esse (ergo nulla in iis est ratio seminalis formam continens à D. Sennerto conficta) nisi intelligas potestatem recipiendi: sic (inquit porrò) forma fabricans in fimeto nobilior est quam forma informans. Est enim principium movens & dans hanc illa. Gignitur autem mus in quisquiliis & in luto rana, sicut intra saxa metallum. Unde paulò antè animalcula sic nata per jocum solis & Veneris filios nominanr. Fiunt verò animalia vi cęli immediatè & solitariè agente, ex putredine tantum juxta Zabarellam, vel ex re putrescente, & simul etiam ex imputridâ juxta Scaligerum. Quomodo ex putredine vi cęli generentur animalia, id tradit exercit. 25. ubi docet à sole & syderibus generari animalia & putridi caloris auctorem esse vitalem, dum vi solis putrefiant corpora. Esse vero unum naturalem & putridum calorem, qui & à cęlo & sole impressus sit quod calore solis putrefiat cadaver, & eodem gignitur animal: qui calor licet sit extraneus cadaveri, tamen

non

non sit extraneus animantibus, neq; eorum formis, quæ ex eo gignuntur (& dum sic ibi determinatur fit particularis) & esse putridū calorem suū cuiq; certę generationi certoq; corpori aut speciei designatæ naturalem; nihil esse in naturâ pręter naturam, siquidem quod huic nō naturale; illi sit naturale.

158. Quâ ratione verò immediatè & solitariè vi cęlesti ex materiá imputridâ fiāt animacula, id idem Scaliger docet in sequētibus cum tradit, quomodo ex rore in foliis arborum vi cęlesti fiant vermiculi, & ex pluviis aquis fiat copiosa & uberrima ranarum sæpè generatio & proventus, quomodo & eędem ex luto fiant, aliaq; innumera pari ratione miris modis procreentur animacula: Quod testatum facit his, quæ extant excert. 25. verbis: solis syderumque calore per hæc diffuso, atq; in hæc infuso gigni omnia quæcunq; non fiunt ex seminibus, idq; ex Aristotelis non uno loco nectareis, ut ait, verbis scatente, comprobat. Vide textum citatum.

159. Superest ut tradamus quo pacto calor solis & vis cæli syderumq; concurrat (immediatè tamen & proximè) cum calore univocè generantis. Quæ univocè generantur ea ex semine, vel seminalem habente rationem generantur. Sed hic uti concurrat calor cęlestis idem Scaliger loco citato inculcat, dum inquit: Solis syderumq;

calore

calore per hęc infuſo gigni omnia, quæ ſine ſeminibus fiunt, & ipſa quoq; ſemina ab eodem perfici calore ut ad actum deducantur, unde fit, quod Philoſophus dicat ſol & homo generant hominem. Modum verò quo concurrat calor & vis cæleſtis in ſemine ad generationem, explicat Zabarella, cam inquit, ſemen agere & virtute propriâ & virtute cęleſti tanquam cæleſtis agentis inſtrumento. Quæ ſit facultas à corporibus cæleſtibus indita & calor à cælo impreſſus, qui velut inſtrumentũ illius ſit productivus animalis. Virtutem ſeminis, quæ tantum elemẽtaris ſit, ad animalis generationem nullius eſſe momenti ſine alterâ, quã ſemen à cęlo accipit, quâ ratione partes animæ ſcilicet corruptibilis, ut vitemus ſycophantarum calumnias ita producantur â cæleſti illo principio, ut de poteſtate materiæ ab eo educantur: unde à Philoſopho dictum, quod ſol & homo generant hominem.

160 Quibus expenſis, deductis & conſideratis liquet veriſſimum eſſe, ſine cælo generationem & vitam rerum omninò deſinere & expirare, nec eſſe poſſe, & ejus vim concurrere non minus particulariter quàm univerſaliter, nihilque tàm grande vel tam exiguum in his, quod ejus operâ ſpeciali, ut fiat & ſit & naturam ſuam tueatur, non indigeat, ut deteſtandum ſit,

nota-

novatores eo vesaniæ eoque rabiei in veterem veramque philosophiam devenisse, ut ea, quorum veritas sacris sit literis munita, fundata, ab unanimi venerandæ antiquitatis consensu semper defensa, imò rusticanis & plebeis cæli faciem observantibus & sequentibus, notissima petulanter & plus quam pueriliter impugnare & , ut suum novum & in auspicato formatum & natum fatum à magorum & sagarum magisterio & diaboli apostato Paracelso prolatum defendant, evertere annitantur.

161. Argumenta quibus id moliuntur, omnia frivola & frigida & partim jam satis discussa & soluta & indigna sunt ut repetantur, vel discussionis malleo subjiciantur. Ea verò exstant in tract. de form. orig. fol. 18. & seqq.

162. Ad primum responsum est: non enim ideò quod causa est generalis, id specialis causa etiam esse nequeat. Anima est generalis, causa omnium actionum in corpore, & specialis in qualibet parte. Cælum est generalis omnium generationum & specialis etiam cujuscunque causa anima videt per oculum specialiter, & est specialis causa visionis in oculo.

163. Secundi propositio, videlicet, quicquid jussu divino potestatem sese multiplicandi accepit, illius genitū formam suam

exter-

externæ rem accepit &c. nos non fecit. Quia nos formam rerum extrinsecùs advenire non dicimus, sed ex intrinsecâ materiæ potentiâ educi statuimus, vi cæli mediatè vel immediatè.

164. Tertij major, quicquid fæcunditatem suam ante stellarũ creationem habuit illud à stellis eandem suam non recipit; si sensu Sennertiano veniat falsa est. Fæcunditas terræ talis à Deo data est, quod in ejus potestate sit, largiri & exprome e velut ex inexhausto penu materiam ad generationem arborũm, herbarũ & stirpium animalium simulque potentiam ad harum formas. Verum enim verò ut hæc fæcunditas in actum deducatur, cælum præfecit, uti omnium, ita & horum generationi, sine cujus vi & operatione nulla cerni vel exilis graminis productio. Cælum enim est, quod fæcundat terram & provocat ... data læta bonumque labores.

Terra non est causa efficiens & simul materia fœtuum, uti volunt novatores. Vi cæli ut causæ efficientis, in actum fæcunditatis excitata (ut abundè docent sacræ literæ) & compulsa & genitali potentiâ prolectâ tellus producit fruges. Neque quicquam ad rem facit ordo creationis, quo præcessêre stirpes solem & cælum, cum & lux ante illa est creata, & nihilominus sydera illuminant terram: neque fæcunditas terræ à creatore ipsi indulta tollat necessariam cæli operationem. Etsi enim animalia & homo ipsa divinâ benedictione hanc acceperint, tamen verùm est, quod sol & homo generant hominem, hoc est quod ad omnium animalium generationem cælestis potestatis concursus sit simpliciter necessarius. Ita terra ex primævâ benedictione non habet hoc, ut cæl & astrorum viribus, & pluviis & rore non indigeat. Cum enim Deus terræ sterilitatem & populis famem inferre statuit minatur cælum æreum & Deuter. cap. 28, & Amos cap. 4. v. 7. ait: prohibui à vobis imbrem, cum adhuc tres menses superessent ad messem: Et illustre est exemplũ Eliæ lib. reg. 3. cap. 17 precibus suis claudentis cælum, ut oriretur sterilitas & fames, & iisdem pluvias & fæcunditatem impetrantis. Hinc Deutr. 28. v. 12. dicitur, aperiet Dominus cælum ut tribuat pluviam terræ tuæ in tempore opportuno. His & similibus abundat scriptura testimoniis.

165. Ultimum argumentum, cujus propositio est; quicquid tollit univocam generationem, illud stare nequit; puerile est. Cælum enim vel solitaria & proxima generationis causa est ut ranæ è luto & scarabæi è sterquilinio; & sic æquivocè generat. vel concurrit cum univoco generante, ejusque actum promovet quo pacto sol & homo hominem generat. & sic similium ab eo & univocè procuratur & conservatur generatio. Sanè in his & similibus ineptiis refellendis tempus diutius terere, plusquam tædiosum est. Talia adversus Aristotelem, Galenum veterumque placita & veritatem afferre, est adversus solem & astra quæ impugnant novatores, mejere.

SOLI DEO GLORIA.

DE PARADOXIS
ET ERRORIBUS

Novæ Sectæ Sennertiano-Paracelsicæ quibus Aristotelica Philosophiæ & Galenicæ Medicinæ principia arietare & stirpitus averruncare moliuntur novatores

DISPUTATIO SECUNDA

Continens solidam refutationem potissimorum fundamentorum à D. Sennerto, Acad. Wittenberg. Professori per quendam subornatum M. Sperlingen, qui se ibidem physicæ professorem nominat, D. Freitagio oppositorum, quibus tota illius novæ philosophiæ seu potiùs phantasiæ chimera superstructa est;

In qua

De maximè arduis quæstionibus, videlicet an & qua forma possint dividi & per divisionem unde rerum jugis & univoca dependeat generatio, propagari: num detur actus formarum entitativus; & an anima sit in semine; Et num formæ generentur vel fiant ex nihilo: & de vita animantium quid sit, disquiritur:

Cujus positiones

Præside

JOHANNE FREITAGIO M.D.

& in celeberrima Illustrium Groningæ & Omblandiæ Ordinum Academiâ ejusdem facultatis Professore p.

defendet

HEINRICUS MAGNUS HEIGEL, Noribergensis.

GRONINGÆ.
Typis JOHANNIS SAS, Ordd. & Acad. Typ.

An generatio rerum fiat, quod formæ sint sui multiplicativæ, & multiplicentur per divisionem sui, & dividantur ad divisionem materiæ cujus sunt forma, adeo ut generatum producatur à generante, dum aliquid de sua materia & sua forma communicet?

THESIS PRIMA.

CLarissimus D. Sennertus in tract. de Gal. cum Chym. cons. & diss. cap. 9. & cap. 12. hanc opinionem producit & defendere conatur. Illius vero primus non est inventor, sed eandem à Scaligero, qui primordia quędam ex Themistio hausit, mutuatus est; neq; in Scaligeri placitis acquiescit, sed de suo tantum amplificat & addit, ut ex falsa enormem absurdamque plane reddat. Tria vero hic attendenda præcipuè sunt capita. 1. omnem formam esse sui multiplicativam, 2. multiplicari per divisionem sui, 3. dividi ad divisionem subjecti seu materię cujus est forma. Formam omnem sui multiplicativam esse, ut non sit opus ad educti-

onem earundem è potentia materiæ consurgere, ex regula & sententia Alberti, à Zabarella allegata & comprobata asserere & convincere annititur D. Sennert. in tract. de Galen. cum chym. cons. & diss. cap. 9. fol. 196. Ab hoc fundamento, ab hac basi tam inepta & lubrica totius disputationis caput ordiri, quin imo in illo struere & fundare sententiæ & assertionis suæ summam & salutem non veretur. Ubi primo notandum Sennerto Scholasticorum regulam ineptè & sinistrè & contra mentem Alberti alleganti semper tempestivum esse usurpare tunc eam, quando hac ipsa errores suos statuminari ac fulciri quodammodo posse confidit. Verum contra se allegatas etiam verissimas regulas, quæ à scholasticis profectæ & ex Aristotelis penu deductæ sunt per subornatum suum in tract. de form. orig. contemnere, ac si eorum in philosophia non sit amplectenda veritas, qui in negotio fidei & religionis dissentiãt.

2. Sed aggrediamur rem ipsam & videamus quo candore D. Sennert. hanc Alberti & ejus interpretis Zabarellæ regulam pro suę sententiæ fulcimento & fundamento ut perfunctoriè legenti imponeret, & studiosos adolescentes rem penitius necdum intelligentes, nec satis expendere potentes

tentes in errorem pelliceret allegare & producere haud est veritus.

3. Quæstio apud Zabarellam lib. de sensu agente cap. 5. inter cętera erat; An sensiles qualitates ad producendum speciem spiritalem in organo sensus egeant aliquo externo agente, hoc est; an agens externum indigeat aliquo alio adminiculo, quo imprimat sensorio speciem suam spiritalem; Ad hanc respondet & concludit ex Alberto, qualitates aliaque objecta sensilia per nullum aliud externum agens sed suapte natura speciem producere, quia sint multiplicativæ sui & activæ spiritaliter. Quia vero omnis forma Alberto dicatur esse multiplicativa sui, vel realiter vel spiritaliter, Zabarella explicat quænam sint illæ formæ quæ se realiter quæve spiritaliter multiplicent.

Multiplicatio spiritalis illis fit cum sola producitur forma, realis multiplicatio cum forma producitur in materia. Producere formam in materia, ait, esse materialiter agere & producere alteram similem formam materialem in materia, in qua recipiatur & dependeat in esse & in conservari, quæ tantum ab agente pendeat in fieri. Multiplicationem verò spiritalem esse productionem speciei seu formæ spiritalis in sub-

jecta materia, à qua non dependeat in eſſe & in conſervari, ſed ab agente à quo producitur. Omnes vero qualitates primas tum realiter tum ſpiritaliter ſuam poſſe propagare ſpeciem, ceteras ſenſiles qualitates tantum ſpiritaliter ſuam ſpeciem, ceu imaginem in ſenſoriis præſentare docet; nullam vero ſpeciem ſeu activarum qualitatum ſeu reliquarum ſenſilium imprimi ſenſui, quam ſpiritalem.

4. Ex quibus omnibus liquet Zabarellam & Albertum agere non de propagatione formarum ſubſtantialium, ſed quomodò omnes formæ accidentales ſenſileſque ſuam ſpeciem, quę, uti offertur organo ſenſus, ſpiritalis, ita nunquam eſt ſubſtantialis, ſed ſemper manet accidentalis, propagent. De accidentalium itaque formarum propagatione regulam Alberti duntaxat eſſe intelligendam ulterius docet ipſe Zabarella, cum quærit loco citato, An omnes penitus formę tam ſubſtantiales quam accidentales ejuſmodi ſint, ut ſpiritaliter agant & ſe ipſas multiplicent, quod Albertus aſſerere videatur: ubi Zabarella reſpondet id nequaquam competere poſſe formis ſubſtantialibus, quod id quod ſpeciem in ſenſu producere debeat, oporteat

esse per se sensile: formam vero substantialem non per se, seu speciem propriam sentiri, sed per alienam: quin imo nullum esse sensum à natura datum, qui has species recipere natus sit, species vero intelligibilis quomodo producatur in intellectu vide Zabarellam latius loco cit. cap. 5. lib. de sensu agente. Unde rursus apparet Zabarellam agere de propagatione formarum accidentalium, quatenus speciem suam spiritalem propagent, seu sensib. imprimant, Et cum mentio fit propagationis speciei formæ substantialis (quam tamen fieri non posse docet Zabarella) ibi non intelligendam esse propagationem formę substantialis, ut est substantia, sed speciei spiritalis, quæ species est & accidens. Deinde si contra Zabarellæ & Alberti sententiam quispiam concedere vellet hanc regulam quod omnis forma sit sui multiplicativa, intelligendam tam de substantiali quam accidentali forma, nihilominus causa caderet D. Sennertus, quia Zabarellæ & Alberto realis productio formæ in materia tantum dependet in fieri ab agente, vel efficiente, à materia vero in qua producitur pendet in esse & servari & sic è potentia materiæ orta est. Quocirca essentia formæ generati non fit ex multiplicatione formæ per divi-

sionem formę efficientis mediante materia; quæ certè opinio nec in Alberto usquam nec apud Zabarellam invenitur, nec illorum ulli ne vel per somnium in mentem venit, tantum abest quod eorum scriptis prodita & posita sit.

5. Sed pervenimus nunc ad secundum rei caput, ut videamus, An multiplicatio formarum fiat per sui divisionem. Audiamus ipsiusmet D. Senn. verba, quæ in tract. de Galen. cum chym. cons. & diss. cap. 9. fol. 203. extant. Nimirum formæ animatorum etsi per se non sunt quantæ & divisibiles, tamen quantæ dicuntur, imò *etiã dividuntur ad divisionem materiæ, unde aliquid animæ cum corporis parte avulsum, simile & sibi necessarium corpus fabricare, atque ita novum animatum emergere solet.* Verum non cum qualibet corporis parte animæ aliquid avulsum ad hoc aptum est, sed talis sit materia, in qua anima avulsa commodę delitescere & ad suum opus se accingere possit: unde paulò post: Hinc varius est propagationis animatorum modus. In plantis quidem si salicis ramus editus à matre, ab eadem avellatur, dividitur anima ad divisionem materiæ & manet in ramo: unde ex eo ramo in terram condito arbor ejusdem speciei constituitur, idem fit in aliis per

radices

radices, in aliis per ſemen; in aliis per alios modos fit propagatio. De animalium generatione ſubdit, quod illa per ſemen aut ſemini quid analogum generent, & ibidem cum Epicuro definit ſemen ψυχῆς καὶ σώματος ἀπόσπασμα, quod eſt, avulſum quid ab anima & corpore, quo (ut inquit) à corpore reliquo deciſo, & ad ſubjecti diviſionem ipſa anima dividitur, & aliquid ejus ab animali cum ſemine deciditur, quæ cum ejusdem ſpeciei ſit cum anima à qua deciditur; jam vero ob ſubjectum numero differat: ex ſemine ob hanc animam jam novum animal exoritur, dum anima in ſemine latens ſeſe exerit & ſuas virtutes explicat, & operando ſeſe manifeſtat calido & ſpiritibus utens (vide latius intermedia verba) integrum aptumque domicilium fabricatur. De inanimatorum generatione pariter ſtatuit, videlicet, quod horum formæ ſint ſui multiplicativæ, & multiplicentur propagenturque per ſui diviſionem, idque mediante ſemine vel principio quodam quod in ſe ſeminalem rationem contineat.

6. His primò docet multiplicationem & propagationem formæ animatorum fieri per diviſionem. Secundò formam dividi cum materia ſeu parte corporis in quâ erat

anima, & cum hac transferri partem formæ vel animæ divisæ, ut ex ea novum & sibi simile oriatur. Tertiò materia hæc, quâ mediante forma per divisionem avellitur à generante in plantis potest esse ramus, radix vel semen. In animalibus est semen, quod juxta materiæ & animę, quam continet, partem ἀπόσπασμα à corpore & anima generantis nuncupat; In inanimatis est seminale aliquod principium & spiritus architectonicus. Etsi vero varios propagationis formarum modos producat, eorumque plures lib. cit. cap. 12. fol. 345. recenseat, tamen omnia statuit generari ex semine vel id quod seminalem rationem aut principium seminale contineat, adeo ut ea quæ ex putredine nascantur, generari dicat, quod seminale rei putrescenti insit principium. Quin imo metalla & lapides etsi non vivant, tamen per multiplicationem suarum formarum è seminali principio generari, asseverare non veretur, adeo ut lapis lapidem generet, unde demum omnem generationem esse univocam, nullam penè verèque æquivocam concludere, nihil ex putredine generari, ipsumque cælum virtute generandi animalia privare nō dubitat. lib. cit. cap. 12. fol. 344. & sequentib. totoque penè noni & undecimi capitis discursu.

7. Novas

7. Novas has novæ sectæ opiniones ut plus absurdi quam veri habere demonstremus ad vivum eas resecabimus, exorsi ab isto ejus principio & fundamento, quo formas dividi & per divisionem cum subjecta materia propagari & corpus novum fabricari comminiscitur. Videndum itaque primo an divisionem admittant formæ, & quæ illam admittant, & si divisæ sint à generante, novum corpus simile genitoris, novumque individuum aut speciem, ex materia, qua mediante separatę sunt, comparare possint.

8. Decuisset sane D. Sennertum adhibuisse distinctionem & dixisse, quorum animatorum aut quarum rerum formas divisibiles statuisset, an Animam humanam, quam Scaliger, cujus hic in plerisque est æmulator, ab hac forte exemptam vult, etiam divisione propagari velit. Non enim arbitror eò dementiæ eum pervenisse, ut hanc vel per se primo, vel mediante subjecto & materia divisibilem statuere, atque hac ratione per traducem, quem defendit propagari velit. Verum nulla forma substantialis primo & per se est divisibilis, ut ipse inquit, per accidens vero quædam cum materia, cujus est forma divisionem admittit. Istorum vero corporum formæ, inprimis

inprimis (exceptis quibusdam plantarum juxta alios) dividuntur quorum partes eandem habent definitionem & essentiam cum toto, quo fit ut formę similiarium cum particulis suis dividantur, ubi vero pars & totum non habent eandem essentiam & definitionem, forma totius cum parte non dividitur. Proindè corporum animantium perfectorum de quibus quam proprie hoc quod sequitur dictum intellectumque volumus, quia constant partibus organicis quatenus sunt animata, (est enim anima actus corporis organici) formę, cum partibus organicis & integralibus cæterisque non dividuntur. In quibus animantibus licet sit una forma totius, tamen pars quælibet habet propriam formam, quâ est id, quod est, & totius formâ recedente, talis manet; Caro, os, nervi habent formam propriam eamque servant, illâ totius recedente, ut ipse Subornatus Sennerti in tract. de form. orig. fol. 5. asseverat; forma animalis informat totum & cum non habeat partem extrà partem sitque primò indivisibilis, est in qualibet totius parte tota; adeoque informat quamlibet partem non quia est peculiariter illius partis, sed quod totius corporis, cum qua constituit animal, forma sit. Forma animalis, quæ requirit sub-

subjectum adęquatum cum solò osse, carne, nervo, vel parte ex his composita, ut brachio, pede, vel capite non constituit animal, ideoque propriè non est harum forma particularis, sed ideo quia est forma totius, has quoque necessariò partes insidet; quarè ratione animę seu formæ totius, eadem est forma in capite, quę in pede, osse, nervo; si enim per formam totius, pes foret pes, & caput caput, vel jecur jecur, & per formam res est, quod est, pes queat dici & esse caput, & jecur lien, & horum quodque ipsum animal. Hę autem formæ quę cum parte non constituunt essentiam eandem, qualis est totius, etiam cum parte non dividuntur. Ita posita manu, non ponitur homo, quia forma totius non est in manu ut forma manus, neque cum illa solâ existere potest, sed quia sit forma totius, cujus manus pars est, necessariò est in manu, positâ vero forma ossis, pedis, carnis necessariò ponuntur istæ partes, non vero totum, cujus sunt partes, aut forma totius. Neque enim cum isti maledico Sperlingen præfecta est manus, ipse una cum manu animam secundum totum vel partem amisit, nisi fortè illum hanc animę partem, quâ modestię pietatiq; studere & rude donandorum honori pârcere debebat, perdidisse arbitrere.

9. Ani-

9. Animata simpliciter sunt viventia aut animalia. Animalium nulla pars ita continet formã totius, ut divisa & à corpore separata, illam vel totam vel partem (cum dicente Scaligero sit tota in sui parte) servare aut alio transferre possit. Ratio a. divisionis & inde consequentis multiplicationis in hoc fundatur, quod forma dividatur ad divisionẽ subjecti, seu partis quæ communis formę cũ toto fuerit particeps; particeps esse nequit, nisi communi totius forma informata fuerit. Nulla vero pars cõmunis totius corporis formæ fuit particeps nisi toti cohęserit, communiq; cũ eo vitâ prędita fuerit. Ita lac, sanguis, semen, alivè humores nutrimẽtales sunt corpora inanimata in usũ animalis in corpore genita, nec unquã toti, ut partes cohærent, nec communi formâ vel vitã præditæ fuere. Nec qui semen, lac vel sanguinẽ amittit aliquâ sui corporis parte mutilatur vel trũcatur, multo minus partẽ suę formæ totum corpus informãtis emisit vel amisit? Præterea si formę pars in semen vel sanguinẽ transiret, forma per se & primo foret divisibilis: subjectũ n. divisionis debet esse continuũ; si vero transit in aliud subjectũ sibi non continuũ, mediante subjecto nõ dividitur, & dividitur & separatur à toto pars prius quam in aliud subjectum veniat. Sed

Sed quia dividi non poteſt cum partibus in quib. ineſt jure informationis, quatenus toti inhæret, nequaquam dividetur & tranſibit cum humore excrementitio, qui toti, ut pars communi vitâ prędita & cõtinua non fuit, nec informatę ita cohęſit. Eſt n. ſemen utile excrementũ corporis, quod nũquã ejus fuit pars, nec communi cũ eo forma ita donatũ, ut ſecedẽs ejusdem partẽ à tota avellere & tanquã ſubjectum commodũ alio transferre queat. Proinde ſemen ex quo generantur animalia (alia eſt ratio generationis humani) eſt id, quo mediãte animalia perfectiora generationẽ perficiant, nõ quod ſecũ rapuerit partem animę generãtis à tota avulſam vel diviſã, ſed quod in illo ſit potentia ad ſimilẽ animantis illius formam à quo eſt genitum & emiſſum.

10. Nulla forma ſi diviſionem admitteret dividi poteſt cum materia ad generationem novam, niſi ei ſic ſit unita, ut tota ſit in toto, & in qualibet parte tota; Niſi enim ſic unita ſit, ita dividi nequit, ut pars formæ in materiæ diviſæ parte taliter ſit tota, ut tota forma ſit in ejus parte diviſa Niſi enim tota ſit in materia, & in ſui parte qualibet tota juxta Scalig. exerc. VI. n. 11. per diviſionem recedere nequit, id quod totam conſtituat. Sic vero ineſſe & uniri non poteſt, niſi inſit ut forma, vel ut infor-

met materiam totã. Verum actu entitativo illis est in semine, quin imo in vase vel alibi, ut est in tract. de form. orig. fol. 115. & 139. At sic cum semine divisibilis esse nequit: Nulla sane talis est cohærentia formæ animantis actu entitativo inhærentis cũ semine, ut cũ eo vel eo mediante dividi queat.

11. Si forma primo non est in semine ut illud informet, sed actu saltem entitativo, tum in corpore generantis antequam separetur semen per divisionem à corpore ejusdem, erit actu formativo & extra id corpus proprium quod informat, simul in semine actu entitativo (quia formæ pars à toto separari nequit ex mente Sennerti, nisi cum subjecto cui insit.) Et sic una forma eodem tempore est in duobus simul subjectis, & partim extra proprium quod informat, partim in alieno ubi non informat quod absurdorum absurdissimum est, cum propter consequentias alias mirabiles, tum ob hoc quod forma dum informat, nullibi simul esse queat extra propriam materiam; extra quam si transeat in aliam, quia ista non sit cum corpore una, necessario primò & per se est divisibilis.

12. Si vero forma in semine sic est ut id totum informet, adeo ut cum illo dividi possit, utque ex uno semine canis pluries

diviso,

diviso, plures possunt fieri canes, ita ut hoc pacto etiam unum semen sit illis plures canes, tum informatum semen formâ canis non est amplius semen, sed canis, quia forma seminis substantialis & ultimata non poterit esse amplius in semine, quod informat forma canis, neque semen, etsi species mundi ipsi non esse dicatur, tamen habet suam formam substantialem & ultimatam. De formis specierum mũdi postea dicemus. Una enim res vel materia sub duabus formis substantialib. ultimatis simul & semel exsistere nequit, ita ut sit maneatq; semen per suam formam, & simul idem semen per formam canis ei inhęrentem dicatur & sit canis. Quam frivolè itaque semen canis, dicatur esse canis inde patet, quia si adhuc semen est per suam formam, tum canis esse nequit, & si jam canis est, semen amplius esse nequit, quæ res, uti video, movit D. Sennertum, quod nunc per subornatum reprobet, quod antea in tract. de Galen.cum chym. cons. & diss. approbavit, videlicet semen canis posse dici canem, unde nunc statuit in semine formam esse actu entitativo: propter formam vero actu entitativo in re hærentem res non potest id dici, cujus taliter adest forma: neque enim, quia ut illi statuunt, forma scarabæi actu entitativo

K est

eſt in ſterquilinio vel cadavere equi, ideo ſterquilinium vel cadaver ſit ſcarabæus, uti nec forma hujus cum illis dividi queat.

Hactenus de formis animaliū

13. Cæterorum animatorum ſeu ſimpliciter viventium, velut arborum, fruticum herbarum, quo ad partes alia eſt ratio. Horum quædam per ſemina, radices, ramos bulboſve propagari poſſunt. Radices vero rami & bulli verè ſunt partes plantæ, per has poteſt fieri generatio & propagatio quorundam vegetabilium, ſecus quam animalium. Nulla enim pars animalis eſt, cujus beneficio animal, uti arbores per ramum & plantæ quædam per radices propagari poſſint.

14. Non abs re hic quæri poſſit, an ideo hæ partes avulſę generent, novam plantam, quia formæ partem ſeu formam cum ſuo corpore avulſam continent, an vero quia ſeminalem vim aut potentiam contineant, ad ſimilem iſti, à quo ſeparatę ſint, formam, quæ ubi terræ vel alteri trunco inſitæ fuerint, vi cæli excitata & promota, novam producant plantam? Hic diſtinguendum inter partes principales & minus principales. Sunt quædam principales quæ pereuntibus cæteris manent ſervantque formam totius, & hæ partes referunt totam plantam, non tantum ſunt pars plantæ, ut in herbis

herbis quædam radices. In his per radices propagatur planta non verò cū floribus aut folijs: & hic tenendū quasdam partes posse retinere formam, quasdam non. Seminalem vim seu potentiam ad similem suæ speciei formam certis duntaxat plantarum partibus inesse rerum experientia & recta ratio docet. Nam si per formam, qua totum omnesque partes æqualiter fuerunt informatæ, fieret generatio seu propagatio plantæ, pars ferè quælibet possideret vim propagandi & generandi, sed quædam herbæ & plantæ per nullam corporis partem propagantur, videlicet, nec per semina, quibus aliquę destituuntur, nec per partes, ceu radices & bulbos stipitesve, quędam per sola semina quædam per radices, ramos & semina, simul. Et si concederem, neque enim mihi illud officere potest, formas quasdam vegetabilium cum suis partibus dividi instar rerum inanimatarum, ceu lapidum metallorum & elementorum, id tamen D. Sennertum nihil juvat ad probandam generationem animalium per divisionem formarum & translationem vel traductionem earum à generante in generatum, siquidem pars nulla animalis ita abscedit à toto, ut vitam servet & partem formæ ad generationem animalis secum

transportet, ut deinceps clarius videbimus: & præter hoc, semen animalis nunquam fuit pars animalis: adeo ut hac ratione ineptum foret statuere, animalia generari eo modo quo generantur plantæ & arbores: & animam animalium transportari per semen, quemadmodum plantarum per ramos avulsos vel partes separatas. Inepta inquam, illa est similitudo quâ ex generatione plantarum generationē animalium demonstrare annituntur, quod est à baculo ad angulum concludere, id vero facit D. Sennert. in tract. de Gal cum chym. cons. & diss. cap. 9. fol. 203.

15. Sed porrò ulterius inquirendum an rerum generatio fiat idcirco quia formæ generantium dividantur, ut ex divisa portione cum materia avulsa fiat generatum. Id sanè manifestè falsum est in plantis aliquibus quæ per nullas sui partes propagantur, vide Scalig. exerc. xv, deinde pariter falsum hoc est in elementis & mistis inanimatis. Ignis generat ignem non divisione suę formæ in aliud subjectum, sed conversione subjecti in suam substantiam. Lapis non generat lapidem per divisionem formę suæ cum parte materiæ: quamobrem Scaliger quærit à Cardano an & ubi viderit lapidem generare lapides. Verum D. Sennertus

nertus nihilominus dicit lapidem generare lapides, & metallum, metallum suæ speciei, quia omnis forma sit sui multiplicativa. Et licet de ejus falsimonia jam abunde constet, tamen rem hoc loco pauxillum prelibando, dispiciemus.

16. Hic primum oppono Sennertum Sennerto. In phys. lib. 5. c. 5. fol. mihi 404. inquit differre metalla inter se formis substantialibus, & deinde asserit alia converti in alia, & alia ex aliis fieri, ut ex ferro cuprũ. Et sic primo falsum est, quod cũ ex metallis fiant metalla id fieri per formæ ejus, ex quo aliud generatur, multiplicationem; alioquin ex ferro non posset fieri cuprum, sed necessariò ferrum.

17. Deinde idem concedit metalla lapidesque non vivere, sed tamen sese univoce propagare, & aurum generare aurum, argentum generare argentum, quod omnis forma sit sui multiplicativa, & quod omnia metalla seminalem, qua sese generando propagent, rationem habeant. Verum enim vero preter rerum naturam est mistum inanimatum generare per semen vel seminalem rationem, quæ in nõ animato & purò misto fieri nequeant. Omne corpus quod ad sui nutritionem alimentũ non trahit, attractum coquendo nõ mutat, mutatum in sub-

ſtantiam ſuam non convertit, adeoque ſeſe ſecundū omnes dimenſiones non augmētat, id nec ſemen, nec ſeminalem rationem producere nec ſibi ſimile gignere poteſt. inde Ariſt.l.4.meteor. Quod n. ſuiipſius corpus augmentare (eſt n. augmentatio quędam quaſi generationis ſpecies) nō poteſt, ſed ab externo principio per coagmentationem & accretionem partium amplificatur & ſuccreſcit, quomodo id aliud ex ſe generare queat? apparatus ad generationem fit, dum generans, in ſuo corpore materiam conficit ex attracto alimento, quam partim in nutritionem & corporis ſui converſionem uſurpat, partim, uti in animalibus, ad loca generationi deſtinata, vel, uti in plantis, ad partes commodas relegat, ut ex eo ſemen, vel quod ſeminalem rationem habeat, præparetur. Quodcunq; itaq; corpus nō generat nutrimentum ad corporis reſtaurationem vel augmentationem, quæ eſt quædam generatio, in ſe ipſo, id nec producit ſemē ad generationē, quia una eſt nutritionis ad reſtaurationem & augmentationē in eodē corpore, quæ ſeminis eſt ad generationē ſui ſimilis extra corpus, materia, idcircò vanum eſt, quod dicit Sennert: principium ſeminale per totum corpus lapidum & metallorum eſſe ſparſum, quemadmodum in

ſalice

ſalice & plantis, quæ per ramum avulſum generant, hęc enim, quia animata ſunt & nutrimentum habent & mutant, & partim in ſuam ſubſtantiam vertunt, partim in ſeminalem uſum ſervant, ideo generandi potentia ſunt præditæ, quibus omnibus deſtituuntur metalla.

18. Sed nimis miſerum eſt, quod D. Senn. demum formas cum Paracelſo vocat ſemina & ſpiritus architectonicos atq; ideo inferat metalla habere ſemina & ſeminales rationes, quia habent formas. Et has formas deinde nominat & eſſe ſtatuit ſpiritus architectonicos, quos corporeos eſſę non diffitetur, unde formæ fiant corpora, & corpora informent corpora. Quin imo metalla generare alia metalla priusquam ipſa ſolidata & perfecta ſint. Spiritus enim illi architectonici, qui ſunt illius formæ, è ſolidis corporibus erumpere nequeunt, poſtquam indurata & perfecta ſunt, ſed & hæc eſt erronea opinio, & omnes cæteræ hoc modo confictę. Quia generatio ſui ſimilis eſt rerum perfectarum: undè Ariſtot. lib.4. metor. Tunc unumquodque perfectum eſt, cum ſibi ſimile generare poteſt. de his poſtea plura. In tales incidere par eſt labyrinthos, qui veritati obſtrigillant, & novarum opinionum pruritu vaniſſimorum

hominum Comenta sequi, artiumque & veteris ac sempiternæ veritatis principia evertere & pessundare ac è scholis profligare annituntur.

19. Tandem cum Scaligero dicimus quod quædam formę sunt materiales & secundum materiam divisibiles, ut elementorum formæ, aliæ non divisibiles sed communicabiles, ut species: non enim equus in plures equos secari potest. Individuorum & singularium verò formæ sunt & incommunicabiles & indivisibiles, Individuorum autē proprium est gignere & gigni. Formæ itaq; quæ dividuntur, quatenus dividuntur (solis quibusdam plantarum suo modo & secundum quid exceptis) non generant, & quæ generant, non dividuntur. Et sic intercidit tota doctrina D. Senn. de generatione & propagatione formarum per earundem divisionem.

Restat ut in formarum naturam & differentias solidius inquiramus, ut rectius de quæstione: An & quænam, & quomodo sint divisibiles; judicium perhibere queamus.

20. Omnis forma substantialis primo & per se est indivisibilis: nec enim juxta D. Senn. in tract. de chym. cum Gal. cap. 9. molis

9.molis magnitudinem habet, nec partium distantias, nec dimensionum vinculis alligata est. Quod indivisibile per se est, id partem extra partem non habet, & quod per accidens, cum suo videlicet subjecto divisum, in parte divisa rationem totius habet, id sane in eo subjecto, quod informat totum est, & in qualibet parte hoc modo totum est, alioqui non posset ita cum subjecto dividi, ut pars divisa eandem essentiam & rationem, quę totius est, haberet in parte subjecti separata. Sic forma terræ est in tota terra, & in qualibet parte tota, ratione essentiæ formalis vel totalitate essentię. In metallis & lapidibus perinde est.

21. Non igitur prorsus pendet spiritualis essentiæ ratio in formis spiritualibus ex hoc, quod totæ sint in toto, & in qualibet parte quam informant, totæ, sed hoc illis cum alijs formis substantialibus commune esse potest. Ideoque sic foret distinguendum, quædam formæ ita totæ sunt in toto quod informant, & in qualibet parte dicto superius modo totæ, adeoque materię suę adhærent, ut cum quacunque parte dividantur, ut formæ metalli & lapidis. Tam arctè enim hæ suæ materiæ, è cujus potentia ortæ fuere, sunt connexæ, ut ad ejus divisionem non separentur, sed cum ea ad *Primi generis formæ sunt inanimatorum.*

mini-

minimas particulas dividantũr & hæ sunt inanimatorum.

Secundi generis formæ animatorum simpliciter. 22. Aliæ formæ sunt animatorum, sed simpliciter tantum viventium, quarum quædam an cum partibus, uti arboris cum ramo, dividantur, incertum est. Sed ponamus id fieri, non tamen cujuslibet plantæ forma cum qualibet sui parte est divisiva, imo quædam sunt, quæ cum nulla sui parte dividantur.

Tertij generis formæ animatorum. 23. Tertii generis formæ sunt animalium eorumque perfectorum vel imperfectorum. Horum quorundam formæ dividuntur cum partibus, sed perdurare cum iis non possunt, ut serpentum, aranearum; perfectorũ v. formæ etsi pariter sint totę in toto & in qualibet parte totę, non tamen ita dividi possunt cum parte, ut in divisa & separata parte sint & maneant, & cum illa transeant a toto; forma leonis informans totum, tota est in capite, in pede & parte corporis quacunque, neque tamen cum illa dividitur, separatur aut transfertur.

24. Harum omnium formæ licet totæ sint in toto & in qualibet parte totæ, & quædam cum partibus suis ita dividi dicantur, ut totæ maneant in partibus subjecti, cum quibus dividuntur, imo totæ parte sui divisa (ut loquitur Scalig. de anima canis

nis exerc. VI. num. 11.) & quædam propter arctiorem cum materia, ex qua ortæ sunt, necessitudinem, cum qualibet subjecti parte dividantur, permaneant, perdurentque, quædam. v. cum parte subjecti divisæ haud diu perdurare, quædam ne transferri queunt, tamen omnium talis est conditio, quod extrà materiam, ex qua ortæ sunt, esse exsistere, & essentiam propriam tueri non possint.

25. Quarti generis formæ sunt, quæ etiam sunt totæ in toto, & in qualibet parte totæ, verum cum nulla sui subjecti parte sunt divisibiles, & sic nec per se sunt divisibiles, nec mediante subjecto, & materia in qua hærent, sunt divisibiles. Neque sic à materia dependent, ut nullibi nisi in ea esse possint, quia ex ea ortę non sunt, ut quę à materia non solum salvâ suâ essentiâ separari, & separatæ per se exsistere, & seorsim extra materiam esse possint, essentiamque suam & exsistentiam tueri quales sunt animæ rationales. *Quarti generis formæ.*

26. Hic videndum à quo id dependeat, quod formæ quædam sint spirituales, quædam non. Spirituales sunt non ob hoc propriè quod sint indivisibiles, & ob id quod partem extrà partem non habeant, & quod totæ sint in subjecto toto, quod informent,

& in

& in qualibet ejus parte totæ, ſed quod non dependeant ſecundum eſſe à materia, & quod ab eadem ſalvis ſuis eſſentiis & exſiſtentijs poſſint ſeparari, atque adeo ſint indiviſibiles, ut etiam ad diviſionem ſubjecti non dividantur, ſeparatæq; eſſentiam & exſiſtentiam valeant tueri, ſintq; æternæ & immortales, eandem cum angelicis eſſentiis in hoc naturam indeptæ, excepto illo, quod iſtæ in materiam nunquam, ut ſint formę, ablegentur, & veniant, hæ vero materiatæ fiunt, quatenus formæ officium in ea gerant.

27. Ex his liquet illas formas, quæ ſine ſuo, quod informant, ſubjecto, actu exſiſtere & exſiſtentiam tueri poſſunt, eſſe ſpirituales & immortales; eos vero qui ſtatuunt formas rerum corruptibilium eſſe ſeparabiles à ſubjecto proprio, & ſeparari, ut extra illud exſiſtere, & eſſentiam ſuam defendere poſſint, facere animas ovium imo ſcarabæorum, murium & viliſſimorum etiam animalium incorruptibiles & immortales.

Plaudite cornupetæ ſalientes plaudite vaccæ
Pinnigerumq; greges, pennigerumq; genus,
Cornigeriq; boves, ſetigeræq; ſues.

28. Sed iſta hæreſis eſt contra ſacræ ſcripturæ veritatem, quæ teſtatur omnes

omnium

omnium animantium animas, excepta hominis, ex aqua & terra & elementis esse productas, atque ob id corruptibiles, cum materia ex qua ortę sunt, ut non minor blasphemia sit statuere animas pecudũ esse immortales & incorruptibiles, quam dicere humanam mortalem & interitui obnoxiam esse.

29. Sed priusquam hanc doctrinam claudamus, operæ pretium fuerit dispicere, quid de formrrum & animarum divisibilitate senserint, & quomodo nobis consenserint, prisci majorum gentium philosophi, & hos ponè ritè rectèque secuta posteritas. Tres illi ponunt formarum sortes; prima & infima est earũ, quæ sic à materia comprehenduntur, ut nullâ ratione supra illam eleventur, & totum partesque æqualiter respiciunt, ideoq; tam sub parte quam toto conservari possunt. Et hæ secundum esse & secundum fieri dependent à materia. Has censent divisibiles ad divisionem subjecti, has ex accidenti quodammodo extensas esse ad extensionem subjecti, quales sint formæ rerum inanimatarum.

30. Altera differentia est earum formarum, quæ neutiqnam ullam dependentiam habent à materia, in qua sunt, & sunt essentiæ spirituales, quæ extrà materiam suâ

entita-

entitatem perfectam tueri & exsistere possunt, unde nec cum nec mediante materia dividi possunt. Tertiæ sortis sunt illæ, quę quasi medium inter has sunt nactæ locum, & in triplici sunt illis differentia. Prima est illarum formarum, quæ cum parte quapiam subjecti, cujus formæ exsistunt, sunt divisibiles, ita ut cum his durare & transferri possint, ut plantarum quarundam. Secunda est animalium perfectorum, quas quidem cum partibus suis dividi, sed cum illis, vel durare aut ulterius exsistere, multo minus simile animal producere posse, prædicant. Tertii generis formas ajunt esse animalium perfectorum, quas quidam omnino indivisibiles cum suis partibus esse docent, totas esse in toto & qualibet parte totas, non solum totalitate essentiæ, ut dixit Thom. 1. part. quæst. 76. art. 8. & 2. contr. Gent. c. 7. sed absolute, quia nullam habeant totalitatem quantitativam, aut similem per accidens participatam à subjecto, quandoquidem forma maxime divisibilis eodem modo respiciat totum & partem, & ideo tam sub parte, quam sub toto conservari possit, animalium vero perfectorum non eodem modo respiciat totum & partem, totam enim materiam respicit, ut primum & unicum perfectibile, non

vero

vero pártem, unde seorsim & in parte esse & conservari nequeant, has vero perfectorum animalium formas medium ajunt tueri locum inter imperfectorum formas & animam rationalem, adeoque esse materiales cęterum indivisibiles; & in hac est sententia Cajet. Ferrar. & Bannes 1. part. quæst. 76. artic. 8. dub. 2. lib. de gen. anim. cap. 5. quæst. 5. Astudillo 1, de gener. quæst. 15. Albert. Magn. 1. de Anim. cap. ult. & lib. 2. cap. 7. Bonavent. in 1. distinct. cap. 8. 2. part., qui omnes Aristotelis sententiam pro fundamento ponunt.

31. Alij quidem statuunt animas perfectorum animalium esse divisibiles, sed & ex eo quod dividantur per divisionem esse corruptibiles: divisibiles asserunt ratione materiæ, ex cujus potentia ortæ sunt, quodque idcirco subjecto quodammodo commensurentur, & ab ea, quam informent materia, tota totæ dependeant, & quod hoc modo ab anima rationali maximè discriminentur, quia illa sit indivisibilis ob hoc maximè quod non sit materialis, sed plane spiritualis, in quantum talis. Divisibiles vero faciunt juxta materiam vel subjectum dupliciter, vel enim dividuntur ita, ut diviso fiat in partes subjecti æquales, aut quod per divisionem separetur aliqua

pars

pars ex præcipuis, & sic utramque partem divisam necessariò perire ajunt, vel enim sic dividuntur, ut separetur pars subjecti minus principalis, & hanc divisione separatam omnino interire necesse est; Concedunt itaque dici posse hoc pacto indivisibiles, quod neutiquam sic dividi possunt à toto cum partibus separatis, ut cum illis exsistant vel supersint. Unde concludunt formas omnes de potentia materię eductas per accidens esse divisibiles, & inter illas maximè has, quę ęquabiliter materiam respiciunt & informant, ut formæ inanimatorum & lapidum &c. his proximum gradum sortitas esse formas quarundam plantarum, quarum formæ cum partibus divisę consistant & ad perfectionem reducantur. Has sequētur formæ animalium & quidem perfectorum vel imperfectorum illorum videlicet perfectas formas ajunt dividi cum partibus cęterum divisione corrumpi, & nullatenus cum partibus divisis consistere posse, horum, inquam, imperfectorum dividi quidem cum aliqua parte certa posse, sed nec diu cum & in hac durare posse, sed in via ad corruptionem esse.

32. Ex quib. omnibus patet veteres sensisse, & ex ipsius veritatis visceribus demonstrasse, nullam formam quæ materię

immer-

immergitur preter animam humanam, aliundè quam ex materia ortam, nullamque harum alibi & seorsim separatam extrà materiam suam & propriam exsistere posse, & ob id cum materia corruptibilem esse. Et licet, quia à materia & secundum esse & secundum fieri dependeant, sint cum ejus partibus divisibiles, tamen nulla animantium seu perfectorum seu imperfectorum cum parte à toto sic dividi & separari possit, ut cum ea exsistat & perduret, multo minus ut sic exsistat, ut ex parte cui inhæret, novum corpus fabricet, quodque omnis perfectorum divisio in subjecto si sit ęqualis certum interitum materię & formæ totius, si partis minus principalis sit separatio, hujus tam materiæ quam formæ divisæ exitium afferat. Proinde divisio rei non tam generationem quam interitum rei spectat. Et sane si duntaxat imperfectorum animalium formę possint dividi cum partibus, & licet cum iis dividantur, tamen idcirco corrumpantur & durare non possunt, perfectorum vero vel non dividantur cum parte ulla, vel divisione statim pereant, quomodò ulla forma animalis potest dividi cum semine, quod animâ informatum non fuit, & si cum illo divideretur periret statim, cum in parte, quam informabat ratione

 tionē

tione totius, durare nequeat. Neque enim quod pars formæ in ramo, quem informat, durat, idcirco in semine animalis durare possit, cujus non est, nec fuit forma, quod neque subjecto habuit, ut cum eo dividi posit, proindè divisio rei non tam generationem quam corruptionem spectat, ut & statuit Toletus in comm. lib. de Anim. Quarto, ex prædictis liquet quod quæ forma ex potentia materiæ orta non sit, nec per se nec per accidens sit divisibilis.

33. Demum ut concludamus examen hujus quæstionis, monemus lectorem, ut attendat, quid præter cætera allegata absurda, sequatur ex hac novatorum opinione, quâ prædicant formas, ut primum à Deo creatæ fuerunt, sese ipsas multiplicare per sui divisionem, idq; ad mundi durationem, hoc ipso perfici & fieri generationem. Quod videlicet ex eo necessariò sequatur formas rerum corruptibilium esse ingenerabiles & incorruptibiles. Ante productionem formæ generati, hæc actu erat in generante, à qua per divisionem separata, facta est forma geniti, juxta illorum phantasiam. Quod dividitur id actu est priusquam dividatur. Post corruptionem rei forma manet actu entitativo, & sic à prima universi creatione ad rerum creatarum omni-

omnium generalem interitum vel diem novissimum formæ manent perennes, quod Paracelsicum & Pythagoricum est, unde & duplex vicissim resultat absurdum. Primò formam primam, quę à creatore primitus condita est, actu continuisse in se omnes formas specierum à se descendentium, quæ sunt in toto mundo. Nam secunda quę per divisionem ab illa fuit separata, actu fuit in prima, & tertia, quæ separata & avulsa est à secunda, actu fuit in secunda & prima, & sic consequenter in omnem perpetuitatem. Omnes formas actu fuisse in prima; tollit omnem generationem. Nam generatio est individui secundum formam novam productio, ad quod pertinet, formæ novæ, quę actu non præfuit, generatio; (quod & Subornatus vult, cum de nihilo eas generari asserit) quod actu est, de novo non generatur.

34. Deinde hoc pacto res non tantum specie forent idem, sed & individuali essentia, excepta numerica diversitate. Quæ enim ex divisione unius formæ duo vel plura facta sunt, non solum speciali, sed & ultima individuali essentia unum & idem sunt, & numericè tantum separata sunt, quo pacto aquæ vel terræ & mixtorum inanimatorū divisę portiones tantum distēt.

Forma ultimata & quæ largitur exſiſtentiam eſt forma individui, & ſic principium ſimul individuationis. Illud individuum generare, quia ipſummet ſecundum ſuam formam & materiam iterum dividatur, ut ſibi ſimile conſtituat, eſt contra naturam ipſius individui & formæ ultimatæ & exſiſtentialis & principium individuationis tribuentis. Illud enim immobile eſt principium: Singularia & individua eſſe incommunicabilia & individua ſeu indiviſibilia; ſi vero una eademque forma Petri vel Pauli vel leonis hujus aut catuli per diviſionem formæ alium producit canem vel leonem aut petrum, tum illa ipſa forma, quæ actu fuit in leone & Petro (ſi diviſibilis foret) eadem in alio Petro vel leone actu eodem conſtituit petrum, canem vel leonem eundemque, idque actu eodem qui prius erat, ſub alio numero & alia quantitate. Individua vero à ſe mutuo differunt non ſolis numeris, quod niſi ita ſit Petrus erit Paulus & Paulus erit Petrus, ſi videlicet, quantitate ſolum, quæ eſt ex diviſione, unde numerica oritur diverſitas, differant.

35. Cum igitur forma filij canis fuerit actu forma patris canis, & ſit pars animæ diviſa ab anima patris, & anima ſit tota in

ſua

sua parte, **ut ait Scalig.** (**unde hanc suam deprompsit erroneam opinionem D. Sennertus**) **exercit. 6. num. 11. ejusdemque** formę eadem sit maneatq; essentia & quidditativa ratio, & substantialitas, pater per divisionem suę formæ non producit filium, sed patrem numero diversum, essentiâ & substantiâ eundem: siquidem divisio, quæ formæ per accidens accidere dicitur, videlicet ex subjecta materia, cujus merito quodammodo seu per accidens & quanta & divisibilis fit, non facit (cum maneat essentia & substantia eadem & immutabilis) ut per divisionem illa forma, quæ ibi statuit actu patrem, hic statuat actu filium; materia vero hic est causa divisionis & quantitatis; nunquam vero materia & eam consequens quantitas est principium individuationis, neque facit, ut quæ forma ibi fuit patris, hic constituat filium. Et fere saltem tantum differet Petrus à Paulo, pater à filio, vel missis istis exemplis, canis pater à cane filio, quantum portio terræ & aquæ ab aqua & terra divisione separata, una & eadem est forma actu, quæ statuit patrem & filium, una actu & essentia, & substantia & numero in patre & eadem per divisionem numero saltem diversa in filio. Si qua ulla est differentia, illam pa-

riter à materia, cujus merito forma dividebatur & quanta fiebat, & à quantitate materiali oriri necessum est, siquidem unius & ejusdem actu & essentiæ formæ ultimatæ, unæ & eædem erunt qualitates, & sic non alias poterit habere filius quam pater qualitates, quia habeat unam formam, divisione saltem separatam, & omnis qualitas est à forma.

An formæ rerum corruptibilium actu entitativo per se & ex se, extra suam materiam propriam, cujus fuere forma, sic exsistere possint, ut non informent.

36. SUpervacaneum fuisset in hujus quęstionis rationem scrupulosius inquirere, cum demonstratum & æternæ veritatis axioma sit, quod maxima formarum pars divisionem nullam admittat, & si quæ cum subjectâ materiâ dividatur, ea vel plerumque pereat, aut si manere possit, non fiat causa novæ generationis vel constructionis novi corporis: aut si in ramis bulbisque (de quâ re tamen lis est) id fiat, non tamen in alijs hoc accidat vel fieri posset. Non enim uti ramus ab arbore avulsus tanquam pars, novæ arboris causa est, ita ex anima-

animalis ullâ parte avulsâ fiet animal; vel ex parte lapidis aut metalli novus lapis metallumque generatur. Simile planè dissimile & ἄλογον. Proindè si nulla formæ animalis portio sic possit beneficio partis ab animali per divisionem separari, ut alibi existat, novum quoque domicilium sibi fabricari nequit.

37. Etsi poneretur, quod cum parte aliquâ sui corporis forma aliqua foret divisibilis, & cum illa tantisper exstare posset, donec novum fabricari posset, an ideo etiam forma animalis, uti scarabæi actu possit esse in semine, quod non fuit pars animalis, quin imo an in sterquilinio, in cadavere equi, veluti bardi & barbari novę sectæ philosophastri scribere non verentur? an ut subordinata in equo vivo, & in semine ejus exsistere & cum eodem transferri? Monstra opinionum sunt, statuere in uno semine plures actu sic esse formas, ut ex eodem res diversæ generentur. Sed ad rem.

38. Hujus absurditatis turpitudinem ut nonnihil pallient, omnis rei corruptibilis formæ assignant actum quendam entitativum, quo separatâ à suâ propriâ & ultimâ materiâ seorsim alibi exsistere possit sive in vase, ut loquuntur, vel aliâ re. Ideoque distinguunt inter formæ cujuscunq; actum

entita-

entitativum & formativum. Desinente formativo actu, in quo tamen tota formæ ratio & esse constabat, nihilominus manere, & exsistere posse actu entitativo. Et sic animæ humanæ in hoc assimilant; & in eundum statum illas vindicant. Hoc pacto ante rei productionem anima actu est in semine, & postquam corrupta est res ejus forma potest esse ubivis extrà propriam materiam. Sic anima scarabæi est in sterquilinio, in cadavere & alibi, ut in vase, ut ait in tract. de form. orig. fol. 139. Plaudite oves & boves, lupi & scarabæi, & vespæ & quicquid uspiam crabronum est.

Vita equidem vestris animus à funere restat,
Restat & in corpus posse redire novum.
Fœlices animæ quod ubivis esse potestis,
Dum triplicis mundi flamma resolvat opus.
Dicite quæ vobis statio & fortuna super sit,
Cum ruat in priscum machina trina Chaos?

39. Hi scilicet sunt fructus floresque novæ doctrinæ à Paracelso profectæ, quam Christiani etiam (proh pudor!) ferè amplecti non erubescunt, quâ statuitur formas rerum pręter humanam corruptibilium, officio informationis functas, essentiam & exsistentiam suam servare ubi Paracelsus addit eas ire ad Orcum & Iliadum suum, & quotannis aut certis temporibus redire

redire in mundi theatrum, & assumpto fabricatoque corpore personam suam pro ævo sibi destinato sustinere, eâque depositâ vicissim ad suos ibi avos & proavos immortali quiete beatos redire. Hoc ex principio defenditur rosæ essentia spiritualis, in cinere rosæ exsistens & ex eo surgens sine corpore. Vides amice lector unde Sennertiana ista hæresis originem duxerit, nunquid à Paracelso, ejusque sequaculis roseæ crucis fratribus.

40. Sed ex solidis Philosophiæ principiis primò dispiciemus fraudem opinionis de actu formarum entitativo, an hujus beneficio extrà materiam propriam exsistere possint. *Actum entitativum* Philosophi, teste Cornelio Martinio in Metaphysicâ, vocant, *qui dat ipsum esse in genere entium, & à non ente simpliciter rem distinguit*; Communis itaque est omnibus entibus, & etiam illis, qui nullum actum habent, sint tamen, sed actu alieno, qualis est materia prima, cui sanè actum non tribuunt, & hunc tamen entitativum illi competere non negant: quod quidem entitatem suam habeat, licet à formâ, cui debet actum, nunquam remota esse possit. Impossibile enim est, eam exsistere, nisi forma ei exsistentiam tribuat, quæ actus ejus sit. Concedi-

tur itaque materię actus, sed debilis & entitativus ille, quatenus est materia. Hactenus sententia Cornelii.

41. Actus itaque entitativus competit rebus, quo à nihilo distinguantur, & quatenus ens nihilo opponitur, & ab eo discriminatur. *Omne ens est actu vel potentiâ.* Quæ distinctio cum sit verissima, enti in potêntiâ actus propriè dictus convenire non potest. Quando rei per se non exsistenti tribuitur actus, quatenus ens est, hoc est actus entitativus assignatur, id fit impropriè, & non quod actu exsistat, sed quod eo ipso à nihilo distinguatur. Res enim quo propius ad potentiam accedit (ut loquuntur Philosophi) eo magis declinat ad nihil, quo magis ad formam, eò potius ad majorem vergit entitatem. Ex quo sequitur ab actu entitativo non dependere, ut res per se exsistat. Neque enim quod res quępiam habeat entitatem, uti accidens, neque quod propriam essentiam, uti materia, neque substantialitatem, uti eadem, est enim substantia incompleta, & principium corporeæ substantiæ, per se exsistere possit. Non itaque ab actu entitativo exsistentia rei, aut quod res per se exsistere possit, dependet.

42. Etsi hoc ipso, scabra & scabiosa ista novę & putidæ Philosophiæ opinio abundè confutata

futata sit,tamen ut ex ipsis solidæ & invictæ veritatis fontibus clariùs demonstretur absurda falsitas & veteratoria fraus sic ratiocinantium, veram actuum naturam differentiamque expendemus, & quinam horum per se exsistere possint & qui nequeant, considerabimus.

43. Actus Philosophis alii sunt puri & ab omni materiæ consortio immunes & alieni: alii materiati. Illi sunt substantiæ spirituales per se exsistentes, in quibus actus exsistentiæ non differt ab actu essentiæ. Hi, videlicet materiati, cum materiâ constituunt substantiam compositam corpoream & tribuunt eidem exsistentiam.

44. Actus materiali sunt vicissim in duplici differentiâ: aut enim sic immersi sunt suæ materiæ, ut ab eâ non tantùm separari, sed & separati essentiam suam tueri & seorsim exsistere possint: talis est anima humana. Hujus duplex potest esse respectus alius, quo quodammodo, sed improprie dici queat, idque ratione substantiæ compositæ, substantia incompleta: quatenus enim forma est, quę cum materiâ propriâ, quod est corpus organicum, constituit hominem; talis ita vulgo nominatur. Verum quia est substantia spiritualis, similis in hoc angelicis illis actibus puris, omnino

est

est substantia completa, & non ita dependens à materia, ut ab eâ separata exsistere nequeat. Convenit vero cum actubus materiatis reliquis, quod & materiæ immergi, in eâq; formæ officium perficere possit: discrepat ab iisdem, quod sit substantia spiritualis, quæ à materiâ, quam informavit, separata per se & ex se exsistere possit.

Cæteri actus materiati sunt substantiæ incompletæ, dicunturque propriè actus impuri, qui instar animæ rationalis seorsim extra propriam materiam exsistere, & essentiam suam tueri nequeunt, sed exsistunt, quod cum materiâ compositum unum seu corpus constituunt.

45. Actus illi impuri largiuntur vel solam essentiam, vel essentiam cum exsistentiâ, Illam solam afferunt, cum sunt formæ generales, quibus non species aliqua ultima constituitur, sed genus aliquod, ut forma animalis ab hac nulla exsistentia infertur, sed essentia pluribus communis. Forma vero specifica & ultimata dat actum perfectiorem, qui nullâ aliâ formâ indiget ad exsistendum. Et hic perspicuum est, quomodo actus essentiæ discriminetur ab actu exsistentię. Actus itaque largiens exsistentiam melior est, & nobilior & perfectior, quod sit assecutus ultimam perfectio-

fectionē, neque aliâ formâ specificâ supervenienre perficitur, ut ait maximus sui seculi Philosophus, meus quondam in Academiâ Iuliâ collegâ p. m. Cornelius Martinius in metaphys. Sic forma hominis est actus perfectus, propterea quod non alius actus aliquis supervenit ei, quo perficitur. At forma animalis est actus ignobilior; non enim exsistentiam suam habere potest, nisi supervenientibus aliis actubus essentialibus, quibus ea perficitur, quique illo actu sunt nobiliores & perfectiores. Et hoc est quod dicunt, formam generalem dare actum quidem sed imperfectum & cum potestate commixtum: at formam specificam dare actum perfectum, & nullâ alia formâ indigentem ad exsistendum. Unde Averroës inquit 17 contextu 1 metaphys. Aristotelis: *Materiam primam recipere primum formas universales, demum mediantibus illis formas alias usque ad individuales.* Vide etiam hac de re Zabarell.

46. Actus itaque licet largiatur essentiam, non tamen statim largitur vel habet propriam seorsim exsistentiam. Actus animalis est essentialis & substantialis, neque tamen exsistentialis, quia non ultimatus. Quamobrem non sequitur quod is actus, qui habet entitatem seu essentiam vel quā-
dam

dam ſubſtantialitatem per ſe ſeorſim exſiſtere poſſit. Aliud etiam eſt aliquid exſiſtere ſive eſſe, vocabulo exſiſtendi largè ſumpto, & aliud per ſe exſiſtere & ſeorſim exſiſtere poſſe. *Omne enim quod exſiſtit eo ipſo quo exſiſtit, ſingulare eſt*, ut habet vetus regula.

Forma itaque materiata (de animâ humanâ jam non loquor) ſeu materiæ immerſa, licet habeat actum entitativum & eſſentiam ac ſubſtantialitatem quandam, quâ eſt ſubſtantia incompleta, tamen per ſe ſeorſim extrà materiam exſiſtere nequit, imò nec in quâlibet materiâ, & non niſi in propriâ & ultimatâ ritè diſpoſitâ.

Proinde actus materiatus impurus, qui conſtituit formam ultimatam, etiamſi largiatur cum eſſentiâ exſiſtentiam, tamen per ſe, inſtar animę rationalis, extrà materiam exſiſtere, neque eſſentiam atque exſiſtẽtiam ſuã tueri aut ſervare poteſt. Neq; poteſt eſſe in quâvis materiâ, niſi propria, neq; in hac perdurare, niſi quoad temperiẽ ſolam reſpective, vel quoad temperiem & organizationem rite comparatam: adeo ut immobilis & æternæ veritatis axioma ſit: *Formam ultimatam, quæ largitur eſſentiam, nullibi dari nec eſſe nec exſiſtere poſſe niſi in propriâ & ultimâ materiâ*, ut loquuntur Philoſophi.

47. Quod

47. Quod rationibus demonstratur solidissimis & expugnabilibus. Quarum primam ex priscæ philosophię meditullio à se accersitam, ut verissimam constanter propugnat & ipsemet sui immemor ponit Clariss. D. Sennertus lib. 5. institut. part. 1. sect. 1. cap. 2. his verbis. *Porro requirit quælibet forma οἰκείαν & propriam ὕλην seu adaquatam materiam, quæ non nisi uni formæ subjicitur & cum hac simul est & simul interit.* Et ibidem paulo post. *Etsi verum sit, formas, animâ humanâ excepta, planè separabiles à materiâ non esse, tamē una cum subjectæ materiæ parte arctius cohærere, quam cum aliâ & in unâ peculiariter saltem consistere posse, cum ex aliis tum ex plantis multis patet.* Idem D. Sennertus lib. de Chym. cum Galen. cons. & diss. cap. 9. fol. 225. inquit. *Formæ rerum naturalium nusquam sunt, nisi in suæ speciei individuis, & per ea custodiuntur & propagantur:* ubi igitur forma scarabæi actu est in equo vivo, actu in cadavere, actu in sterquilinio? pudeat contradictionum & absurditatum.

48. Altera ratio ex Scaligero venit exercit. 17. ubi inquit: *Manifestum est, materiam à formâ & à materiâ formam aliquid accipere, ut ex utrâque fiat hoc aliquid & per se unum. Æque enim desinit esse forma hac, si mate-*

si materia desinat esse sub eâ, atque materia desinat esse materia hac, si forma abeat.

49. Tertia deprompta est ex sacrarum literarum oraculis cap. 1. Genes. ubi solidè docetur, *omnium plantarum & animalium, exceptâ humanâ, formas ex elementari materiâ productas esse.* Quales vero prima creatione omnipotens majestas produxit, tales specie & essentia per jugem generationem propagari ad mundi exitum voluit. Non enim per generationem aliæ formarum essentiæ fiunt & propagantur, quam quales ab initio erant conditę. Quod & ex D. Sennerti opinione sequi necessum est, cum statuit per divisionem formas propagari. Eę enim quę & quales initiò conditæ sunt, tales primò ad generationem & sic porrò in omnem mundi durationem divisæ & dividendę forent. Unde primò apparet pulcherrima veteris philosophiæ cum sacrarum literarum hac in parte harmonia, nempe corruptibilium rerum formas secundum esse & secundum fieri dependere à materia. Secundò quod uti illę, quæ ex potentia materiæ non sunt eductæ, sine omni materia suam essentiam tueri possunt; ita has, quæ ex eadem ortæ sunt, idque ex certa peculiari (non enim quævis ex qualibet educitur) suoque modo constituta & com-

parata,

paratâ; quam & propriam & ultimatam esse necesse est, sine hac nec esse, nec exsistere, imò malè disposita nec amplius inesse, nec alibi superesse posse, tantum abest, quod pereunte & dissoluta amplius exsistere queant. Quod itaq, secundum esse & secundum fieri dependet à materiá, id corrupta illa materiæ dispositione, quâ mediante ex potentia materię ortum est, quaque durante conservabatur, durabat & exstabat, actu in illa materia, nec alibi exsistere vel superesse potest.

50. Quarta ex Aristotile 2. de generat. animal. cap. 3. *Quorumcunque principiorum actio est corporea, illa sine corpore exsistere est impossibile.* Unde animam rationalem, quia pręstantissimam intelligẽdi & ratiocinandi actionem sine organis corporeis exercet, sine corpore & materiali subjecto exsistere & essentiam suam tueri, cæteras vero sine materia nec exsistere nec esse nec alibi superesse posse concludunt.

51. Ex quibus quinta propullulat ratio, quod nulla substantia, quæ Philosophis suo modo & respectu incompleta dicitur, per se seorsim & alia absque alia exsistere, neque materia sine propria sua forma, neque forma sine propria sua materia sola & nuda stare queat. Etsi enim dicantur habere ac-

tum entitativum, (qui tamen uti dictum est, in actuum ordinem inpropriè venit,) quo sunt entia, non tamen per hunc id habent, quod possint seorsim exsistere. Sed tales formæ, uti probatum est, ut exsistant, opus habent materia, eaque definita, ultimata & propria, & omnis materia sua forma. Ut nihil sit vanius & nugacius, quam dicere rem quanpiam, seu materia seu forma sit, per se seorsim exsistere posse per actum entitativum.

Forma proindè rei exsistentiam tribuit, quia materiam actuat, & facit hoc esse, substantiamque cum illa completam constituit. Unde res ex duabus substantiis incompletis hoc habet, quod sit una substantia completa & composita, & ex earundem unione propriam habeat exsistentiam. Quare forma non exsistit per se seorsim extra propriam suam materiam, cum qua constituit totum vel substantiam compositam, neque materia seorsim esse vel exsistere potest, sed ex his natum compositum propriè exsistit seu exsistentiã habet. Res vero perit pereũte forma: forma intercidit, quia materia inepta fit pro sustinenda forma, eaque pereat in illa dispositio, qua mediante ex ejusdem potentia educta erat & in eadem porrò conservabatur. Res cum perit resolvi-

tur

tur in id, ex quo ortum erat: Forma ex potentia materiæ originem duxit, proinde in illam revertitur. Omnis enim res corruptibilis, excepto homine, propriè perit, quia ejus perit forma, & non quia hæc separatur ut anima rationalis, aut seorsim alioque actu entitativo exsistens divagetur aut hæreat, sed quod corrumpatur. Non potest autem in nihilum corrumpi neque in aliud quam in id, ex quo orta erat, relabi: Necessariò, itaque forma cum perit, in potentiam materiæ recidit. Et sic nec seorsim & per se exsistere nec à materia, à qua secundum esse & secundum fieri dependebat, ullo unquam tempore ita separabilis erat, ut vel seorsim exsisteret, vel periens in illam non recideret.

52. Sed ad majorem rei declarationem, naturam & rationem formæ penitus inspiciemus. Omnis forma rerum corruptibilium corruptibilis, substantialisque est actus primus. Actus primus est entelechia & perfectio: in hac itaque consistit formæ essentia & entitas, & per illam definitur. Tolle à forma actum primum seu entelechiam, & simul aufferes essentiam & entitatem, & sic nullus superesse potest formę actus entitativus, desinente forma formalique ratione, qua sola erat ens. Siquidem extra

formalem rationem & formalitatem nulla formæ essentia est vel entitas, & sic nullus ejus actus entitativus. Quale ens, talis essentia & vice versa.

53. Dictum est, rem ob id, quod habeat essentiam propriam, vel sit substantialis, confestim non habere actum exsistendi. Actum exsistentiæ habent actus materiati & immateriati. In his non differt actus essentiæ ab actu exsistentiæ; Actus generalis multis communis non largitur exsistẽtiam: quod exsistentiæ rerum corruptioni sunt obnoxiæ, essentiæ non item; siquidem iis intereuntibus manent essentiæ perpetuæ. Nec quod res habet essentiam substantialem communem, subsistit, nec quod substantia incompleta exsistere potest.

Formæ itaque materiatæ generales largiuntur essentiam, quę est communis pluribus: quod enim homo est homo id habet ab humanitate, per quam cognatior est homini alii, quam leoni; & quod animal est, eo ipso cognatior est leoni quam lapidi, & hoc habet ab animalitate. Humanitas vero & animalitas sunt actus reales & generici pluribus communes, non nudę notiones & opera mentis nostræ, ut garrit Ganimedes Sennertianus: Ultimatæ vero formæ dant exsistentiam; quæ impertiunt exsistentiam, eæ &

eæ & ſingularitatem & individualitatem, materię & ſubjecto, cui inſunt: Et eo differunt ab actubus immateriatis, in quibus eſſentia non poteſt eſſe absque exſiſtentia.

54. Formę enim materiatæ non conſtituunt Individua vel ſingularia exſiſtentia, niſi per materiam vel ſubjectum, in & cum quo ſunt cauſa ſingularitatis, individuationis & exſiſtentiæ. Actus vero, in quibus exſiſtentia immediatè ſic fluit ab eſſentia, ut hæc ſine illa, & illa ſine hac eſſe nequeat, illi ſibimet ipſis ſunt actus, neque alii rei largiuntur eſſe (qua in parte animam rationalem ſemper exceptam volumus) neq; eſſentiæ earum ratio in hoc conſiſtit, quod opus habeant materia quam actuent, ut ſint actus, vel exſiſtant, hoc eſt, actus rationem ex eo non-acquirunt, quod materiæ largiuntur eſſentiam rei propriam, neque ab ea viciſſim accipiunt, ut eſſentiam ſuam tueri & exſiſtentiam conferre atque ipſæmet habere queant. Unde ab omni materiæ conſortio libere exſiſtunt, & ſunt ſubſtantiæ ſpirituales, nulli corruptioni aut mutationi eſſentiali obnoxiæ. Quicunque verò actus ſunt tales, hoc eſt, ut ab omni materiæ conſortio vel planę ſint liberę, vel ſalva ſpirituali ſua ſubſtantia inſtar animæ humanæ liberari poſſunt, hi quoque non

tantum per se seorsim exsistere & esse queunt, sed & sunt incorruptibiles, & consequenter æternę & immortales.

55. Actus vero materiatus corruptibilis in hoc habet essentiam propriam & rationem, & ex hoc consequitur exsistentiam, quod sit actus materiæ, seu eandem actuet, quâ ratione ritè considerantur ut essentia & quidditas rei, seu quatenus dant esse, & per quam res est quod est. In illis quæ sunt abjuncta à materiâ idem est prorsus quidditas, & id cujus est quidditas. In habentibus materiam distinguitur ratione quidditas ab eo, cujus est quidditas. Re ipsâ idem sunt, ut docet Aristotelis lib. 7. Metaph. cont. 20 & 21. Nihil enim aliud est quidditas leonis, quam forma leonis in propriâ materiâ. Ex quibus liquet, duplicem esse quidditatem, ut inquit Cornelius Martinius in Metaphys. aliam, quæ nullam habeat conjunctam materiam; sed omnis materiæ expers sit, ut sunt puri actus & genii; aut cum materiâ concretâ, vel materiam simul continens, uti est quidditas essentiæ, λόγος rei materiatę; utramque vocari formam. In illâ quidditatem ab eâ re, cujus est quidditas, nihil differre, in hac non re sed ratione differre. Unde & apparet, quod formæ materiatæ essentia

sita

sita sit in hoc, quod sit actus materiæ propriæ, quodque in eo ejus essentia & essentiæ ratio omnis consistit, quod materiæ largiatur esse hoc ipsum. Et ut materia, quę est ens in potentia ex se neque esse hoc neque unitatem habet, ita actus est actuare, hoc est subjectum de potentiâ ad actum reducere & dare esse.

56. Forma proindè est entelechia & actus materiæ, quam sic actuat & perficit, ut quæ erat ens in potentiâ per hunc actum immediatâ perfectione fiat ens actu, & hoc aliquid, & ita cum illa certam constituat entis speciem. Actus enim & potentia se ipsis uniuntur, ut figura & cera. Formæ itaque essentia consistit in formali causalitate, seu in hoc, quod sit causa formalis: causalitas in hoc, quod sit actus & perfectio materię. Actus est primus vel secundus. Primus est entelechia & perfectio rei, quæ perfectio est ipsa formæ ratio & essentia, in quâ omnis ejus consistit entitas, adeò ut præter id, quod actuet & informet, seu quod sit actus & forma materię, extra materiam nec essentiam nec entitatem habet, eamq; nec absolutam, ut anegli, nec absolutam & simul respectivam ad materiam, ut anima rationalis.

57. Triplicis itaque sunt generis actus:

 alii

alii qui ab omni materiâ sunt immunes, ut angeli, qui sunt actus puri: alii materiati, quorum alii quidam materiam informant & actuant, ejusque sunt entelechia & perfectio, sed ratio essentialis & entitas non consistat in hoc, quod sunt actus & perfectio materiæ, sed quod etiam separati à materiâ possint suam essentiam tueri, & sint maneantque actus & essentiæ incorruptibiles.

Tertii generis sunt actus & formæ, quę in hoc omnem essentiæ suæ rationem & entitatem sitam habent, quod sint formæ & perfectiones materiæ, sed tales, quod uti materia non possit exsistere & esse sine his, ita hæ vicissim sine materiâ, cujus sunt actus & perfectio, nec essentiam nec exsistentiam tueri queant, atque extrà eam nec sint, nec inveniantur, nec esse possint; nisi quis cum absurditatum & novæ istius rancidæque & impiæ sectæ magistris velit statuere, formas rerum corruptibilium cum animabus nostris cæterisque angelicis formis esse incorruptibiles & exsistere, quatenus sunt essentię & substantiæ, secundum has enim sunt causæ & formæ, ut substantiæ completæ vel incompletæ. Non complete, quia sic forent essentiæ spirituales, ut angeli & anima rationalis. Incompleta-

pletarum vero substantiarum neutra per se seorsim & sine aliâ exsistit, neque licet ens sit, vel essentiam vel actum entitativum habeat, exsistere possit.

58. Hæc omnia præclarè confirmat D. Zanchius comment. in oper. sextidui part. 3. lib. 2 cap. 2. ubi juxta veteris solidęque philosophiæ invictam veritatem ita inquit: Cæterùm formarum substantialium duo sunt genera; aliæ materiales, aliæ immateriales. Materiales sunt, quæ quia per se non subsistunt, sed tantum in composito, cujus sunt formæ & actus: idcirco illarum esse sic à materiâ, cujus sunt actus, pendent, ut ab eâ separari & per se subsistere, non possint: sed ad corruptionem subjecti corrumpantur & ipsæ.

Proinde Philosophi dicunt has esse conditiones formarum materialium: Prima, quod nunquam sunt in actu, nisi cum sint alicujus corporis actus ut anima formaque equi actu nihil est, nisi cum est forma & actus talis corporis equini: Hinc sequitur secunda, quod tales formæ non sunt id, quod operatur, sed tantum compositum, proinde organo ad operandum indigent. Neque enim anima equi proprie vivit aut sentit, sed est principium, quo equus ipse vivit & sentit. Neque for-

ma ignis calefacit, sed ignis per formam. Tertia est, quod sint formæ limitatæ (ut loquuntur) & extensę ad limitationem & extensionem subjecti; à quo tanquam à fundamento, quo sustentantur, dependent.

59. Contrà formæ immateriales sunt & dicuntur, quæ non solum actus sunt alicujus corporis, sed etiam actu per se sunt & subsistunt: ac proinde ab illâ materiâ, cujus sunt actus & formæ, separari possunt & per se subsistere. Unde fit ut cum sunt actus alicujus corporis, non solum sint principium, quo compositum dicitur operari: sed etiam ipsæ operentur. Et sic Aristoteles 3. de anima, definit de anima humanâ, quod ipsa anima sapiat & intelligat, & non solum homo per animam. Utrumque ęnim verum est, & quod homo intelligat per animam; & quod anima ipsa intelligat. Proinde etiam sequitur, has formas non esse ita materiæ suæ hoc est suis corporibus alligatas, quin ab eis & per se possint abęsse, & per se operari. Non enim à corporibus sustentantur, sed illa potius ipsæ sustentant. Atq; hæc est causa cur immateriales appellantur, quia sicut à materiâ, cujus sunt formæ, non habent, ut sint & operentur, sic etiam ab illâ non pēdent nec sustentātur, quin separari possint & per se subsistere ac operari. *His*

His pro re natâ consideratis & cribratis, proximum est ut de vita agamus, & quid illa sit & in quo consistat expendamus.

60. VIta consideratur ut est creatoris, aut creaturæ. Ille ex se ipso est, & vivit, & est ipsa vita. Ex illo, in illo & per illum sunt omnia. Vivo, ego inquit: Ipse est via, vita & veritas: In ipso erat vita, & vita erat lux hominum &c.

Creaturæ omnes, uti omnipotentia & munificentiâ Creatoris, suam nactæ sunt in creatione essentiam, ab eoque dependent; ita & ex earum numero vitam habent aliæ, aliæ non habent.

61. Quæ vitam possident, ita illam habent, ut sint mortales, vel immortales. Hæ sunt essentiæ & substantiæ simplices & spirituales, uti angeli & anima rationalis.

62. Quæ vitam habent, sed non perennem & æternitate donatam, suntque corruptibiles & mortales, sunt substantiæ non simplices, sed ex materiâ & formâ compositæ, suntque animatæ, & beneficio animæ vitam obtinent.

63. Animatæ sunt viventia simpliciter, & animalia. Animalia sunt rationalia vel bruta. Et hæc omnia vitam habent, actuque

quę sunt id, quod sunt per animam. Atq; ut cuilibet sua est anima peculiaris, veluti viventibus vegetativa, quâ sunt, & vivunt, & opera vitalia exercent; & brutis sensitiva, quâ non solùm vivunt; sed & sensitivæ animæ facultates exteriores & interiores obtinent, ejusdemque munia exercent, & homini rationalis, quâ vivit, sentit & intelligit, & à cæteris distinguitur; ita non triplices vel tres animæ sunt in homine, neque duæ in brutis, sed prout secunda præstantior est primá, & tertia his duabus longè nobilior, ita secunda potentias facultatesque primæ, & tertia secundæ primæque longè excellentius obtinet. Præstantior itaque illa est in suo genere vita, quæ ab anima rationali, quàm quę à sensitivâ aut purè vegetativâ est.

64. Inest itaque omnibus vita per animam, & ideò definitur, quod sit actus animæ: non verò est actus primus, sed secundus in animatis. Secundus dependet à primo, neque potest actus dari secundus, nisi præcesserit primus, qui secundi causa est.

Actus primi ratio in hoc consistit, quod sit entelechia & perfectio corporis organici, potentiâ vitam habentis. Quare ad vitam requiruntur, ipse actus primus, qui est

eſt anima; & corpus organicum potentiâ vitam habens, hoc eſt ita conſtitutum, ut juxta organorum debitam ſtructuram & ſufficientiam, juſtamque totius organorumque temperiem, animæ, quo ad informationem, quâ id perficit, & in certo Entis genere collocat, & quo ad operationes neceſſarias, conveniens ſubjectum eſſe queat. Vita proinde dependet ab animâ, & eſt in corpore per conjunctionem & informationem animæ, quâ ſubjectum perfecit, & ſic eſt actus animæ, quem exercet per organa & temperiem eorundem.

65. Omne verò vivens, vel ſic eſt vitale, ut morti ſit obnoxium, vel ut ſit immortale. Viventia mortalitati obnoxia ſunt ſimpliciter viventia, vel animalia: & hæc vel bruta, vel rationalia. Illa, videlicet ſimpliciter viventia & bruta, ſecundum formam & materiam interitui ſunt obnoxia, & idcircò prorſùs & tota mortalia. Alia ſecundum alteram partem ſui, videlicet animam & formam ſunt immortalia.

Cum itaque vita ſit actus animę, & brutorum ſimpliciterque viventium animę ſint mortales & corruptibiles, ſequitur quod vita ſit non minùs actus animæ mortalis ac perituræ, atque animæ immortalis.

66. Ad cujus ſententiæ pleniorem intelle-

lectum tenendum, quasdam essentias sic esse materiæ immersas, ut tamen extrà eas subsistere & operari possint: in quarum numero est anima rationalis, teste ipso D. Senn. lib. 8. Epitom. scient. natur. cap. 1. fol. 588. quam à corpore sine corruptione posse separari pluribus ibi demonstrat: unde sequitur, cæteras ita materię immersas esse. ut ab eâ sine corruptione separari nequeant, & ad materię corruptionem necessariò unà pereant, ut idem Doct. in institut. lib. 5. cap. 2. veluti superiùs ejus verba allegata & recitata sunt, testatur.

67. Juxta Aristotelem verò illa essentia, quæ dum formæ munus obit in materiâ vel subjecto, nobilissimas actiones perficit sine organis, illius quod informat corporis, adeoque dum animat, dum informat, quasdam actiones edit organicas, quasdam inorganicas: illa, inquam, uti sine organo operari, ita absque ejus corpore exsistere & esse & essentiam tueri potest. Quod enim operari potest sine corpore, id etiam sine corpore exsistere potest: dein, operari sequitur esse; & qualis operatio, talis necessariò est essentia. Si operatio sit spiritualis, seu fit spiritualiter sine instrumento materiali, pureque hoc pacto immaterialis est, necessum est ut ipsa essentia, à qui

quâ perficitur, sit spiritualis. Unde Aristoteles 4. de gen. animal. cap. 3. concludit, omnes animas exceptâ humanâ esse materiales & mortales: quia cum operatio sequatur esse, si omnis operatio formę est materialis, ipsum ejus esse erit materiale. Quod latè probat Philopon. in proęmio libri de animâ, & Besarion Patriarcha Constantinopolitanus lib. 2. contra calumniatorem Platonis cap. 7. & Marsil. Ficin. de immortal. anim. lib. 5. & porrò Zabarell. Picolhom. Conimbricens. &c.

68. Anima rationalis nullam habet dependentiam à materiá quo ad esse, neque quo ad subsistere, & in edendis nobilissimis operationibus non utitur organis corporis, quę omnia variis in locis Aristoteles & pręcipuè lib. 3. de anim. text. 13. & aliis locis ex actionibus demonstrat. Nam anima, quæ in operando à corpore non pendet, ea neque pendebit in essendo: quia esse est propter operari, & operari est secundum esse. Operatio verò non pendet à corpore; illa nempe operatio, quæ est intellectus. Ex eodem fonte demonstratur animam rationalem salvá suá substantiá à corpore esse separabilem, & seorsim exsistere posse? Nam quod per se potest operari, per se etiam potest exsistere, & quod

per

per se operatur, per se subsistit. Non enim est operari (ut inquit Toletus) nisi entis in actu, & actiones sunt subsistentium.

E contrario rectè & infallibili consequentiâ concluditur, quod istę animæ, quarum actiones omnes sunt materiatæ & organicæ, etiam sint materiales, & à potestate materiæ educantur, seu pendeant ab illa secundum esse & secundum fieri.

69. Uti itaque quo ad essentiam ex potentia materię ortę sunt, ita nec salva sua essentia ab ea separantur, neque extrà eam subsistere, nec operari possunt: Et veluti anima rationalis sic informat materiam, ut eam sustineat & contineat, & ideò extra eam exsistere possit; ita animæ & formæ reliquę materiales ita dependent à materia, ut ab hac contineantur & sine hac subsistere nequeant.

Et uti nulla forma, excepta humana, vel nulla substantia propriè incompleta operatur nisi per organa, & nulla ad operandum usurpat organa, nisi quę informat & quorum actus est primus; ita nulla substantia completa operatur & est efficax nisi per organa disposita eorumque qualitates, quæ proxima sunt substantiarum instrumenta. Ex quibus denuò patet vanitas & absurditas fabulamenti istius de formis, actu entati-

titativo exſiſtentibus, ſeu in ſemine ante generationem animalis, & ex iis ſibi corpus fabricantibus, ſeu poſt interitum ejus alibi degentibus, qualiter animæ ſcarabæorum actu degunt in ſterquiliniis, aut habitant in cadaveribus, vel quatenùs remeant ad ſua corpora ut cadavera revivificēt, & quod amplius eſt iſtius generis nugarum.

70. Sunt itaque actus materiati alii immortales & incorruptibiles, verum ita materiati, ut ſint immateriales: alii verò materiati & materiales & corruptibiles, quia non immateriales. Etſi verò quidam actus ſunt corruptibiles, & quidam incorruptibiles, tamen omnes res ſublunares, quę per actionem horum actuum generantur, ſunt corruptioni obnoxiæ.

71. Res autem iſtæ omnes primò ſunt corruptibiles propter materiam & corrumpuntur propter hanc vel totæ & ſecundum utramque partem, videlicet juxta materiam & formam, vel ſecundum materiam tantùm. Talis enim reſpectus eſt inter materiam & formam mutuus, ut hæc non niſi in propriâ poſſit eſſe materiâ, quæ proprietas in peculiari materiæ ad ſuam peculiarem formam recipiendam & ſervandam diſpoſitione conſiſtit, quâ pereunte deſi-

N hit

nit materia istius formæ esse propria, vel pro eâ servandâ satis esse disposita, adeò ut forma sive ea sit corruptibilis sive incorruptibilis, ampliùs cum materiá esse nequeat.

72. Quæcunque forma dependentiam non habet secundum esse, & secundum fieri à materiâ; eaq;, pereunte materiá, salvâ suá essentiá ab eâ separata, est, existit & vivit, ut anima rationalis. Quæcunque verò habet esse dependens à materiá, eandem corruptá materiâ prorsus corrumpi necesse est.

73. Formæ corruptibiles sunt animatorum vel inanimatorum. Inanimatorum corruptio vel est cum novâ generatione conjuncta, vel est resolutio in sua principia materialia. Hæc putredo dicitur, & accidit rebus quatenùs mista, quâ de re posteà latiùs. Animatorum corruptio mors dicitur; & ratione causæ instrumentalis per exstinctionem caloris nativi κατὰ σβέσιν κατὰ μάρανσιν pereuntis definitur.

Mors quid sit.

74. Cum verò alia sit vita animatorum, & alia animæ rationalis, & omnis vita animati & animantis sit ab anima, quærendum, an una utriusque vitæ ratio, & quomodo insit animæ, vel quomodo sit ab anima & actus animæ. Anima rationalis du-

dupliciter consideratur, primò ut est energia & actus purus per se subsistens extra materiam, & sic est ἐνέργεια & actus sui ipsius seu in seipso; & sic omnis operatio animæ idem quid est cum ipsa animæ essentia, nihilq; differt operatio animæ ab ipsâ ejus substantia, unde & facultates animę sunt Aristoteli ipsa anima. Hac ratione vita est animæ essentialis, vitæque actus est ipsa animę essentia: & hęc vita uti est animę essentia, ita sive in corpore sit, sive ab eo separata seorsim sit, est & manet in & cum animâ: Et hoc modo anima rationalis convenit cum puris geniorum angelorumque naturis.

77. Secundò consideratur anima rationalis non ut est pura ἐνέργεια & actus sui ipsius, sed ut est ἐντελέχεια & perfectio corporis organici: quâ ratione est actus primus, & causa actus secundi. Quatenus est actus primus & ἐντελέχεια, esse hominis largitur hominemque constituit, facitque ut corpus organicum, quod potentiâ ęrat homo, actu fiat homo, quia actuare est dare esse & potentialitatem tollere; & quod potentiâ vitam habebat, actu jam vivat. Omnis vero actio animantis in genere est ab animâ: ipsa enim partem

extra partem non habet, & tota est in toto quod informat; & quâlibet parte tota, agitq; pro differentiâ & ratione partium, adeò ut si oculus foret in pede, visio fieret in pede, & si senex oculum juvenis haberet, videret ut juvenis: Actionum species sunt ab organis, quia anima visionem perficit mediante oculo, & ambulationem per pedes; vitam verò primò mediante corde ejusque temperie & apparatu instrumentali, uti supra monstratum est; Bonitas actionis est ab organi debitâ structurâ & temperie.

Omnes autem hæ actiones, quæ ab animâ rationali mediantibus organis corporeis & materialibus perficiuntur, pessum eunte materiâ, in quâ erat potentia tàm prima ad actum primum, quàm secunda ad actum secundum, unà intercidunt, superstite quidem ipsa animâ: unde fit quod propter separationem animę rationalis istæ potentiæ ad actum, & facultates ad actiones, quas corpus organicè obtinebat ex informatione animæ, pereant, omnisque intercidat actus secundus, manente actu primo quo ad substantiam, uti est essentia spiritualis, non quo ad proprietatem & officium actus primi, quatenus erat ἐντελέχεια.

76. Ex

76. Ex quo apparet, quomodo vita hominis, quæ erat actus secundus ab animâ humanâ, pereat, postquam anima desinat esse actus primus corporis organici, unde mors ex dissolutione animæ & corporis; & quomodo nihilominùs anima vivat actu essentiali & spirituali separata à corpore. Unde Aristoteles quamvis ethnicus lib. 10. Ethic. cap. 7. & 8. geminam statuit vitam, unam quâ vivitur secundum compositum; alteram verò quâ secundum mentem, & in hac secundâ beatitudinem collocat: aitq; curandum esse, ut hac vivamus, abjectis rerum mortalium curis. Vide quomodo ethnicus ille menti immortalitatem, non bestiarum animis eandem per actum entitativum tribuat.

77. Cæterum illæ animæ, quarũ essentia & ratio in hoc tota est, quod sint ἐντελέχειαι & actus primi corporum organicorum, & præter quam, quod sunt formæ, extra rationem formalem non sint spirituales essentiæ; hæ quidem id commune habent cum animâ quod ut illæ sint actus primi, sintque perfectio corporis organici, ac mediante informatione & perfectione totius & organorum omnium producant actum secundum, qualis est vita excitata in corde & ex hoc in toto, & visio in oculo &c. Ve-

rum quia ex potestate materiæ sunt ortæ, & ab hac dependentiam suam habent, neque salvis essentiis separari, neque exsistere aut per se durare possint, necessariò cum suâ materiâ pereant, ut ipse D. Sennert. lib. 5. institut. p. I. s. I. c. 2. abundè testatur. Quin imò si per se exsisterent extra materiam, oporteret eas esse spirituales & immortales, & actus immateriales, quarum operatio à substantia non differret, & actus vitalis ipsaque vita foret ipsa earundem essentia, juxtà quam pares essent animæ rationali & angelis. Quę opinio non saltem absurdissima, sed in Christianam fidem blasphema & hæretica est.

78. Cum itaque non sint essentiæ spirituales, quia nulla usquam datur forma materiata, quæ à materia propria separata exsistere possit, quin sit spiritualis & immortalis, has rerum corruptibilium formas, cum desinunt esse perfectivæ & informantes materiæ, propter ejusdem pro iis ampliùs sustinendis impotentiam & inidoneitatem, interire necesse est. Qui interitus in animatis & animantibus mors dicitur; quare uti vita est ex conjunctione animæ cum corpore organico, quatenus illud informat, unde actus ille secundus, qui vita dicitur, quam ani-

anima exercet in corpore organico à se informato, per organa vitali operationi destinata & actionem caloris innati in humidum, cujus opera vitam in actu suo secundo continuò conservat, pariterque facit, ut corpus organicum istam dispositionem & temperiem vitalem, qua mediante ipsa anima in corpore animato conservatur, quãto possibile sit tempore servet & teneat: Unde calor innatus vulgò dicitur vinculum animæ & corporis & respiciendo proximũ animæ instrumentum, quo omnes actiones vitales naturalesq; effecit, vita dicitur, stare ex actione caloris in humidum; ita mors oritur ex dissociatione animæ cum corpore organico, qua desinit esse forma, idque propter apparatum organorum corporis ad eam ineptitudinem redactam, ut non amplius commodum formę vel animæ subjectum ad actum secundum, variasque actus secundi operationes, ad vitam tuendam necessarias, esse possit. Apparatus ille, ut suprà prolixiùs demonstratum in organica structura & partium temperie, primariò verò in corde, ut officina facultatis vitalis & caloris vivifici, cujus ministerio & actione vita continuatur, consistit: qui calor, cum sit animæ corporisque vinculum, sitque primum & proximum ejus in-

ſtrumentum, quo vitales actiones perficit, & vitam operatur tueturque in toto, ſi pereat, anima nec operari nec ſupereſſe in corpore amplius poteſt: unde veluti vita pendebat inſtrumentaliter ex actione caloris nativi in humidum, ita mors definitur vulgò per exſtinctionem caloris nativi. Ex quibus omnibus ſatis apparet quid ſit vita, & è contrario mors.

79. Jam quęritur, an animal ſemel mortuum, idem numero per reditum formæ actu entitativo alibi vel ibidem exſiſtentis in corpus quod priùs informavit & vivificavit, reviviſcere poſſit naturaliter; & an hoc monſtroſo fabulamento, in eccleſiam & fidem Chriſtianam blaſphemo, beſtiarum & brutorum animarum actus entitativus & incorruptibilis & immortalis & quę inde oritur palingeneſia defendi poſſit.

80. Id per naturam eſſe impoſſibile, tùm ex parte animæ formæq; tùm ex parte materiæ & inſtrumenti proximi ad vitam tuendam neceſſarii, demonſtratur. Ex parte animæ formęque beſtialis cęterarumque inanimatarum formæ, quod eas omnes cum ſua materia perire & interire neceſſum ſit, quod ab eadem nec ſalva eſſentia ſeparari, neque per ſe exſiſtere & ſupereſſe poſſint, multò minùs priſci corporis lares, ut illud

in-

informent & vivificent, repetere.

81. Ex parte instrumenti proprii calor spiritusque innatus semel exstinctus & dissipatus, idem numero redire non potest; neque talis regigni in cadavere, qui servari & similis omninò regenerari non poterat in vivo corpore, adeò ut vitam perpetim continuaret. Vivit enim animal ex illo calore & humido, quod à primordiis naturę insitum est, & quamdiu id servari potest refectione convenienti, servatur vita; cum verò paris integritatis & substantię reparari non potest, sed magis magisq; etiam in vivo corpore licet continua nutritione restauratum, deficit, undè necessariò senescimus seu siccamur & refrigeramur, & naturaliter dein morimur: quomodo ulla naturæ aut animæ actione calor ille semel universimque exstinctus spiritusque dissipatus humidumq; morte pessumdatum restaurari possunt, cum in omni actione animæ proximum instrumentum & demiurgos sit ille calor; illum verò usurpare non possit, nisi corpus, cui inest, informavit: calor verò, qui sit proximum animæ instrumentum sit exstinctus, corpus autem cadaverale & pessumdatum, nulla actio posset esse animæ, si superesset. Materiam seu corpus ipsum quod attinet, periit

omnis potentia tàm ad actũ primum, recipiendi quàm ad actũ secundũ excercendũ.

82. Loquor verò hac vice de potentia formam recipiendi & servandi tantum. Ea consistit in debita organorum structura & compositione tùm inter se, tùm cujusque proprià, tum harum omnium & totius intemperie justa & pro vita continuanda necessaria: Hæc tùm in corde, tùm & ex hoc in toto ex actione & temperie caloris vitalis continuè refecti & conservati, fundata erat, atque illa cum vitali calore exstincto simul deleta est & pessum iit. Organorum vero structura, temperie sic oblæsa, ampliùs integra esse nequit. Quę enim aperta esse oportebat collabuntur &c: & quomodo partes cadaveris servent debitam corpori viventi organorum constitutionem? quomodò ejus, quod semel factum est cadaver, partes rursùm fierent organa corporis viventis? Pudet tædetque in his examinandis tempus ulteriùs consumere.

83. Demum à privatione tali, ubi simul tollatur potentia, non datur reditus ad habitum: eadem est ratio totius quę partis. Calor nativus exstinctus in manu, affert perditionem totius substantiæ manus, nec datur regressus, sed immedicabile vulnus ęnse recidendum, nec pars sincera trahatur.

Po-

Potentia visiva, ex dispositione oculi in spiritu & calido innato oculoque ad actionem animæ perficiendam determinato cõsistens, si pereat, oritur immedicabilis cæcitas. Perit autem illa potentia tàm ratione structuræ organicæ, quàm temperiei. Uti itaque nullo molimine neque operâ ullâ humanitus calor nativus in parte corporis semel extinctus, reduci accendi aut restitui potest, licet corpori vitali & per calorem viventi adhuc adhæreat; ita sanè multò minùs in toto; unde mortui nullâ naturali virtute resuscitari possunt. Philosophorum verò Christianorum hanc blasphemiam detestantium hæ sunt rationes. Quod mortuum est, id penitus est corruptum secundum animam (respectivè) & corpus, & id quod horum erat vinculum. Quod hoc modo corruptum, idem numero generari nequit, quia nullum corpus naturaliter nisi semel generari potest. Cum enim res genita sit terminus generationis, sequitur ubi duæ sunt generationes, ibi duas esse res genitas numero inter se differentes. Fieri autem non potest, ut una numero res, sint duæ numero.

Deinde quod semel est corruptum, id nullâ naturę vi potest idem numero restaurari & renasci, tametsi idem specie possit. Unde

Unde resurrectio mortuorum naturæ prorsùs impossibilis esse statuitur. Idem vero numero corpus aliquandò secundum fidem catholicam & infallibilem resurget : id quod fieri non potest nisi per palingenesiam seu mutationem hyperphysicam. Siquidem Deus sine naturę operâ per omnipotentiam, quâ omnia in principio creavit, rursus ex pulvere terræ corpora mortuorum eadem numero excitabit, & cum suis animabus uniet ; & sic singulos homines eadem numero essentia prędítos reproducet. Hactenus illi.

84. Devolvimur nunc ad exempla, quibus ineptas istas de actu entitativo & hujus operâ factę palingenesię absurditas comprobare moliuntur. Stultæ regulæ, stulta vel stultè & ineptè applicata sunt exempla.

Primum est, muscas semimortuas, hyeme post tabulas aut circa ædiũ cloacas delitescere, & verno tempore quasi reviviscere. *Secundum* est, hirũdines repertas esse *mortuas*, quas cum aliis insectis & avibus per hiemem *intermortuus* verno tempore reviviscere adstruit. *Tertium* est de ranis, quas quasi mortuas in limis terrarum latitare, & verno tempore suscitatas magno agmine prodire asserit. Hęc sunt pulchra illa exempla. qui-

quibus vult probare, dari actum formarum entitativum, hoc est exsistere formas rerum corruptibilium, etsi non informent, neque sint ἐντελέχεια & perfectio materiæ propriè, cujus rei absurditatem & falsitatem suprà demonstravimus.

85. Exempla quod attinet, videat candidus lector, quam trepidè & ambiguè nugator iste loquatur Muscas dicit esse semimortuas, ranas quasi mortuas & hirundines mortuas. Quod verè mortuum est per seperationem animæ à corpore & exstinctionem calidi nativi, illud nullâ naturę vi ad vitam reduci posse demonstratum est. Semimortuum aliquid esse, impropriè & ex vulgi stupiditate dicitur, neque philosopho digna vox est. Mors enim, quæ est separatio animæ à corpore, non fit per partes aut gradus & successivè; & exstinctio calidi nativi, quę parili contingit modo, accidit in momento, adeò ut nihil sit proprıè semimortuum. Etsi enim flammula calidi innati sit exigua, & actio vitalis perficiatur languidè, adeò etiam ut ad sensum quod fit in hystericis & ranis in terra per hyemem delitescentibus aliisque animalibus, quæ vulgus ideò mortua esse putat, non appareat; non tamen vel mortua vel semimortua propriè dicenda sunt. Nec enim

enim moriens quiſpiam vivit, nec vivens moritur quia mors in momento contingit, uti vera corruptio; eique contraria generatio.

86. Ubi notandum, quàm ſtultè & ineptè effutiat D. Sennert. per ſuum Suboratum in tractatu de form. orig. fol. 115. quod quia non deprehendatur actus formalis, aut ſi quis ſit; eum exiguum eſſe oporteat, in iſtis animalibus mortuis & ſemimortuis, ſequi, quòd neceſſariò ſit dandus actus formę entitativus. Turpiſſima ſanè hic committitur confuſio actus primi & ſecundi. Actus enim primus ſeu formativus aut informans, non ſentitur niſi per actum ſecundum, hoc eſt per operationes. Actus ſecundus etiam ſi adeò ſit exiguus & debilis ut ad ſenſum vix appareat, velut in apoplecticis, ſyncopaticis, hyſtericis & animalibus iſtis recenſitis videre eſt non tamen actum primum eſſe abolitum, vel animam receſſiſſe, unde mors aboritur, indicio eſt. Multò minus cum barbaris iſtis garriendum, aliquid, licet exiguum, de actu formali poſſe ſupereſſe, quia anima nec per partem ſucceſſivè informare incipit, neque ſucceſſivè & per partes recedit & informare deſinit.

87. Actus itaque primus & informans pri-

primò non sentitur nisi per secundum, ideo tamen abesse dicendus non est, quod non sentitur secundus, sueque præsentia actus formativi integra vel partialis ex operatione vel actu secundo debili vel pleniore æstimanda: quod & cum debilissimo actu secundo nihilominùs totus necessario inest: neque ejus absentiam, unde vera mors peculiariter & propriè aboritur, denotat ad sensum non apparens actus secundus, & operatio tam exilis, ut vix vel ferè prorsus non deprehendatur, cum nec hystericus, syncopaticus, apoplecticus, si ad se redeant, è mortuis resurgere aut reviviscere dicatur, etiamsi si nulla planè ampliùs adfuerit, vel ad sensum nulla apparuerit respiratio & operatio seu actus secundus. Unde Galenus lib. 6. de loc. aff. cap. 5. cum Heraclide Pontico per experientiam edoctus, dari suffocationes ex utero tales, in quibus sublata omni respiratione mulieres à mortuis nihil differre videantur, eleganter inquirit, quomodò fieri possit, ut homo non respiret & tamen vivat, quando vitam à spiratione, & spirationem à vita abesse impossibile, & spirantem non vivere, & viventem non respirare absurdum sit. Quam difficultatem ut diluat, ait, calorem in hystericis exiguum, qui tamen vi-

tæ

tæ retinendæ adhuc sufficit, cessante actu respirandi, conservari transpiratione, non aliter atque usuvenit animalibus terræ latebris aut alibi abditis; è quibus si placet, ranam tempore hyberno dum è terrâ suffodias, marcidam omninoque ad sensum mortuam videbis: at si in aquam mediocriter calentem injicias, continuò moveri & quasi reviviscere animadvertas; quam tamen nemo sapiens aut mortuam fuisse, aut ex morte in vitam rediisse prædicabit; multò minùs per animæ, corpus informantis, à corpore solutionem vel recessum & actu entitativo interim alibi superstitis reditum in corpus reviviscere, comminiscetur: tantum abest; quod animas ranarum, hirundinum vel muscarum essentias actu entitativo, à corpore, instar animæ humanæ à corporibus separari, & separatas exsistere posse; inde probare annixi sint. Cujus tamen pudendi & vesani dogmatis defensionem, hos absurditatum & impudentiæ professores suscipere, atque mendaciis, fraudibus & calumniis palliare & scholis obtrudere non pudet.

86. Ex his porrò liquet, quid sentiendum sit de iis distinctionibus, quibus probare annitur, animam esse in semine. Duas ponit in lib. de format. orig. fol. 115.; & ter-

tertiam fol. 265. quæ cum sint contra ipsius naturæ, & veteris, veræ sanæque philosophiæ fundamenta, & vertiginosi atque inepturientis cerebri frivola & frigida commenta, quâ impudenter adducuntur, eâdem rectissimè levitate repelluntur.

Sunt vero hæc: Prima est, animam in semine primò esse actu entitativo: Secunda, inesse etiam ei postea actu formativo; qui actus sit duplex; formativus simpliciter & secundum quid. Actus formativus simpliciter rem ita constituit, ut posito hoc actu ponatur species rei vel res ipsa. Secundum quid actus formativus materiam ad certam speciem determinat. Species vero prout natura illam vult constitutam, nōdum adest; seu constituit aliquid, sed non id, quod natura ultimo intendit: edit operationes, sed nondum tales, quales à specie constitutâ natura efflagitat. Quod fol. ibid. 265. sic explicat: Actum formalem secundum quid dici ratione partialis exercitii seu officii sui: Simpliciter dici ratione totalis & plenarii usus. Unde elicit ratione totalis officii formę subjectum esse corpus organicum, ratione partialis esse semen. Pulchra me hercule distinctio: Miror quod non rideat Sennertus cum Suboṛnatum videat hujus artificii & inventi ap-

O plau-

plausorem & magno conatu in aures juventutis incautæ talia proseminantem. Sed hæc ad*Lydium solidæ Philosophiæ lapidem affricta lutum sunt imo quisquiliæ & siculis gerris vaniora. Siquidem contra naturam formæ sit alibi informare, ubi non informat totum & totaliter: De natura enim formę informantis est, ut sit ἐντελέχεια & perfectio rei, quam informat. Forma dat esse rei, & nunquã partialiter informat, vel particulatim largitur esse, sed vel nullum vel totum & perfectum largitur; nec facit, ut semen ex parte sit animal, ex parte adhuc semen: & forma nullibi est neque esse vel existere potest, nisi in materiâ ultimâ & propriâ & nullâ usquam aliâ, quod non est semen.

89. Deinde reluctatur naturæ formali: forma enim uti non habet partem extra partem, & forma quatenus est actus primus & entelecheia, nunquam, ubi informat, partialiter & non totaliter informare potest. Unde si daretur forma in aliquâ re ut forma, necessario illa res dicenda sit illa species, quam forma constituit. Quæ necessitas coegit Scaligerum, ut semen canis coactus sit fateri esse canem, sed carentem articulationibus; & adstruere, fieri generationem rerum (quod etiam non negat

gat D. Sennertus) non cum ex semine fabricatur corpus, sed cum generatur semen. Verum hi à suo magistro Scaligero in hoc discedunt, quod dicant, in semine etiam adhuc esse formam actu entitativo, sive formativo neque semen esse rem ipsam seu speciem; quodque primo illa forma inhærens actu entitativo, actione partiali informativà determinet materiam ad speciem (& sic generatio est in fieri) dein magis magisque & plenius cum tempore in formando effigiat & absolvat materiam.

90. Tertiò repugnat rerum generationi hæc distinctio: fit n. generatio per formæ troductionem; illa vero nō successivè introducitur, ita ut primus actus formativus secundū quid sit determinatio materię ad speciē, & pedetentim plenior sequatur actio actus informativi seu formæ informantis, donec ultima totalis perficiatur actio, quà cōstituatur ipsa demū species. Deinde falsum est quod dicit, formativū actū ponere speciē sine re, quia species nullibi est nisi in re perfectâ. Actus formalis nunquā actuat partialiter vel secundum quid sed de natura ejus est quod semper perfectè & plenè actuet. Generatio itaque & corruptio Physica uti pendet ab introductione & perditione formæ substantialis, & ea fit in mo-

mento, quia forma sit indivisibilis, ita actus informans, qui est actus primus non introducitur successivè & pedetentim, adeo ut primò informet & agat particulariter deindè totaliter. Unde Aristoteles pluribus in locis & significanter ait lib. 6. phys. auscult. cap. 5. Id quod corruptum & generatum est, in momento est generatum & corruptum.

91. Sed ut paucis rem totam declaremus: formæ nullus est actus quam primus & secundus. Actus primus, quatenus est actus primus, est ipsa rei entelechia & perfectio, ita ut informatio non possit esse sine perfectione & perfectio sine informatione, atque in hac entelechia tota formę ratio & essentia consistit, ut superius probatum est. Vanum itaque absurdum & barbarum est, fingere, formam actu formativo (omnis vero actus formativus est actus primus) primò determinare materiam ad speciem, & sic partialiter agere partialiterque informare, deinde pedetentim procedere, donec totaliter agat, & se totam in materiam informando insinuet, ut plenè & totaliter informet materiam, demumque speciem constituat.

Et quid multis? Tota hæc fanatica opinio, & hæ futiles distinctiones pendent à

falsis

falsis duobus & absurdis principiis. Primum est, quod forma rerum corruptibilium possit per se exsistere actu entitativo. Secundum, quod eadem sit proprii sui domicilii architecta & fabricatrix.

92. Nullum dari actum formarum materialium entitativum satis superque probatum est: Ergo neque in semine hac actu esse possunt, ut illi adstruunt. Priusquam enim operentur in semen ipsi inesse necesse est. Non vero inest ei actu primo & informativo, alioquin semen jam esset species rei actu primo generandæ. Ergo actu entitativo inerit: sed actus entitativus non datur; ergo nec operatio in semen.

Deinde omnis actus formarum, uti dictum, est primus vel secundus. Nullus datur actus primus præter perfectionem & ἐντελέχειαν, in quâ essentia formæ materialis consistit. Actus secundus formarum materialium nullus est, quin sit organicus. Anima enim vel forma marerialis nullibi operatur nisi per organa. Proinde falsum est, animam animantium agere in materiam ita, ut ex eâ conficiat partes, & ex partibus totum corpus sui domicilium. Non enim forma agit in materiam immediatè, ut figulus in lutum, vel per solas qualitates, uti calorem, sine organis debi-

 tis

tis, temperie legitimâ dispositis, neque alibi exercet actus hos secundos, nisi ubi primò fuerit actus primus, ut nunquam actus secundus pręcedat primum. Quod & ipse fateri cogitur, cum dicit fol. 80. actionem esse suppositorum. Quapropter anima actu entitativo si exsistat, nullibi operari posset. Deinde calor nativus nunquam est vinculum animæ & corporis, ubi anima non est actus primus & formativus totius. Ut lepidè Ganimedes nugetur cũ fol. 266. dicat, calorem nativum in semine esse vinculum animæ & seminis, quia sit vinculum animę & corporis organici. Quæ hic consequentia lepidissime nugator? anima est actus corporis organici, in quo calor nativus non constitueret vinculum, nisi tale, hoc est organicum, esset, non enim ad animæ formalem actus præsentiam sufficit calidum innatum ubicunque sit, nisi sit in in corpore organico. Alioquin in quolibet corpore animæ animantis vinculum esse possit. Quin imò non sola dispositio temperiei in corpore est vinculum animæ & corporis, sed ipsa organeitas (parcite mihi manes & Ciceroniani) & structuræ organicæ ratio æquale & tam necessarium est vinculum quam calidum innatum, cum utriusque apparatus ad animæ receptionem

&

& conſervationem in ſubjecto ſit neceſſarius.

93. Sed hęc opinio, quod anima ſit ſui corporis architecta, ab ipſo D. Sennerto in phyſica ipſius refellitur. Miſtionem enim & generationem in tract. de Galen. cum chym. conſ. & diſſ. fol. 349. parum differre ait, animamque & formam eſſe architectam cujusque rei, quod operâ caloris & ſpiritus inſiti perficiat miſtionem, unde formetur illud formæ & animæ domicilium. In phyſicâ ſuâ mihi lib. 3. c. 3. fol. 230. inquit: primò prodici formam miſtionis quam animam, & generationis miſti cauſam efficientem remotam eſſe cælum; proximam vero duas qualitates activas, agentes in paſſivas, eiſque dominari & formam miſti è ſubjecti materiâ educere, quę forma animæ loco ſubjecti ſit. Si itaque miſtio & generatio parum differant, nullaque rei generatio ſine miſtione fiat, ex mente D. Senn. lib. de Gal. cum chym. conſ. & diſſenſ. c. 12. fol. 349. Et prius producatur forma miſtionis quam anima, certè anima quæ antè formam miſtionis, quam pro ſede accipit, non producitur neque producta fuit, nec miſtionis nec per miſtionem ejus corporis architecta, cujus polteà inhabitatrix & forma eſt, eſſe potuit.

An anima possit actu esse in semine & ibi operari.

94. OMnes actiones animæ in animantibus sunt organicæ, exceptâ solâ ratiocinatione quæ est inorganica actio in homine. Anima itaque non trahit, non coquit, non alterat, non generat sine organis, iisque legitimi dispositis. Est enim omnis actio in genere ab anima, species actionis ab organo, bonitas à cujuscunque temperie & constitutione, verũ his organis non utitur ut faber serrâ vel securi, sed quatenus ejus corporis, cujus sunt partes integrales, est forma. Actiones n. sunt compositorum non componentium. Forma animalis tantum operatur iis organis, in quibus est quod sit forma totius, sic videt in oculo & coquit in hepate, vivificat in corde, quia his omnibus partibus, per id, quod totum informat, formaliter inest. Nunquam enim est actus secundus ante primum: actus autem primus est ipsa perfectio & entelecheia rei; rei perfectionem sequuntur actiones & operationes; ut res sese habet in esse, ita in operari. Hinc D. Senn. in Physic. lib. 6. cap. 1. mihi fol. 411. & verè & Aristotelicè & eleganter inquit. *Tenendum hic ex Aristotele actionem agentis non prodire*

à

à subjecto sine forma, neq; à forma sine subjecto, alioquin subjectum & ejus forma duo essent in actu. Quod si actio fieri non potest à subjecto sine forma, neque à forma sine subjecto, multo minus sine instrumentis ab opifice fieri poterit, è quibus sequitur, ut actio fiat à composito ex materia & forma & instrumentis, ita totum compositum dicatur principium, ut Quod, cum sit illud, quod agit; Forma vero principium ut Quo, cum agat beneficio formæ; Instrumenta denique per Quod, cum per ipsa operetur. Verumenimvero ex his omnibus sequitur quod anima tantum non possit operari, ubi non est forma corporis, sed etiam quod sine corpore tali, cujus non sit vel est forma, nec esse, & in vel cum nullo alio, quam suo corpore esse queat. Si enim in proprio corpore, cujus forma est, manere & durare non potest, nisi primo salvis suis organis, quoad numerum conformationemque & cætera requisita, deinde quoad totius & organorum justam pro servanda anima & exercẽdis debitè actionibus temperiem legitimam, quæ in calido & humido potissimum consistit; si, inquam animam à corpore proprio, cujus jam forma est deficientibus istis conditionibus rationalem decedere, brutalem perire necesse est, quomodo alibi esse potest, ubi nec in-

format, nec subjectum & οἰκείαν ὕλην obtinet, etsi enim in semine dicatur esse temperior calida & humida, vel calidum innatum cum suo humido, tamen in tali non est ibi conditioneque ea corporis organici ratio & temperiei proportio mensura & gradus, qualis ad vitam & animæ præsentiam requiritur. Vita enim est actio in corpore organico ritè disposito, ad quam servandam utitur corde quod est organon, cujus beneficio vivificat totum, vitamq; conservat. Neq; potest anima sine hoc organo animalem dare vitam, neque sine ejus commoda quoad organum constitutione, neque quoad temperiem dispositionem eandem servare: ut enim servetur temperies, opus est tali organo, quod per motum trahere aërem & sanguinem possit, ad sui nutritionem & spirituum vitalium regenerationem, & temperiei debitæ conservationem, quâ operâ si per momentum exiguum frustretur, temperiem vitalem extingui necesse; si enim à consortio communis aëris per morbum cordis organicum in via secludatur caloris in corde flammula vitalis, derepente illam extingui & animal mori videmus. Ut itaque nullibi anima in animalibus dictis potest dare vitam sine organo, in quo facultatem ad vitam

tam

tam necessariam procreat, ad organum vero, ut officium debitè præstet, requiritur justa conformatio & temperies certa, nullibi anima vivificat sine opera cordis, aut quod ei ad officium respondet & neque cor operari potest sine debita structura & temperie convenienti. Uti enim anima non præstat visum nisi per oculum, nec sensum nisi per nervos, nullasque in corpore operationes efficit, nisi per peculiaria organa, eaque ritè constituta, ita & vivificare non potest, nisi in corde & mediante corde aut eo quod cordis vicem supplet. Tria itaque requiruntur ad operationes animæ, primum est, quod anima operetur per nulla organa, quæ non sint partes corporis illius, cujus anima reipsa non est forma; Secundum quod ista organa necessariò quoad structuram organicam oporteat esse rite conformata, & quoad temperiem debitè disposita, quorum unum si desit neque anima adesse, neque operari potest.

95. Quæritur itaque an anima in semine esse & operari possit? Respondetur quod non quia anima nullibi reperitur nec esse potest, nisi in corpore organico, quod informat, quod si esset, ubique esse queat, & foret omnis anima essentia spiritualis & immortalis: Neque vero in quolibet organico

ganico corpore esse potest nisi proprio. Anima leonis aut asini non potest esse in homine & contrà, sic enim statuere Pythagoricum est. Deinde non potest esse in corpore organico,nisi toto & organis,quorum merito vitam procreat & tuetur ritè dispositis, in his primarium est Cor, quod hac ratione & suo respectu primum est vivens, & ultimum moriens, hujus opera anima utitur ad vitam tuendam,unde Mors dicitur Galeno cordis ab actione cessatio. Actionis ejus integritas à conformatione pendet & temperie, talis vero temperies quę ad vitam necessaria est defendi nequit, nisi in organo taliter constituto ut supra dictum,neque organon taliter operari possit, nisi tali temperie calidi & humidi nativi taliter perfusum & instructum,oritur enim mors per immodicas cordis intemperantias eodem dictante Galeno. Neque vero temperies licet calida & humida in quocunque membro vel parte etiam animata, apto est præstare vitam & facultatem vitalem ,sed requiritur certa in certis organis, ut sint officinę facultatum & causæ operationum, idiosyncrasia (sic calida & humida temperies in ventriculo chylificat, in hepate sanguificat, non vivificat) unde & Averrhoës dicebat actiones fieri à calore cō-

men-

menſurato; Quare, licet in ſemine vel ſanguine ſit calor & humor & ſpiritus, tamen in hoc non eſt iſta temperies, quæ ad vitam acquirendam vel tuendam eſt neceſſaria, neque enim vita poteſt ineſſe per calidum & humidum nativum, niſi prius inſit anima ut forma & actus primus, vita enim eſt actus ſecundus, qui nullibi exercetur niſi ab anima & ubi illa fuerit actus primus. Ergo in ſemine ubi anima illis fingitur eſſe actu entitativo, non poteſt eſſe inſtrumentum animæ: neq; etiam commodum inſtrumentum, quia alia eſt idioſyncraſia calidi & humidi in corde per quam exercetur vita, quam in ſemine. Neque enim ſatis eſt eſſe calidum & humidum ibi: ſed ut vitale ſit & porrò maneat, quia eſt in perpetua conſumptione & fluore, debita aëratio & refectio & regeneratio ex aëre & ſanguine ſubtili requiritur, ejusque in peculiari organo elaboratio, ut vitalem vim acquirat; quod in ſemine fieri nequit. Et licet calor & ſpiritus innatus ſit in ſemine, ut id ad animæ præſentiam tuendam nihil facit (actus enim entitativus, quo ipſis anima eſt in ſemine, non requirit diſpoſitionem certam ſubjecti, ut inſit; poteſt enim anima ſcarabæi juxta illos eſſe tam in ſterquilinio, quam in cadavere equi & proprio ſemine,

&

& ubi non?) ita frivole allegatur à subornato in tract. de form. orig. quod sit vinculum animæ cum semine. Statuunt enim philosophi, qui sic sentiunt (non enim omnes hic in una sunt opinione) ii esse vinculum animæ cum corpore, uti & revera est, ubi anima est forma corporis; quomodo enim subjecti qualitas aliqua & temperies & dispositio pro alia servanda forma faciat, quam pro suâ propriâ. Dispositio subjecti est formæ propriæ, non alterius in eodem conservatio. Anima itaque nullibi esse potest nisi in corpore organico, & non in quolibet sed proprio, neque in proprio, nisi & rite disposito & debitè temperato, quæ temperatura certam habet latitudinem per omnes animalis ætates, cum qua animal vel sanum esse potest; certa enim ad sanitatem est latitudo, & certa cum qua ægrotare, sed tamen vivere possit, & talis etiam cum qua nec vita nec anima in subjecto vel animali amplius esse queant. Anima itaq; est cum tali temperatura, quæ est in organis & organico corpore, non in alia extra organicum corpus, per quam nec in ulla re, nec in semine, in quo præter hoc, quod non sit organicum, nunquam talis temperatura dari potest, quæ sit pro anima sustinenda; quod enim seminis formæ tempera-

peramentum naturale & conveniens eſt, id extraneum eſt temperamento & diſpoſitioni ad animæ incolatum.

Sed ulterius alioque modò examinabimus hanc de animâ in ſemine opinionem.

96. QUæſtio erat an anima ſit in ſemine: Hic Subornatus Sennerti à ſuo magiſtro vel ipſe Sennertus à ſeipſo ſub perſonâ Subornati diſſentit. Ait enim in tract. de form. orig. fol. 100. Non loquimur de ſemine prout in parentum teſticulis, vel etiam paraſtatis glandulofis hæret, ſed illud ſemen animam habere aſſerimus, quod in utero benè diſpoſito legitimè miſtum & ſuſcitatum eſt.

Contra Sennertus in tract. de chym. cum Galen. conſ. & diſſ. cap. 9. fol. 212. aſſeverat ſemen quod mas in ſeſe generat, & in uterum fœminæ mittit, animâ non deſtitui: illud verò generat in teſticulis, & in his ac paraſtatis aſſervatur. Deinde ibidem fol. 213. marem in ſe ipſo formam fætus efficere concedit. Tertiò non poteſt forma propagari per ſemen genitoris, uti ſtatuit Sennertus capite allegato, niſi ſit in ſemine, neque cum ſemine aliquid animæ transferrì, niſi fuerit in ſemine ante ſeparationem

à cor-

à corpore : atqui antequam separare-tur erat in parastatis & testiculis parentum. Quartò ait Sennertus, cum & ex Scaligero, fieri generationem arboris cum producit semen, non cum arbor ex semine pullulat: ergo formam arboris oportuit esse in semine, quia generatio est formę productio. Quinto, D. Sennertus loco citato fol.206. animam actu esse in semine affirmat, non quia in utero mistum cum alio & suscitatum: Quęrit enim ibi, nisi actu insit, à quo in actum sit deducendum. Et demum, si semen sit ἀπόσπασμα secundum animam & corpus à generante, & formæ dividantur ad divisionem subjecti, cum quo transferũtur, necessum est animam actu esse in semine, priusquam in uterum infundatur.

Et demum quid ad rem faciant hæc inepta diverticula, cum postea formam esse in semine actu entitativo asseveret, quo actu tàm in semine hærente in parastatis & testiculis, quàm in utero existente esse possit: quin imò non solum in semine sed & in cadavere exsistere potest, ut forma scarabæi in sterquilinio & cadavere equi. Et si semen non habeat animam cum est in testibus & parastatis parentum, sed eandem consequatur, cum aliud alii in utero

mi-

mistum uteri facultate suscitetur, necessum est animam vel è potentiâ materię educi, vel aliunde immitti.

Hic, Subornatus sese suo magistro, aut se sibimetipsi conciliet, & purget sua scripta à contradictionibus, deinde pro viribus statuminent suas falsimonias & veritatem nequicquam oppugnent.

97. Sed cum ex Scaligero vanam istam opinionem de animâ in semine delibârit D Sennertus, videamus porrò ipsum Scaligerum. Dixeram in thesi 26. disputat. meę de format. orig. juxta Scaligerum, animam triplicis valdeque diversæ materiæ esse informativam: primò forma geniti fuit forma generantis, à quâ ad materię divisionem separata est: secundò forma seminis eadem est, quęanimalis ex semine nasciturі: Tertiò illa eadem est forma animalis ex semine nati. Fuit itaque eadem forma, quę à formâ genitoris divisa est in semine, forma seminis juxta Scaligerum, & demum forma nati animalis ex semine.

Ad hanc absurditatem cum respondere conatur veterator Subornatus in tract. de form. orig. fol. 258. Primò antiquam cantilenam accinit, videlicet eandem numero animam in generante nunquam fuisse; & sic putidum sophisma reponit, nec elabitur: antea

antequam ab animâ genitoris (barbarâ vestrâ opinione) divisa fuit, una numero fuit. Est enim anima canis filii, dicente Scaligero, pars animæ patris ab eâ divisa, ergo una numero fuit. Ad secundum oggannit; non fuisse formam seminis. Sed contrarium de suâ sententiâ testimonium perhibet Scaliger exerc. 6 sect. 7. dicendo: Si est forma seminis eadem nunc, quæ postea futura est animalis, & quâ animal erit hoc, quod est, sicut animal est actu animal per formam in actu, ita semen est actu semen per formam in actu. Quid clarius dici potest? Postea subdit, quia semen propter animal est, diciturque idcirco animal esse in potentiâ, ob eam causam forma seminis dicitur esse in potentiâ, quia est in potentiâ animal, sed non ad semen. Unde liquet, quod per quam formam fuit actu semen, per eandem esse postea actu animal: atqui animal non est animal per formam actu entitativo sed formativo; neque semen est semen nisi per actum formativum. Apage igitur te cum misello tuo syllogismo nihil ad rem faciente, nec responsione ulterioridigno.

98. Sed miser iste Scaliger nondum intellexit actum formarum entitativū: Quia enim duabus formis substantialibus ultimatis unam rem constare non posse nôrat, non

aude

audebat nec poterat, aliam ſtatuere & ponere formam informantem in ſemine, quâ animalis è ſemine generandi: unde poſtea ſemen canis non ineptè dici canem affirmat. Scaligero enim abſurdum erat alibi eſſe formam corruptibilem, ubi non informet. Debuit itaque forma animalis ex ſemine nati fuiſſe etiam forma ſeminis. Quod ſi nunc reviviſceret Scaliger, & ex Sennertiano-paracelſica Philoſophia edoceretur de formarum actu entitativo quam impensè rideret,& plauderet.

Sed quia nulla forma ultimata ullam, quam propriam & ultimatam informat materiam, forma animalis non poteſt eſſe forma ſeminis,uti ex ipſo Sennerto jam ante demonſtratum eſt; neque anima eſt vel ullibi informat, ubi non eſt actus corporis organici; de quibus ſuperius uberius.

Reſtat igitur ut concludamus ex ſuperioribus, animam nequaquam eſſe vel eſſe poſſe in ſemine tàm actu entitativo, quàm formativo.

99. Actuum entitativorum formarum, quos antea demonſtravimus nullos dari, novitii veteratores duplicem rationem ſtatuunt; aliam,qua ſunt actus entitativi ante generationē;aliam, qua ſunt actus entitativi ante generationē;aliā,qua poſt generati-

 onem

onem. Anima actu entitativo ante generationem rei ipsis est in semine, quod si ita est, falsum dixit Scaliger, semen canis esse canem saltem articulationibus carentem, quia actus entitativus non constituit rem, nisi sit planè formativus. Semen enim canis non potest dici canis, nisi forma canis informet semen: formæ præsentia non constituit rem nisi informet. Forma scarabæi, quæ ipsis actu entitativo esse potest in sterquilinio, sterquilinium non facit esse scarabęum. Anima actu entitativo ipsis superest & exsistit post rei corruptionem. Sed quo fine exsistunt & sunt superstites animæ animantium? an ut remigrent ex aliis in alia corpora, sic statuitur metempsychosis: an ut redeant in proprium, unde egressæ fuerunt? sic asseritur Palyngenesia: an ut veteri attrito novum sibi condant corpus? sic res eadem numero, quæ fuit, redit assumpto habitu novo & deposito veteri. Rem autem, quæ semel periit, eandem numero redire, hactenus absurdum est. Quin imò generatio fieret non acquisitione formæ, sed reparatione saltem materiæ ejusdem naturæ; & sic generatio non foret substantialis mutatio. An eant in orcum vel Iliadum Paracelsicum? sic adducitur sesquipedale mēdacium, bonis & sapientibus omnibus ridicu-

dicu-

diculum; an vero exſiſtant alibi inſtar animarum humanarum, quarum quæ in fide & gratiâ perſtituerunt, & è corpore ad tempus ſeceſſionem fecerunt, ſunt in manu Domini, in ſinu Abrahæ? ſed hoc dicere blaſphemum eſt.

100. Omnis tamen forma & anima, quæ cum re, cujus forma erat, non interit, ſed eſſentiam & exſiſtentiam ſuam tueri poteſt, ea neceſſario inſtar animæ humanæ incorruptibilis & conſequenter immortalis eſt. Verum enim vero æquè deteſtanda hæreſis eſt, animas beſtiarum dicere immortales, quam ſtatuere animas hominum eſſe mortales.

Si itaque nullus datur formarum rerum corruptibilium & animarum beſtialium actus entitativus, ſanè anima vel forma nulla actu entitativo eſſe poteſt in ſemine, uti volunt novitii veteratores. Et ſi daretur, quod abſurdiſſimum & falſiſſimum eſt, quomodò perveniat in ſemen? an per diviſionem ſui? id clarè & dignè refutatum eſt: an per propagationem, qualiter in accretione & generatione novæ carnis, animæ propagatur, dicente Scaligero? ſed ſic non generatur nova anima, ſed eadem numero ad informationem noviter accretæ carnis propagatur. Neque etiam dividi-

tur, neque per divisionem multiplicatur & traducitur de uno corpore in aliud, de individuo in individuum. An eo modo per divisionem, quo Scaliger ignem & flammam, integro illo manente, & nihilominu alium excitante, propagari & generari vul neque illud procedit aut fieri potest: Igni enim & flamma ignem & flammam no generant propagando suam formam in aliud subjectum, sed subjectum in suam substantiam convertendo, similemque forman generando non suam propriam ex sua essentia communicando. Atque ita non datur actus formarum & animarum entitativus, & si daretur, nulla via est nullusq modus, quo in semen proveniat, & si ec veniant, neque ibidem esse vel exsistere possent, quia non sunt vel esse possunt extra propriam & ultimatam materiam: & si exsistere ibidem possunt actu entitativo, non tamen operari ibi possint, aut ullam operationem inchoare, priusquam sint formativi. Actus enim secundus non precedit primũ, & primus est causa secundi. De vanis istis distinctionibus, quod anima actu formativo secundum quid sit in semine, aliisque ejus generis, etsi eruditis risum moveant, planeque futiles & inutiles, quod nec in re nec in ratione fundatæ sint, tamen superius sufficienter actum est.

De-

101. Devolvimur nunc ad argumentum,quod ſeptemplicis clypei robur habere putant,ad quod tanquam ſacram anchoram confugiunt, primâque in acie velut inſuperabile collocant. Id vero tale eſt apud Sennertum in tract. de Galen. cum chym conſ.& diſſ.cap.9.fol 197. Ubi ſunt operationes animę, ibi eſt & adeſt ipſa anima; in ſemine ſunt propriiſſimæ (bona verba quæſo) operationes animæ: ergo & anima ineſt. Operationes hæ ſunt partium omnium corporis efformatio & ſeminis & conceptus vivificatio.

Etſi verò ex ſuperioribus ſufficienter demonſtratum ſit, animam nullâ ratione in ſemen, quâ tale, pervenire, nec in eodem eſſe nec operari poſſe, tamen cum vel centies ab illis hoc repetatur, reponatur & ad nauſeam occinatur, ne ſibi minus ſatisfactum eſſe clamitent, penſiculatius paulò illud deſpiciemus: ſic enim patebit, tale eſſe argumentum, quales illi ſunt argumentatores & dignum patellâ operculum.

102. Quod itaque operationem animæ attinet, quâ partes corporis formare ajunt, propter rationes, quarum ipſi ſunt architecti, ab animâ fieri nequeunt. Si enim anima format & generat partes, tum datur generatio æquivoca: atqui illi omnem genera-

nerationem æquivocam è phrontiſterio Philoſophię imò è mundo in exilium agunt, nullamque dari aſſerunt. Aut itaque concedenda eſt generatio æquivoca, aut falſum eſt animam operari in ſemine formando, hoc eſt, generando partes earumque formas producendo.

Secundò, partes corporis, ut oſſa, carnem, nervos &c. non formari ab animâ ipſe ſubornatus Sennerti Davus in tract. de form. orig. fol. 165. frivole & nugaciter diſcurrit, & carnem,oſſa,venas, nervos aliasque partes omnes in ſemine (quod ἀπόσπασμα σώματος ſit) formam ſuam protinus habuiſſe, quæ poſtmodum certum ſibi domicilium ædificant. Quod ſi ita ſit, anima nec ſui domicilii nec partium eſt fabricatrix, uti ex Themiſtio & Scaligero alioquin mordicus propugnant & clamitent; ſed cum quęlibet pars habeat formam in ſemine,à quâ fabricetur & totum corpus ſint omnes partes ſimul ſumptæ, nec ipſius corporis tanquam domicilii nec partium architecta eſt anima.

Tertiò, ſi formæ partium poſſunt generare partes, vel conſtruere & formare ſua domicilia,aut illæ formę ſunt animæ, vel animarum propria operatio,non eſt partium formatio. Partium vero forma ſe non eſſe animas

nimas plus satis ipsorum etiam testimimonio liquet. Ergo &c.

103. Quartò ex mente D. Sennerti reliquas formas idem operari & præstare quod anima, ipse Doctor in tract. de Galen. cum Chym. cons. & diss. cap. 12. fol. 352. docet. Ubi paulo ante dixerat, mistionem & generationem parum differre, aut certe nullam generationem sine mistione fieri, subjicit citato folio, formam & animam esse cujusque rei architectam: & primum motorem in mistione esse animam ac formam cujusque rei. Ubi voculam & non copulativam sed disjunctivam interpretatur Subornatus in tract. de form. orig. fol. 347. statuitque omnem animam esse formam, sed non omnem formam esse animā. Et D. Sennertus in tract. de Galen. cum Chym. cons. & diss. cap. 9. fol. 232. mineralia, metalla, lapides gemmasque haud vivere, nec animata esse, formam tamen, præter formam mistionis, habere specificam, quæ sese multiplicandi vim habeat, docet. Unde sequitur omne mistum esse animatum vel habere formam specificam; & mistionem generationemque ex eorum mente fieri tàm à forma specifica quàm ab anima; positaque operatione illa seu partium conformatione, quæ perficitur mistio-

 stio-

met in tract. de form.orig.fol.34. ubi Titelmannum citat, mirabilem seminis tantoperè ab eodem deprædicat; naturam & virtutes in hoc consistere inquit, quod omnes formæ, quę essentialiter in toto sunt animalis corpore, ipsi actu insint, quas sibimet proprias suas fabricare partes docet eodem tractatu fol. 165. Quod si ita sit, hæc non virtute seminis, ut vult Titelmannus, non ab animâ in semine, ut vult D. Sennertus; fieri necessum est. Sed quis non has scopas dissolutas & contradictionum & fraudum detestetur cloacam? Et sane nec Titelmanno, nec ulli Aristotelicorum, veterisque philosophiæ veritatem sectantium unquam vel per somnium in mentem venit unquam in semine esse formam, per divisionem formæ generantis, mediante semine à generante separatam: vel in semine omnium corporis partium formas esse actu. Desine nugarum & apage fraudes. Eo itaque, quod reliquis formis cum anima commune est posito, non necesse est poni animam. Datis & prolatis operationibus quas tum reliquæ exerceant formæ quam ipsa anima, non statim de animæ præsentia certa fiet conclusio. Et sic illud monstrosæ fortitudinis argumentum heptaboeum procumbit humi stratum,

&

& examine atque exangue jacet.

105. Non itaque omne quod generat vel partes format, anima est. Ex Scaligero babes quod anima generat, calor ignis generat, calor solis generat. Solis, inquit, calor si esset anima: anima muris è fimo à sole generati, esset sol, & muscæ anima cum illius muris anima, una esset anima: ab una sanè anima nõ diversæ generantur. *Exerc. 102.* Etsi vero satis fractum & enectum ipsorum axioma sit prima ejus parte cæsû, nihilominus alteram ejus etiam partem nonnihil dispicere juverit. Animæ præsentiam in semine ex hoc concludebat, quod duplices in eo elucerent animæ operationes: prima quam examinavimus, erat partium conformatio, altera, quam percensebimus est seminis & conceptus vivificatio.

106. Semen per animam in semine actu, quem commenti sunt, entitativo hærentem vivificari, nugacissimum est. Vita enim non sequitur actu formæ (si daretur) entitativum sed formativum. Anima enim non vivificat, priusquam informat, neque informat nisi subjectum suum proprium, & materiam ultimatam. Vita enim est ab anima quatenus est entelechia & perfectio: Anima vero non est entelechia seminis, sed corporis organici, potentiâ vitam habentis.

tis. Potentiam itaque recipiendi vit
ab anima non habet semen sed corpus org
nicum, neque anima alibi est; vel ine
potest, multo minus informare, & me
ante informatione vivificare potest, qu
corpus organicum. Anima animalis ips
ut in tract. de form. orig. dicunt actu en
tativo est in semine, anima scarabæi ip
est in sterquilinio, est in cadavere equi n
libi tamen vivificat, nec alibi vivificat, n
præcedat, ut loquuntur, actus formativu
atqui is non est, nec esse potest, antequa
ex semine fiat corpus organicum, quo
cto semen desinit esse semen, perit for
seminis & succedit forma animalis; &
compendiò dicam: vita est actus anim
non est vero actus primus sed secundus, S
cundus non potest dari, nisi præcedat p
mus. Primus vero actus est entelechia
perfectio: Anima animalis ex semine nas
turi non est entelechia & actus primus s
minis; Ergo in eo non datur vita, quæ
actus secundus, immediatæ à primo orie
& dependens. Deinde eodem vitio l
borat illa eorum ratio, quo proximè præc
dens. Non enim vivificatio solius anim
opus est, sed & cæli seu solis & syderum
ut testatur Scaliger exercit. XXVII. & Z
barel. lib. de Ment. hum. cap. 9. Ille eni
inqui

inquit, si à sole putrescunt corpora, putridi caloris auctor erit vitalis calor, neque procedere poterit ad vermiculi generationem, nisi sibi gradum fecerit per putridum. Zabarella vero docet ignem nullum generare animal, nec calorem igneum esse productivum viventis, saltemque formas inanimatorum de materie potestate ejus vi educi, calorem vero cælestem duplici modo viventia & animantia generare, idque vel immediatè ex putri materia, vel per semina: Quę ex putri materiâ generantur, eadem juxta Aristotelem vi cælestis principii à calore cælesti & syderum vult gigni. Quę per propagationem ex semine generantur ea tum virtute cælesti propriâ, tum facultate generatrice à cælestibus corporibus inditâ, qui sit calor quidem, non igneus, sed cælestis à cælo impressus, referens naturam (quem tamen à calore elementari specie non differre asseruit) quinti elementi, videlicet, elementi stellarum, produci asserit. Seminis autem virtutem, quia sit elementaris, non sufficere ad generationē animalis, nihilque posse sine illa, quam à cælo accipit, qui est calor cælestis, virtute cæli tanquam instrumentum cælestis agentis directum, à quo cælesti princìpio, viventium animæ, exceptâ solâ ratìonali de

pote-

potestate materiæ educantur. Quo pertinent loca Aristotelis à Scaligero allegata, exerc. XXVII. Primus è duodecimo divinæ sapientiæ est, ubi dicitur: solis siderumque calore per hęc diffuso, atque in hęc infuso, gigni omnia, quæ non fiunt è seminibus. Nimirum semina quoque ipsa ab eodem quoque perfici calore, quo ad actum reducantur. Cætera vide locis allegatis. Quid multis? Numquid cælum animam è potentia luti educendo vitam largitur ranæ, & pari modo muribus ex quisquiliis & omnium vermium bestiolarumque generi ex putrida materia vi cælestis caloris producto? Ex quibus omnibus liquet, non solam animam generare, sed & ignem & cælum, neque solam animam vivificare animam novam producendo, sed & cælum virtute sua & vivifico calore animas corruptibiles, vitamque rerum corruptibilium mediate & immediatè è potestate materiæ producere. Proinde posita operatione tali, quam anima, sed non sola, perficit, sed quę etiam ab aliis causis, uti probatum est, produci possit, non necessum est dari vel poni animam, vel animę pręsentiam statui.

An

An Aristoteles statuerit animam esse in semine?

107. PRogrediamur nunc ad examen effati, quo in tract. de form. orig. fol. 43. & sequent. persuadere & probare allaborant, statuisse veteres formam non educi è potentia materiæ, & actu ipso animam esse in semine.

Ut probent animam esse in semine producunt locum Aristot. 2. de gener. animal. cap. 3. ubi inquit, conceptum inanimatum esse nemo statuerit & vita omnibus modis privatum: quippè cum nihilo minus semina & conceptus animalium vivant, quam stirpes, & aliquamdiu prolifica sunt. Ex hoc conantur concludere semina esse animata; reique, cujus sunt semina, & formę generantis partem juxta Scalig. & Sennert. & formam rei ex semine generandæ continere. Verum ipse Aristoteles sese ipsum declarat, & ait in semine & conceptibus non actu sed potentia haberi formam, donec conceptus separati cibum trahant, & officio animæ fungantur. De anima porrò sensuali & intellectuali idem dicendum. Omnes enim potentia prius, quam actu haberi necessum esse. Ex his rectissimè concluditur animam prout est substan-

tia & forma reipsâ non esse in semine.

108. Verum pro suo more veteratorie hic etiam veram Aristotelis mentem corrumpere satagit subornatus vel ejus magister. Ait enim Aristotelem opponere δύναμιν nõ ταῖς ὀυσίαις sed ταῖς ἐνεργείαις, adeo ut actus significet operationem, non essentiam animæ. Verum ista interpretatio repugnat textui Aristotelico, & explicationi, quam adducit, Scaligeri & Sennerti. Quod ut demonstremus, quæstionis status sic est formandus: An cum dicat Aristoteles animam vegetativam esse in seminibus potentiâ non actu, an ibi in potentia esse, significet animam essentialiter & substantialiter inesse, & actu primo inesse, ut ait Scaliger & Sennertus, & hactenus dicendum tantum potentia inesse, donec operari incipiat, & tum demum vere dici actu inesse. Hic affirmativam tuetur subornatus, conaturque asserere philosophi mentem esse, animam potentiâ inesse, significare idem quod essentialiter & substantialiter & actu primo inesse, actu vero inesse, idem significare, quod animam operari, adeoque per (actum) saltem significari operationem. Verum illa fraudulenta explicatio repugnat Aristotelis menti & textui. Cum enim agit Aristoteles de ani-

nima, an insit semini, quærit de tali anima, quâ res vivat, & qua res dicatur animal. Atque eam triplicem ponit, vegetabilem, sensualem & rationalem. Has autem animas esse substantias, & formas rerum, quas informat, certum est. Has vero potentiâ in semine inesse dicit, non actu? Et porro quærit, cum actu in semine non sint, an extrinsecus accedant, & si extrinsecus accedant, an cum corpore aliquo veniant, an per se & sine corpore obrepant? Hanc quæstionem sic decidit, quod dicat, illam animam cujus actio corporalis sit, sine corpore inesse non posse, quocirca extrinsecus eam venire impossibile sit. Nec enim per se accedere posse, quod inseparabilis sit, neque cum corpore venire, quia semen sit excrementum alimenti mutati. E contrario vero illam solam animam posse accedere extrinsecus, cujus actio non communicet cum actione corporali, eamque esse mentem, quæ divina sit.

De reliquis vero animabus concludit esse à corporibus inseparabiles, nec extrinsecus accedere in corpus, nec esse in corpore, in quo corpoream actionem producere non possint, & cum nulla actio corporea perficiatur à corpore virtute animæ, nisi per organa corporis, intelligit corpus organi-

ganicum, quod indicat, cum dicit se intel-
ligere talem actionem corpoream, quali-
est ambulatio quæ perficitur ab anima pe-
dibus, unde etiam animam definit actu[m]
corporis organici.

109. Ex quibus ipsâ meridie clarius pa-
tet, philosophum, quando dicit, anima[m]
actu non esse in semine, loqui de essentia &
substantia animæ, quatenus est actus pr[i-]
mus, quia primo quærit, quomodo an[i-]
nima veniat in rem animatam, unde sequ[i-]
tur nondum adesse; & quia alias extrins[e-]
cus accedere ait, ut animam rationalem, q[uæ]
si cum semine veniret, vel illi actu inesse
extrinsecus eam non accerseret. Dein[de]
magis perspicuum ex hoc est, quod dic[it]
animam à corpore organico, vel à tali co[r-]
pore, cujus organis ad operandum utit[ur]
esse inseparabilem, nec cum alio dari, nec
alio inveniri, nec cum alio accedere, ade[o-]
que nec cum semine venire, & conseque[n-]
ter, quia organicum non sit corpus, [sed]
dicente philosopho, tantum ultimi alime[n-]
ti mutati excrementum in eo esse non po[s-]
se. Unde satis claret & fulget, quomo[do]
intelligendum sit illud philosophi, anima[m]
potentia esse in semine, nempe per pote[n-]
tiam non intelligi substantiæ animæ in [se-]
mine præsentiam, sed absentiam, tal[em]

v[e-]

vero rationem, quâ ex potestate seminis educi possit forma: quæ forma actu non insit, neque inesse possit, neque emergat & educatur è potentiâ seminis, priusquam ex semine & materno sanguine sit fabricatum corpus, quod animæ sit ultima materia & adæquatum subjectum talibus instructum organis, ut actiones corporeas vitęque necessarias edere: quæ omnium partium & totius corporis ultima dispositio, philosophis dicitur animæ introductio, tam in his, quibus anima rationalis vel extrinsecus juxta Aristotelem & Theologos aliquos accedit, quam in his, quibus ex potentia materiæ cæteræ corruptibiles educuntur formæ. Unde patet, quomodo intelligendum sit, actu inesse formam conceptui, cum agere & cibum trahere, hoc est vitales actiones exercere possit, nempe hanc actionem esse operationem animæ præsentis & informantis corpus organicũ, quæ non in alio, quam tali corpore, cujus organis ad operandum uti possit, esse vel existere queat, unde actu inesse animam non significat operationem animæ, sed operatio animæ certum signum est, jam actu adesse animam, quę antea actu essentiali non adfuit, sed tantum hæsit in potentia seminis.

110. Atque ut hæc res rectius & liquidius demonstretur, videantur sinceri interpretes. Zabarella lib. de ment. human. genuinum de hujus quæstionis, An in semine & conceptu insit anima, qua animal

Zabarella.

enodatione philosophi sensum explicaturus ait, *tenendum esse, quod omnes animæ partes in conceptu ab utero nondum separato insunt prius potestate quam actu, quia in materia apta ad formam recipiendam, necesse est ut forma prius insit potestate quam actu. Secundum verò hoc intelligi posse de actu tum primo tum secundo: nam embryon antequam accipiat animam, habet potestatem respectu actus primi, eâ vero receptu habet potestatem respectu actus secundi, quia anima illa nondum utitur instrumentis propriis, quibus non incipit uti nisi post separationem conceptus ab utero, quare antequam separetur vivit illud animal instar membri illius fœminæ, non enim nutritur sumens ore proprio cibum, nec proprio ventriculo concoquit, sed per umbilicum recipit à matre sanguinem, sicut alia omnia membra illius fœminæ, & hac ratione dicitur etiam habere animam potestate, quoniam ejus anima nondum per propria organa operatur.*

111. Quod autem anima actu non sit in semine, neque cum semine venire juxta Aristotelis mentem, neque id ex sepra allega-

lis

tis probari possit, idem Zabarella clarè ex contextu deducit & demonstrat. Proponit enim ex philosopho quęstionem hanc: Quũ anima in conceptu nondum separato pro actu primo accepta, prius insit potestate quam actu, unde nam adveniat actus? Ad quam respondet ex philosopho, uno ex tribus advenire modo necessum est. Oportet enim vel omnemanimam pręfuisse & postea illi materiæ advenisse, quod esset eas omnes extrinsecus accedere: vel omnem in illa materia innasci, quum ante non fuerit, & ita nullam extrinsecus advenire; vel tandem aliquam innasci cum prius non fuerit, aliquam vero induci cum prius fuerit. Verum idem ex eodem probat argumento, ab illis quæ organicæ sunt & per propria organa operantur, sumpto, nullam exceptâ mente vel anima rationali, quæ sola divina sit, extrinsecus advenire, cæteras præter hanc ita in illa materia innasci, ut de illius potestate educantur, quod Aristoteli dicitur ab agente naturali attingi, hoc est, produci.

Si enim, inquit, extrinsecus accedunt, vel cum corpore aliquo adveniunt, vel sine corpore; Non sine corpore, quia cum sint organicæ, operari sine corpore non possunt, & sic essent otiosę & sine operatione, quod di-

dicendum non est. Eas igitur extra corpus sine ullo corpore præfuisse impossibile est; quum sine corporeo organo non operentur. Sed neque cum corpore extrinsecus advenire possunt, quia nullum aliud corpus apparet, cum quo advenire dicantur sanguini menstruo, nisi semen, cum hoc tamen advenire nequeunt, quia tales animæ partes non possunt esse sine corpore habente organa quædam statuta, quæ ad singulas requiruntur; ut facultas ambulativa non potest esse sine pedibus, nec visiva sine oculis. At semen non est hujusmodi corpus his instrumentis præditum, sed est similare quoddam, imo excrementum ultimi alimenti ex cibis genitum. Ex quibus patet has animas nec in semine esse, nec in eo operari, nec cum eo venire posse; ut magna sit insolentia & audacia torquere verba Philosophi contrà illius mentem & textum. Unde liquet, quam absurdum sit statuere, cum dicitur animam actu primo inesse semini, Aristoteli idem esse, quod potentia inesse. Sed operæ pretium fuerit hæc D. Sennerti verba ex Scaligero descripta, & à suo subornato allegata impensius cribrare.

102. D. Sennert. in tract. de Gal. cum Chym. consl. c. 9. ait. Verba Aristotelis qui-

quibus dicitur semen potentiâ solum habere animam, non intelligenda de essentia animæ, ac si actu primo non sit animatum, sed quia careat instrumentis & apparatu organorum ad operandum idoneo, & sic intelligendam potentiam secundam quæ perficitur actu secundo, nimirum operationibus &c. Verum enim vero hanc interpretationem esse textus Aristotelici corruptionem, eique è diametro adversari patet ex hoc, quod Aristoteles probet hoc argumento actum primum non esse in semine, quia non sint in eo organa, quibus exerceat actum secundum, adeoque ex negatione actus secundi, & defectu organorum, quorum merito & insit & operetur actus primus, procedit ad negationem actus primi. Quod autem maximus in eo etiam laboret Scaliger, humanę fragilitati dandum. Quę enim subtilitas est, dicere in potestate seminis esse formam canis, quia semen continet eam, eamque dare possit? Si actu continet essentiam & substantiam formæ, actuque dat, sane actu inest. quod subdit: Educi vero eam de potentia remota, qui est actus primus, ad potentiam propinquam qui est actus secundus, tanto (ignoscite mihi divi manes Scaligeriani) Philosopho indignum est effatum. Potentia enim pro-

pinqua & remota actum substantialem respicientes sunt propriè potentiæ passivæ, principium non agendi sed patiendi constituentes. Actus primus nunquam est in remota potentia, & omnis remota potentia est passiva, totoque genere differt ab activa, ideoque mira hæc primò est potentiarum confusio. Deinde nulla forma unquam dicitur esse in potentia, ubi constituit actum primum, qui est substantialis. Sennertus vero animam actu primo inesse, eoque animatum esse semen dicit. Verumenimvero actus primus est forma informans & ἐντελέχεια & perfectio rei, quocirca si animalis forma est in semine, eaque animal, semen est animal: atqui ut actus primus & informans & ἐντελέχεια inesse nequit, quia semen non est adæquatum & ultimatum subjectum (quod esse debet corpus organicum) ultimatæ animalis formæ & quomodo juxta Scaligerum potest esse animæ è semine emersio, cum sit ejus forma & simul postea forma animalis? Verum tandem alio actu semini inesse formã dicunt, videlicet entitativo. Sed ex Aristotele suprà auditum, nullam, exceptâ mente, animam actu alibi dari, quam in corpore organico: & nullum actum corporis organici esse separabilem, ideoque ani-

animalis forma actu entitativo, qui est separabilis;& seorsim illis exsistere potest, in semine quod organicum corpus non est, esse nequit. Et si, (quod falsum est) inesser, tamen non inesset actu primo, quia actus primus est formativus, & quo, ut Sennertus dicit, animatum sit semen. Si eo animatum sit semen. Si eo animatum est, etiam informatum est, & sic non inest actu entitativo (uti anima scarabæi in sterquilinio) nec animat, nec informat. Nec enim animare potest, priusquam informet.

113. Demum turpiter etiam sibi contradicunt in hoc, quod animam potentiâ in semine ideo dicant, quia non operetur propter defectum & ineptitudinem organorum, seminis conceptus vel embryi, & ab operatione cesset, dum ea plenè consequatur, cum tamen ex operatione animæ in semine, præsentiam ejus in semine, quod pro maximo habent argumento, demonstrare satagant. Neque hic obstat alia eorum ratio, cui, si objiciatur promptissima ad manus est responsio. Sed quis Æsculapius has animorum barbaras intemperies saner, aut has dissolutas scopas recolliget.

Su-

Supereſt ut videamus an Formæ ex nihilo fiant.

114. ID Veterator & corruptor cæleſtis & philoſophicę veritatis in tractatu de Formar. orig. fol. 61. affirmat, preſſus ſequentibus patrocinii ibidem fol. 58. extante. Forma ſubſtantialis, quę eſt diſtinctum quid à materia, aut fuit aliquid ante generationem, aut nihil fuit: ſi fuit, tollitur generatio; ſi non fuit itidem tollitur generatio, & ſtatuitur creatio. Neque ergo formę ſunt antequam fiunt, neque inducuntur per creationem: ſed educuntur è potentia materiæ.

Id refellere tentat hoc reſponſo: neceſſariò formas ex nihilo fieri: quia ſi ex aliquo fierent, non principia, non formæ, ſed principiata, formata & compoſita eſſent. Aſſerere, formam ex eo, quod potentia eſt, fieri, ait eſſe dare ſine mente ſonum & relegat lectorem ad ſupra poſitam theſ. 4. concluſ. 1. Creationem, quæ dicitur productio rei ex nihiloʠ, ait non eſſe metuendam, quod in illa ad duo reſpiciatur, videlicet 1. ad producentem, qui ſit ſolus Deus, 2. ad producendum, quod eſt corpus vel ſpiritus: at utrobique eſſe diſparitatem. Bella ſanè argumenti ſolutio.

Hęc

115. Hæc responsio pessima ad argumentum optimum, pluribus belluata est fanati: earum & impiarum opinionum monstris, quam comprehenditur verbis. Nam primo, quod concludit ex hoc, si forma fuit aliquid ante generationem, tolli omnem generationem, id vanum est. Procederet equidem argumentatio veteratoris, si forma ante generationem actu fuisset forma; quia vero neque forma, neque nihil fuit, sed aliquid videlicet in subjecti potentia fuit, è qua educta est, generatio non tollitur, sed maximè confirmatur & datur. Ideoque sic ponenda erat propositio hęc: Si forma acta fuit ante generationem, generatio tollitur & hoc modo D. Sennert. cum suo Ganymede tollit generationem, quia huic omnis res & omne ens est actu, nullum in potentia; & cum D. Sennerto nulla forma fiat ex nihilo, neque ex potentia materiæ eliciatur, & non generetur per novę essentiæ productionem, sed tantum propagetur per divisionem formę generantis actu existentis, à qua fit pars avulsa, necessario actu fuit, & quę est in genito, eadem actu fuit in generante, inevitabili necessitate ex probato axiomate sequitur, tolli hoc dogmate Sennertiano omnem generationem. Deindè si non fuit forma antè gene-

generationem, pari modo ait tolli generationem,& statui creationem, sed eadem est responsio, quæ superius data, non fuit actu, sed in potentia, ex qua si virtute agentis naturalis educatur, non ponitur creatio.

116. Audiamus nunc responsum ad argumentum alioquin bonum, sed male ab ipso allegatum: necessario, inquit, principia ex nihilo fieri, quia si ex aliquo fierent, non forent principia sed principiata, formata & composita. Verum & hęc responsio ridendo in proscænium procedit schemate. Omnes omnium rerum corruptibilium formæ corruptibiles ut ex sacro codice, omni exceptione majore, in examine operis sextiduani vidimus ex elementari materia productæ sunt: spirituales autem animarũ immaterialium essentiæ ex nihilo à Deo creatæ, uti ex nullius materiæ ratione eductæ, ita quoque incorruptibiles existunt, neque in ullam ejusdem potentiam resolvuntur & corrumpuntur.

117. Id itaque nec naturæ formali, neque principio quicquam derogat, quod formæ ex materiæ potentia, quæ est essentia simplex, educatur simplex substantialitas: Eductio essentiæ formalis ex potentia materiæ non importat compositionem,

Ne-

Neque ortus formæ ex potentia materiæ infringit rationem principij: quia forma est principium respectu corporis naturalis, ejusque potissima pars constituens: & principia essentialia corporis naturalis faciunt corpus naturale non per sui conversionem in corpus, sed per sui conjunctionem tanquam partes essentiales illud constituunt. Hoc modo materia non est principium formæ, quia non constituit formæ partem, neque uti materia essentiam formæ perficit, sed per conversionem essentiæ potentialis, cujus inexhaustus est in materia prima abyssus, forma vi efficientis educitur. Atque sic materia non constituit formam ut principatum sui vel materiale, neque est pars formæ, neque hæc compositum quid ex materia, sed forma & materia sunt principia corporum naturalium, quorum essentiam constituunt, & partes essentiales existunt. Ideoque nec forma materiæ, nec materia formæ ut forma principium est sed utraque corporis naturalis est principium, neque alia ab altera constituitur, & utraque diversam ab altera habet essentiam & naturam, ut neque forma sit essentia materiæ, & materia essentia formæ, & res sit per & propter formam, quod est, aliamque capiat essentiam & rationem, quam à

mate-

materia habet, imo potiorem essentiæ rationem & quidditatem, & ut incerto entis genere collocetur.

118. Sed si principiorum rationem per se inspiciamus, non est propriè de principiorum, quatenus sunt principia, requisitis, ut sint simplicia, & ut ex nulla alia re orta & ex puro nihilo producta sint; non est necessariam, elementa, ut principia fiant; quod ex nihilo fiant. Siquidem nec vocabuli nec rei ratio hoc importat. Vocabulum principii esse æquivocum D. Seenert. in tract. de Gal. cum Chym. cons. & diss. c. 9. ex Aristotele docet, aitque ex eodem lib. 1. metaphys. c. 1. omnibus principiis commune esse, primum esse, unde aut incipiat, aut fiat, aut cognoscatur aliquid. Quocirca statuit rectè nominari principia ex quibus fiunt res naturales, & principiorum nomen & jus rectè accommodari tribus chymicorum vulgo dictis principiis: de his vero principiis prædicat, quod elementis sint posteriora, quod illa potius in elementa, quam hæc in principia resolvantur, unde sic ex elementis orta esse ait, ut sint prima mista. Cum itaque hæc D. Sennerto verè veniant pro principiis, & tamen ex elementis sint per mistionem nata, & nec prima neque simplicia neque ex nihilo primò

mò condita, & elementa Aristotelicis sint rerum principia materialia, ex quibus omnia sublunaria corruptioni obnoxia generentur; neque tamen sint simplicia, vel ità prima, ut non ex nihilo sed ex aliquo producantur, non video quomodo ratio principii deroganda sit his, quæ quidem principia sunt, sed ex nihilo orta non sunt. Sed pergamus in quæstione, an formæ ex nihilo fiant.

119. Formas ex nihilo fieri in tract. de form. orig. fol. 61. ausu plane bardo & rationibus Chrtstiano & Philosopho indignis probare annititur. Verum ut calumnias & mendacia hujus sectæ, ejusque architectorum evidentius demonstremus, paulo momentosius rem expendemus.

120. Creatio est immediatè opus Dei; Generatio cujus vi producuntur rerum formę corruptibiles, immediatè est opus naturæ. Creatio est duplex alia est prima; alia secunda: prima creatio est factio rerum ex nihilo, uti supra probatum est, & non fit in tempore, ut loquitur Scalig. exerc. 6. num. 14. Et est opus infinitæ virtutis, seu solius omnipotentiæ, quia inter aliquid & nihil est infinita distantia. Secunda creatio pariter est opus infinitæ virtutis, & est factio seu productio rerum ex præexsisten-

tè & ex jam antè à Deo creata materia. Sic ex elementis rerum omnium corruptibiliũ tam inanimatarum quam animatarum formas corruptibiles produxit, eisque virtutem omnipotenti benedictionis verbo indidit, per jugem & indesidem generationis seriem easdem ex sinu suo emittendi, & proferendi excitata in iis potentia, ex qua operâ generantis universalis & particularis ac proximi educi possint. Hac secundæ creationis operâ Deus, uti ex Elementari materiâ formas rerum omnium corruptibilium produxit, ita ex quolibet potest facere quidlibet, ex lapidibus panem & filios Abrahæ: Et hæc tam infinitæ virtutis opus est, quam factio ex nihilo, siquidem divina virtus à creaturarum potestate maximè differt, quod harum potentia sit determinata negatione & privatione; quapropter ex nihilo non possunt facere aliquid, aut aliquid in nihilum redigere, deinde ex quolibet, non possunt facere quidlibet.

121. Ex quibus abunde liquet factionem alicujus rei ex nihilo esse omnino infinitæ virtutis, quæ solius Dei est opus. Quicunque ergo statuit generatione naturali, produci formas ex nihilo, is primo in omnipotentiam Dei, qui gloriam suam nulli alii con-

concedet, blasphemus est; quod naturæ finitæ & virtutis finitæ infinitam adscribat virtutem; quod naturam Deo exæquet,(ut res se habet in operari, ita & in esse; infinitæ virtutis operatio, est infinitæ essentiæ actio) & generationem cum creatione turpiter confundat. Generatio est mutatio utroque inclusa termino quod enim generatur, aliud fit & aliud, manetque sub utroque termino;

122. Barbaræ audaciæ est, futilibus quibusdam distinctionibus velle blasphemam hanc opinionem munire, & incautis rudioribusque instillare. Hoc molitur cum lib. cit. fol. 61. inquit; non esse metuendam creationem, quod cum hæc dicatur productio ex nihilo, respiciatur ad duo, primo ad producentem, qui est solus Deus, secundo ad producendum, quod est corpus vel spiritus. Prima ratio debet esse talis: Cum productio rei ex nihilo fit operâ Dei dicendum esse crationem, cum vero fit operâ naturę, non esse creationem sed generationem: Videte nugatoris in frunitam impudentiam, illud pro vero supponit; & pro fundamento jacit, quod inane, absurdissimum & falsissimnm est, & alioquin crinomenon videl: quod natura vel formam vel aliquid ex nihilo producere queat. Deinde

 si in

si in naturæ potestate esset, aliquid ex nihilo facere, utique hæc factio, dicenda esset creatio, quia hæc est factio ex nihilo, quocunque modo & à quacunque causa ex nihilo aliquid factum sit, quin imo illud est ex naturá facere Deum; & sic infinitæ & Divinæ potentiæ opus est & manet factio ex nihilo seu creatio.

123. Secunda ratio ducitur ex producendo vel producto, quod ait esse corpus vel spiritum: an utriusque productionem soli Deo assignet, an vero utrique videlicet Deo & naturæ veterator nō addit. Sed Deus opt. Max. ex nihilo produxit corpora, produxit spiritus: idem ait subsannator fol. 8. in tr. de form. orig. formas rerum corruptibilium primas originem suam creationi debere. Creantur itaque vel ex nihilo vel producuntur vi divina ex materia elementari, ut verissimè docent sacræ literæ. Genes. 1. An itaque natura tanto superior est Deo, quod huic fuerit necessum ex præexsistente facere materia has formas, quas natura facit cottidie ex nihilo. Et quid sibi volunt ista verba, quibus amplius vult probare, factionem ex nihilo non esse creationem, aut formas fieri ex nihilo, cum inquit: Non solum Deus, sed & natura & ars effecta sua de novo producunt; An de novo

novo productio est factio ex nihilo? Natura per generationem, non producit novas species & alias, quam à Deo ab initio sunt conditę, sed has per novorum individuorum generationem conservat, quæ generatio non fit per formarum ex nihilo productionem, uti abunde probamus. Neque est in ulla arte producere suo Marte & virtute formam substantialem: neque enim cum ex lapide vel ære format statuam, aliquid ex nihilo multo minus formam ex nihilo ibi producit, quia saltem artifex quantitatem confusam, & quasi interminatam (nulla enim quantitas artis hoc pacto interminata est) reducit ad talem figurę modũ, ut fiat statua vel aliud quid; ubi sane nec ulla generatio dari, nec factio ex nihilo asseri ulla ratione potest.

124. Et sane miserrimum est, istos novę sectæ architectos ita diffidere in principiorum constitutione, ut alter alteri planè contradicat. D. Sennert. in tr. de Gal. cum Chym. conf. & diss. cap. 9. fol. 194. ait absurdum esse statuere formas ex nihilo oriri: Subornatus v. Sennerti propugnator mordicus vult originem formarum ex nihilo defendere, sed cum ea arrogantia & temeritate, plus quam puerili, ut quicquid vel ipse vel Sennertus contrà veritatem & so-

lidæ immobilisque philosophiæ fundamenta proferat se tueri posse turpiter sibi imaginetur, putat se hoc ipso elapsurum, & si quę sit contradictio, sublaturum, quod uti fecit in tract. de form. orig. dicat formam idcirco esse ex nihilo, quia etsi per divisionem generantis in generatum, fiat forma generati, tamen cum in generante nondum erat forma generati, & in generato jam non est amplius forma generantis, à qua per divisionem separata, & in generatum traducta est, deduci & defendi posse, formam ex nihilo esse. Verum rusticæ absurditatis hæc est consequentia. Quærebatur enim an illa forma, quæ est in generato ex puro sit nihilo, ita ut nihil fuerit priusquam forma generati fuerit. Si hoc affirmet, ne quidem in generante fuit aliquid, tantum abest, quod ab ea tanquam particula per divisionem abscedere potuerit: pari ratione forma ex potentia materiæ educta posset dici ex nihilo facta; verum licet non fuerit forma antequam è potentia materię educeretur, tamen ex nihilo orta dici nequit, cujus origo fuit ex aliquo. Verum illas similesque ineptias, quas eruditi rident, & in quibus refellendis me tempus terere pudet, novatores verò pro singularibus subtilitatibus suis discipulis & initi-

initiatis artium perpinant, iisque eos sagi- nant, seducunt, huc novæ sectæ fundamenta jaciunt, & his venerandæ antiquitatis veritatem temerario & futuli ausu evertere moliuntur.

125. Verum uti ex Sennerto apparet, nunquam ipsi in mentem venit astruere vel defendere formarum ex nihilo productionem: quia ipsemet inquit in tract. de Gal. cum Chym. & cap. 9. fol. 149. absurdum esse, quod statuantur forma ex nihilo oriri: paulo post provocat ad sacrarum literarum testimonia, atque ex iis docet formas (videlicet primas) in prima creatione vi divinę benedictionis factas esse, cum diceret Deus: Germinet terra germen & easdem à generante propagari inditâ virtute per divinam benedictionem: Crescite & multiplicamini. Ex quibus Sennerti verbis liquido demonstratur formas per creationem divinam conditas, aut per generationem propagatas ex nihilo non oriri. Deus enim Opt. Max. etsi non ex nihilo creavit formas rerum corruptibilium creatione prima, tamen eas creavit creatione secundâ ex materia ex primâ creatione resultante; idque eâ vi qua ex quolibet potest facere quidlibet, quod & omnipotentis & creatoris opus est. Proinde creavit prin-

çipia generationis ex nihilo vel immediatè vel mediatè. Immediate materiam primam in abysso dictâ & nominatâ primo Genes. ex hac mediatè elementa ceu materiam secundam, ex qua omnipotente suâ virtute eduxit rerum omnium corruptibilium formas.

126. Undè primo liquet, nè ab ipso quidem Deo ex nihilo creatas esse rerum corruptibilium formas; Quales. Vero formæ sunt à Deo primo creatæ, tales, juxta Sennert. vi generationis rebus inditę, sunt propagatæ, & quidem juxta eundem eædem, quales primò sunt conditæ, per divisionem suæ essentię, (quâ ipsi perficitur generatio) in omnem posteritatem multiplicantur & propagantur. Ergo formæ ut sunt rerum principia nec in prima creatione à Deo ex nihilo, neque vi generationis à natura ex nihilo producuntur.

127. Verum ingenuì & candidi viri non satis mirari possunt impudentem confidentiam Subornati defensoris Sennertiani, qui fortè cæteros omnes eruditos pro letis & fungis & quercubus habet, dum vulgo persuadere satagit, ea quę plus quam nigra sunt, ęsse candida, cygnum esse corvum, & oletum esse ambrosiam; id quod facit, dit,

dum formas ex nihilo negativo fieri contē-dit, & simul eas à generante per communicationem suæ essentiæ generari asserit. Sic enim ait in tract. de morb. subst. quęst. 4. & in tract. de form. orig. fol. 21. Quicquid facit alterum, quale ipsum, illud facto & genito communicat suam essentiam; Generans facit alterum, quale ipsum. Ergo Generans genito communicat suam essentiam. Ex hoc deinde infert: Quicquid genito suam communicat essentiam, illud etiam ipsi communicat suam formam: Generans genito suam communicat essentiam. Ergo communicat suam formam: Quia, inquit, sine communicatione formæ non potest fieri communicatio essentiæ; forma v. communicatur juxta D. Senn. per divisionem formæ generantis, & divisæ traductionem in generatum.

128. Ex quibus omnibus irrefragabiliter sequi necessum est, id quod generat per communicationem suæ essentiæ non generare ex nihilo, & si communicatio essentiæ efficientis sit productio & generatio formæ, formam non fieri ex nihilo, & quod generatur ex essentia efficientis non generatur vel producitur ex nihilo; Forma v. generati illis producitur per divisionem ab essentia vel à forma generantis. Ergo non

producitur vel fit vel generatur ex nihilo. Ex eodem patet, non esse de necessitate & ratione principii, ut ex nihilo fiat. Si enim forma ideo non sit pro principio admittenda, quia ex potentia materiæ non sit oriunda; multo minus principii rationem tueri illa forma poterit, quæ ex essentia efficientis per divisionem suæ formæ producta est: neque enim hæc ex nihilo fit.

129. Quia vero res, de quarum formis agimus, tali corruptioni sunt obnoxiæ, quod in individuis non perpetuentur, quod non possident per exsistentiam singularium perpetuam, id consequuntur per specierum conservationem ex jugi individuorum generatione. Quocirca divinâ benedictione superius allegatâ est data naturæ potestas conservandi speciem, non per singularium æternitatem & exsistentiam perpetuam, sed jugem singularium & individuorum generationem. Non itaque species haut pereunt, quia individua jugiter existant, sed quia naturę est indita potestas univocè vel æquivocè generandi, & sic cōservandi speciem. Natura itaque generat res ex principiis à Deo ad generationem earundem ordinatis & creatis. Quæ principia in natura sunt actu vel potentiâ: Quocirca

circa natura, quoties genarat ex principiis, non de novo ex nihilo facit principia, sed à Deo per creationem facta principia ad rerum generationem assumit. Proindè quotiescunque generat, non formam aliquam novam, quæ in potentia rei naturalis non præfuerit, ex nihilo, neque toties novam materiam ex nihilo, ut principia producit; quo sensu etiam verè dici potest, principia non fieri, seu de novo semper produci, nec corrumpi, sed ex iis generari omnia, & per corruptionem in eadem redire. Et eodem respectu ex nihilo nihil fit, scilicet per generationem, & nulla res in nihilum corrumpitur vel interit.

130. Hic vero accuratè est notandum, novatores in plerisque velle imitari regulas & modum disputandi Scaligeri, sed quam rectè videamus. Scaliger animę rationalis immortalitatem demonstraturus, ait ipsam, si perire debeat, necesse esse, ut resolvatur in principia unde sit orta, vel abeat in nihilum. Illud fieri non potest, quia simplex est, nec ex elementis composita, nullumque essendi principium habet præter Deum. In nihilum corrumpi nequit, quod id rerum natura non admittat; quâ enim lege quicquam in nihilum abeat, eâdem ex nihilo vicissim aliquid fieri posset.

ſet. Unde deducit hoc, quod anima, quia ex elementis compoſita non eſt, in elementa reſolvi nequeat. Quod itaque ſimplex eſt, & nullis conſtat principiis ſui conſtitutivis, id in principia reſolvi nequit: unde ſi interit, neceſſum eſt in nihilum corrumpatur, ſed hoc æque impoſſibile eſt per naturam atque ex nihilo aliquid fieri. Cum vero animæ cottidie fiant, neque fiant ex præexſiſtentibus principiis ſui conſtitutivis, ex nihilo eas neceſſario fieri aſſerit. Sed factio ex nihilo eſt naturæ impoſſibilis. Ergo neceſſariò animas creari, ſeu divina potentia cottidie ex nihilo fieri concludit. Ex quo ſequitur, quod nulla forma naturalis generetur ex nihilo, quia factio ex nihilo non eſt generantis, ſed creantis. Generatio fit vi naturæ, creati virtute omnipotentis Dei; & quod ille qui ſtatuit rerum formas & animas una cum anima rationali ex nihilo fieri, formas rerum inanimatarum incorruptibiles, & ânimas beſtiarum, cum anima rationali immortales faciat. Et præterea rerum naturalium generationem omnem è medio tollat, ſiquidem formæ non generentur ſed creentur cum generatio non fiat ex nihilo, ſed ex re præexſiſtente, creatio v. ex nihilo. Quod ſi aſſerat Scaliger, ſubtilitatem miramur, ſed

ſed veritatem philoſophicam amiſſam, & cæleſtem impugnatam eſſe, dolemus. Unis enim & iisdem argumentis, quibus animæ humanæ immortalitas convincitur, ad probandum cæterarum rerum formas eſſe quintas, & non ex elementis ortas eſſentias utitur. Quæ res occaſionem præbuit novatoribus ſtatuendi formas rerum corruptibilium pariter cum anima humana ex nihilo produci, & comminiſcendi actum entitativum animarum beſtialium, quo, peſſum eunte materia exiſtere & eſſentiam tueri, hoc eſt, incorruptibiles & immortales æquè atque illa eſſe & exiſtere poſſint.

131. Si itaque ex eorum opinione formæ & animæ rerum corruptibilium ex nihilo fiunt, & tamen in nihilum non reſolvantur, quia non ſunt ex elementis, erunt immortales & incorruptibiles, & quia ex nihilo fiunt, non erunt generatæ, quia generatio fit ex præexſiſtente materia, ſed creatæ, & ſic rerum naturalium vel formarum omnium tollitur generatio, omnesque de novo immediatè creantur & immittuntur. At nec Scaligeri, ſi hoc velit, autoritas, neque ſubtilitas, ſed ſacrarum literarum veritas nobis erit potior & charior. Expendamus igitur philoſophicâ liber-

bertate & Christianâ pietate testimoniis sacrarum literarum ducti argumenta magni istius scientiarum Nimrodi.

132. Primum est, Animam (putat rationalem ex nihilo creatam à Deo) esse ἐντελέχειαν corporis & actum materiæ: materiam nihil aliud quam elementa quatuor: unde concludit animam esse naturam quintam. Id vero illi sic concedimus: Verum ex his progreditur & porrò deducere conatur omnem formam cujuscunque perfectè misti, etiamsi non sit anima, naturam esse quintam, longe aliam à quatuor elementis. Unde Herculeum satagit deducere argumentum adversus Alexandrum, propositis, quas postea videbimus rationibus. Nunc respondebimus ad argumentum propositum opponendo Mosen Scaligero, quin imo ipsum Scaligerum Scaligero. Moses creata omnia animata & inanimata omnia divina virtute ex elementis sic producta esse docet, ut juxta materiam & formam ex elementari materia constent, & hanc potentiam huic porrò inditam per verbum producat & Crescite & multiplicamini, uti ex eadem materia, ex qua per creationem erant producta, per continuam deinceps generationis seriem, prognascuntur; quod effatum, divinæ veritatis regula, & omni-

mnium orthodoxorum theologorum sententia est.

133. Neque contra hanc sententiam valet exceptio, quam subornatus advocatus Sennerti profert, in tract. de form. orig. quâ quidem concedit formas in prima creatione à Deo ex elementari materia productas, cæterum ex hoc non concludi per sequentem generationem ex iisdem eas educi. Quæ exceptio non infringit sed astruit ortum formarum ex elementis: Nam ex quâ materia creando produxit, ex eadem omnipotente verbo (crescite & multiplicamini) multiplicando & in innumeras generationes sese propagando crescere voluit. Quod ex D. Sennert. sententia, quam defendere conatur, omnino sequitur. Tales n. formæ per divisionem in generatione necessariò propagantur, quales à Deo per creationem erant productæ, uti ex Senn. tract. de Gal. cum Chym. cons. & diss. c. 9. patet. Atqui illæ formæ concedente & negare non potente ullo mortalium, erant ex materia elementari. Quocircà formas rerum corruptibilium promiscuè omnes, exceptâ animâ rationali, oportet elementares & corruptibiles, & non quintas esse essentias. Et sic Moses Scaligero digne satisfecit.

134. Sca-

134. Scaliger vero Scaligero ritè & rectè opponitur, quando statuit formas omnes & eam primis animas esse quintas essentias ex elementari materia non oriundas, & tamen animalia eorumque formas vi cælesti cum ex materia elementari putrida seu ex putredine, tum ex imputrida generari profitetur. Unde exerc. 26. ex Aristotele docet solis aliorumque syderum calore per hæc infuso, gigni omnia, quæ non fiunt ex seminibus. Nimirum semina quoque ipsa ab eodem quoque perfici calore ut ad actum reducuntur, vide ibidem latius. Et sect. 6. num. 2. cælestes potestates dare formas, & quæ formas sequuntur: formas vero quæ in æquivocis reperiuntur materiis, qualis est forma muris, quæ navalibus quisquiliis putrefactis imponitur, non esse in materiæ seu fimi aut sordium potestate, sed in agentis vi: & ibidem nostra vero inquit, Forma fabricans in fimeto est nobilior, quam forma informans: Est enim principium movens & efficiens & dans hanc illa. Gignitur autem mus in quisquiliis & in luto rana, sicut inter saxa metallum: hoc pacto murem & alia quorum generatio è fimo vel limo æquivoca est, solis aut veneris filium nuncupat. Ex quibus liquet Scalige-

rum

rum in locis citatis & aliis compluribus, statuere cælum æquivocâ generatione è potẽtia materiæ elementaris producere formas tam animantium, quam rerum aliarum perfectè mistarum, quæ sane si sunt, uti omnino sunt, ex elementari materia productæ, pro quintis essentiis venire non possunt. Cælum cum generat æquivocè animalia & anima cum facit ossa, nervos, carnem nec per participationem & divisionem suæ formæ juxta Sennert. generant, neque ex nihilo formas producere possunt: proinde nihil aliud superest, quam potentia materiæ, ex qua eas educant. Ringantur & insaniant, nihil aliud invenire possunt. Quod cum animadverteret D. Senn. omnem æquivocam generationem, sed nimis frivole & frigidè è rerum natura proscribere annixus est.

135. Alterum argumentum pro quintarum essentiarum probatione hoc est: In animæ potestate est, quod nunquam fuit in potestate elementi cujusquam. At nihil est in quapiam re, quod non fuerit actu in suis principiis; principia namque sunt actus eorum, quorum sunt principia. Harum assertionum veritatem examinabimus; ab ultima initium facientes: ubi excutiendum an omne principium sit actus ejus, cu-

S jus

jus est principium; intelligit autem principia rei interna vel essendi principia, videlicet materiam & formam, si ambiguitatem vocabuli actus tollas, & proprietatem uti in termino Metaphysico usurpatur, serves, falsum est omne principium rei, esse actum rei, siquidem materia tam est principium essendi & essentiale internum rei, quam forma, & tamen non est actus rei. Forma rei est actus rei totius & actus materiæ, & facit ut materia actu hoc sit & existat, Forma actuat materiam & largitur toti quidditatem. Res enim ex actu & potentia constat; nam ex duobus actubus non fit actu unum, sed ex actu & potentiâ. Nullus materiæ conceditur actus quam entitativus, quo à nihilo differt, qui impropriè philosophis actus dicitur; cujus respectu verè actum possidere non dicitur, sed sibi ipsi hoc est, quod non nihil est. Neque ideo materia, quia subjectum præbet formæ & actu inest rei, cujus est materia, actus est rei neque actum præbet, nam actu inesse ibi revera & realiter hoc est materialiter non formaliter vel actualiter adesse significat: Neque quia subjectum formæ præbet, mutuus formę actus est, nam materia formam non actuat, sed ab eadem actuatur, & formam non

non tam ſuſtinet, quam ab ea ſuſtinetur, & ut exſiſtat, & ſit hoc aliquid ab ea accipit. Omne itaque principium non eſt actus rei cujus eſt principium, quo principio vel enuntiato omnem è natura rerum potentiam proſcribere annitebantur, & nullum ens potentiale, vel in potentia dari novatores probare annitebantur, qua de re latius agitur in loco proprio.

136. Progredimur ad examen alterius iſtius effati, quod eſt, Nihil eſſe in quapiam re, quod non fuerit actu in ſuis principiis, & ſic ait eſſe in animæ poteſtate, quod nunquam fuit in poteſtate elementi cujusquam. Ad hoc ut commodè reſpondeamus, iterum ad animum revocandum eſt, aliud eſſe, eſſe in rei vel principii alicujus poteſtate, & aliud eſſe actu in principiis, quod in poteſtate alicujus eſt, id non protinus actu ipſi ineſt, Cæli, (inquit Scalig. exerc. 6. numer. 2.) ſunt omnia poteſtate efficiendi: & cæleſtes poteſtates dant formas & quæ ſequuntur formas, non tamen hæ formæ ſunt in cælo, neque demittuntur à cælo in materiam inferiorem, neque per diviſionem abſcinduntur à cælo, neque ſunt apoſpaſmata ſyderum. Quocirca neceſſariò è potentia materię peculiaris & determinatę peculiares educuntur

formę generatione æquivocâ, ita è quisquiliis & fimo mus & non rana, ex limo fit rana & non mus, ex equo scarabæi, ex vitulo apes, ex asino crabrones &c. Ita vi animę ex sanguine fit caro, non os vel nervus, ex semine non caro sed ossa & nervi. Ex quo sequitur, quod illud quod actu non fuit in cælo, nihilominus fiat à cælo ut causa efficiente, & quod actu non fuit in elementari materia, nihilominus è potentia elementaris materiæ educatur, & sic aliquid fit in re, quod non fuerit actu in quopiam ejus principio.

Quod ut amplius demonstremus inspicienda nobis erit vitæ animantium natura. Hanc Scalig. exerc. 102. sect. 5. definit actum animæ in corpore, seu vim ejus per unionem utriusque, id quod sic explicat, vitam esse unionem animæ cum corpore seclusâ omni operatione, à quo deinde proficiscatur operatio. Interim vitam non esse in anima sed ab anima: Sic motum non esse in anima sed ab anima. Ex quo sane sequitur non omne quod est in re, id actu esse vel præfuisse in quopiam principiorum ex quibus res est nata. Vita animalis testificante Scaligero, non est in anima seorsim, nec in corpore, sed ex conjunctione animæ cum corpore

pore

pore resultat. Hic vero accuratè notandum aliam esse vitam animæ rationalis, & aliam hominis, quâ animal est, cæterorumque animalium: in homine vita illa quæ est ex conjunctione animæ cum corpore, per solutionem alterius alio exstinguitur, ut inquit poëta Mantuan.

De fragili velox anima fuga corpore mors est.

Et ût per conjunctionem animæ cum corpore in animalibus cæteris æque uti in hominibus vita oritur, ita & pari modo ex dissolutione utriusque moriuntur, cum cætera animalia tum homines, hoc excepto, quod anima humnna separata à corpore, extinctâ quidem illâ vita, quam ex conjunctione cum corpore produxerat, per se & in se nihilominus vivat, & sit immortalis, cum cætera animalia & viventia, quoad animam & corpus penitus intermoriantur, nisi quis juxta impia absurda & blasphema novatorum deliria asserere, & animas brutorum & bestiarum ab obitu ab animalium superesse, easque immortalitate beare velit.

137. In essentiis vero spiritualibus uti operationes non differunt, ab essentiis ipsis, sed sunt ipsa essentia, ita vita animæ est ipsa anima, longeque diversa ab illa

vità animalium, quæ est ab anima; illa est vita essentialis, hæc accidentaria, & virtualiter ab anima propendet, neque subjectivè est in anima, estque ab ea ut effectum à causa, & Scaligero quædam perpetuata seu continua generatio. Vita animę est actus primus, & Entelechia, vita animantium est actus secundus: illa vita est ipsa anima, hæc vero non in anima, sed ab anima. Proinde aliud est inesse per formam vel animam, & aliud esse ab anima. Quod inest per animam, illud actu est in anima, seu ipse actus, ut vita animæ essentialis & intellectus. Et hic nihil differt actus & actio ab essentia; & sic verum est, illud necessariò esse in re, quod actu fuit in quoquam ejus principio. Quod est à forma, illud ab eadem dependet tanquam à causa efficiente & formæ actu non inest. Sic vita animalis virtualiter & effective dependet ab anima tanquam causa, non vero, ut loquitur Scaliger, actu est in anima. Sic qualitates dependent à forma, & formæ sunt causæ qualitatum earum in materia quia largiuntur quidditatem & specificam differentiam, & propria accidentia, neque tamen hæ qualitates erant in forma actu neque in materia, sed insunt subjecto vi formæ,

ut

ut vita corpori & toti animali.

138. Deinde nihil potest fuisse actu in principiis, nisi principia actu extiterint, priusquam actu facta sint rerum principia, quod ab ipsis negari nequit cum expuncto & proscripto ente potentiali omnia in actu ponunt. Quocirca ea omnia, quæ actu inerant principiis, antequam res è principiis generaretur, & ob id necessariò inerant rei jam ex principiis genitæ, ea quoque cum res per interitum in principia resolvitur, in principiis actu remanere & superesse æquum est. Sed quia falsum est hoc axioma seu principium, falsa nectitur consequentia; neque enim vivit anima brutorum extincto animali, neque superest in anima visio, auditio, sensatio, motus antrorsum, retrorsum; quin imò, nec ipsa anima superest aut superesse potest, seu actu illo commenticio, & à nugivendis confictо entitativo, neque ullo modo. Prudenter itaque distinguendum est inter formas inanimatorum & animatorum; & inter inanimatorum formas, longè alia est ratio animæ humanæ, vel animæ & formæ brutorum. Vim vegetativam & sensitivam actu quidem non possident, quia quicquid in iis est, actus & essentia est.

Et quod de vita & potentia animæ intellectiva & voluntate verum est, id quoque de potentia vegetativa & sensitiva, si eidem actu inesset, verum esse necessum foret. Animæ vero humanæ immortalitas & essentiæ incorruptibilitas, spiritualitasque ex hoc demonstratur, quod actiones quasdam, ut in corpore, quando est ejus forma, sine organis corporeis, ita & pariter separata easdem edat; Hæ vero actiones sunt ipse animæ actus & ab essentia ejus nihil differunt. Cæteræ actiones vegetandi, sentiendi, quas ut perficiat, organis indiget corporeis, sunt actus secundi, quæ ab anima proficiscuntur, non immediatè ut est actus sui ipsius & essentia spiritualis, sed quia est entelechia, & perfectio & forma corporis, quæ mediante informatione è potentia corporis & vitam & has educit facultates. Unde patet eas non esse de essentia animæ rationalis veluti potentia intelligendi & vita animæ essentialis.

139. Nec qualitates animę fiunt à formis, ut ex substantia formarum educantur, quia formæ sunt essentiæ simplices indivisibiles, actus puri sine potentia passiva ad præstandam accidenti materiam generationis, & quodcunque ab his

his promanat, non accidentale sed substantiale esse necessum foret, adeo ut qualitatem & accidens promanare ex essentia formæ absurdum. Dependent itaque qualitates omnes à formis, non ut ex essentia earum promanent, vel ut ipsis insint, tanquam in subjectis, sed effectivè & virtualiter, quatenus fiunt ab illis in subjecta materia: neque fiunt in materia à forma, videlicet in primo suo subjecto nisi quatenus forma entelechia ejusdem fuerit. Non est qualitas & potentia visiva est in oculo, priusquam anima sit forma corporis. Quocirca hæ operationes sunt actus secundi, virtualiter pendentes ab anima, quatenus illa est actus primus. Et in genere simul omnes dependent ab anima. Sic actio omnis in genere est ab anima: species est ab organo bonitas vel pravitas à constitutione & temperie organi: Unde si oculus esset in pede videret in pede; & senex si oculum juvenis haberet, videret ut juvenis. Ex quibus intelligitur porrò, quod uti illæ facultates, quę ab anima exercentur sine organis corporeis, & in anima manent separata à corpore, demonstrant animæ immortalitatem, & sint unius cum anima essentiæ, & unum cum

anima, ita hæ, quę nec ſine corpore exercentur, & cum corpore pereunt, dum non (ut in brutis) dependeant ab anima rationali effectivè & virtualiter, ſed ſint actus animæ inferioris & corruptibilium animantium vegetativæ & ſenſitivę; demonſtrant animas has eſſe ex materia eductas & ab illa dependere & cum ea corruptibiles & conſequenter per ſe mortales.

140. Ex his patet in anima rationali actu eſſe poſſe id omne, quod per animam corpori vel toti compoſito, non quod ab anima, ineſt. Quia illa poſſet exſiſtere, antequam corpus informet, & neceſſariò exſiſtit, quando officio formæ defuncta ſit; Animæ vero cæterorum animantium, quia antequam ſunt formæ, hærent in potentia materiæ, neque actu ſunt vel eſſe poſſunt principia, niſi fiant formæ informantes, nihil quod in principiato eſt, in ipſis tanquam principiis eſſe vel præfuiſſe potuit, prius quam fierent actu principia, quæque ſunt in toto, uti qualitates formales & alia non præfuere in forma, priusquam informaret ſubjectum, ſed à forma in ſubjecto & materia propria, ut à cauſa efficiente genita ſunt: quin forma eſt cauſa efficiens qualitatum in ſubjecto non venientium cum forma

forma in subjectum, tanquam ipsa forma sit subjectum inhæsionis qualitatum, sed factarum à forma tanquam causa efficiente qualitatum in materia subjecti.

141. Et uti ex conjunctione formæ & materiæ, quæ sunt partes essentiales & constitutivæ oritur aliquid, quod non erat actu seorsim in ulla harum partium: ideo enim conjunguntur hæ partes, ut fiat aliquid tertium ex his duabus, quod harum neutra pars per se & ex se erat, vel esse poterat, & præterea in animantibus vita & potentię, quibus regitur totum, & accidentia propria & formalia ex eadem conjunctione, quæ neutri conjungendarum partium inerant oriuntur, ita in mixtis præbentibus materiam & subjectam formis specificis per mixtionem resultant qualitaies & alia, quę nusquam aut usquam erant in ullo simplici elemento & principio materiali seorsim, in quorum numero est sanitas animantium & morbi, & qualitas lærificans in sanguine, furiosa in bile, melancholica in humore terrestri, & sexcenta alia, imo & colores sapores, odores, quod in Physicorum omnium libellis abundè probatur, & tyronibus Philosophiæ plus quam cognitum est; neque refert, quid de his & earum

cau-

causis. Neoterici suo more blaterent; abundè enim illa ab aliis confutata sunt, & si opus sit, accuratius castigari & refelli possunt.

142. Ex his plenè planeque probatum est, falsa esse hæc principia, quicunque etiam auctor eorum extiterit: nihil esse in re quapiam, quod non actu fuerit in principiis. Et, Quod principia sint actus eorum, quorum sunt principia. Quia non est necesse id actu esse in principio seu materiali seu formali, quod ex his in conjunctione & constitutione totius principiati emergit & resultat. Et ut ad nauseativam satietatem ipsis impleatur responsionis mensura, neve nimis protervè veteri philosophiæ insultare moliantur, aut Herculea contra illam argumenta, quæ vix dum straminea sunt, texuisse videantur tenendum, elementa concurrere ad rerum corruptibilium generationem, ut continent materiam universalem sic affectam sub elementorum naturis, ut rerum omnium species, quot qualesque Deus Opt. Max. ad mundi inferioris complementum & ornamentum voluit exsistere, ex ejus potentia tanquam locupletissimo, & nunquam exhausto penu & copiæ cornu educi & ad mundi durationem propagari pos-

possint. Quo nomine cælum vi tam generali, quâ rerum omnium generationem & corruptionem promiscuè moderatur, excitat & dirigit, quam speciali, quâ immediatè etiam æquivocas in inferioribus perficiat generationes, instruxit. Et materiæ indidit, omnipotente suo verbo: Producat & Crescite ac Multiplicamini, ut ex ea vi naturali æquivocè & univocè agentis educi possint formæ ad conservationem specierum mundi cum mundo durantium. Secundo modo concurrunt elementa ad rerum generationem, quatenus sunt materia mixtionis, & subjecta commoda formarum. Atque hac ratione formæ specificæ non fiunt per mixtionem vel compositionem ex elementis.

Quomodo vero formæ rerum corruptibilium vi naturæ à ter. Opt. Max. ipsi indita è potentia materię, ad hoc pariter à Deo instructæ, ut sit earundem mater, per generationem educantur, ut sint virtute eâ, quam exercent, prędítæ, ęque tibi mihique cum acutissimis philosophis & naturæ scrutatoribus in hac rerum caligine obscurum, quam ipsa formarum & substantiarnm natura interior ignotissima est. Esse vero illas ex corruptibilium Elementorum materiæ potentia oriundas, cum

ex

ex prima eorum ex his creatione & porro propagatione, tum ex corruptibili earum statu & reditu in materiæ potentiam, unde eductæ erant, siquidem nec in nihilum redigi, neque extra materiam per se aliquid esse & exsistere possint, satis perspectum & contra Novatores & disciplinarum juventutisque corruptores probatum est. Formarum origo non latet, & in Dei verbo nobis manifestata, obscura esse nequit: ad interiorem verò ejus naturam & essentiam mentis acumine non penetramus, contenti ex posteriore & effectis, de iis sentire & putare, ut revera maxima pars rerum in natura exsistentium quas cognoscimus, minima pars sit earum, quas ignoramus. Et sane quam formarum, tam & materiæ inexhaustam potentiæ abyssum continentis obscura est nobis natura: quarum ut originem creator nos haut latere voluit, ita in verbo patefacto interior essentia simul patefacta non est, ut omnis ad hanc indagandam industria & exercitatio, sine sacrarum literarum luce, sit miserabilis quædam erratio.

F I N I S.